

ΔΕΙ ΟΥΔΕΥΕΝ
ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΔΕΜΑΘΑΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΟΜΟΣ Α'

Η ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΞΑΝΘΗΣ
ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΟΥΜΑΣ

ΑΘΗΝΑ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2001

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΔΕΜΑΘΑΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΞΑΝΘΗΣ
ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΟΥΜΑΣ

ΑΘΗΝΑ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2001

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

- ΕΙΣΑΓΩΓΗ

σελ. 5-8

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ

1.1. Γεωγραφικά – Γεωμορφολογικά στοιχεία	σελ. 9-10
1.2. Πληθυσμός	σελ. 10
1.2.1. Πληθυσμιακή σύνθεση της Μειονότητας στην περιοχή της Θράκης	σελ. 10-11
1.3. Προϊόν – Εισόδημα	σελ. 11
1.4. Απασχόληση – Ανεργία	σελ. 11-13
1.5. Διανομαρχιακές ανισότητες	σελ. 13-14
1.6. Τομεακή ανάλυση	σελ. 14-18
1.7. Υποδομές	σελ. 18-24
1.7.1. Έρευνες της Πολυτεχνικής Σχολής Ξάνθης για την κατάσταση των υποδομών στην Περιφέρεια	σελ. 24
1.8. Ανθρώπινοι Πόροι	σελ. 24-28
1.8.1. Πολιτική επιχειρήσεων για κάλυψη νέων αναγκών	σελ. 28-29
1.8.2. Επιμόρφωση προσωπικού επιχειρήσεων	σελ. 29-30
1.9. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης - Αναπτυξιακές προοπτικές / περιορισμοί	σελ. 30-34

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΝΟΜΟΥ ΞΑΝΘΗΣ

2.1. Γεωγραφικά – Γεωμορφολογικά στοιχεία	σελ. 35-36
2.2. Πληθυσμός	σελ. 36-38
2.3. Προϊόν – Εισόδημα	σελ. 38-39
2.4. Απασχόληση – Ανεργία	σελ. 39-40
2.5. Παραγωγικότητα τομέων	σελ. 40-41
2.6. Δείκτες Ανάπτυξης	σελ. 41-43
2.7. Υποδομές	σελ. 43-46
2.8. Εμποροβιοτεχνικό – Βιομηχανικό Επιμελητήριο Ξάνθης	σελ. 46-47

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Η ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΞΑΝΘΗΣ

3.1. Πρωτογενής τομέας: Μία δυναμική συμβολή στην ανάπτυξη της Μεταποίησης	σελ. 48-51
3.1.1. Δημόσια παρέμβαση	σελ. 51-52
3.1.2. Η επίδραση των νέων μεταρρυθμίσεων της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής	σελ. 52-54

3.1.3. Κανονισμός (Ε.Ο.Κ.) 866/90 «Για τη βελτίωση των συνθηκών μεταποίησης και εμπορίας των αγροτικών προϊόντων»	σελ. 54-58
3.2. Το μεταποιητικό δυναμικό του Νομού και η εξέλιξή του	σελ. 58-59
3.3. Η κρίση της τοπικής βιομηχανίας	σελ. 59-61
3.4. Μεταποιητική δομή	σελ. 61-62
3.5. Κλαδική και χωρική διάρθρωση	σελ. 62-65
3.5.1. Πρόταση Χωροταξικής Οργάνωσης του Υ.Χ.Ο.Π. (1984)	σελ. 65-67
3.6. Πολιτικές προσέλκυσης επενδύσεων	σελ. 68-71
3.6.1. Ο νέος Αναπτυξιακός Νόμος 2601/98	σελ. 71-74
3.7. Επιχειρηματική δραστηριότητα	σελ. 74-75
3.7.1. Επίπεδο Απασχόλησης	σελ. 75
3.7.2. Οικονομική Επίδοση	σελ. 75-84
3.7.3. Η τρέχουσα οικονομική κατάσταση των επιχειρήσεων	σελ. 84-85
3.7.4. Χωροθετική συμπεριφορά μεγαλύτερων επιχειρήσεων	σελ. 85-86
3.7.5. Εκσυγχρονισμός και επέκταση 3 δυνητικών επιχειρήσεων της περιοχής (Ελληνική Βιομηχανία Ζάχαρης, Όμιλος Εταιρειών Γερμανός, Όμιλος Πλαστικών Θράκης)	σελ. 86-90

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΤΟ ΝΕΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΚΑΙ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ

4.1. Γενικά χαρακτηριστικά του νέου Διεθνούς Οικονομικού Περιβάλλοντος	σελ. 90-91
4.1.1. Η εξειδίκευση σε διεθνή κλίμακα και η επιχειρηματική διεθνοποίηση	σελ. 91-96
4.1.2. Η απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου. Η αναγκαιότητα της ανταγωνιστικότητας	σελ. 96-97
4.1.3. Ο ανταγωνισμός για την προσέλκυση παραγωγικών επενδύσεων και η κινητικότητα των κεφαλαίων	σελ. 97-100
4.1.4. Η μεταφορά – προσαρμογή – υιοθέτηση - ανάπτυξη καινοτομίας	σελ. 100-102
4.1.5. Οι επιπτώσεις της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης	σελ. 102-105
4.1.6. Οι νέες προκλήσεις	σελ. 105-108
4.2. Οι εξελίξεις στις Βαλκανικές και Παρευξείνιες Χώρες ως αφετηρία για την ανάπτυξη της Ελλάδας και ειδικότερα της Θράκης και του Νομού Ξάνθης	σελ. 109
4.2.1. Πρόσφατες εξελίξεις και προοπτικές των Βαλκανικών και Παρευξείνιων Χωρών	σελ. 109-113
4.2.2. Πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε μία γόνιμη περίοδο της ιστορίας	σελ. 113-115
4.2.3. Πρωτοβουλίες συνεργασιών μέσα στο χώρο	σελ. 115-116
4.2.4. Οι σχέσεις της Ελλάδας με τις Βαλκανικές και Παρευξείνιες Χώρες	σελ. 116-120
4.2.5. Η ελληνική συνδρομή στην οικονομική ανάπτυξη των ΒΠΕΧ	σελ. 120-121
4.2.6. Οι προοπτικές της Θράκης	σελ. 121-122
4.2.7. Οι προοπτικές του Νομού Ξάνθης	σελ. 123-124

4.3. Η Τελωνειακή Ένωση Ε.Ε. – Τουρκίας	σελ. 124-125
4.3.1. Η τουρκική οικονομία: κατάσταση, σύγκριση με την ελληνική	σελ. 125-127
4.3.2. Η Τελωνειακή Ένωση: σύνοψη – εκτιμήσεις	σελ. 127-129

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

5.1. Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 1994-1999 Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης	σελ. 130-134
5.2. Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2000-2006 Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης	σελ. 134-146
5.3. Αποτελέσματα και επιπτώσεις των Αναπτυξιακών Προγραμμάτων στη Μεταποίηση – Αξιολόγηση	σελ. 146
5.3.1. Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 1994-1999 Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης	σελ. 146-147
5.3.2. Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2000-2006 Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης	σελ. 147-154

ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟ

ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

6.1. Γενική Αποτίμηση της κατάστασης στη Μεταποίηση του Νομού Ξάνθης	σελ. 155-160
6.2. Συνολικές επιπτώσεις του «ανοίγματος» της περιοχής στο νέο διεθνές οικονομικό περιβάλλον	σελ. 160-164
- ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	σελ. 165-167

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αποτελεί κοινή παραδοχή το γεγονός ότι η περιοχή της Ξάνθης (και της Θράκης γενικότερα) συνιστά έναν ιδιαίτερα νευραλγικό και κρίσιμο χώρο της ελληνικής επικράτειας. Ιδιαίτερα, η γεωπολιτική της θέση διαδραματίζει έναν ζωτικό ρόλο στην ευρύτερη περιοχή, καθώς είναι η φυσική απόληξη μίας μεγάλης ενδοχώρας που καλύπτει το χώρο της βαλκανικής και παρευξείνιας ζώνης. Ταυτόχρονα θεωρείται ως η μοναδική πύλη εισόδου των γειτονικών κρατών (ειδικά της Βουλγαρίας) προς την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η γεωγραφική σημασία του Νομού διαφαίνεται και σε επίπεδο ενδο-περιφερειακό, καθώς αποτελεί τη γέφυρα διασύνδεσης ανάμεσα στην Ανατολική Μακεδονία και τη Θράκη και μοναδικό πέρασμα της ανατολικής πλευράς της Περιφέρειας προς τη Θεσσαλονίκη.

Ο παραγωγικός ιστός της Ξάνθης έχει να επιδείξει σημαντικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα (πλούσιοι φυσικοί πόροι, γεωθερμικά πεδία), τα οποία δεν έχουν όμως αξιοποιηθεί στο βαθμό που θα έπρεπε. Παρόλο τις σημαντικές προσπάθειες που γίνονται, η μεγάλη απόσταση από τα κύρια διοικητικά κέντρα (Αθήνα – Θεσσαλονίκη) συνιστά βασικό μειονέκτημα που δυσκολεύει τις όποιες πολιτικές οικονομικής ανάκαμψης, όπως: το υψηλό κόστος μεταφοράς και το λειτουργικό κόστος κ.α. Περαιτέρω, παρατηρούνται εγγενείς αδυναμίες που επιβάλλεται να απαλειφθούν στο μέλλον. Αυτές σχετίζονται με την ανεπάρκεια μεταφορικής υποδομής, τη χαμηλή παραγωγικότητα των τομέων, τη δημογραφική συρρίκνωση, τη διαφορετική οργάνωση και τρόπο ζωής (ιδιαιτερότητες μειονότητας, γλωσσικές, θρησκευτικές διαφοροποιήσεις κ.ο.κ.), που συντείνουν στην απομόνωση ορισμένων περιοχών

Η οικονομία της Νομού χαρακτηρίζεται - όπως και στην Περιφέρεια - από τη συγκριτικά υψηλή συμμετοχή του αγροτικού τομέα, στοιχείο που τονίζει τον παραδοσιακό χαρακτήρα στον οποίο είναι διαρθρωμένη. Όμως, από τη δεκαετία του '70 αρχίζει και δίδεται ώθηση στην ανάπτυξη της βιομηχανίας. Μέσα από ένα ευνοϊκό επενδυτικό πλαίσιο κινήτρων και επιχορηγήσεων (ως παραμεθόριος περιοχή, κατατάσσεται στην Δ' ζώνη των αναπτυξιακών κινήτρων), εγκαθιδρύονται νέες μονάδες (με μεγαλύτερη την ελληνική βιομηχανία ζάχαρης) και δημιουργούνται βιομηχανικές υποδομές (ΒΙ.ΠΕ.). Έτσι, η οικονομία του Νομού μετασχηματίζεται σταδιακά σε ένα βιομηχανικό πυρήνα και καταφαίνονται οι ενδείξεις μιας αξιόλογης μεταποιητικής δραστηριότητας σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια.

Αυτή ακριβώς η μεταβολή, η οποία συνδέεται με την τοπική εκβιομηχάνιση προσδίδει άλλη αναπτυξιακή διάσταση, διαφοροποιώντας το χαρακτήρα του Νομού σε σχέση με την ευρύτερη περιοχή. Έχοντας ως δεδομένα τα παραπάνω, αποφάσισα να εντρυφήσω σε αυτό το θέμα με την εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας, η οποία φέρει τον τίτλο: «Η Μεταποίηση στο Νομό Ξάνθης: Τάσεις και Προοπτικές». Μέσα από αυτή την επιστημονική μελέτη μου δόθηκε η ευκαιρία να διερευνήσω τις προοπτικές ανάπτυξης που παρουσιάζει το μεταποιητικό δυναμικό του Νομού, καθώς και τους συμπληρωματικούς τομείς και τις περιβάλλουσες χωρικές ενότητες (Περιφέρεια, Θράκη κλπ.) που ασκούν επιρροή. Στο πλαίσιο αυτό, αξιοποίησα ένα πλήθος αξιόλογων ερευνητικών πηγών (όπως της Ακαδημίας Αθηνών, του Συνδέσμου Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος κ.α.) και στατιστικών δεδομένων (απογραφές Ε.Σ.Υ.Ε. πληθυσμού, οικονομικής δραστηριότητας, ισολογισμοί μεταποιητικών επιχειρήσεων Ι.Σ.Α.Π. κ.α.). Στην εύρεση των παραπάνω

στοιχείων συνέβαλαν οι καθηγητές του μεταπτυχιακού τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης – με τους οποίους είχα την χαρά και την τιμή να συνεργαστώ- οι οποίοι είχαν την εποπτεία της εργασίας. Έχοντας ασχοληθεί στο παρελθόν με παρόμοιες ή παραπλήσιες μελέτες, έδειξαν διάθεση και ενδιαφέρον στην όλη προσπάθειά μου, παρέχοντας πολύτιμες πληροφορίες, αλλά και συμβουλές και κατευθυντήριες γραμμές. Επιπλέον, στην περάτωση του επιστημονικού έργου συνέβαλαν και τοπικοί φορείς του Νομού. Μεταξύ αυτών αναφέρω: τη Βιβλιοθήκη της Νομαρχίας, το Επιμελητήριο (εμποροβιοτεχνικό και βιομηχανικό), την Αναπτυξιακή Εταιρεία, το Γραφείο Βιομηχανικής Αλλαγής, το Ενεργειακό τμήμα της Τ.Ε.Δ.Κ. κ.α.

Η παρούσα εργασία συγκροτείται από έξι (6) μέρη:

Στο πρώτο μέρος γίνεται μία αποτύπωση της αναπτυξιακής φυσιογνωμίας της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, η οποία θεωρείται ως σημαντική ζώνη επιρροής που επηρεάζει (αλλά και επηρεάζεται από) την ανάπτυξη του Νομού Ξάνθης. Η εν λόγω χωρική ενότητα έχει αποκτήσει ακόμα μεγαλύτερη σπουδαιότητα τα τελευταία χρόνια με την οριοθέτηση της Χώρας σε 13 Περιφέρειες (1986), βάσει των οποίων κατανέμονται τα κονδύλια στα πλαίσια των αναπτυξιακών σχεδιασμών (Κοινοτικών / Εθνικών), όπως των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Στο εν λόγω μέρος περιγράφονται αναπτυξιακές μεταβλητές, τόσο ποσοτικές (πληθυσμός, κατά κεφαλήν ΑΕΠ, παραγωγή, απασχόληση), όσο και ποιοτικές (υποδομές, ανθρώπινο δυναμικό). Σε ορισμένα σημεία κρίθηκε σκόπιμο να μελετηθεί ξεχωριστά η περιοχή της Θράκης (όπως για το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο, την πληθυσμιακή σύνθεση της Μειονότητας κ.α.)

Στο δεύτερο μέρος, η μελέτη των πιο πάνω ποιοτικών και ποσοτικών μεταβλητών συγκεκριμενοποιείται στην χωρική μονάδα που ερευνάμε, το Νομό Ξάνθης. Στο επίπεδο αυτό, αναλύεται η συγκριτική της θέση με μονάδα αναφοράς στην προκειμένη περίπτωση, την Περιφέρεια, τη Θράκη και τους όμορους Νομούς. Παράλληλα, επισημαίνονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που διαφοροποιούν το αναπτυξιακό προφίλ σε σχέση με τη γύρω περιοχή (παραγωγική διάρθρωση, ένταση εργασίας, δείκτες ανάπτυξης, αποταμιευτικής συμπεριφοράς κλπ.), διαμορφώνοντας με αυτόν τον τρόπο τις προτεραιότητες σχεδιασμού και ανάπτυξης στους τοπικούς παρεμβατικούς μηχανισμούς.

Στο τρίτο μέρος, γίνεται εξειδίκευση του ερευνητικού πεδίου στη Μεταποίηση του Νομού Ξάνθης. Αρχικά παρουσιάζονται το είδος και η ποιότητα ορισμένων βασικών προϊόντων του Πρωτογενή τομέα, που αποτελούν συνήθεις εισροές στον Δευτερογενή τομέα (τεύτλα, καπνός, βαμβάκι κ.α.), δεδομένου ότι η μεταποιητική βάση του Νομού διαμορφώνεται ως επί το πλείστον από παραδοσιακούς κλάδους (τρόφιμα, καπνός, κλωστοϋφαντουργία, ένδυση κ.α.). στο πλαίσιο αυτό, ιεραρχούνται τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που αναμένεται αν επιφέρουν οι νέες μεταρρυθμίσεις της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Κ.Α.Π.) στα αγροτικά προϊόντα. Επιπλέον, παρουσιάζεται ο Κανονισμός 866/90 της Ε.Ο.Κ. που αφορά τη μεταποίηση και εμπορία των αγροτικών προϊόντων, όπου καταγράφεται και το ύψος της επιδότησης που παρέχεται στην Ξάνθη (η οποία υπάγεται σε μία ειδική ομάδα υψηλά ενισχυόμενων περιοχών).

Στη συνέχεια, διερευνάται το μεταποιητικό δυναμικό του Νομού και συγκεκριμένα: α) το επίπεδο ανταγωνιστικότητας και τεχνολογικού εκσυγχρονισμού του τομέα, β) τα αίτια που συνεπάγονται παραγωγική στασιμότητα σε ορισμένους κλάδους αλλά και στην τοπική οικονομία, γ) την κλαδική και χωρική διάρθρωση, δ) την οικονομική δραστηριότητα των επιχειρήσεων της περιοχής, δηλαδή το επίπεδο απασχόλησης, την κατηγοριοποίησή τους σε δυναμικές / προβληματικές, την χρηματοοικονομική κατάσταση και το ύψος κερδοφορίας (όπου εκτιμώνται ορισμένοι χρηματοοικονομικοί δείκτες), τη διάσταση και το ύψος των ανισοτήτων των παραπάνω επιχειρήσεων σε επίπεδο κλάδων κ.α., ε) τις τρέχουσες και μελλοντικές προοπτικές εκσυγχρονισμού και δημιουργίας νέων επιχειρήσεων.

Παράλληλα, εξετάζεται η αποτελεσματικότητα των επιδράσεων των Αναπτυξιακών Νόμων και κινήτρων στην ενίσχυση της μεταποιητικής δραστηριότητας της Ξάνθης, με μία ιστορική αναδρομή από τους παλαιότερους (Ν.Δ. 289/76, 1262/82), στους πιο πρόσφατους (όπως ο Αναπτυξιακός Νόμος 1892/90 και ο νέος Α.Ν. 2601/98 που αποτελεί αντικατάσταση του προηγούμενου).

Το τέταρτο μέρος διαπραγματεύεται τρεις νέες σημαντικές κατηγορίες διεθνών εξελίξεων, οι οποίες έχουν – είτε άμεσα είτε έμμεσα – επίπτωση στην ανταγωνιστικότητα των μεταποιητικών προϊόντων του Νομού και συνδέονται με την φιλελευθεροποίηση της οικονομίας και τη μετάβαση των σοσιαλιστικών χωρών προς τις οικονομίες της αγοράς.

Η πρώτη κατηγορία αναφέρεται στα γενικά χαρακτηριστικά του νέου διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος, όπως η επιχειρηματική διεθνοποίηση, η αύξηση της διεθνούς κινητικότητας κεφαλαίων, ο παράγων της καινοτομίας κλπ.

Η δεύτερη κατηγορία μελετά τον αντίκτυπο που θα έχει η νέα περιφερειακή αγορά των χωρών των Βαλκανίων και Κεντρικής & Ανατολικής Ευρώπης στην ελληνική οικονομία, την Θράκη και Ξάνθη ειδικότερα, η οποία αναμένεται να προκύψει κατά τη φάση ενσωμάτωσης των εν λόγω χωρών προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς και η δυνατότητα και οι συνέπειες μίας ευρύτερης οικονομικής συνεργασίας της Ελλάδας με τις βαλκανικές και παρευξείνιες χώρες (δημιουργία ελληνικού – βαλκανικού – παρευξείνιου άξονα).

Τέλος, η τρίτη κατηγορία τονίζει τη σημασία της συμφωνίας της Τελωνειακής Ένωσης Ε.Ε. – Τουρκίας για την Ελλάδα (και ιδιαίτερα την Θράκη και την Ξάνθη), η οποία προφανώς συνεπάγεται αναπροσαρμογή της ελληνικής στρατηγικής και αλλαγή του μοντέλου βιομηχανικής διάρθρωσης υπό τις πιέσεις των νέων ανταγωνιστικών πρακτικών.

Στο **πέμπτο μέρος**, περιγράφονται και αξιολογούνται οι αναπτυξιακές επιπτώσεις των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων αναφορικά με τη στήριξη του μεταποιητικού δυναμικού της ευρύτερης περιοχής της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης, στην οποία ανήκει ο Νομός Ξάνθης, ήτοι: α) του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος 1994-1999 Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης β) του νέου Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης (2000-2006). Τα προγράμματα αυτά αποτελούν στρατηγικούς άξονες του Β' και Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης αντίστοιχα και συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ακολουθώς, μέσα από την εκτίμηση των μελλοντικών αναμενόμενων επιπτώσεων του τρέχοντος ΠΕΠ, προσπαθούν να «ποσοτικοποιηθούν» με διάφορους δείκτες οι ωφέλειες των στόχων με την συγκριτική αξιολόγηση κάποιων μεγεθών προηγούμενων προγραμματικών περιόδων, αλλά και την τρέχουσα εμπειρία που έχει αποκτηθεί στις μεθοδολογικές πρακτικές, επικεντρώνοντας - στο μέτρο του δυνατού - το ερευνητικό ενδιαφέρον μας στον τομέα της μεταποίησης. Η εν λόγω μεθοδολογία βασίζεται στην ομαδοποίηση συναφών δράσεων και δεν υποκρύπτει κάποια σφάλματα (δεδομένης της συμπληρωματικότητας και πολυμορφίας των δράσεων), το ξεπέραςμα των οποίων αφήνεται στην κρίση μελλοντικών ερευνητών. Ως αποτέλεσμα, με την κατάρτιση του νέου Π.Ε.Π., ενισχύεται η αξιολογητική διαδικασία του προγραμματισμού (εκ των προτέρων, ενδιάμεση, εκ των υστέρων αξιολόγηση), κατά την οποία εξακριβώνεται η αποτελεσματικότητα και ο βαθμός επίτευξης των στόχων προγενέστερων προγραμμάτων, ενώ γίνονται κάποιες προβλέψεις ως προς την εφικτότητα μελλοντικών επενδυτικών σχεδίων.

Τέλος, στο έκτο μέρος παρουσιάζονται τα γενικότερα συμπεράσματα της ανάλυσης, όπου: α) αποτιμάται σε γενικές γραμμές η κατάσταση στη Μεταποίηση του Ν. Ξάνθης και επιχειρείται τελική απάντηση στο ερώτημα αν οι πολιτικές του κράτους (μέσω παροχής κινήτρων, πολιτικών προσέλκυσης επενδύσεων κλπ.) οδήγησαν ουσιαστικά και σε μόνιμη βάση (και όχι προσωρινά) στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της τοπικής βιομηχανίας, β) ιεραρχούνται οι συνολικές επιπτώσεις του «ανοίγματος» της περιοχής στο νέο διεθνές οικονομικό περιβάλλον και διατυπώνονται οι προϋποθέσεις μίας δημιουργικής αξιοποίησης των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων που αναμένεται να προκύψουν στην Ξάνθη, τη Θράκη και εν γένει στην ελληνική οικονομία.

Κλείνοντας το εισαγωγικό σημείωμα, θα ήθελα να τονίσω ότι η ανάπτυξη της Ξάνθης και γενικότερα της Θράκης συνιστά υπόθεση εθνικής προτεραιότητας. Η προνομιακή θέση της περιοχής (στην οποία μέχρι σήμερα δεν δόθηκε το απαιτούμενο ενδιαφέρον), εάν αξιοποιηθεί σωστά, μπορεί να παίξει σημαντικό και πολυδιάστατο ρόλο ως συνδετικός κρίκος μεταξύ Ελλάδας - Ευρωπαϊκής Ένωσης - Βαλκανικών & Παρευξείνιων Χωρών.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – ΘΡΑΚΗΣ

Προτού περάσουμε στη μελέτη της αναπτυξιακής φυσιογνωμίας του Νομού Ξάνθης, θα επιχειρηθεί μία γενικότερη περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης (ΑΕΠ, απασχόληση, υποδομές, πληθυσμός κλπ.) με μέτρο αναφοράς το επίπεδο Χώρας, έτσι ώστε να έχουμε μία σφαιρικότερη εικόνα για το τι συμβαίνει στις περιβάλλουσες περιοχές γύρω από το Νομό. Σε ορισμένες περιπτώσεις γίνεται ξεχωριστή διερεύνηση της χωρικής ενότητας της Θράκης (όπως στη μελέτη της πληθυσμιακής σύνθεσης της μειονότητας και στη διερεύνηση των αναπτυξιακών προοπτικών του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου).

1.1. Γεωγραφικά - Γεωμορφολογικά στοιχεία

Η Περιφέρεια Ανατ. Μακεδονίας-Θράκης καταλαμβάνει το βορειοανατολικό ακραίο τμήμα της χώρας και αποτελείται-σε γραμμική διάταξη-από πέντε Νομούς: Έβρου, Ροδόπης, Ξάνθης, Καβάλας και Δράμας. Συνορεύει ανατολικά προς την Τουρκία, βόρεια με την Βουλγαρία και δυτικά με την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και ειδικότερα με το Νομό Σερρών. Επίσης νοτιοδυτικά βρέχεται από το Αιγαίο Πέλαγος και νοτιοανατολικά από το Θρακικό Πέλαγος.

Από μορφολογική άποψη, η Περιφέρεια Α.Μ.Θ. χαρακτηρίζεται από την οροσειρά της Ροδόπης κατά μήκος των Ελληνοβουλγαρικών συνόρων, τα όρη Φαλακρό και Παγγαίο στα δυτικά αυτής και μία εκτεταμένη πεδινή ζώνη που με μικρές διακοπές ορεινών εξάρσεων εκτείνεται από δυτικά προς ανατολικά και παρεμβάλλεται μεταξύ της οροσειράς της Ροδόπης και της θάλασσας.

Η συνολική έκταση της Περιφέρειας είναι 14.158 km^2 που αντιστοιχούν στο 10,7% του συνόλου του ελλαδικού χώρου (τέταρτη σε έκταση περιφέρεια της χώρας). Η κατανομή της έκτασης κατά βασική κατηγορία χρήσης γης είναι (πίνακας 1.1):

Γεωργική γη: 4.062 km^2 (28,7%).

Βοσκότοποι (ιδιωτικοί και κοινοτικοί): $4.725,5 \text{ km}^2$ (33,4%).

Δάση: $4.459,5 \text{ km}^2$ (31,5%).

Υδάτινες επιφάνειες: $325,8 \text{ km}^2$ (2,3%).

Οικιστικές εκτάσεις: $412,9 \text{ km}^2$ (2,9%).

Η Περιφέρεια διασχίζεται από τους μεγάλους ποταμούς Νέστο, Στρυμόνα και Έβρο. Ο Έβρος (μήκος 218 km στο ελληνικό έδαφος) αποτελεί το φυσικό σύνορο με την Τουρκία, ενώ ο Νέστος (μήκος 130 km στο ελληνικό έδαφος) το όριο ανάμεσα στην Ανατολική Μακεδονία και τη Θράκη. Επίσης, μια σειρά από λίμνες, σπάνιοι βιότοποι και τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (Δέλτα του Νέστου, Πόρτο Λάγος, νήσοι Θάσος και Σαμοθράκη...) χαρακτηρίζουν την Περιφέρεια Α.Μ.Θ. Το πλούσιο φυσικό και υδατικό δυναμικό τονίζει την ιδιαίτερη ομορφιά αυτής της ακριτικής περιοχής: η Περιφέρεια αφθονεί σε φυσικούς και αλιευτικούς πόρους¹. Αφθονος είναι και ο ορυκτός πλούτος της περιοχής. Στο υπέδαφος υπάρχουν χρωμίτης, τιτάνιο,

¹ Αξίζει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με εκτίμηση της αντιπροσωπείας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ελλάδα, η Π.Α.Μ.Θ. παράγει το 35% του τεχνικού ξύλου της χώρας.

μαγγάνιο, μεικτά θειούχα μεταλλεύματα, μόλυβδος, ψευδάργυρος, άργυρος, αμίαντος, χαλκός, καθώς και αδρανή υλικά και μάρμαρο.

1.2. Πληθυσμός

Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 1991, ο συνολικός πληθυσμός της Περιφέρειας ανέρχεται σε 570.496 κατοίκους με % συμμετοχής στο σύνολο της Χώρας 5,6%. Πρόσφατες εκτιμήσεις της Ε.Σ.Υ.Ε. υποδηλώνουν μια μικρή πτώση του πληθυσμού σε 561.838 κατοίκους.

Στον πίνακα 1.2 παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη του πληθυσμού της Περιφέρειας Α.Μ.Θ., του ποσοστού συμμετοχής της και της πυκνότητάς της (κατ./τετρ.χλ.) για τη χρονική περίοδο 1961-1998, συγκρινόμενη με τα αντίστοιχα συνολικά μεγέθη της Χώρας². Όπως παρατηρούμε, η Περιφέρεια παρουσιάζει σαφείς τάσεις μείωσης του πληθυσμού της την περίοδο 1961-1971 εξ αιτίας της εξωτερικής και εσωτερικής μετανάστευσης προς τα αστικά κέντρα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης. Ο βαθμός παλιννόστησης που παρατηρείται από το 1970 και έπειτα δε μπορεί να αντισταθμίσει την γενική πτωτική εικόνα του πληθυσμού καθ' όλη την περίοδο. Αντίθετα στο σύνολο της Χώρας παρατηρείται μία μικρή αλλά σταθερή αύξηση την εν λόγω περίοδο.

Ως προς τη διάρθρωση του πληθυσμού (πίνακας 1.3), για το έτος 1991 ο αστικός πληθυσμός ανέρχεται στο 39,9% ενώ εμφανίζει σταδιακή αύξηση την περίοδο 1971-1991. Μικρή αύξηση παρουσιάζει και ο ημιαστικός πληθυσμός, ο οποίος ανέρχεται στο 17,7% την τελευταία χρονιά. Αντίθετα, αισθητή μείωση εμφανίζει ο αγροτικός πληθυσμός (ποσοστό συμμετοχής 42,7% το 1991).

1.2.1. Πληθυσμιακή σύνθεση της Μειονότητας στην περιοχή της Θράκης

Στην περιοχή της Θράκης κατοικούν σήμερα 105 χιλιάδες έλληνες πολίτες μουσουλμανικού θρησκευματος, που αντιστοιχούν στο 1/3 του συνολικού πληθυσμού. Ο πληθυσμός αυτός διαφοροποιείται ως προς τη φυλετική καταγωγή και τη γεωγραφική διασπορά του: περίπου 48% του συνόλου είναι τουρκογενείς, 35% πομακικής καταγωγής και 17% αθίγγανοι. Οι μουσουλμάνοι αποτελούν το 43% του πληθυσμού στο Νομό Ξάνθης, το 55% στο Νομό Ροδόπης και το 5,5% στο Νομό Έβρου³.

Κατά τη δεκαετία του '80, η μικρή αύξηση του πληθυσμού στο Ν. Ξάνθης αποδίδεται, κατ' αναλογία περίπου, και στις δύο θρησκευτικές κοινότητες. Αντίθετα, στο Ν. Ροδόπης η μικρή μείωση του πληθυσμού οφείλεται αποκλειστικά στην υπερδιπλάσια μείωση του χριστιανικού πληθυσμού, ενώ ο μουσουλμανικός πληθυσμός σημείωσε, αμελητέα έστω, αύξηση.

Προκύπτει επομένως το συμπέρασμα ότι η συνολική μείωση του πληθυσμού της Θράκης οφείλεται αποκλειστικά στη μείωση του χριστιανικού πληθυσμού, ενώ οι μουσουλμανικοί πληθυσμοί αυξάνονται έστω και με χαμηλούς ρυθμούς.

² Η τελευταία χρονιά (1998) αφορά προβλέψεις της Ε.Σ.Υ.Ε.

³ Ακαδημία Αθηνών (1994), σελ. 47.

Από φυλετική άποψη, υπερέχουν συντριπτικά οι Πομάκοι στην Ξάνθη (63,4% των μουσουλμάνων), οι τουρκογενείς στη Ροδόπη (71,3%) και οι αθίγγανοι στον Έβρο (61,3%)⁴.

1.3. Προϊόν - Εισόδημα

Η Περιφέρεια παράγαγε το 1994 το 4,6% του ΑΕΠ του συνόλου της Χώρας (πίνακας 1.4). Παρόλο που στο διάστημα της εικοσιπενταετίας το ΑΕΠ της Περιφέρειας αυξήθηκε σημαντικά ως προς τις απόλυτες τιμές (ιδίως στο διάστημα 1970-1980), δε συνέβη το ίδιο ως προς τις σχετικές τιμές. Δηλαδή, το ΑΕΠ της Περιφέρειας προς αυτό της Χώρας παρουσίασε διαχρονικά μικρή αύξηση. Έτσι, η συμμετοχή του περιφερειακού ΑΕΠ παραμένει χαμηλή συγκριτικά με την έκτασή της, καθώς και τις δυνατότητες ανάπτυξης. Από την απεικόνιση των Μέσων Ετήσιων Ρυθμών Μεταβολής (πίνακας 1.7), διαπιστώνουμε μία σημαντική αύξηση τη δεκαετία 1970-1980, η οποία επιβραδύνεται από το 1980 και μετά.

Όσον αφορά τη διάρθρωση του ΑΕΠ (πίνακας 1.5), παρατηρείται μία συρρίκνωση του Πρωτογενή τομέα, ο οποίος όμως παραμένει σε υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με το σύνολο της Χώρας. Η μείωση της συμβολής του Πρωτογενή τομέα αντισταθμίζεται από μία αύξηση της συμβολής του Δευτερογενή τομέα. Τέλος, παρατηρείται μία μικρή στροφή προς τον Τριτογενή τομέα, η αναλογία του οποίου υπολείπεται σε σχέση με εκείνη της Χώρας.

Το κ.κ. ΑΕΠ της Περιφέρειας (πίνακας 1.6) βρίσκεται σε επίπεδα χαμηλότερα από το μέσο κ.κ. ΑΕΠ της Χώρας. Αν και παρουσιάστηκε διαχρονικά βελτίωση του επιπέδου ευημερίας της Περιφέρειας ως προς το εθνικό επίπεδο (κ.κ. ΑΕΠ της Περιφέρειας: 0,66 το 1970, 0,83 το 1994), η συγκριτική θέση της Περιφέρειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση χειροτέρεψε: το 1986, η Ανατολική Μακεδονία & Θράκη βρίσκονταν στην εικοστή θέση μεταξύ των φτωχότερων Περιφερειών της Ε.Ε., με το κ.κ. ΑΕΠ να φτάνει μόλις το 56% του Μ.Κ.Ο· το 1994, το κ.κ. ΑΕΠ ανήλθε στο 61% του Μ.Κ.Ο., αλλά η συγκριτική θέση της Περιφέρειας έπεσε στην δέκατη όγδοη θέση⁵. Η υστέρηση της ανάπτυξης της Π.Α.Μ.Θ. είναι συνέπεια της δημογραφικής εξέλιξης και της αναπτυξιακής πολιτικής που ασκείται από το Κέντρο προς την συγκεκριμένη Περιφέρεια⁶.

Τέλος, σημαντική υστέρηση εμφανίζει η Περιφέρεια ως προς το επίπεδο παραγωγικότητας, τόσο σε επίπεδο Χώρας, όσο και σε σχέση με την Ε.Ε. Σύμφωνα με στοιχεία της Περιφέρειας, το 1996 η παραγωγικότητα της Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης κάλυπτε το 56% του Μ.Ο. της Ε.Ε., ενώ την ίδια περίοδο το αντίστοιχο ποσοστό της Χώρας ήταν 72%-ποσοστό εξίσου χαμηλό.

1.4. Απασχόληση - Ανεργία

Ο πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας της Περιφέρειας Α.Μ.Θ. εκτιμάται το 1997 σε 470.752 άτομα (πίνακας 1.8), εκ του οποίου 254.501 άτομα αποτελούν το εργατικό δυναμικό (ποσοστό συμμετοχής: 54,1%). Την ίδια χρονιά, ο αριθμός των

⁴ Ακαδημία Αθηνών (1994), σελ. 48.

⁵ Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006-Περιφερειακό Σκέλος (1999), «Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης», σελ. 22.

⁶ Κέντρο Ερευνών Χώρου (1991), σελ. 31.

απασχολουμένων υπολογίζεται σε 230.505 (ποσοστό απασχόλησης: 49%) και ο αριθμός των ανέργων σε 14.971 άτομα (ποσοστό ανεργίας: 9,4%). Επιπλέον, ο αριθμός των μακροχρόνια ανέργων αντιστοιχεί στο 51% των ανέργων. Τέλος, τα άτομα που δεν ανήκουν στο εργατικό δυναμικό εκτιμώνται σε 216.251 (ποσοστό 45,9%).

Για το διάστημα 1988-1997, διαπιστώνουμε καταρχήν αύξηση του ποσοστού μακροχρόνιας ανεργίας (4,8%) και της αναλογίας του μη εργατικού δυναμικού (3,1%). Σχετικά με τους υπόλοιπους δείκτες, οι δείκτες συμμετοχής και απασχόλησης παρουσιάζουν το ίδιο διάστημα μείωση (-3,1% και οι δύο), ενώ ο δείκτης ανεργίας διατηρείται περίπου σταθερός.

Εν συγκρίσει με το επίπεδο της Χώρας, προκύπτει υπεροχή της Περιφέρειας ως προς τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της απασχόλησης και της ανεργίας. Έτσι, παρότι τα Περιφερειακά μεγέθη της απασχόλησης και της ανεργίας παρουσιάζουν αρνητική εξέλιξη την υπό εξέταση περίοδο, η κατάσταση της αγοράς εργασίας διατηρείται σε καλύτερα επίπεδα σε σχέση με τα εθνικά επίπεδα (πίνακας 1.8). Επισημαίνεται ωστόσο η ανησυχητική αύξηση του πλήθους των ανέργων (δείκτης μακροχρόνιας ανεργίας), καθώς και η μεγαλύτερη ένταση της ανεργίας μεταξύ του γυναικείου πληθυσμού της Περιφέρειας⁷.

Το ΑΕΠ της Περιφέρειας ανά απασχολούμενο (πίνακας 1.9) το 1991 αντιστοιχεί στο 5,77% του συνόλου της Επικράτειας, παρουσιάζοντας μείωση της αναλογίας τη δεκαετία 1988-1991. Η μεταβολή αυτή οφείλεται στη διαφορετική τάση που παρατηρείται την εν λόγω περίοδο μεταξύ Περιφέρειας (μείωση) και Χώρας (αύξηση).

Η διάρθρωση της απασχόλησης της Περιφέρειας (πίνακες 1.10, 1.11) χαρακτηρίζεται από την υψηλή συμμετοχή του Πρωτογενή τομέα, παρότι ο τελευταίος παρουσιάζει αισθητή μείωση το 1991 (% μεταβολής: -29,1%), γεγονός που αποδεικνύει τον παραδοσιακό χαρακτήρα στον οποίο είναι προσανατολισμένη η οικονομία της Περιφέρειας. Ο Δευτερογενής τομέας εμφανίζει σταθερή συμμετοχή και τις δύο χρονιές (22,6% το 1981, 21,9% το 1991). Σημαντική αύξηση παρουσιάζει ο Τριτογενής Τομέας (% μεταβολής: 42,6%), ο οποίος όμως υπολείπεται ακόμα σημαντικά σε σχέση με το σύνολο της Χώρας.

Κάνοντας μία αντιπαραβολή μεταξύ τομεακής διάρθρωσης απασχόλησης-ΑΕΠ της Π.Α.Μ.Θ., βλέπουμε μία υψηλή συμμετοχή της απασχόλησης του Πρωτογενή τομέα εν συγκρίσει με το παραγόμενο προϊόν του. Αυτό σημαίνει ότι η μείωση της συμβολής του ΑΕΠ του Πρωτογενή τομέα δεν συνοδεύτηκε από μείωση του αριθμού των απασχολουμένων, δηλαδή απασχολεί πλέονάζον εργατικό δυναμικό. Αντίθετα, ο Δευτερογενής τομέας εμφανίζει συγκριτικά υψηλή συμβολή στο παραγόμενο προϊόν σε σχέση με τον αριθμό των απασχολουμένων. Δηλαδή, φαίνεται τα μέτρα αναδιάρθρωσης της βιομηχανίας να επιτεύχθηκαν σε αποτελεσματικότερο βαθμό, παρά το γεγονός ότι απαιτούνται ακόμα να γίνουν ριζικές ανακατατάξεις⁸. Τέλος, στον Τριτογενή τομέα παρατηρείται μία μεγαλύτερη ομοιομορφία μεταξύ παραγωγικότητας και απασχόλησης.

⁷ Σχέδιο Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος 2000-2006 Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης (1999), σελ. 97-98.

⁸ Σε αυτό το θέμα θα επανέλθουμε εκτενέστερα σε επόμενες ενότητες.

Επιπρόσθετα, αξίζει να τονισθούν δύο σημαντικά σημεία: Πρώτον, ο μετασχηματισμός του παραδοσιακού προτύπου απασχόλησης, όπου κυριαρχούσαν παραδοσιακές μέθοδοι παραγωγής, μικρός αριθμός εκμεταλλεύσεων, ανεξάρτητη εργασία και οικογενειακός χαρακτήρας, προς τη μεταποίηση και τις υπηρεσίες, αντικατοπτρίστηκε αφενός, από τα υψηλά ποσοστά απασχόλησης-εξ αιτίας του παραδοσιακού σχήματος και αφετέρου, από τα υψηλά ποσοστά ανεργίας-ως απόρροια των διαρθρωτικών μεταβολών. Η τάση αυτή, εμφανής στη δεκαετία του '70 έως τα μέσα της δεκαετίας του '80, φαίνεται να εξομαλύνεται από τις αρχές του '90 (μείωση της ανεργίας), με την εφαρμογή των Κοινοτικών Προγραμμάτων αναδιάρθρωσης, εκσυγχρονισμού, κατάρτισης και επανένταξης των ατόμων που απειλούνται με αποκλεισμό από την αγορά εργασίας εξ αιτίας των υφιστάμενων διαρθρωτικών μεταβολών (Α' ΚΠΣ, Β' ΚΠΣ, Μ.Ο.Π. κ.α.)⁹. Δεύτερον, η Περιφέρεια δεν φαίνεται να ακολουθεί την έντονη τριτογενοποίηση της οικονομίας, η οποία παρατηρείται στο σύνολο της Χώρας (αύξηση του Τριτογενή σε βάρος του Πρωτογενή και του Δευτερογενή τομέα παραγωγής). Αν και η Περιφέρεια εμφανίζει αύξηση της συμμετοχής του Τριτογενή τομέα, ο Πρωτογενής τομέας εξακολουθεί να βρίσκεται σε υψηλά ποσοστά σε σύγκριση με τη Χώρα. Αυτό σημαίνει ότι η Π.Α.Μ.Θ. διατηρεί ακόμη τον αγροτικό χαρακτήρα της οικονομίας της¹⁰. Η υψηλή αναλογία της απασχόλησης στον Πρωτογενή τομέα και ιδίως στη γεωργία μπορεί να αποδοθεί στο αυξημένο ποσοστό πεδινής γης που διαθέτει η Περιφέρεια, στο χαμηλό επενδυμένο κεφάλαιο, καθώς και στο χαμηλό μορφωτικό επίπεδο τμημάτων πληθυσμού, κυρίως στη Θράκη - παράγοντας στασιμότητας στα γεωργικά επαγγέλματα¹¹.

1.5. Διανομαρχιακές ανισότητες

Οι διανομαρχιακές ανισότητες της Περιφέρειας Α.Μ.Θ. χαρακτηρίζονται από την κυριαρχία του Ν. Καβάλας, που είναι ο πιο ανεπτυγμένος Νομός. Ωστόσο, η κυριαρχία αυτή φαίνεται να μειώνεται, με αποτέλεσμα να υπάρχει μείωση των διανομαρχιακών ανισοτήτων (πίνακας 1.12). Συγκεκριμένα, την περίοδο 1989-1994 παρατηρείται μείωση τόσο του κ.κ. ΑΕΠ, όσο και του ποσοστού συμμετοχής του Ν. Καβάλας στο συνολικό περιφερειακό προϊόν. Την ίδια περίοδο, ο Ν. Δράμας σημειώνει σημαντική βελτίωση σε σχέση με τους παραπάνω δείκτες. Αύξηση (αλλά σε μικρότερο βαθμό) παρουσιάζουν και οι Νομοί Έβρου και Ξάνθης. Αντίθετα, ο Ν. Ροδόπης αποτελεί το μοναδικό Νομό της Θράκης, ο οποίος εμφανίζει την εν λόγω περίοδο μείωση του κ.κ. ΑΕΠ και του μεριδίου του ως προς το ΑΕΠ της Περιφέρειας.

Οι άλλοι δείκτες, οι οποίοι απεικονίζονται στις επόμενες στήλες του πίνακα (% κατανομή πληθυσμού, % κατανομή αστικού πληθυσμού, % κατανομή απασχόλησης του Δευτερογενή τομέα, % κατανομή απασχόλησης του Τριτογενή

⁹ Τα υψηλά ποσοστά απασχόλησης της Περιφέρειας μπορούν να αποδοθούν και στις άτυπες μορφές εργασίας που χαρακτηρίζουν μειονοτικά τμήματα του πληθυσμού, κυρίως στους Νομούς Ξάνθης και Ροδόπης (Μουσουλμάνοι, Πομάκοι, Πρόσφυγες, συμβοηθούντα μέλη της οικογένειας κ.α.). Αυξημένος είναι και ο ρόλος των γυναικών στον άτυπο τομέα της οικονομίας. Γι' αυτό απαιτείται προσοχή ως προς την πραγματική σχέση των δεικτών.

¹⁰ Κέντρο Ερευνών Χώρας (1991), σελ. 40.

¹¹ Σχέδιο Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος 1994-1999 Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης (1994), σελ. 5.

τομέα), δεν υποδηλώνουν κάποια μετατόπιση της κυριαρχίας του Ν. Καβάλας προς τους άλλους Νομούς.

Έτσι, παρά τη μικρή μείωση που παρατηρείται, οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες εξακολουθούν να υφίστανται και μάλιστα συμπληρώνονται από τις υπάρχουσες κοινωνικές ανισότητες, οι οποίες σχετίζονται με την παρουσία της μουσουλμανικής μειονότητας¹².

1.6. Τομεακή ανάλυση

i. Πρωτογενής τομέας

Ο χαρακτήρας της Περιφέρειας είναι γεωργικός. Ο αγροτικός τομέας καλύπτει το 96% της συνολικής της έκτασης. Τα κυριότερα αγροτικά προϊόντα της Περιφέρειας στα οποία εμφανίζεται συγκριτικό πλεονέκτημα είναι¹³: Τεύτλα, αραβόσιτος, σιτάρι, γεώμηλα, βαμβάκι, τομάτες και καπνός. Η κατηγορία των προϊόντων αυτών δείχνει μία τάση για εξειδίκευση σε βιομηχανικές καλλιέργειες. Από την άλλη πλευρά, παρατηρείται υστέρηση στην ανάπτυξη της δενδροκτηπευτικής παραγωγής. Όσον αφορά την περιοχή της Θράκης, αυτή παρουσιάζεται τα τελευταία χρόνια ως ισχυρός πόλος έλξης επενδύσεων για επιχειρήσεις επεξεργασίας-μεταποίησης βαμβακιού, γεωμύλων, τομάτας και ηλίανθου¹⁴. Σημαντικό πρόβλημα της Περιφέρειας αποτελεί το χαμηλό ποσοστό άρδευσης (39,38% το 1995). Παράλληλα, χαμηλή παραμένει και η ποιότητα των αρδευόμενων εκτάσεων λόγω του χαμηλού εκσυγχρονισμού των συστημάτων με επιβάρυνση στο κόστος παραγωγής. Άλλο βασικό πρόβλημα εστιάζεται στα δίκτυα μεταφοράς.

Η κτηνοτροφική παραγωγή (κρέας, γάλα, δέρματα) είναι στενά συνδεδεμένη με τις βιομηχανικές μονάδες της Περιφέρειας. Τα όποια συγκριτικά της πλεονεκτήματα (εκτεταμένοι, ορεινοί βοσκότοποι, παραγωγή κτηνοτροφικών φυτών κ.α.) δεν είναι ανεπτυγμένα στο βαθμό που θα έπρεπε¹⁵.

Στον τομέα της αλιείας-ιχθυοκαλλιέργειας είναι ανεπτυγμένη η αλιεία εσωτερικών υδάτων (κυρίως στους Νομούς Έβρου, Ροδόπης, Ξάνθης και Δράμας), ενώ σημαντικό αλιευτικό κέντρο θαλάσσης θεωρείται η Καβάλα. Αλιευτικά κέντρα είναι επίσης το Π. Λάγος, η Αλεξανδρούπολη και η Σαμοθράκη. Και ο τομέας αυτός παρουσιάζει ανάλογη καθυστέρηση παρά τα συγκριτικά του πλεονεκτήματα¹⁶.

Βασικό πρόβλημα του Πρωτογενή τομέα παραμένει η εκτατική διάρθρωση και αξιοποίηση των κλάδων παραγωγής. Άλλα βασικά προς επίλυση προβλήματα του Πρωτογενή Τομέα αφορούν: την ανεπάρκεια δασικής υποδομής, την έλλειψη υποδομών στις φυσικές και τεχνητές λιμνοθάλασσες και τη μη καθετοποίηση της παραγωγικής διαδικασίας.

ii. Δευτερογενής τομέας

¹² Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006-Περιφερειακό Σκέλος (1999), «Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης», σελ. 28.

¹³ Κέντρο Ερευνών Χώρου (1991), σελ.12-13, Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996), τόμος Α', σελ. 13-14.

¹⁴ Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996), τόμος Α', σελ. 14.

¹⁵ Κέντρο Ερευνών Χώρου (1991), σελ. 33.

¹⁶ Κέντρο Ερευνών Χώρου (1991), σελ. 33.

Στην Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, η κύρια ώθηση στο Δευτερογενή Τομέα εντοπίζεται στην ύπαρξη σημαντικού ορυκτού πλούτου, όπως τα κοιτάσματα πετρελαίου στο θρακικό πέλαγος και σημαντικών ζωνών γεωθερμικής ενέργειας. Σημαντικούς μοχλούς ανάπτυξης αποτελούν επίσης η μεταποίηση και η κατασκευαστική δραστηριότητα (η τελευταία εξελίσσεται με ρυθμούς υψηλότερους από το σύνολο της Χώρας), εξ αιτίας των ευνοϊκών αναπτυξιακών νόμων που εφαρμόζονταν και εξακολουθούν να εφαρμόζονται¹⁷, ανεξάρτητα του κατά πόσο αυτά τα κίνητρα έδρασαν αποτελεσματικά ή συνδυάστηκαν με κατάλληλους μηχανισμούς μετάδοσης και απορροφητικότητας¹⁸. Επιπλέον, η τόνωση της κατασκευαστικής δραστηριότητας προήλθε από την κατασκευή δημοσίων έργων, από την οικιστική επέκταση ορισμένων αστικών κέντρων (Αλεξανδρούπολη, Ξάνθη, Κομοτηνή), καθώς και από την κατασκευή κτιριακών εγκαταστάσεων των μονάδων παραγωγής που ιδρύονται ή εκσυγχρονίζονται στα πλαίσια του Ν.1892/90. Ιδιαίτερα οι Νομοί Ξάνθης, Ροδόπης και η νήσος Θάσος υπάχθηκαν στην περιοχή Δ' του Ν.1892/90, που αφορά την ανάπτυξη επιχειρήσεων του Δευτερογενή τομέα στις ακριτικές περιοχές. Ως ειδική ζώνη υπαγωγής επενδύσεων στο Δευτερογενή τομέα χαρακτηρίστηκε ο Νομός Έβρου. Οι άλλοι δύο Νομοί-Καβάλας και Δράμας-υπάχθηκαν στην περιοχή Γ' του αναπτυξιακού νόμου. Αναλυτικότερα, τα αυξημένα βιομηχανικά κίνητρα που εδόθησαν που εδόθησαν στη Θράκη αφορούν υψηλές επιχορηγήσεις (50%), αυξημένη χρονική διάρκεια επιδότησης επιτοκίου για την περιοχή Δ' (χρονικό όριο: έξι χρόνια), 100% αφορολόγητη έκπτωση επί της αξίας της επένδυσης, 100% ετήσια αφορολόγητα κέρδη και, τέλος, επιχορήγηση επιταχυνόμενων αποσβέσεων. Στην Π.Α.Μ.Θ., για το συνολικό ύψος των 37,3 δις, οι ολοκληρωθείσες επενδύσεις που επιχορηγήθηκαν από το Ν.1262/82 στο διάστημα 1982-1987, αναλογούσαν στο 15,6% (ποσό 5,8 δις)¹⁹. Επιπρόσθετα, δημιουργήθηκαν κοντά σε κάθε αστικό κέντρο ΒΙ.ΠΕ, οι οποίες όμως δεν ολοκληρώθηκαν επαρκώς²⁰.

Οι βασικότεροι κλάδοι μεταποίησης που λειτουργούν στην Περιφέρεια είναι οι κλάδοι διατροφής, ένδυσης και υπόδησης, κλωστοϋφαντουργίας, παραγωγής χάρτου, ξύλου, προϊόντων μετάλλου, καπνού, επίπλων και προϊόντων εκ μη μεταλλικών ορυκτών. Για τη Θράκη ειδικότερα, το έτος 1988 συγκεντρωνόταν το 62,1% των απασχολούμενων στους κλάδους τροφίμων, καπνού, κλωστοϋφαντουργίας, ένδυσης και χαρτιού. Στους ίδιους κλάδους αντιστοιχούσε μερίδιο στις πωλήσεις 81%. Ιδιαίτερη ανοδική πορεία σημειώθηκε την τριετία 1991-1994 στον κλάδο των χημικών και στους παραδοσιακούς κλάδους του χαρτιού και της κλωστοϋφαντουργίας. Αντίθετα, υποχώρηση προς τις πωλήσεις σημείωσαν οι κλάδοι της ένδυσης και του καπνού²¹.

Όσον αφορά στην ενίσχυση των βιομηχανικών κλάδων στην περιοχή της Θράκης μέσω του αναπτυξιακού νόμου 1262/82, οι σημαντικότερες επενδύσεις κατανεμήθηκαν στους παραδοσιακούς κλάδους τροφίμων (23,8%), κλωστοϋφαντουργικών (16,3%), ένδυσης-υπόδησης (14,9%), καθώς και στον κλάδο

¹⁷ Αναφερόμαστε κυρίως στους αναπτυξιακούς νόμους 289/76 «δια της ανάπτυξης παραμεθόριων περιοχών και ρυθμίσεων συναφών θεμάτων», 849/78 «περί παροχής κινήτρων δια την ενίσχυση της Περιφερειακής και Οικονομικής Ανάπτυξης της Χώρας, 1262/82 «περί ειδικών ζωνών κινήτρων», 1892/90 «για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη με την διαίρεση σε τέσσερις περιοχές κινήτρων» και τον πρόσφατο νόμο 2601/98 «για την ενίσχυση ιδιωτικών επενδύσεων».

¹⁸ Ιδιαίτερη μνεία για αυτούς τους αναπτυξιακούς νόμους γίνεται στο μέρος Γ, παρ. 3.6.

¹⁹ Κέντρο Ερευνών Χώρας (1991), σελ. 53.

²⁰ Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996), τόμος Α', σελ. 23.

²¹ Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996), τόμος Α', σελ. 42.

των χημικών (10,7%). Στους ίδιους κλάδους αναλογούσαν οι περισσότερες θέσεις εργασίας²². Έτσι φαίνεται να ενισχύεται η υπάρχουσα διάρθρωση των κλάδων, δηλαδή αυτών που εμφανίζουν το μεγαλύτερο μερίδιο των πωλήσεων²³.

Η μεταποίηση παρουσιάζει μία αύξηση στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ., τόσο ως προς τον αριθμό των καταστημάτων, όσο και στην απασχόληση. Τα αγροτικά προϊόντα αποτελούν μία σημαντική εισροή στη βιομηχανική παραγωγή· έτσι, δημιουργούνται ισχυρές αλληλεξαρτήσεις μεταξύ Πρωτογενούς και Δευτερογενούς τομέα παραγωγής. Επιπλέον, παρατηρούμε μία κυριαρχία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην παραγωγή, ενώ απουσιάζουν οι επιχειρήσεις μεγάλης κλίμακας.

Οι στρατηγικές των βιομηχανικών επιχειρήσεων διαφέρουν από κλάδο σε κλάδο. Στη βιομηχανία ένδυσης και υπόδησης, οι στρατηγικές επικεντρώνονται στην αυτοματοποίηση της παραγωγής, στην ευελιξία και στη συγκρότηση δικτύων. Στα τρόφιμα, η στρατηγική των επιχειρήσεων προσανατολίζεται στο προϊόν, στις πωλήσεις και στο μάρκετινγκ. Για τις υφαντουργίες, το χαμηλό κόστος εργασίας αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι αναφορικά με την πρόσβαση στις διεθνείς αγορές.

Το σημαντικότερο πρόβλημα των βιομηχανιών της Α.Μ.Θ. σχετίζεται με την τεχνολογική υστέρηση. Οι Μ.Μ.Ε. στερούνται δυνατότητα πρόσβασης στην έρευνα αγοράς, στην χρηματαγορά και κεφαλαιαγορά, στην τεχνογνωσία και τεχνολογία²⁴. Περιορισμένη εμφανίζεται και η αυτογενής ανάπτυξη τεχνολογίας· καμία επιχείρηση κάτω των 50 απασχολούμενων δεν επενδύει σε έρευνα και τεχνολογία-ουσιαστική συνιστώσα για την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Παράλληλα, τα υπάρχοντα βιομηχανικά clusters δεν έχουν αυτοδύναμη ικανότητα τεχνολογικής καινοτομίας και διεθνοποίησης· αντίθετα, εξαρτώνται από μεγάλα διεθνή κέντρα. Από την άλλη πλευρά, παρατηρείται κάποια κίνηση σε θέματα μεταφοράς τεχνολογίας (συμφωνίες licensing, royalties, διεπιχειρησιακή συνεργασία κλπ). Άλλα σημαντικά προβλήματα έχουν να κάνουν με την ποιότητα του ανθρώπινου δυναμικού, τη ανυπαρξία τεχνικής υποδομής, τις δυσκολίες πρόσβασης λόγω των ελλειπόν δικτύων μεταφορών, την αδυναμία φορέα παροχής υπηρεσιών στήριξης σε Μ.Μ.Ε., το χαμηλό βαθμό ευελιξίας με τις τοπικές αγορές· επίσης, με την εποχικότητα της απασχόλησης, το μικρό οικογενειακό μέγεθος, τη μη καθετοποιημένη παραγωγή, κ.ο.κ.

Η εικόνα αυτή αποδεικνύει μία αντίφαση ιδιαίτερα για τις βιομηχανικές μονάδες της Θράκης. Τα μεν ποσοτικά χαρακτηριστικά ανάπτυξης εμφανίζονται ικανοποιητικά, αντίθετα, τα ποιοτικά χαρακτηριστικά (έρευνα & ανάπτυξη, καινοτομία, ανθρώπινο δυναμικό) αποδεικνύονται ανεπαρκή. Δηλαδή, κυριαρχούν κλάδοι με παραδοσιακές μεθόδους παραγωγής, ενώ απουσιάζουν σύγχρονοι κλάδοι αιχμής.

Εκτός από την τεχνολογική υστέρηση, άλλος περιοριστικός παράγοντας έχει να κάνει με το προφίλ-επιμέρους στρατηγικές-των μικρών επιχειρήσεων και την αδυναμία τους να προωθήσουν τεχνολογικές καινοτομίες. Εν γένει, παρουσιάζεται

²² Ιδιαίτερα υψηλή συμμετοχή ως προς τις θέσεις εργασίας παρουσίασε ο κλάδος ένδυσης-υπόδησης (ποσοστό 31,5%).

²³ Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996), τόμος Α', σελ. 42.

²⁴ Σχέδιο Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος 1994-1999 Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης (1994), σελ.9.

μία ασυμμετρία ανάμεσα σε μικρές (<20 απασχολούμενους) και μεγάλες επιχειρήσεις (>50 απασχολούμενους). Σε αντίθεση με τις μεγάλες επιχειρήσεις, οι μικρές επιχειρήσεις είναι λιγότερο ευαισθητοποιημένες στα σύγχρονα προβλήματα βιομηχανικής αναδιάρθρωσης, λιγότερο διεθνοποιημένες και λιγότερο πληροφορημένες για το διεθνές οικονομικό περιβάλλον.

Έτσι, στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ. αντανakλάται ένας παραδοσιακός τύπος βιομηχανίας που στηρίζεται σε παραδοσιακά πρότυπα (λ.χ. τεχνολογίες έντασης εργασίας), απουσιάζουν οι καινοτόμες μέθοδοι, ενώ αναπτύσσονται σχέσεις υπεργολαβίας με εργοδοτικές επιχειρήσεις των ανεπτυγμένων Περιφερειών (όπως για παράδειγμα ο κλάδος της κλωστοϋφαντουργίας, όπου ο κύριος εργοδότης θεωρείται η Γερμανία).

Η ενίσχυση της συνολικής ανταγωνιστικότητας στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ. προϋποθέτει επομένως αλλά και πρέπει να προκαλέσει μία σημαντική δια-κλαδική και ενδο-κλαδική αναδιάρθρωση της τοπικής παραγωγικής δομής και πρωταρχικά της τοπικής βιομηχανίας²⁵.

iii. Τριτογενής τομέας

Ο Τριτογενής τομέας της Περιφέρειας εμφανίζεται με σημαντικές ελλείψεις, όπως έλλειψη διοικητικών υπηρεσιών, δικτύων μεταφορών, τηλεπικοινωνιών, υπηρεσιών στήριξης στις επιχειρήσεις, χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών κλπ. Η παρουσία των τελευταίων επιδρά αποφασιστικά στους δύο άλλους τομείς παραγωγής.

Οι ανάγκες των επιχειρήσεων (ανταλλακτικά και λοιπές υπηρεσίες) αλλά και των κατοίκων (υγεία, πρόνοια, εκπαίδευση κ.α.) καλύπτονται σε μεγάλο βαθμό εκτός Περιφέρειας, πρωτογενώς από τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα της Χώρας-την Πρωτεύουσα και τη Θεσσαλονίκη-και δευτερογενώς από το μεγαλύτερο εμπορικό κέντρο της Περιφέρειας, την Καβάλα.

Στον τομέα της Δημόσιας Διοίκησης έχουν γίνει σημαντικές προσπάθειες, οι οποίες έχουν τονώσει τα αστικά κυρίως κέντρα της Περιφέρειας, τα οποία έχουν μία πληθυσμιακή αύξηση αλλά δεν έχουν αποκτήσει ακόμη περιφερειακή ακτινοβολία. Οι κυριότερες πρωτοβουλίες που έχουν παρθεί οδήγησαν²⁶:

- Σε μία σχετική διοικητική αποκέντρωση με την ενίσχυση του ρόλου των Νομαρχιακών Συμβουλίων και την ίδρυση της Γενικής Γραμματείας της Περιφέρειας Α.Μ.Θ.
- Σε μία σχετική ενίσχυση των τομέων περίθαλψης και πρόνοιας με τη δημιουργία κέντρων υγείας, παιδικών σταθμών, Κ.Α.Π.Η. σε διάφορα σημεία της Περιφέρειας.
- Σε μία σχετική ενίσχυση του τομέα της εκπαίδευσης, με τη δημιουργία του Δ.Π.Θ. και τεχνολογικών ιδρυμάτων στην Καβάλα και Δράμα.
- Τέλος, σε μία μικρή προσπάθεια ενίσχυσης των αθλητικών δραστηριοτήτων και του πολιτισμού.

Όσον αφορά το εμπόριο, παρόλο που έχει παρατηρηθεί μία εξελικτική διαδικασία ενδυνάμωσης των αστικών κέντρων και της Ορεστιάδας σε εμπορικά

²⁵ Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996), τόμος Α', σελ. 41.

²⁶ Κέντρο Ερευνών Χώρου (1991), σελ. 35-37.

κέντρα, ωστόσο η ακτινοβολία τους περιορίζεται σε τοπικές εξυπηρετήσεις εξ αιτίας του μικρού μεγέθους των επιχειρήσεων, ενώ απουσιάζει το μεγάλο και εξειδικευμένο εμπόριο. Παράλληλα, παρατηρείται έλλειψη συγκροτημένων κεντρικών αγορών. Το εμπορικό κύκλωμα λειτουργεί με σχετικά παλαιές δομές, με αρνητική επίπτωση στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Η σημαντικότητα του εμπορίου για την Περιφέρεια διαφαίνεται και από το επίπεδο των απασχολούμενων. Στο Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2000-2006 του ΥΠ.ΕΘ.Ο. (1999), εκτιμάται ότι το εμπόριο δημιουργεί το 10% της απασχόλησης. Επίσης, σύμφωνα με το Κέντρο Ερευνών Χώρου (1991), στην Περιφέρεια κυριαρχούν 12.000 καταστήματα από τα οποία το 10% αντιπροσωπεύουν το χονδρικό εμπόριο.

Στον τομέα του τουρισμού, οι αξιολογοί και μη αξιοποιημένοι τουριστικοί πόροι της Περιφέρειας που εντοπίζονται στο νησιωτικό και παράλιο τμήμα της, συμμετέχουν σήμερα με μικρό ποσοστό στην αναπτυξιακή προσπάθεια²⁷. Η περιορισμένη αυτή ανάπτυξη δεν συμβαδίζει με τις πολύ μεγάλες δυνατότητες της Περιφέρειας που προκύπτουν από το εξαιρετικό και ποικιλόμορφο φυσικό περιβάλλον (ορεινοί όγκοι, δρυμοί, σπάνια πανίδα και χλωρίδα, βιότοποι, σπήλαια, ακτές αμμώδεις, εξαιρετικές κλιματολογικές συνθήκες κλπ), καθώς και από τον ιστορικό, παραδοσιακό και λαογραφικό πλούτο της περιοχής (αρχαιολογικοί χώροι, παραδοσιακοί οικισμοί, ήθη και έθιμα κλπ).

Τα βασικότερα τουριστικά κέντρα περιφερειακής, εθνικής και διεθνούς ακτινοβολίας αποτελούν κυρίως η νήσος Θάσος και η παραλιακή ζώνη Καβάλας-Ν.Περάμου και λιγότερο η νήσος Σαμοθράκη. Παρατηρείται αναπτυξιακή εξάρτηση ορισμένων χωρικών ζωνών από τον θερινό τουρισμό μέσης ποιότητας (παραλία Καβάλας, Θάσος). Το υφιστάμενο ξενοδοχειακό είναι σχετικά νέο από πλευράς κατασκευής και περιλαμβάνει μικρού (ως επί το πλείστον) και μεσαίος μεγέθους.

Δεν έχουν διερευνηθεί οι δυνατότητες που προσφέρει η Περιφέρεια για εναλλακτικές μορφές τουρισμού (χειμερινός, οικολογικός τουρισμός) τόσο για εγχώριους, όσο και για αλλοδαπούς τουρίστες, οι οποίες θα επιμήκυναν την τουριστική περίοδο και θα αύξαναν την ποιότητά του. Βασικός λόγος αυτής της αδυναμίας είναι η χαμηλή προβολή των τουριστικών πόρων στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, καθώς και η έλλειψη σύγχρονης υποδομής για την ευχερή προσπελασιμότητά τους.

1.7. Υποδομές

ι. Δίκτυα μεταφορών

Τα δίκτυα μεταφορών εμφανίζονται πολύ προβληματικά, με αποτέλεσμα να επιτείνεται η γεωγραφική, οικονομική, πολιτιστική και κοινωνική απομόνωση της Περιφέρειας, ιδιαίτερα της Θράκης. Η τελευταία θεωρείται ως περιοχή χωρίς οικονομική ενδοχώρα, με ελάχιστη προσπελασιμότητα προς τις εισερχόμενες και εξερχόμενες ροές μεταφορών και εμπορίου²⁸.

Το θεσμοθετημένο κύριο οδικό δίκτυο της Π.Α.Μ.Θ. περιλαμβάνει τις εθνικές οδούς και το πυκνότερο επαρχιακό οδικό δίκτυο και έχει συνολικό μήκος 2.847 km

²⁷ Σύμφωνα με το Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης του ΥΠ.ΕΘ.Ο. (1999), η Περιφέρεια διέθετε το 1997 24.062 ξενοδοχειακές κλίνες που αντιστοιχούσαν στο 4% του συνόλου της Χώρας.

²⁸ Ακαδημία Αθηνών (1994), σελ. 85.

(για το έτος 1996, πλην της Εγνατίας). Τα οδικά δίκτυα υπολείπονται τόσο από πλευράς ποσοτικών μεγεθών όσο και από πλευράς ποιοτικών μεγεθών. Ιδιαίτερα η Περιφέρεια υστερεί ως προς τα τεχνικά χαρακτηριστικά, έτσι ώστε οι επιτρεπόμενες ταχύτητες, ο βαθμός ασφάλειας και γενικότερα οι συνθήκες άνεσης των οδικών δικτύων να είναι σε πολύ χαμηλό βαθμό²⁹.

Κατά τη διεύθυνση Δύσης-Ανατολής η Περιφέρεια διατρέχεται από δύο άξονες εθνικών οδών. Ο κυριότερος άξονας είναι αυτός της Θεσσαλονίκης-Καβάλας-Π.Λάγους-Κομοτηνής-Αλεξανδρούπολης, ο οποίος συνεχίζεται προς Τουρκία με δύο εξόδους και Βουλγαρία. Ο οδικός αυτός άξονας έχει σε ελάχιστα σημεία βελτιωθεί, παραλαμβάνει ιδιαίτερης βαρύτητας τοπικές εξυπηρετήσεις (τρακτέρ, γεωργικά μηχανήματα, τουριστικά λεωφορεία κ.α.), με αποτέλεσμα να επιβραδύνονται ακόμη περισσότερο οι διαπεριφερειακές και εθνικές μετακινήσεις. Τα κυριότερα προβλήματα εντοπίζονται στους Νομούς Καβάλας και Ξάνθης και στο οδικό δίκτυο Καβάλας-Δράμας, τα οποία διέρχονται μέσα από οικισμούς ή συνοδεύονται από την εκτός σχεδίου παράδια δόμηση³⁰. Για τη Θράκη, ιδιαίτερη αδυναμία του δικτύου είναι η έλλειψη παρακάμψεων των σημαντικών αστικών κέντρων και η έλλειψη διεισδύσεων στην ενδοχώρα της περιοχής. Πιο σοβαρή είναι η απουσία κάθετων συνδέσεων με τον βορείως της περιοχής βαλκανικό χώρο³¹. Το εσωτερικό οδικό δίκτυο που εξυπηρετεί την Θράκη είναι κακό, παίρνει όμως το 80% των επιβατικών κινήσεων και το 40% του εμπορευματικού μεταφορικού έργου. Εξακολουθεί να υφίσταται πρόβλημα καλής βατότητας στο συνολικό δίκτυο, απ' όπου εκτελούνται οι εσωτερικές μεταφορές και επικοινωνίες προσωπικού προς τους χώρους εργασίας, αγροτικού πληθυσμού προς τα κέντρα διοίκησης και υπηρεσιών, πρώτων υλών προς τις μονάδες επεξεργασίας και προϊόντων των εκτός των μεγάλων οδικών αξόνων επιχειρήσεων προς τις αγορές εσωτερικού και εξωτερικού³². Δρόμοι χαρακτηρισμένοι ως Εθνικές Οδοί, που παίζουν όμως δευτερεύοντα ρόλο και έχουν μικρό μεταφορικό έργο, είναι³³:

- Αριθ.14: Δράμας - Ξάνθης
- Αριθ.55: Ξάνθης - Εχίνου
- Αριθ.53: Αλεξανδρούπολης – Μικρού Δερείου – Μεταξάδων - Ορμενίου (ελληνοβουλγαρικά σύνορα).

Πολύ πιο σημαντικές από άποψη κίνησης είναι οι Εθνικές Οδοί:

- Αριθ.2: Θεσσαλονίκης – Καβάλας - Γέφυρας Νέστου – Ξάνθης - Πόρτο Λάγο – Κομοτηνής – Σαπών – Μέστης – Αλεξανδρούπολης – Φερρών – Αρδανίου - Κήπων (ελληνοτουρκικά σύνορα)
- Αριθ.51: Αρδανίου – Σουφλίου - Λαβάρων – Διδυμότειχου – Θουρίου – Ορεστιάδας – Καβύλης – Καστανιών.

Θέμα πρώτης προτεραιότητας για την Π.Α.Μ.Θ. αποτελεί η ολοκλήρωση του ανατολικού τομέα της **Εγνατίας Οδού** (προς Τουρκία) και των τεσσάρων κάθετων αξόνων (προς Βουλγαρία), με προδιαγραφές πραγματικού αυτοκινητοδρόμου ως προς τη χάραξη και την κατασκευή του, αλλά και ως προς τις παρεχόμενες εξυπηρετήσεις σε όλη τη διαδρομή. Ταυτόχρονα, είναι αναγκαία η βελτίωση των εγκάρσιων δρόμων.

²⁹ Κέντρο Ερευνών Χώρου (1991), σελ. 28.

³⁰ Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006-Περιφερειακό Σκέλος (1999), «Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης», σελ. 25.

³¹ Ακαδημία Αθηνών (1994), σελ. 87.

³² Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996), τόμος Α', σελ. 20.

³³ Ακαδημία Αθηνών (1994), σελ. 87.

Η Εγνατία Οδός εντάσσεται στα διευρωπαϊκά δίκτυα και στο συνολικό της μήκος καλύπτει τον άξονα Ηγουμενίτσα-Γέφυρα Κήπων Έβρου, μήκους 680 χλμ, ενώ τμήμα της διασχίζει την Περιφέρεια σε μήκος 258 χλμ. Το τμήμα της Θράκης αναμένεται να ολοκληρωθεί περί τα τέλη του 2001³⁴. Η Εγνατία Οδός συνδέει τη Δυτική Ευρώπη με την Κωνσταντινούπολη και, με τους κάθετους άξονες, τον βορειοελλαδικό χώρο με την Αλβανία, τα Σκόπια και την Βουλγαρία (οι 4 κάθετοι άξονες που βρίσκονται μέσα στα όρια της Περιφέρειας έχουν συνολικό μήκος 254 χλμ). Το όλο έργο προβλέπεται να περατωθεί μέχρι το 2004.

Μελλοντικά, η Εγνατία θα παίζει το ρόλο³⁵:

1. Του βασικού άξονα διεθνών μεταφορών.
2. Της δυτικής πύλης εισόδου προς τις βαλκανικές και ευρωπαϊκές χώρες-της κύριας, άρα, συνδετικής αρτηρίας μεταξύ Δύσης και Ανατολής.

Κατά δεύτερο λόγο, οι κάθετοι άξονες διασύνδεσης της Ελλάδας με τη Βουλγαρία, δηλαδή οι κάθετοι άξονες α) Ορμενίου-Αλεξανδρούπολης β) Κομοτηνής-Νυμφαίας γ) Ξάνθης-Εχίνου δ) Δράμας-Εξοχής, σε συνδυασμό με την οριζόντια αρτηρία της Εγνατίας, διαμορφώνουν ένα ολοκληρωμένο δίκτυο μεταφορών, διασφαλίζοντας την ουσιαστικότερη προϋπόθεση για την ανάπτυξη διαβαλκανικής, οικονομικής, κοινωνικής και πολιτισμικής συνεργασίας. Συγχρόνως, ο κάθετος άξονας Αλεξανδρούπολης-Ορμενίου θα διασυνδέει την Εγνατία με τον κάθετο διευρωπαϊκό άξονα Αλεξανδρούπολης-Ελσίνκι και οι κάθετοι άξονες Δράμας-Εξοχής, Κομοτηνής-Νυμφαίας και Ξάνθης-Εχίνου θα διασυνδέουν την Εγνατία με τον οριζόντιο διευρωπαϊκό άξονα Κωνσταντινούπολης-Δρέσδης.

Τα τέσσερα λιμάνια που βρίσκονται κατά μήκος της Εγνατίας (Ηγουμενίτσα, Θεσσαλονίκη, Καβάλα, Αλεξανδρούπολη) θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη συνδυασμένων μεταφορών προς τις χώρες της Μεσογείου, του Ευξείνου, καθώς και προς τις χώρες της κεντρικής Ασίας μέχρι της Κίνας³⁶.

Το σιδηροδρομικό δίκτυο Θεσσαλονίκης- Σερρών – Δράμας – Ξάνθης – Κομοτηνής – Αλεξανδρούπολης - Ορμενίου είναι παλαιάς χάραξης και πολύ λίγο εξυπηρετεί την Περιφέρεια. Ακόμη, αφήνει εκτός εξυπηρέτησης το Νομό Καβάλας και σημαντικές γεωργικές πεδινές περιοχές. Ουσιαστικά καλύπτει μόνο τοπικές και υπερτοπικές ανάγκες. Το πρόβλημα εμφανίζεται πιο έντονο για τη σιδηροδρομική γραμμή της Θράκης, στη οποία η σιδηροδρομική εμπορευματική κίνηση εμφανίζεται πολύ μικρή και εξαιρετικά χαμηλή, συγκρινόμενη με την αντίστοιχη που διέρχεται από άλλες πύλες της χώρας³⁷. Η υπάρχουσα χάραξη της σιδηροδρομικής γραμμής παρουσιάζει και καθυστέρηση ως προς το επίπεδο εξυπηρέτησης, αφού, με αφετηρία τη Θεσσαλονίκη, ακολουθεί την περιτορεία Κιλκίς-Δοιράνης-Ροδόπολης-Στρυμόνα-Σιδηροκάστρου-Σερρών-Νέας Ζίχνης-Δράμας-Παρανεστίου-Τοξοτών-Ξάνθης. Μετά την Ξάνθη, η γραμμή ακολουθεί τη χάραξη Ιάσμου-Κομοτηνής-Μέστης-Αλεξανδρούπολης-Φερρών-Σουφλίου-Διδυμοτείχου-Πυθίου-Θουρίου-Ορεστιάδας-Νέας Βύσσας-Καστανιών-Ορμενίου. Επιχειρείται εκσυγχρονισμός του

³⁴ Πρακτικά Δ' Παγκοσμίου Συνεδρίου Θρακών, Εμφιετζόγλου Π. (1998): «Η Θράκη Σταυροδρόμι Διεθνών Δικτύων», σελ. 87.

³⁵ Πρακτικά Δ' Παγκοσμίου Συνεδρίου Θρακών, Καμπέλης Σ. (1998): «Δεκαετής Αναπτυξιακό Σχέδιο Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης 1995-2005», σελ. 59.

³⁶ Πρακτικά Δ' Παγκοσμίου Συνεδρίου Θρακών, Εμφιετζόγλου Π. (1998): «Η Θράκη Σταυροδρόμι Διεθνών Δικτύων», σελ. 87.

³⁷ Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996), τόμος Α', σελ. 21.

σιδηροδρομικού δικτύου με στόχο τη δρομολόγηση ταχέων αμαξοστοιχιών και νέας γραμμής για την απευθείας σύνδεση Θεσσαλονίκης-Καβάλας-Τοξοτών.

Σε ότι αφορά τις θαλάσσιες μεταφορές, η Περιφέρεια Α.Μ.Θ. εξυπηρετείται από τα λιμάνια της Καβάλας και της Αλεξανδρούπολης και δευτερευόντως, για κάλυψη εξειδικευμένων αναγκών, από τα λιμάνια του Π.Λάγους (οικοδομικά υλικά, λιπάσματα κ.α.), της Κεραμωτής και Θάσου (τουρισμός, μάρμαρα κ.α.) και της Σαμοθράκης (τουρισμός). Τα λιμάνια της Καβάλας και της Αλεξανδρούπολης έχουν χαρακτηριστεί ως λιμάνια εθνικής σημασίας που περιλαμβάνονται στους 13 σημαντικότερους λιμένες της Χώρας από πλευράς διακίνησης επιβατών και εμπορευμάτων³⁸. Από τα δύο μεγάλα λιμάνια γίνονται και εξαγωγές προϊόντων. Σημειώνεται ότι στο λιμάνι της Καβάλας υπάγονται εκείνα της Ν.Περάμου και των φωσφορικών λιπασμάτων στη Ν.Καρβάλη. Ως τοπικής σημασίας έχουν χαρακτηριστεί τα υπόλοιπα λιμάνια, 2 στον ηπειρωτικό χώρο, 2 στη Θάσο και 1 στη Σαμοθράκη. Επίσης υφίστανται 7 αλιευτικά καταφύγια στον ηπειρωτικό χώρο, 2 στη Θάσο και 1 στη Σαμοθράκη³⁹. Η Περιφέρεια Α.Μ.Θ. συνδέεται με ακτοπλοϊκές γραμμές με τα νησιά του Αιγαίου και των βόρειων Σποράδων. Θα πρέπει να τονιστεί η ελλιπής κατάσταση των χερσαίων λιμενικών εγκαταστάσεων⁴⁰. Άμεσο πρόβλημα που αναμένεται να αντιμετωπιστεί, αφορά τη θαλάσσια μεταφορά, κυρίως μεταξύ Αλεξανδρούπολης (ή Καβάλας) και Πειραιά, που θα μειώσει το κόστος μεταφοράς των προϊόντων⁴¹.

Τέλος, σε ότι αφορά τις αεροπορικές μεταφορές, η Περιφέρεια διαθέτει τα αεροδρόμια της Χρυσούπολης (Καβάλα), που εξυπηρετεί τους Νομούς Δράμας και Ξάνθης και της Αλεξανδρούπολης, που εξυπηρετεί το Νομό Ροδόπης. Οι διάδρομοι των αεροδρομίων αυτών είναι κατάλληλοι για την εξυπηρέτηση όλων των ειδών των αεροσκαφών. Οι εγκαταστάσεις εντούτοις των δύο αεροδρομίων σε τεχνικό εξοπλισμό είναι ελλιπείς⁴². Παράλληλα, υλοποιούνται έργα βελτίωσης των αεροδρομίων της Χρυσούπολης και Αλεξανδρούπολης, με την ταυτόχρονη επέκταση των λιμανιών τους (Αλεξανδρούπολη, Καβάλα), που θα επιτρέψουν σε μεγάλο αριθμό σκαφών να ελλιμενίζονται, διακινώντας εμπορευματικά αγαθά από και προς τα Βαλκάνια, τις Παρευξείνιες χώρες και την Ανατολή, από και προς την Ευρώπη⁴³.

ii. Δίκτυα Ενέργειας

Οι ανάγκες της Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης σε ενέργεια καλύπτονται σήμερα από τους σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας της Δ.Ε.Η., που βρίσκονται εκτός της Περιφέρειας, με εξαίρεση τη νήσο Σαμοθράκη που ηλεκτροδοτείται από αυτόνομο σταθμό παραγωγής. Οι κύριες κατηγορίες χρήσης της ηλεκτρικής ενέργειας είναι η οικιακή (που καταλαμβάνει το 32,6% της συνολικής κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας για το έτος 1995) και η βιομηχανική (που καταλαμβάνει και αυτή το 32,6% της συνολικής κατανάλωσης ηλεκτρικής

³⁸ Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006-Περιφερειακό Σκέλος (1999), «Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης», σελ. 26.

³⁹ Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006-Περιφερειακό Σκέλος (1999), «Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης», σελ. 26.

⁴⁰ Κέντρο Ερευνών Χώρου (1991), σελ. 28.

⁴¹ Πρακτικά Δ' Παγκοσμίου Συνεδρίου Θρακών, Καμπέλης Σ. (1998): «Δεκαετές Αναπτυξιακό Σχέδιο Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης 1995-2005», σελ. 59.

⁴² Κέντρο Ερευνών Χώρου (1991), σελ. 28.

⁴³ Πρακτικά Δ' Παγκοσμίου Συνεδρίου Θρακών, Καμπέλης Σ. (1998): «Δεκαετές Αναπτυξιακό Σχέδιο Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης 1995-2005», σελ. 60.

ενέργειας), ενώ ακολουθεί η εμπορική (17,3%) και γεωργική (12%)⁴⁴. Το μεγαλύτερο πρόβλημα ηλεκτρικής ενέργειας το παρουσίαζε μέχρι πρόσφατα η Θράκη, καθώς εισήγαγε ρεύμα από τη Βουλγαρία που παρουσίαζε αυξομειώσεις τάσεις⁴⁵.

Τα εν εξελίξει υδροηλεκτρικά έργα στον ποταμό Νέστο, το υδροηλεκτρικό έργο Θησαυρού και το υδροηλεκτρικό έργο Πλατανόβρυσης, αξιοποιούν το υδάτινο δυναμικό του Νέστου και αναμένεται⁴⁶:

1. Να παράγουν ενέργεια που αντιστοιχεί στο 70% της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ.
2. Να καλύπτουν τις αρδευτικές ανάγκες των πεδιάδων Δράμας-Νέστου-Ξάνθης και Κομοτηνής.
3. Να εξοικονομούν την πρόσθετη ενέργεια που δαπανάται για την άντληση νερού.

Επιπλέον, ο υπό κατασκευή Ενεργειακός Σταθμός Κομοτηνής με τη χρησιμοποίηση φυσικού αερίου και με τα δίκτυα διανομής του για αστική (Κομοτηνή) και βιομηχανική (ΒΙ.ΠΕ. Κομοτηνής) κατανάλωση, θα εξασφαλίζει σταθερής τάσης ενέργεια για τη βιομηχανία, φθηνή και «καθαρή» για το περιβάλλον⁴⁷. Η αναβάθμιση των ενεργειακών υποδομών της Περιφέρειας θα ολοκληρωθεί με τη σχεδιαζόμενη διέλευση του πετρελαιαγωγού από το Μπουργκάς, μέσω ελληνικού εδάφους, στην Αλεξανδρούπολη.

iii. Δίκτυα Τηλεπικοινωνιών

Η Περιφέρεια Α.Μ.Θ. παρουσίαζε ιστορικά από τους χαμηλότερους δείκτες στο σύνολο της Χώρας όσον αφορά το πλήθος των τηλεφωνικών συνδέσεων και των συσκευών νέας τεχνολογίας, παράγοντας που αποτελεί σοβαρό αντικίνητρο για τη διεύρυνση του φάσματος των βιώσιμων παραγωγικών δραστηριοτήτων σε ένα από τα περισσότερο αραιοκατοικημένα τμήματα της ελληνικής επικράτειας. Παρότι το επίπεδο της προσφοράς και της ποιότητας τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών έχει βελτιωθεί λόγω του γενικότερου εκσυγχρονισμού του δικτύου (ψηφιοποίηση παροχών κλπ), εκτιμάται ότι οι περιφερειακές ανάγκες για κατασκευή σύγχρονης τηλεπικοινωνιακής υποδομής θα αυξηθούν, δεδομένης της ευρύτατης χρήσης των δυνατοτήτων της πληροφορικής και της τηλεματικής στην παραγωγική διαδικασία και στο κοινωνικό πεδίο, καθώς επίσης και από την κομβική θέση της περιοχής σε σχέση με τα διευρωπαϊκά δίκτυα τηλεπικοινωνιών⁴⁸.

Για τη Θράκη, το έντονο ενδιαφέρον του Ο.Τ.Ε. να αποκτήσει ποσοστό στους τηλεπικοινωνιακούς οργανισμούς της Ρουμανίας, Μολδαβίας, Ουκρανίας, Γεωργίας και Αρμενίας, βοηθά στο να αποτελέσει η περιοχή τον φυσικό κόμβο διασύνδεσης

⁴⁴ Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006, Περιφερειακό Σκέλος (1999), «Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης», σελ. 27.

⁴⁵ Πρακτικά Δ' Παγκοσμίου Συνεδρίου Θρακών, Εμφιετζόγλου Π. (1998): «Η Θράκη Σταυροδρόμι Διεθνών Δικτύων», σελ. 89.

⁴⁶ Πρακτικά Δ' Παγκοσμίου Συνεδρίου Θρακών, Καμπέλης Σ. (1998): «Δεκαετής Αναπτυξιακό Σχέδιο Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης 1995-2005», σελ. 59.

⁴⁷ Πρακτικά Δ' Παγκοσμίου Συνεδρίου Θρακών, Καμπέλης Σ. (1998): «Δεκαετής Αναπτυξιακό Σχέδιο Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης 1995-2005», σελ. 60.

⁴⁸ Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006-Περιφερειακό Σκέλος (1999), «Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης», σελ. 27-28.

του ελληνικού δικτύου με τα αντίστοιχα των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης και του Εύξεινου Πόντου⁴⁹.

Σχεδιάζεται η δημιουργία δύο διεθνών κόμβων, στη Νυμφαία και στο τελωνείο Κήπων, που θα συνδέσουν με καλώδια οπτικών ινών το εθνικό δίκτυο με τα Δίκτυα της Τουρκίας, της Βουλγαρίας και την πέραν αυτής χωρών. Στους τρεις Νομούς της Θράκης κατασκευάζονται, ήδη, μεγάλα δίκτυα καλωδίων οπτικών ινών, τα οποία παράσχουν αξιόπιστες επικοινωνίες, διεθνών προδιαγραφών. Ειδική μέριμνα λαμβάνεται, τέλος, και για την επικοινωνιακή σύνδεση δύσβατων περιοχών της ορεινής Ροδόπης μέσω ειδικών ραδιοσταθμών.

iv. Κοινωνικός Εξοπλισμός

Όσον αφορά στον τομέα της εκπαίδευσης, στην περιφέρεια για το 1997 φοιτούσαν 74.987 μαθητές κατανεμημένοι σε 751 τμήματα, ενώ το σύνολο των διδασκόντων ανέρχονταν σε 5.777 άτομα. Στην δημοτική εκπαίδευση, η αναλογία των μαθητών ανά αίθουσα είναι 15,9 και η Περιφέρεια βρίσκεται σε καλύτερη θέση από τη Χώρα, όπου η αντίστοιχη αναλογία είναι 17,3. Επίσης, το 90,1% των Δημοτικών σχολείων λειτουργούν αποκλειστικά πρωί, χωρίς διπλοβάρδιες (το αντίστοιχο ποσοστό για το σύνολο της Χώρας είναι 81,4%). Στα Γυμνάσια, η αναλογία των μαθητών ανά αίθουσα είναι 25 και βρίσκεται περίπου στο ίδιο επίπεδο με τη Χώρα, όπου η αντίστοιχη αναλογία είναι 25,4. Το 84% των Γυμνασίων λειτουργούν αποκλειστικά πρωί (Χώρα: 69,4%). Για τα Γενικά Λύκεια, τέλος, ο λόγος μαθητές ανά αίθουσα είναι 23,9% (Χώρα: 24,4). Επίσης, το 79% των Λυκείων λειτουργούν αποκλειστικά πρωί (Χώρα: 66,9%)⁵⁰. Παρά τις προσπάθειες που έχουν γίνει από προηγούμενα προγράμματα, παραμένει το πρόβλημα της επαρκούς στέγασης, στα αστικά κέντρα κυρίως, των μονάδων της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και των κέντρων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης. Στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση, στη μεν Τεχνολογική, απαιτείται η ολοκλήρωση των εγκαταστάσεων του Τ.Ε.Ι. Δράμας, στη δε Πανεπιστημιακή, η συμπλήρωση και ολοκλήρωση του δικτύου των Πανεπιστημιακών μονάδων στη Θράκη και ο κατάλληλος επιστημονικός εξοπλισμός τους⁵¹.

Όσον αφορά στον τομέα της υγείας-πρόνοιας, η Περιφέρεια το 1996 διέθετε 1911 κλίνες θεραπευτηρίων και αναλογούν 3,4 κλίνες θεραπευτηρίων ανά 1000 κατοίκους. Το αντίστοιχο ποσοστό για τη Χώρα ήταν 5,6. Επίσης, στην Περιφέρεια το ίδιο έτος υπήρχαν 1492 ιατροί και η αναλογία ανά 1000 κατοίκους ήταν 2,66 ιατροί, ενώ στη Χώρα η αντίστοιχη αναλογία ήταν 4,0⁵². Ειδικότερα, για την υγεία, κρίνεται αναγκαία η εξασφάλιση πλήρους τριτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης των κατοίκων της Περιφέρειας, τόσο με την ολοκλήρωση και συμπλήρωση των υφιστάμενων νοσοκομειακών μονάδων, όσο και με την ίδρυση Πανεπιστημιακής μονάδας στην Αλεξανδρούπολη. Για την πρόνοια, θεωρείται αναγκαία η ολοκλήρωση

⁴⁹ Πρακτικά Δ' Παγκοσμίου Συνεδρίου Θρακών, Εμφιετζόγλου Π. (1998): «Η Θράκη Σταυροδρόμι Διεθνών Δικτύων», σελ. 90.

⁵⁰ Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006-Περιφερειακό Σκέλος (1999), «Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης», σελ. 26-27.

⁵¹ Σχέδιο Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος 1994-1999 Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης (1994), σελ. 10.

⁵² Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006-Περιφερειακό Σκέλος (1999), «Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης», σελ. 26.

του δικτύου Παιδικών Σταθμών, καθώς και η δημιουργία μονάδων εκπαίδευσης ατόμων με ειδικές ανάγκες⁵³.

1.7.1. Έρευνες της Πολυτεχνικής Σχολής Ξάνθης για την κατάσταση των υποδομών στην Περιφέρεια⁵⁴

Τελειώνοντας την ανάλυση σχετικά με την κατάσταση των υποδομών στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ., θα σταθούμε σε ορισμένες έρευνες που διενεργήθηκαν στην Π.Σ.Ε. και εστιάζονται σε μία σύγκριση της ποιότητας των υποδομών ανά επίπεδο περιοχής, Νομού και ζώνης. Οι έρευνες περιλαμβάνουν το σύνολο των βασικών δεικτών της τεχνικής και κοινωνικής υποδομής, δηλαδή μεταφορές, ύδρευση, αποχέτευση, απορρίμματα, γεωργικό και βιομηχανικό εξοπλισμό, εκπαίδευση, περίθαλψη, πρόνοια, αθλητισμό, πολιτιστικές δραστηριότητες, περιβάλλον κλπ. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν είναι τα εξής:

1. Σύμφωνα με την διάκριση σε πολύ υψηλή, υψηλή, μέση και χαμηλή ποιότητα υποδομών, οι τρεις Νομοί της Θράκης είναι από τους πλέον προβληματικούς Νομούς. Ο Νόμος Καβάλας παρουσιάζει υψηλό επίπεδο υποδομών, ενώ ο Νομός Δράμας μέσο επίπεδο υποδομών. Παρατηρείται δηλαδή μία ανισότητα σε επίπεδο Περιφέρειας ως προς τις υποδομές, μεταξύ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.
2. Σύμφωνα με την διάκριση της Περιφέρειας σε Ομοιογενείς Ζώνες Ανάπτυξης, με βάση την ποιότητα της τεχνικής υποδομής (καλή, σχετικά καλή, προβληματική κατάσταση), σε καλή κατάσταση βρίσκονται οι πεδινές περιοχές των Νομών Δράμας, Καβάλας και Ξάνθης και ένας μικρός θύλακας προς την Κομοτηνή. Στη ζώνη αυτή, κυριαρχούν τα αντίστοιχα αστικά κέντρα, συγκεντρώνοντας το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού και των παραγωγικών δραστηριοτήτων των τεσσάρων Νομών. Στη ζώνη αυτή υπάρχουν συγχρόνως και τα μεγαλύτερα περιβαλλοντικά προβλήματα. Σε σχετικά καλή κατάσταση βρίσκονται οι παράκτιες περιοχές του Νομού Έβρου (αστικό κέντρο της Αλεξανδρούπολης), ορισμένες περιοχές της ενδοχώρας του ίδιου Νομού, ένα μεγάλο μέρος των ορεινών περιοχών του Νομού Δράμας και τέλος τα νησιά της Θάσου και της Σαμοθράκης. Σε προβληματική κατάσταση βρίσκεται το μεγαλύτερο μέρος της Θράκης (κυρίως ορεινές περιοχές και ορισμένες μικρές ζώνες στους Νομούς Δράμας και Καβάλας).
3. Η κατάσταση των υποδομών καταδεικνύει μία ανισοκατανομή της ανάπτυξης στο χώρο, μία πόλωση στα αστικά κέντρα και μία εμφανή επιρροή τους σε μία άμεσα εξαρτημένη από αυτά γεωργική περιοχή μέσα στην οποία υπάρχουν έντονες τάσεις αστικοποίησης.

1.8. Ανθρώπινοι Πόροι

Βασικό στοιχείο της ανάλυσης των τάσεων στην εξέλιξη του ανθρώπινου δυναμικού στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης είναι η συγκριτική παρουσίαση του μορφωτικού επιπέδου του απασχολούμενου και του άνεργου πληθυσμού (πίνακες 1.13 και 1.14). Η πορεία της δομής της τοπικής απασχόλησης για την περίοδο 1993-97 φαίνεται να ακολουθεί-έστω και με περιορισμένο βαθμό εν σχέσει με άλλες περιοχές της Χώρας-τις διαρθρωτικές μεταβολές που πραγματοποιούνται σε διακλαδικό επίπεδο, οι οποίες αντανακλώνται με τον

⁵³ Σχέδιο Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος 1994-1999 Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης (1994), σελ. 10.

⁵⁴ Κέντρο Ερευνών Χώρου (1991), σελ. 29.

αναπροσανατολισμό της ζήτησης από επαγγέλματα του Πρωτογενή τομέα, σε επαγγέλματα του Δευτερογενή και του Τριτογενή τομέα. Παράλληλα, οι υψηλότερες γνώσεις, μορφωτικής στάθμης και εξειδίκευσης του εργατικού δυναμικού για επαγγέλματα που σχετίζονται με την κάλυψη σύγχρονων αναγκών της οικονομίας της περιοχής (π.χ. Οικονομία & Διοίκηση, Τουρισμός, Υγεία-Πρόνοια, Επικοινωνίες κ.α.) έχουν ως συνέπεια την αύξηση της διαρθρωτικής ανεργίας ή/ και την παράταση του χρόνου παραμονής του ενεργού πληθυσμού έξω από το παραγωγικό κύκλωμα, λ.χ. για επέκταση των σπουδών τους. Έτσι, κατά κανόνα, η εξέλιξη της απασχολησιμότητας του ενεργού πληθυσμού της Περιφέρειας την περίοδο 1993-97 ακολουθεί πορεία αντιστρόφως ανάλογη του μορφωτικού του επιπέδου (βλ. σχετικούς πίνακες).

Ωστόσο, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού μιας περιοχής βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με τις δυνατότητες απασχόλησης που δίδονται στη συγκεκριμένη περιοχή, αλλά και την διάρθρωση της απασχόλησης. Πιο συγκεκριμένα, από την ιεράρχηση του δυναμισμού των περιφερειακών επαγγελμάτων του πίνακα 1.15 και σε συνδυασμό με προηγούμενους πίνακες, που αφορούν τους περιφερειακούς δείκτες απασχόλησης (όπως π.χ. οι πίνακες 1.8 και 1.9), συμπεραίνεται ένας σχετικά υψηλός βαθμός συγκράτησης των απασχολούμενων στην Περιφέρεια, ο οποίος αποδίδεται πρωτίστως στις πολλαπλές δυνατότητες εργασίας που προσφέρουν τα γεωργικά επαγγέλματα.

Η έλλειψη γενικώς ειδικευμένου προσωπικού αποτελεί ένα μεγάλο πρόβλημα για όλες τις επιχειρήσεις της Περιφέρειας. Οι ανάγκες για ειδικευμένο προσωπικό εντείνονται ολοένα και περισσότερο τα τελευταία χρόνια με την συνεχιζόμενη ανάπτυξη των τομέων βιομηχανίας και υπηρεσιών. Η γενικότερη οικονομική και κοινωνική δομή, αλλά και η γεωγραφική θέση της Περιφέρειας, περιορίζει τις μετακινήσεις εξειδικευμένου προσωπικού προς αυτήν⁵⁵. Άλλοι παράγοντες, οι οποίοι δυσχεραίνουν την προσέλκυση εργατικού δυναμικού στην Περιφέρεια, αναφέρονται: στην έλλειψη σαφούς στρατηγικής για την ανάπτυξη και τον σχεδιασμό της Περιφέρειας, η οποία επηρεάζει το επιθυμητό και αναγκαίο πλαίσιο κινήτρων και προϋποθέσεων δημιουργίας προσφοράς ειδικοτήτων για την κάλυψη των αναγκών των επιχειρήσεων, στις γενικότερες αδυναμίες του συστήματος εκπαίδευσης-μετεκπαίδευσης, με ουσιαστικές ελλείψεις επιμόρφωσης, εξειδίκευσης και κατάρτισης του εργατικού δυναμικού, στην αδυναμία διασύνδεσης των επιχειρήσεων με τοπικά διοικητικά και χρηματοπιστωτικά συστήματα, με συνέπεια τη μεταφορά των τομέων Διοίκησης, Πωλήσεων και Δημοσίων Σχέσεων έξω από τα όρια της Περιφέρειας (Αθήνα, Θεσσαλονίκη) και στην αδυναμία ανάπτυξης της έρευνας με επακόλουθο την πλήρη τεχνολογική εξάρτηση από το εξωτερικό. Τέλος, εμφανίζεται ιδιαίτερα έντονα το ζήτημα της ετεροαπασχόλησης και πολυαπασχόλησης, η οποία παρατηρείται με διαφορετική ένταση σε διάφορα σημεία της Περιφέρειας⁵⁶.

Οι κατηγορίες εξειδικευμένου προσωπικού στις οποίες παρουσιάζεται η μεγαλύτερη έλλειψη είναι κατά φθίνουσα σειρά σημαντικότητας⁵⁷:

- Εξειδικευμένο τεχνικό προσωπικό
- Ανώτερα επιστημονικά-τεχνικά στελέχη
- Προσωπικό γραφείου (διοίκηση, λογιστήριο)

⁵⁵ Κέντρο Ερευνών Χώρου (1991), σελ. 70.

⁵⁶ Κέντρο Ερευνών Χώρου (1991), σελ. 71.

⁵⁷ Κέντρο Ερευνών Χώρου (1991), σελ. 72.

- Προσωπικό υπηρεσιών (πωλήσεις, εμπορία προϊόντων κλπ).

Στην Περιφέρεια δεν υπάρχει πρόβλημα έλλειψης ανειδίκευτου προσωπικού σε μόνιμη ή εποχιακή βάση. Η κύρια προέλευσή του είναι από τον Πρωτογενή τομέα παραγωγής. Μεγάλη έλλειψη παρουσιάζεται σε κατώτερο ειδικευμένο προσωπικό για όλες τις κατηγορίες των επιχειρήσεων και επιστημονικών-τεχνικών στελεχών για τις επιχειρήσεις με 20-150 απασχολούμενους.

Μεγάλη έλλειψη διευθυντικών στελεχών παρουσιάζεται σε όλες τις επιχειρήσεις μέχρι 400 απασχολούμενους. Ιδιαίτερα οι επιχειρήσεις με κάτω από 100 απασχολούμενους υστερούν σε διοικητικό και υπαλληλικό προσωπικό (λογιστές, πωλητές κ.α.).

Σε ότι αφορά τις μικρές βιομηχανικές και βιοτεχνικές μονάδες, λόγω της γενικότερης δομής του τομέα και του οικογενειακού χαρακτήρα των επιχειρήσεων, οι μικροί επιχειρηματίες ασκούν έναν πολλαπλό ρόλο επιχειρηματία, διευθυντή οικονομολόγου κάποιες φορές και τεχνικού διευθυντή⁵⁸.

Έτσι, εάν δεν παρθούν αποφασιστικά μέτρα προώθησης, στήριξης και αναβάθμισης του ανθρώπινου προσωπικού, αλλά και αναμόρφωσης της υφιστάμενης δομής των επιχειρήσεων της Περιφέρειας, οι τελευταίες θα συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν προβλήματα έλλειψης ειδικευμένου προσωπικού με αυξανόμενη ένταση.

Στον πίνακα 1.16 καταγράφονται, σύμφωνα με έρευνα ερωτηματολογίου που διεξήγαγε το Κ.Ε.Χ. (1991) σε δείγμα 58 επιχειρήσεων, οι ελλείψεις ειδικοτήτων ανάλογα με το επίπεδο ειδίκευσης του ανθρώπινου δυναμικού. Με βάση το ίδιο δείγμα, στον πίνακα 1.17 αναφέρονται οι κλάδοι στους οποίους παρουσιάζονται ελλείψεις σε δύο κατηγορίες προσωπικού: α) σε ειδικευμένο εργατικό προσωπικό, β) σε επιστημονικό-τεχνικό προσωπικό. Επίσης, στον πίνακα 1.18 απεικονίζεται η κατανομή της ζήτησης ειδικοτήτων (των επιχειρήσεων του δείγματος) της Περιφέρειας ανά Νομό (καταγεγραμμένες από τον ΟΑΕΔ ως οι συνηθέστερες).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, οι εν λόγω επιχειρήσεις επηρεάζονται ευθέως από τα γενικότερα διαρθρωτικά και δομικά προβλήματα της Περιφέρειας. Οι κλάδοι στους οποίους παρουσιάζονται οι μεγαλύτερες ελλείψεις ειδικοτήτων είναι⁵⁹:

- Λατομεία: οι κατηγορίες προσωπικού στις οποίες παρουσιάζονται οι μεγαλύτερες ελλείψεις είναι: α) επιστημονικά-τεχνικά στελέχη β) ειδικευμένο εργατικό προσωπικό.
- Βιομηχανίες ειδών διατροφής: οι μεγαλύτερες ελλείψεις παρουσιάζονται στα επιστημονικά-τεχνικά στελέχη, στα διευθυντικά στελέχη και κατόπιν σε ειδικευμένο εργατικό προσωπικό.
- Βιομηχανίες ενδυμασίας και διαφόρων ειδών από ύφασμα: οι επιχειρήσεις του κλάδου αυτού στην Περιφέρεια, στην πλειοψηφία τους δεν έχουν περάσει στην παραγωγή επώνυμου ενδύματος, αλλά λειτουργούν ως επιχειρήσεις «φασόν», γεγονός που επηρεάζει τη δυναμική του κλάδου και πολλαπλασιάζει τα

⁵⁸ Κέντρο Ερευνών Χώρου (1991), σελ. 73.

⁵⁹ Κέντρο Ερευνών Χώρου (1991), σελ. 77-81.

προβλήματα επιβίωσης. Οι επιχειρήσεις αυτές αντιμετωπίζουν σοβαρότατα προβλήματα ελλείψεων στην κατηγορία του ειδικευμένου εργατικού προσωπικού (γαζώτριες, κοπτοράπτριες κλπ). Τα προβλήματα επιτείνονται: α) από την εποχιακή απασχόληση (κυρίως γυναικών) στον Πρωτογενή τομέα και β) από την κινητικότητα των εργαζομένων μεταξύ των ομοειδών επιχειρήσεων.

- Βιομηχανίες ξύλου και φελλού εκτός επιπλοποιίας: οι επιχειρήσεις αυτές παρουσιάζουν ελλείψεις στην κατηγορία των διευθυντικών και τεχνικών στελεχών.
- Βιομηχανίες πλαστικών: οι κυριότερες ελλείψεις εντοπίζονται στις μικρότερες επιχειρήσεις και αφορούν ειδικευμένο εργατικό προσωπικό.
- Μεταλλουργικές βιομηχανίες: οι ελλείψεις είναι σημαντικές σε ειδικευμένο εργατικό προσωπικό.

Ως ένα μεγάλο βαθμό, οι ελλείψεις αποδίδονται από τους επιχειρηματίες στη γενικότερη αναπτυξιακή καθυστέρηση της Περιφέρειας, τη γεωγραφική της θέση και τις γενικότερες διαρθρωτικές αδυναμίες της στο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό επίπεδο. Τα πιο πάνω ζητήματα μειώνουν την ελκτικότητα της Περιφέρειας για προσέλκυση ειδικευμένου προσωπικού, ιδιαίτερα ανώτερου επιπέδου. Εκτός όμως από τους πιο πάνω λόγους, σημαντικές αιτίες για τις ελλείψεις αποδίδονται στην όλη οργάνωση και παροχή των προγραμμάτων κατάρτισης και επιμόρφωσης. Πάρα πέρα, φαίνεται πως για την Περιφέρεια, όπως και για τη Χώρα, λείπουν εκείνες οι έρευνες που θα προσέγγιζαν συστηματικά τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, κάτι που θα διευκόλυνε και τις επιχειρήσεις και την πολιτεία στο ζήτημα της αναζήτησης ειδικευμένου προσωπικού. Αυτό συνεπάγεται την κατά Νομούς αντιμετώπιση της εξειδίκευσης χωρίς συντονισμό των προγραμμάτων και των τοπικών αγορών εργασίας σε επίπεδο Περιφέρειας⁶⁰.

Με γνώμονα τα παραπάνω δεδομένα, καθώς και στοιχεία τοπικής ζήτησης από επιχειρήσεις, μικρές αγγελίες, εξειδικευμένες μελέτες, την εξέλιξη των ιδιωτικών και δημοσίων επενδύσεων και τους κοινωνικούς εταίρους, εντοπίζονται οι ανάγκες κατάρτισης των εργαζομένων και των ανέργων, όπως παρατίθενται στον πίνακα 1.19.

Στα πλαίσια της ενεργούς πολιτικής για την απασχόληση και την επαγγελματική κατάρτιση, υλοποιείται το Τοπικό Σύμφωνο Απασχόλησης στο Ν. Δράμας και βρίσκονται σε εξέλιξη διάφορες δράσεις με στόχο την κατάρτιση και την καταπολέμηση της ανεργίας μέσω της εφαρμογής του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την απασχόληση, όπως το πρόγραμμα STAGE για την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας από νέους πτυχιούχους ΑΕΙ και ΤΕΙ, το πρόγραμμα δημιουργίας τεσσάρων νέων Κέντρων Προώθησης της Απασχόλησης του ΟΑΕΔ συνολικού προϋπολογισμού 535 εκατ. δρχ (λειτουργούν ήδη σε Καβάλα, Ξάνθη, Αλεξανδρούπολη και σύντομα στην Κομοτηνή), το πρόγραμμα δημιουργίας 13 Μονάδων Κοινωνικής Μέριμνας σε 11 ΟΤΑ συνολικού προϋπολογισμού 391,2 εκατ. δρχ., το πρόγραμμα δημιουργίας Βρεφονηπιακών Σταθμών/ Παιδικών Σταθμών και Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών στους Νομούς Δράμας, Έβρου και Ξάνθης συνολικού προϋπολογισμού 511,5 εκατ. δρχ., το πρόγραμμα «Φύλαξης Σχολείων» κλπ. Επίσης, υλοποιούνται έργα στα πλαίσια των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών «Απασχόληση» και ADAPT⁶¹.

⁶⁰ Κέντρο Ερευνών Χώρου (1991), σελ. 81-83.

⁶¹ Σχέδιο Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος 2000-2006 Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης (1999), σελ. 103.

Όσον αφορά τον εκπαιδευτικό εξοπλισμό, οι εκτιμώμενες ανάγκες της Περιφέρειας ανά Νομό σε αίθουσες διδασκαλίας Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης⁶² καταγράφονται στον πίνακα 1.20.

Από την επεξεργασία ερωτηματολογίων 66 συνολικά επιχειρήσεων της Θράκης που διεξήγαγε το Εργαστήριο Βιομηχανικής & Ενεργειακής Οικονομίας του Ε.Μ.Π. (1994), προσδιορίζεται το είδος και ο βαθμός εισαγωγής νέων μεθόδων/ τεχνικών. Όπως φαίνεται στον πίνακα 1.21, το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος (56%) επιθυμεί εκσυγχρονισμό της παραγωγικής διαδικασίας, το 35% βελτίωση στην οργάνωση της εργασίας, το 30% βελτίωση της σχεδίασης του προϊόντος και το 26% αυτοματοποίηση της παραγωγής. Το υπόλοιπο 30% μοιράζεται στην εισαγωγή τηλεπικοινωνιακών συστημάτων (12%), Η/Υ (8%), στις τεχνικές οργάνωσης γραφείου (6%) και σε άλλες μεθόδους/ τεχνικές (3%). Κατά την εκτίμηση του Ε.Β.Ε.Ο., θα πρέπει επίσης να προστεθεί και η αντικειμενική ανάγκη διασφάλισης ποιότητας της ομάδας μελέτης που προκύπτει από τις σχετικές οδηγίες της Ε.Ε.

Τέλος, στον πίνακα 1.22 φαίνονται οι εκτιμώμενες θετικές/ αρνητικές επιδράσεις στη ζήτηση εργασίας από την εισαγωγή νέας τεχνολογίας στις επιχειρήσεις της Θράκης κατά ομάδες ειδικοτήτων, τομέα οικονομίας και θέση στο επάγγελμα. Όπως προκύπτει από την έρευνα, συνολική θετική επίδραση παρουσιάζουν οι τεχνολογικές ειδικότητες στους τομείς της παροχής συμβουλών και εκπαίδευσης, διοίκησης και μηχανικών, ενώ συνολική αρνητική επίδραση οι τεχνολογικές ειδικότητες στους τομείς της παραγωγής, του εμπορίου, της παροχής υπηρεσιών και του υπαλληλικού προσωπικού⁶³.

1.8.1. Πολιτική επιχειρήσεων για κάλυψη νέων αναγκών

Σχετικά με την πολιτική των επιχειρήσεων ώστε να καλυφθούν οι νέες κάθε φορά ανάγκες τους σε ειδικευμένο προσωπικό, διαπιστώθηκαν τα ακόλουθα⁶⁴:

- Η πλειοψηφία των επιχειρήσεων απευθύνεται κυρίως στην τοπική αγορά εργασίας μέσω του τοπικού Τύπου και των γραφείων εργασίας του Ο.Α.Ε.Δ. για να καλύψει τις ανάγκες αυτές.
- Οι μεγάλες επιχειρήσεις (πάνω από 400 απασχολούμενους) απευθύνονται και στην εθνική αγορά εργασίας μέσω του τύπου Αθηνών και Θεσσαλονίκης.
- Το σύνολο σχεδόν των επιχειρήσεων δεν έχει αποκαταστήσει διασυνδέσεις με τις σχολές κατάρτισης και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα για απευθείας αναζήτηση αντίστοιχων κατηγοριών ειδικευμένου προσωπικού.
- Επιπλέον, ένα σημείο που φαίνεται να απασχολεί ιδιαίτερα τις επιχειρήσεις, χωρίς όμως να έχει αντιμετωπισθεί συστηματικά, μακροπρόθεσμα και συνολικά είναι αυτό που σχετίζεται με τις προβλεπόμενες συχνές και έντονες αλλαγές σε απαιτήσεις εξειδίκευσης του προσωπικού, λόγω εισαγωγής νέας τεχνολογίας.

Σχετικά με την πολιτική αμοιβών και τη σχέση εργασίας, διαπιστώθηκε ότι⁶⁵:

⁶² Οι εν λόγω ανάγκες προέκυψαν από εκτιμήσεις του Υπουργείου Παιδείας, σύμφωνα με μελέτη που εκπόνησε το Ε.Μ.Π. για τον Οργανισμό Σχολικών Κτιρίων.

⁶³ Οι συνολικές θετικές/ αρνητικές επιδράσεις εκτιμώνται με βάση την συνισταμένη των επιμέρους θετικών/ αρνητικών επιδράσεων των τεχνολογικών ειδικοτήτων των τομέων.

⁶⁴ Κέντρο Ερευνών Χώρου (1991), σελ. 83-84.

⁶⁵ Κέντρο Ερευνών Χώρου (1991), σελ. 84-85.

- Μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων ακολουθεί μικτή πολιτική αμοιβών για τους εργαζόμενους.
- Σημαντικός αριθμός συνδέει για ορισμένη κατηγορία προσωπικού την αμοιβή με την παραγωγικότητα.
- Το ωράριο στις μεγάλες επιχειρήσεις (πάνω από 200 απασχολούμενους) είναι σταθερό για όλους, εκτός ορισμένων ειδικοτήτων που δουλεύουν υπερωρίες-αργίες και κατά βάρδιες. Στις μικρότερες επιχειρήσεις (κάτω από 50 απασχολούμενους) εμφανίζεται συχνότατα το φαινόμενο του σταθερού ωραρίου για όλους τους εργαζόμενους.
- Εποχιακό προσωπικό χρησιμοποιούν κυρίως οι επιχειρήσεις που απασχολούν μέχρι 50 εργαζόμενους. Η κατηγορία του προσωπικού αυτού είναι ανειδίκευτοι εργάτες.

1.8.2. Επιμόρφωση προσωπικού επιχειρήσεων

Επιμορφωτικά προγράμματα οργανώνουν κυρίως οι μεγάλες και οι μεσαίες επιχειρήσεις. Η συντριπτική πλειοψηφία των προγραμμάτων αφορά στη χρήση του εξοπλισμού των μονάδων. Η ειδίκευση του προσωπικού των επιχειρήσεων γίνεται με εμπειρικό τρόπο, μέσα από την ίδια την παραγωγική διαδικασία (“on the job training”), καθώς απουσιάζουν επιμορφωτικά προγράμματα και φορείς ειδίκευσης-επανειδίκευσης του ανθρώπινου δυναμικού. Λίγες είναι οι περιπτώσεις σύνδεσης κάποιου εκπαιδευτικού ιδρύματος για την επιμόρφωση του προσωπικού αυτών των επιχειρήσεων⁶⁶. Αρκετές επιχειρήσεις στηρίζονται σε αυτοτροφοδοτούμενες δυνάμεις, αναπτύσσοντας δικές τους στρατηγικές κάλυψης των αναγκών σε ειδικευμένο προσωπικό. Περιοριστικός παράγοντας θεωρείται το μικρό μέγεθος της τοπικής αγοράς εργασίας, το οποίο εμποδίζει τη δημιουργία ενός μόνιμου φορέα παραγωγής δεξιοτήτων, μέσα από την ανάπτυξη σχέσεων συμπληρωματικότητας και συνεργασίας με τις επιχειρήσεις (π.χ. ερευνητικός φορέας, πανεπιστήμια κλπ.)⁶⁷. Παράλληλα, όπως ειπώθηκε, απουσιάζει μία σωστή και τεκμηριωμένη έρευνα διαπίστωσης των πραγματικών αναγκών της αγοράς εργασίας και των ιδίων των επιχειρήσεων. Άρα δεν υπάρχει ένα σύστημα αξιολόγησης που να ιεραρχεί τις δυνατότητες του προσλαμβανομένου εργατικού δυναμικού.

Άλλα προγράμματα αφορούν τη διοικητική ικανότητα, την προώθηση πωλήσεων, τη διεύθυνση παραγωγής και την επιστημονική ενημέρωση (για επιχειρήσεις μέχρι 350 απασχολούμενους), τα οποία πραγματοποιούνται μέσα από ειδικά σεμινάρια.

Όμως, η όλη προσπάθεια για επιμόρφωση-κατάρτιση στις επιχειρήσεις δεν αντιμετωπίζεται από όλους τους υπεύθυνους, στο βαθμό που θα έπρεπε, ως επένδυση σε ανθρώπινο δυναμικό. Από πολλούς εκλαμβάνεται η προσπάθεια αυτή ως μέσο χρηματοδοτικής ενίσχυσης των επιχειρήσεων. Η τελευταία υποπίπτει με την σειρά της σε γραφειοκρατικές διαδικασίες, με αποτέλεσμα να καθυστερείται σημαντικά η υλοποίηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων των επιχειρήσεων⁶⁸. Επιπλέον, δεν υπάρχει ανταπόκριση των επιχειρήσεων για συμμετοχή σε κλαδικά προγράμματα, τα οποία αφορούν σε πολλές ομοειδείς επιχειρήσεις και γίνονται έξω από το περιβάλλον

⁶⁶ Κέντρο Ερευνών Χώρου (1991), σελ. 85.

⁶⁷ Κέντρο Ερευνών Χώρου (1991), σελ. 87.

⁶⁸ Κέντρο Ερευνών Χώρου (1991), σελ. 86.

των επιχειρήσεων. Τέλος, το ύψος των πόρων που διατίθενται από τις επιχειρήσεις πάνω σε προγράμματα επιμόρφωσης-κατάρτισης του προσωπικού, κρίνεται χαμηλό. Οι επιχειρήσεις που απασχολούν πάνω από 50 εργαζόμενους ξοδεύουν συνήθως από 0,5% και πάνω του ετήσιου κόστους αμοιβών προσωπικού για την επιμόρφωσή του. Οι επιχειρήσεις με κάτω από 50 εργαζόμενους ξοδεύουν μέχρι το 0,5% του ίδιου κόστους⁶⁹.

Οι κυριότεροι παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή των μηχανισμών επιμόρφωσης, άρα και την ποιότητα αυτής είναι:

- Το κόστος υλοποίησης των προγραμμάτων για επιχειρήσεις με κάτω από 100 εργαζόμενους.
- Η εγκυρότητα των επιμορφωτών για επιχειρήσεις με πάνω από 100 εργαζόμενους.
- Ο βαθμός εξασφάλισης προοπτικών και δυνατοτήτων αξιοποίησης των επιμορφωμένων.

1.9. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης – Αναπτυξιακές προοπτικές / Περιορισμοί

Το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης επιτελεί (και οφείλει να επιτελέσει) ένα σημαντικό έργο στην περιοχή που αφορά στον τοπικό εκσυγχρονισμό, στη σύνδεση της έρευνας με τη βιομηχανική παραγωγή, στην αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού και στην παροχή ενός ευρέως φάσματος παραγωγικών υπηρεσιών. Για να μπορέσει όμως να συμβάλλει σε ζητήματα παραγωγής, κατάρτισης, απασχόλησης, πρέπει να δημιουργήσει Τμήματα και Μονάδες που να ανταποκρίνονται στο νέο ρόλο που καλείται να παίξει η Θράκη στα Βαλκάνια, στις Παρευξείνιες Χώρες και στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Στο Δ.Π.Θ. λειτουργούν τη στιγμή αυτή ένδεκα τμήματα. Στην Κομοτηνή έχουμε τα Τμήματα Νομικής, Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Ιστορίας και Εθνολογίας, Ελληνικής Φιλολογίας και Κοινωνικής Διοίκησης. Στην Ξάνθη λειτουργεί η Πολυτεχνική Σχολή με τρία Τμήματα: Πολιτικών Μηχανικών, Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών & Μηχανικών Περιβάλλοντος. Στην Αλεξανδρούπολη λειτουργεί το Τμήμα Ιατρικής και η Σχολή Επιστημών Αγωγής με δύο τμήματα, Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης και Παιδαγωγικό Νηπιαγωγών.

Οι δραστηριότητες που έχει μέχρι σήμερα αναπτύξει αφορούν αντικείμενα⁷⁰:

1. Τοπικού ενδιαφέροντος (θέματα περιβάλλοντος, ήπιες μορφές ενέργειας, παρακολούθηση υδροβιότοπων και υπογείων υδάτων, συμπεριφορά μειονοτικών ομάδων κλπ.) και
2. Γενικού ενδιαφέροντος (βιοτεχνολογία, ηλεκτρονική τεχνολογία, τεχνολογία διαστήματος κλπ.).

Για να μπορέσουν να πραγματοποιηθούν και να διευρυνθούν τέτοιοι στόχοι και να φανεί η δυναμική πλευρά της παρέμβασης, πρέπει να υπολογίζει κανείς σε σοβαρή υποδομή. Ήδη ολοκληρώνεται δίκτυο μεγάλης κλίμακας Η / Υ και μοναδικό super computer, στο οποίο θα συνδεθούν όλοι όσοι από τους τοπικούς φορείς ή

⁶⁹ Κέντρο Ερευνών Χώρου (1991), σελ. 87.

⁷⁰ Πρακτικά Α' Παγκοσμίου Συνεδρίου Απόδημων Θρακών, Γαλόυσης Ε. (1993): «Το Δ.Π.Θ. και η Ανάπτυξη της Θράκης», σελ. 334-335.

μονάδες το επιθυμήσουν (νοσοκομεία- δήμοι – νομαρχίες - επιμελητήρια κλπ. και ιδιώτες), όπως επίσης σχεδιάζεται και η εγκατάσταση δικτύου βιβλιοθηκών και η σύνδεσή τους με διεθνή δίκτυα, το οποίο δεν θα εξυπηρετεί μόνον το Πανεπιστήμιο.

Προοπτικές ίδρυσης νέων Σχολών / Τμημάτων: Το Δ.Π.Θ. βρίσκεται στη φάση διεύρυνσης και εξέλιξης με την ίδρυση νέων Τμημάτων τα οποία ως στόχο θα έχουν την κάλυψη ουσιαστικών αναγκών της ελληνικής κοινωνίας στο σύνολό της αλλά και της τοπικής κοινωνίας ειδικότερα. Οι Σχολές και τα Τμήματα που σχεδιάζονται να ιδρυθούν είναι⁷¹:

ΣΧΟΛΕΣ

1. Επιστημών Υγείας με έδρα την Αλεξανδρούπολη, στην οποία εντάσσεται το ήδη υφιστάμενο Τμήμα Ιατρικής, καθώς και τα ιδρυόμενα Τμήματα Βιοϊατρικής Τεχνολογίας, Νοσηλευτικής, Οδοντιατρικής, Μοριακής Βιολογίας-Γενετικής, Φαρμακευτικής
2. Νομικών και Κοινωνικών επιστημών με έδρα την πόλη της Κομοτηνής, στην οποία εντάσσονται τα ήδη υφιστάμενα Τμήματα Νομικής και Κοινωνικής Διοίκησης, καθώς και το ιδρυόμενο Τμήμα Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης.

ΤΜΗΜΑΤΑ

1. Μηχανολόγων Μηχανικών με έδρα την Ξάνθη, το οποίο εντάσσεται στην Πολυτεχνική Σχολή
2. Μεταλλειολόγων Μηχανικών με έδρα την Ξάνθη, το οποίο εντάσσεται στην Πολυτεχνική Σχολή
3. Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης με έδρα την Ξάνθη, το οποίο εντάσσεται στην Πολυτεχνική Σχολή
4. Αρχιτεκτόνων Μηχανικών με έδρα την Ξάνθη, το οποίο εντάσσεται στην Πολυτεχνική Σχολή
5. Μηχανικών Συντήρησης και Αποκατάστασης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης με έδρα την Ξάνθη, το οποίο εντάσσεται στην Πολυτεχνική Σχολή
6. Βιοϊατρικής Τεχνολογίας με έδρα την Αλεξανδρούπολη, το οποίο εντάσσεται στη Σχολή Επιστημών Υγείας
7. Νοσηλευτικής με έδρα την Αλεξανδρούπολη, το οποίο εντάσσεται στη Σχολή Επιστημών Υγείας
8. Οδοντιατρικής με έδρα την Αλεξανδρούπολη, το οποίο εντάσσεται στη Σχολή Επιστημών Υγείας
9. Μοριακής Βιολογίας-Γενετικής με έδρα την Αλεξανδρούπολη, το οποίο εντάσσεται στη Σχολή Επιστημών Υγείας
10. Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης με έδρα την Κομοτηνή, το οποίο εντάσσεται στη Σχολή Νομικών και Κοινωνικών Επιστημών.
11. Κινητής Αποκατάστασης και Ειδικής Φυσικής Αγωγής με έδρα την Κομοτηνή.
12. Σπουδών Χορού με έδρα την Κομοτηνή
13. Θεατρικών Σπουδών με έδρα την Κομοτηνή
14. Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής με έδρα την Αλεξανδρούπολη
15. Γεωπονικής Τεχνολογίας και Ανάπτυξης με έδρα την Ορεστιάδα
16. Δασολογίας με έδρα την Ορεστιάδα
17. Ψυχολογίας

⁷¹ Πρακτικά Δ' Παγκοσμίου Συνεδρίου Θρακών, Σιμόπουλος Κ. (1998): «Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης: Προοπτική και Ανάπτυξη», σελ. 102-104.

18. Φαρμακευτικής
19. Ιστορίας και Λαογραφίας Παρευξείνιων Χωρών
20. Φιλολογίας Γλωσσών Παρευξείνιων Χωρών
21. Τοπογράφων Μηχανικών και Αγρονόμων
22. Χημικών Μηχανικών
23. Μελέτης Ιστορίας Ελληνισμού Διασποράς.

Επιπλέον, έχει προταθεί στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων η ίδρυση στο ΔΠΘ Ερευνητικού Κέντρου με την επωνυμία «Κέντρο Ορθοδόξων Σπουδών (Κ.Ο.Σ.), καθώς και η λειτουργία του ιδρυθέντος με το άρθρο 63 του Ν. 2413/96 «Διεθνούς Ερευνητικού Κέντρου Πολυπλοκότητας και Χάους» (ΔΙΕΚΕΠΟΧ).

Η ίδρυση των παραπάνω νέων Τμημάτων και Ερευνητικών Κέντρων, πέρα από τα όποια ευνοϊκά αποτελέσματα στον επιστημονικό και εκπαιδευτικό τομέα, θα οδηγήσει στην προσέλκυση μεγάλου αριθμού επιστημονικού και λοιπού προσωπικού, πράγμα το οποίο θα έχει ευεργετικές επιπτώσεις, όχι μόνον την αναπτυξιακή πορεία του Δ.Π.Θ., αλλά και όλων των λοιπών παραγωγικών τάξεων της Θράκης.

Αδυναμίες / Περιορισμοί: Το Δ.Π.Θ., όπως εξάλλου και τα περισσότερα περιφερειακά πανεπιστήμια της Χώρας, αντιμετωπίζει μία σειρά από αδυναμίες. Οι αδυναμίες αυτές καταγράφονται παρακάτω⁷²:

Α. Άρνηση παραμονής διδασκόντων και φοιτητών στη Θράκη

Μεγάλο μέρος των διδασκόντων του Δ.Π.Θ.. δεν διαμένει στην περιοχή αλλά είναι «ιπτάμενο», γεγονός που δεν μπορεί παρά να έχει δυσμενείς επιπτώσεις στη λειτουργία του. Υπάρχει μία τάση μετακίνησης όλων σχεδόν των πανεπιστημιακών δασκάλων του Δ.Π.Θ.. προς τη Θεσσαλονίκη και κυρίως προς την Αθήνα, καθώς: α) η συντριπτική πλειοψηφία των διδασκόντων, στις ανώτερες κυρίως βαθμίδες, γεννήθηκαν ή έζησαν ένα μεγάλο μέρος της ζωής τους στην Αθήνα ή στη Θεσσαλονίκη β) οι οικονομικές δυνατότητες και η ποιότητα ζωής είναι υψηλότερη στα αστικά κέντρα γ) οι δυνατότητες για ανάδειξη κάποιου καθηγητή σε αξίωμα εθνικής ακτινοβολίας (σύμβουλος σε υπουργείο, πρόεδρος οργανισμού, τράπεζας, ερευνητικού ινστιτούτου κλπ.) είναι πολλαπλάσιες, γιατί εκεί είναι συγκεντρωμένα τα κέντρα της πολιτικής και οικονομικής εξουσίας της Χώρας δ) οι δυνατότητες για έρευνα στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη είναι επίσης πολλαπλάσιες, μια και στις πόλεις αυτά είναι συγκεντρωμένες οι βιβλιοθήκες, τα ερευνητικά κέντρα, εκεί γίνονται σεμινάρια, υπάρχουν επιστήμονες για ανταλλαγή προβληματισμών κλπ.

Β. Όχι αναμενόμενα οικονομικά αποτελέσματα

Το Δ.Π.Θ. αποτελεί μία από τις κύριες πηγές εισοδήματος και έναν βασικό καταναλωτή για την τοπική οικονομία. Υπάρχει μία αναμφίβολη συμβολή στην αύξηση της ενεργού ζήτησης στην περιοχή. Οι άμεσες επιπτώσεις στην τοπική οικονομία επικεντρώνονται στον τομέα των υπηρεσιών (ενοίκια κατοικιών, εστιατόρια, μπαρ, σούπερ μάρκετ κλπ.). Το βασικό αποτέλεσμα από τη λειτουργία του Πανεπιστημίου προέρχεται από τις δαπάνες του κράτους στην περιοχή (για αγορά ακινήτων, λειτουργικές δαπάνες του δημοσίου, μισθούς κλπ), όπως επίσης και από τις δαπάνες των φοιτητών.

⁷² Ακαδημία Αθηνών (1994), σελ. 131-140.

Εντούτοις, οι οικονομικές συνέπειες στην τοπική οικονομία από τη λειτουργία του πανεπιστημίου δεν είναι τόσο σημαντικές όσο θα ανέμενε κανείς, με βάση τη διεθνή εμπειρία. Αυτό οφείλεται: α) στη μεγάλη κινητικότητα τόσο των διδασκόντων όσο και των φοιτητών, ως αποτέλεσμα της οποίας σημαντικό ποσοστό του συνόλου των δαπανών τους οδηγείται έξω από την τοπική οικονομία β) στην περιορισμένη τοπική αγορά, εξαιτίας της οποίας ένα σημαντικό μέρος των δαπανών του πανεπιστημίου (για όργανα, έπιπλα κλπ.), όπως επίσης και των μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας και των οικογενειών τους που ζουν στην περιοχή (για όργανα, ένδυση και διαρκή καταναλωτικά αγαθά), δεν πραγματοποιείται στην περιοχή γ) στο ότι ένα μέρος των χρημάτων που καταναλώνεται στην περιοχή από τα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας κερδίζεται στην περιοχή από την απασχόλησή τους σε δουλειά πέραν αυτής του πανεπιστημίου. Άρα δεν αποτελεί καθαρή εισροή στην περιοχή λόγω της λειτουργίας του πανεπιστημίου δ) στο ότι η τοπική οικονομία πολύ σπάνια μπορεί να εκμεταλλευτεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που δημιουργούνται εξαιτίας της λειτουργίας μιας πανεπιστημιακής μονάδας στην περιοχή της (π.χ. είτε με την άμεση απασχόληση διδασκόντων ή φοιτητών είτε με την ανάθεση σε αυτούς ερευνητικών προγραμμάτων από επιχειρήσεις ή φορείς του δημοσίου). Η επίδραση του πανεπιστημίου στην απασχόληση της περιοχής είναι πολύ περιορισμένη και αφορά κυρίως τον τομέα των υπηρεσιών. Η έμμεση απασχόληση όμως που δημιουργείται με κανέναν τρόπο δεν περιορίζεται εκεί.

Τι πρέπει να γίνει: Οι κύριες προϋποθέσεις για τη μεγιστοποίηση των ωφελειών της Θράκης από τη λειτουργία του Πανεπιστημίου εστιάζονται στην εξασφάλιση⁷³:

1. Μεγέθυνσης
2. Ποιότητας διδακτικού προσωπικού
3. Κινητικότητας ανθρώπων και πληροφοριών
4. Ευνοϊκής μεταχείρισης από πλευρά πολιτείας.

i. Μεγέθυνση

Η σημαντική μεγέθυνση του Δ.Π.Θ. αποτελεί την πρώτη προϋπόθεση. Όχι μόνο λόγω των ευνοϊκών επιπτώσεων που μπορεί να έχει για την τοπική οικονομία της περιοχής, αλλά και για έναν πρόσθετο σοβαρό λόγο: για να εξουδετερωθούν οι αρνητικές επιπτώσεις, στο ίδιο το Δ.Π.Θ., που προκύπτουν από την πολυδιάσπαση και την ανάπτυξη, μέχρι σήμερα, σε τρεις διαφορετικές πόλεις. Τα προβλήματα των περιφερειακών πανεπιστημίων επιδεινώνονται από την πολυδιάσπασή τους. Ο διαμελισμός και η διασπορά των τμημάτων του Δ.Π.Θ. δεν βοήθησε στην ανάπτυξη του, κυρίως γιατί δεν επιτρέπει σε καμία από τις τρεις πόλεις να αποκτήσει ένα «κρίσιμο μέγεθος» φοιτητών και διδασκόντων, μία ενιαία και δυναμική κοινότητα, που θα συντελούσε στην παραπέρα ανάπτυξή τους.

Με δεδομένη τη σημερινή κατάσταση, τη λειτουργία δηλαδή του Δ.Π.Θ. σε τρεις πόλεις και την ιδιαιτερότητα του προβλήματος της Θράκης, η μόνη ρεαλιστική δυνατότητα για να αρθούν οι αντινομίες που αναφέρθηκαν είναι η ταχεία μεγέθυνση του πανεπιστημίου. Να αποκτήσει δηλαδή η καθεμιά από τις τρεις πόλεις το δικό της πανεπιστήμιο (Πολυτεχνείο στην Ξάνθη, Κοινωνικών Επιστημών στην Κομοτηνή και Ιατρικών επιστημών στην Αλεξανδρούπολη), με μέγεθος όσο το σημερινό Δ.Π.Θ., ώστε να συγκροτείται η αναγκαία «κρίσιμη μάζα» που θα επιτρέψει και την

⁷³ Ακαδημία Αθηνών (1994), σελ. 140-143.

παραπέρα ανάπτυξη του πανεπιστημίου και την συμβολή του στην ανάπτυξη της περιοχής. Παράλληλα, απαιτείται βελτίωση της υπάρχουσας υποδομής (συγκοινωνιακή, κτιριακή κλπ.), για την ικανοποίηση των πρόσθετων αναγκών που θα δημιουργήσει η γρήγορη ανάπτυξη του πανεπιστημίου.

ii. Ποιότητα

Δεύτερη προϋπόθεση αποτελεί η εξασφάλιση υψηλής ποιότητας διδακτικού προσωπικού, που θα προσφέρει υψηλής ποιότητας έργο. Το Δ.Π.Θ. πρέπει να προσπαθήσει να προσελκύσει επιστήμονες και φοιτητές υψηλότερου επιπέδου, ώστε να γίνει «κέντρο αριστείας» (“center of excellency”). Να προσλάβει δηλαδή δασκάλους με ιδιαίτερα υψηλά προσόντα, να διαμορφώσει προγράμματα σπουδών με ιδιαίτερες απαιτήσεις κλπ. Πρέπει επίσης να ειδικευτεί σε τμήματα και σχολές που αντίστοιχός τους δεν υπάρχουν σε κεντρικά πανεπιστήμια, για να αποφύγει τον άμεσο ανταγωνισμό με αυτά.

iii. Κινητικότητα

Τρίτη προϋπόθεση αποτελεί η εξασφάλιση της κινητικότητας των ανθρώπων και πληροφοριών. Θα πρέπει να διευκολυνθεί (οικονομικά και τεχνικά) η δυνατότητα των διδασκόντων να μετακινούνται από και προς τις μεγάλες πόλεις. Θα πρέπει επίσης να διευκολυνθεί η δυνατότητα για ανάκτηση πληροφορίας (διαπανεπιστημιακός δανεισμός βιβλίων, πολύ καλά οργανωμένες βιβλιοθήκες, δυνατότητα παρακολούθησης και οργάνωσης συνεδρίων κλπ.). Η σύγχρονη τεχνολογία και οργανωτική προσφέρουν τη δυνατότητα αποφασιστικής εκμεθένης των συμβατικών αποστάσεων.

iv. Ευνοϊκή μεταχείριση

Τέταρτη προϋπόθεση αποτελεί η εξασφάλιση από την πλευρά της πολιτείας κάποιας σημαντικά ευνοϊκότερης μεταχείρισης του πανεπιστημίου. Δηλαδή, η εξασφάλιση της ύπαρξης τμημάτων με ειδικά αντικείμενα, τα οποία δεν προσφέρονται στα κεντρικά πανεπιστήμια (Αθήνας και Θεσσαλονίκης), ή με σπουδές μεταπτυχιακού επιπέδου, που δεν προσφέρονται αλλού.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΠΙΝΑΚΕΣ – ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Πίνακας 1.1: Κατανομή της έκτασης κατά βασική κατηγορία χρήσης γης (σε km²)

Νομός/ Περιφέρεια	Συνολική Έκταση	Γεωργική Γη	(%)	Βοσκότοποι Ιδιωτικοί και Κοινοτικοί	(%)	Δάση	(%)	Εκτάσεις που καλύπτονται με νερά	(%)	Εκτάσεις που καταλαμβάνονται από οικισμούς	(%)
1. Δράμα	3.468,3	571,2	16,47	1.487,7	42,69	1.259,20	36,31	32,0	0,92	72,1	2,08
2. Καβάλα	2.111,7	535,9	25,38	954,7	45,21	434,4	20,57	64,0	3,03	103,3	4,89
3. Έβρος	4.241,6	1.631,2	38,46	1.087,3	25,63	1.270,3	29,95	62,4	1,47	120,3	2,84
4. Ξάνθη	1.793,0	459,5	25,63	551,8	30,78	638,3	35,6	83,2	4,64	48,8	2,72
5. Ροδόπη	2.543,1	864,2	33,98	644,0	25,32	857,3	33,71	84,2	3,31	68,4	2,69
Ανατολική Μακεδονία- Θράκη	14.157,7	4.062,0	28,69	4725,5	33,37	4459,5	31,50	325,8	2,30	412,9	2,92
Σύνολο Χώρας	131.957	39.452,0	29,90	52.550,2	39,82	29.510,9	22,36	3.086,30	2,34	4.893,1	3,71

Πηγές: ΕΣΥΕ, κατανομή της έκτασης κατά βασικές κατηγορίες χρήσεων γης, 1981-Κέντρο Ερευνών Χώρου, 1991

Πίνακας 1.2: Στοιχεία Πληθυσμού ΧΩΡΑΣ - Περιφέρειας Α.Μ.Θ.

	1961	1971	1981	1991	1998*
Α.Μ.Θ.	618.312	542.184	575.210	570.496	561.838
ΧΩΡΑ	8.388.553	8.768.641	9.740.417	10.256.464	10.600.717
Συμμ. Περιφέρειας	7,4%	6,2%	5,9%	5,6%	5,3%
Πυκνότητα Α.Μ.Θ. (κατ./τετρ.χιλ.)	43,6	38,3	40,6	40,3	39,7
Πυκνότητα Χώρας (κατ./τετρ.χιλ.)	63,6	66,4	73,8	77,7	80,3

Πηγή: Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (1994)

* Προβλέψεις Ε.Σ.Υ.Ε.

Πίνακας 1.3: Διάρθρωση Πληθυσμού (%)

		1971			1981			1991	
	Αστικός	Ημιαστικός	Αγροτικός	Αστικός	Ημιαστικός	Αγροτικός	Αστικός	Ημιαστικός	Αγροτικός
Α.Μ.Θ.	31,0	15,1	53,5	37,8	15,5	46,3	39,9	17,7	42,7
Χώρα	53,2	11,6	35,2	58,0	11,7	30,3	58,8*	12,8*	28,4*

Πηγή: Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (1994)

* Ε.Σ.Υ.Ε., Απογραφές Πληθυσμού 1971,1981,1991

Πίνακας 1.4: ΑΕΠ Περιφέρειας Α.Μ.Θ (σταθερές τιμές 1970, εκατομ. δραχμές)

ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	1970	1980	1990	1994
ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	4.031	5.036	4.463	5.010
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	2.696	5.566	8.577	8.081
ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	3.822	7.010	9.545	10.660
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	10.549	17.612	22.585	23.751
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	258.000	417.510	488297	513473
ΑΕΠ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ/ ΧΩΡΑΣ	4,09%	4,22%	4,63%	4,63%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας 1.5: Ποσοστιαία σύνθεση ΑΕΠ ανά τομέα

ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	1970	1994
ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	38,21%	21,09%
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	25,56%	34,02%
ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	36,23%	44,88%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας 1.6: ΑΕΠ κατά κεφαλή*

ΠΕΡΙΟΧΗ	1970	1994
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	19.456,5	41.632,2
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	29.423,0	50.063,4
Κ.Κ. ΑΕΠ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ/ ΧΩΡΑΣ	0,66	0,83

Πηγές: Ε.Σ.Υ.Ε., Απογραφές Πληθυσμού, Περιφερειακοί Λογαριασμοί

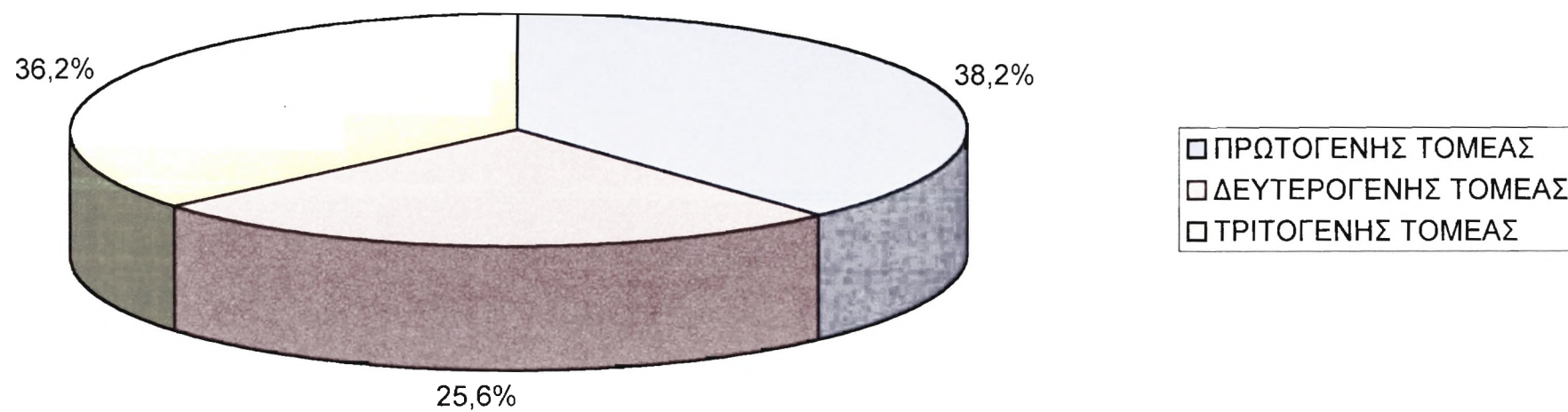
* Το κ.κ. ΑΕΠ υπολογίστηκε σύμφωνα με τις απογραφές πληθυσμού των ετών 1971, 1991

Πίνακας 1.7: Μέσοι Ετήσιοι Ρυθμοί Μεταβολής

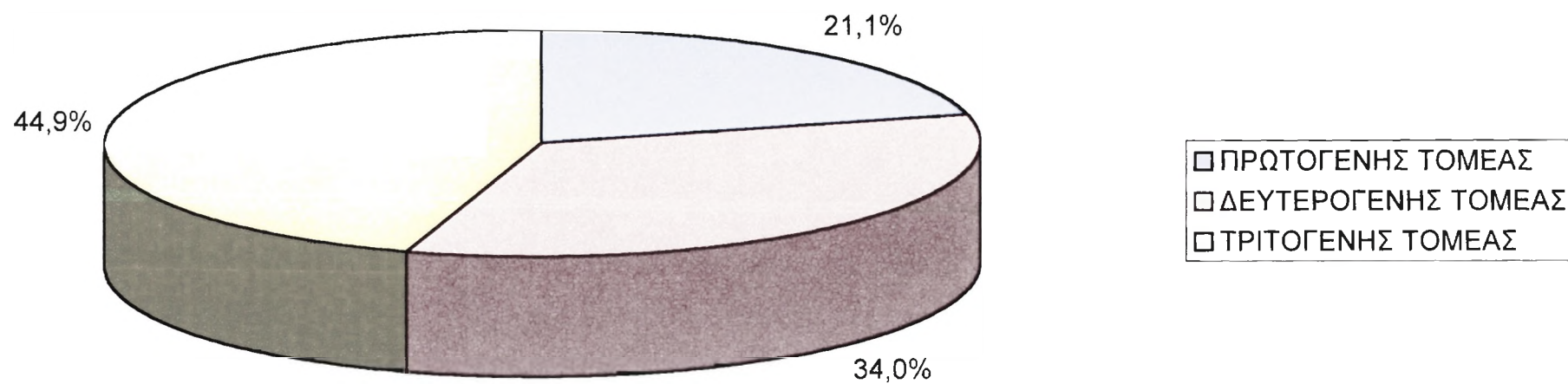
ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΙ	1970-1980	1980-1994	1970-1994
ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	2,04%	-0,03%	0,87%
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	6,81%	2,52%	4,49%
ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	5,67%	2,83%	4,19%
ΣΥΝΟΛΟ	4,77%	2,01%	3,30%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Περιφερειακοί Λογαριασμοί

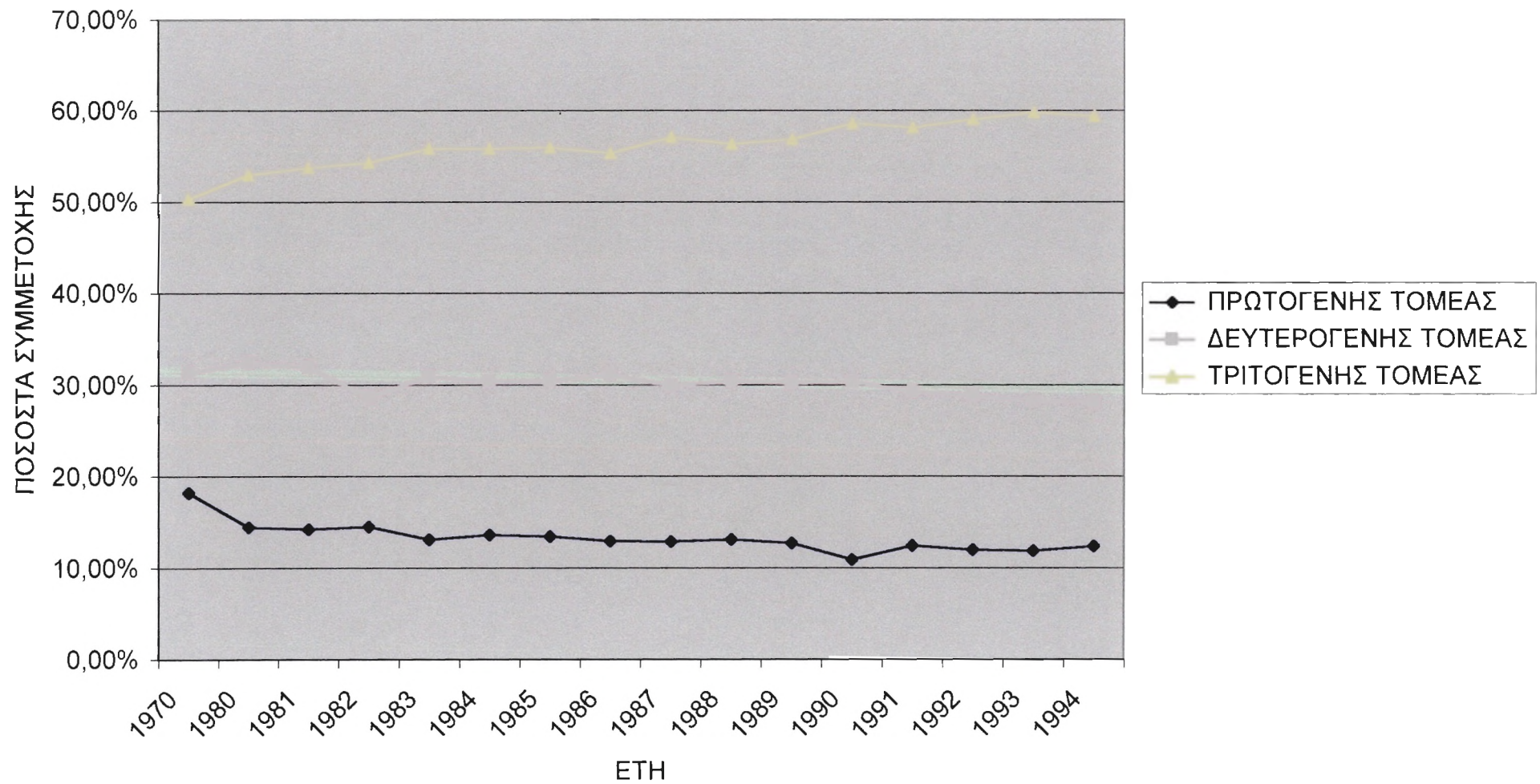
1.5.1: ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΝΘΕΣΗ ΑΕΠ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΝΑΤ. ΜΑΚ. & ΘΡΑΚΗΣ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ (1970)

1.5.2: ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΝΘΕΣΗ ΑΕΠ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΝΑΤ. ΜΑΚ. & ΘΡΑΚΗΣ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ (1994)

1.5.3: ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΤΟΜΕΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΝΑΤ. ΜΑΚ. & ΘΡΑΚΗΣ ΤΗ ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 1970-1994 ΑΝΑ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΑΡΑΓΟΜΕΝΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ

Πίνακας 1.8: Κατάσταση Απασχόλησης Πληθυσμού Εργάσιμης Ηλικίας, 1988-1997

Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	1988	1997	Απόλυτη Μεταβολή	Ποσοστιαία Μεταβολή	Διαφορά από Σύνολο Χώρας (1997)	Συμμετοχή στο Σύνολο Χώρας (1997)
Πληθυσμός Εργάσιμης Ηλικίας	436.817	470.752	33.935	7,8%		5,3%
Εργατικό Δυναμικό	249.911	254.501	4.590	1,8%		5,9%
Απασχολούμενοι	227.390	230.505	3.115	1,4%		6,0%
Άνεργοι	22.521	23.996	1.475	6,5%		5,4%
Άνεργοι Μακράς Διαρκείας	10.410	12.249	1.839	17,7%		4,9%
Μη Εργατικό Δυναμικό	186.906	216.251	29.345	15,7%		4,7%
Ποσοστά						
Συμμετοχής	57,2%	54,1%	-3,1%		5,60%	
Απασχόλησης	52,1%	49,0%	-3,1%		5,50%	
Ανεργίας	9,0%	9,4%	0,4%		-0,80%	
Ανεργίας Μακράς Διαρκείας	46,2%	51,0%	4,8%		-6,00%	
Μη Εργατικού Δυναμικού	42,8%	45,9%	3,1%		-5,60%	

Πηγές: Σακέλλης Ι. (1993), Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (1999)

Πίνακας 1.9: Διάρθρωση Απασχόλησης Περιφέρειας Α.Μ.Θ. ανά τομέα

ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	1981	1991
ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	105.119	74.549
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	46.611	42.560
ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	54.065	77.120
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ*	205.795	194.229
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ*	3.316.258	3.365.324
ΑΕΠ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ/ ΧΩΡΑΣ	6,21%	5,77%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Απογραφές Πληθυσμού 1981, 1991

* Δεν συμπεριλαμβάνονται όσοι δεν δήλωσαν δραστηριότητα

Πίνακας 1.10: Ποσοστιαία σύνθεση Απασχόλησης Περιφέρειας Α.Μ.Θ. ανά τομέα

ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	1981	1991
ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	51,13%	38,38%
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	22,65%	21,91%
ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	26,27%	39,71%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Απογραφές Πληθυσμού 1981,1991

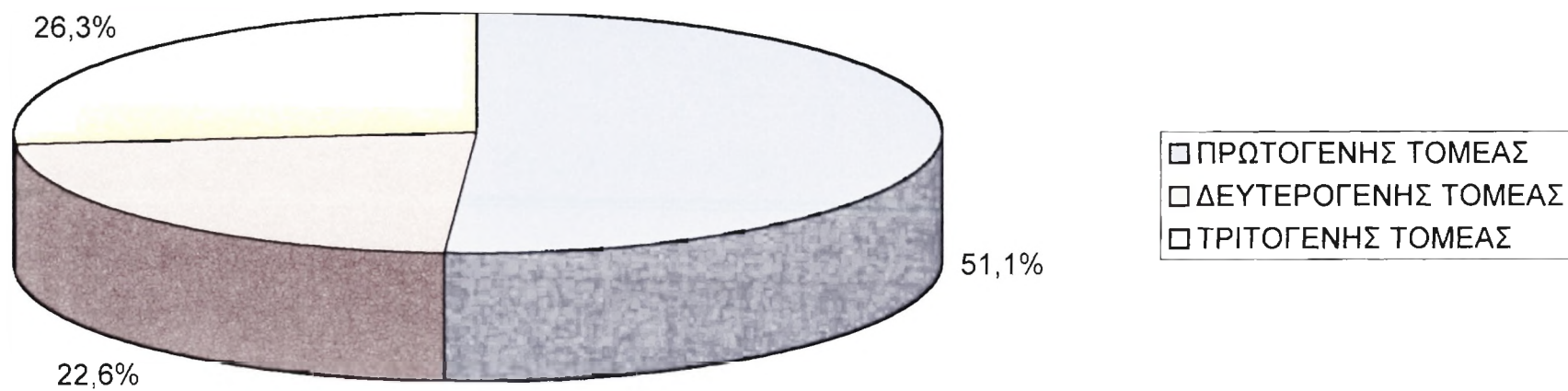
Πίνακας 1.11: Απόλυτες και Ποσοστιαίες Μεταβολές 1981-1991

ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	-30.570	-29,08%
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	-4.051	-8,69%
ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	23.055	42,64%
ΣΥΝΟΛΟ*	-11.566	-5,95%

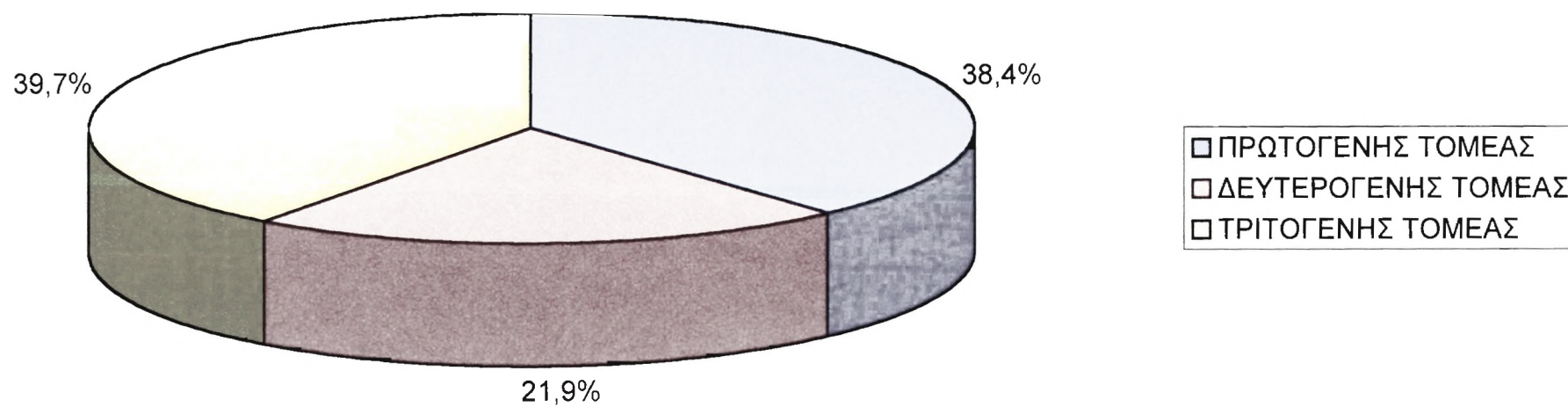
Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Απογραφές Πληθυσμού 1981,1991

* Δεν συμπεριλαμβάνονται όσοι δεν δήλωσαν δραστηριότητα

1.10.1: ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΝΘΕΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ Α.Μ.Θ. ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ (1981)

1.10.2: ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΝΘΕΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ Α.Μ.Θ. ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ (1991)

Πίνακας 1.12: Εκτίμηση Διανομαρχιακών Ανισοτήτων

Νομοί	κ.κ. ΑΕΠ (Χώρα=100)		% Κατανομή ΑΕΠ		% Κατανομή Πληθυσμού		% Κατανομή Αστικού Πληθυσμού		% Κατανομή Απασχόλησης του Δευτερογενή τομέα		% Κατανομή Απασχόλησης του Τριτογενή τομέα	
	1989	1994	1989	1994	1991	1996	1981	1991	1981	1991	1981	1991
Δράμας	78,40	93,67	15,15	18,92	16,92	17,69	17,87	16,98	20,26	24,71	17,69	17,41
Έβρου	87,98	93,17	24,68	24,93	25,20	23,28	22,97	23,35	19,82	16,91	26,12	26,64
Καβάλας	116,09	101,57	31,81	28,73	23,83	24,73	25,63	25,57	30,92	30,50	27,56	27,60
Ξάνθης	76,83	78,34	14,04	14,35	15,96	16,19	15,80	16,51	11,87	10,68	15,68	14,51
Ροδόπης	68,85	63,03	14,29	13,05	18,09	18,11	17,73	17,59	17,12	17,20	12,95	13,85

Πηγή: Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (1999)

**Πίνακας 1.13: Εκπαιδευτική Διάρθρωση Απασχόλησης
Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης**

Απασχόληση 1997	Σύνολο	Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση
Περιβάλλον	1.508	862	359	287
Υγεία - Πρόνοια	7.666	1.290	1.791	4.585
Πολιτισμός, Αθλητισμός, ΜΜΕ & Επικοινωνίες	2.365	645	1.218	502
Παιδαγωγικά Επαγγέλματα	11.102	430	931	9.741
Οικονομία & Διοίκηση	18.413	2.222	9.170	7.021
Πληροφορική	144	72	0	72
Τουρισμός & Παροχή Υπηρεσιών	43.986	15.904	20.631	7.451
Αγροτικές Δραστηριότητες	92.332	85.025	6.590	717
Δραστηριότητες και Τεχνικές Μεταφορών	54.020	26.650	22.996	4.374
Απασχόληση 1993	Σύνολο	Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση
Περιβάλλον	820	547	205	68
Υγεία - Πρόνοια	6.284	1.434	1.230	3.620
Πολιτισμός, Αθλητισμός, ΜΜΕ & Επικοινωνίες	1.572	410	752	410
Παιδαγωγικά Επαγγέλματα	9.699	546	752	8.401
Οικονομία & Διοίκηση	16.391	3.074	8.947	4.370
Πληροφορική	136	68	0	68
Τουρισμός & Παροχή Υπηρεσιών	37.497	16.186	16.734	4.577
Αγροτικές Δραστηριότητες	113.652	107.300	5.874	478
Δραστηριότητες και Τεχνικές Μεταφορών	56.618	33.057	19.807	3.754
Διαφορά 1997-1993	Σύνολο	Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση
Περιβάλλον	688	315	154	219
Υγεία - Πρόνοια	1.382	-144	561	965
Πολιτισμός, Αθλητισμός, ΜΜΕ & Επικοινωνίες	793	235	466	92
Παιδαγωγικά Επαγγέλματα	1.403	-116	179	1.340
Οικονομία & Διοίκηση	2.022	-852	223	2.651
Πληροφορική	8	4	0	4
Τουρισμός & Παροχή Υπηρεσιών	6.489	-282	3.897	2.874
Αγροτικές Δραστηριότητες	-21.320	-22.275	716	239
Δραστηριότητες και Τεχνικές Μεταφορών	-2.598	-6.407	3.189	620

Πηγή: Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (1999)

Πίνακας 1.14: Εκπαιδευτική Διάρθρωση Ανεργίας
Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης

Απασχόληση 1997	Σύνολο	Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση
Περιβάλλον	144	0	72	72
Υγεία - Πρόνοια	215	0	0	215
Πολιτισμός, Αθλητισμός, ΜΜΕ & Επικοινωνίες	358	143	215	0
Παιδαγωγικά Επαγγέλματα	502	72	72	358
Οικονομία & Διοίκηση	573	143	215	215
Πληροφορική	0	0	0	0
Τουρισμός & Παροχή Υπηρεσιών	3.012	502	2.007	503
Αγροτικές Δραστηριότητες	2.294	2.007	287	0
Δραστηριότητες και Τεχνικές	5.238	3.227	1.651	360
Μεταφορών				
Απασχόληση 1993	Σύνολο	Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση
Περιβάλλον	0	0	0	0
Υγεία - Πρόνοια	342	137	68	137
Πολιτισμός, Αθλητισμός, ΜΜΕ & Επικοινωνίες	342	68	137	137
Παιδαγωγικά Επαγγέλματα	615	0	68	547
Οικονομία & Διοίκηση	546	68	410	68
Πληροφορική	0	0	0	0
Τουρισμός & Παροχή Υπηρεσιών	2.457	1.024	1.229	204
Αγροτικές Δραστηριότητες	1.297	1.092	137	68
Δραστηριότητες και Τεχνικές	4.642	2.253	1.981	408
Μεταφορών				
Διαφορά 1997-1993	Σύνολο	Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση
Περιβάλλον	144	0	72	72
Υγεία - Πρόνοια	-127	-137	-68	78
Πολιτισμός, Αθλητισμός, ΜΜΕ & Επικοινωνίες	16	75	78	-137
Παιδαγωγικά Επαγγέλματα	-113	72	4	-189
Οικονομία & Διοίκηση	27	75	-195	147
Πληροφορική	0	0	0	0
Τουρισμός & Παροχή Υπηρεσιών	555	-522	778	299
Αγροτικές Δραστηριότητες	997	915	150	-68
Δραστηριότητες και Τεχνικές	596	975	-330	-48
Μεταφορών				

Πηγή: Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (1999)

Πίνακας 1.15: Ιεράρχηση του δυναμισμού των επαγγελματιών σε Περιφερειακό Επίπεδο (1997)

Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Εργατικό Δυναμικό	Βάρος Ομάδας (%)	Ποσοστό Απασχόλησης	Διαφορά από το μέσο ποσοστό Απασχόλησης	Δείκτης Συγκριτικής Συμβολής στην Απασχόληση
Γεωργοί πολυκαλλιεργητές	44.912	0	44.912	18,42	100,00	5,46	100,065
Γεωργοί εξειδικευμένοι μονοκαλλιεργητές	32.807	645	33.452	13,72	98,07	3,54	4,851
Διευθ. Δημ. & Ιδιωτ. Επιχ. Έως 9 άτομα	20.200	143	20.343	8,34	99,30	4,76	3,972
Ειδικευμένοι κτηνοτρόφοι - πτηνοτρόφοι	8.810	0	8.810	3,61	100,00	5,46	1,974
Εκπαιδευτικοί	9.957	358	10.315	4,23	96,53	1,99	0,843
Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών προστασίας	3.152	0	3.152	1,29	100,00	5,46	0,706
Τεχνολόγοι και τεχνικοί βοηθοί βιολογίας, υγείας	2.579	0	2.579	1,06	100,00	5,46	0,578
Διευθ. Δημ. & Ιδιωτ. Επιχ. με πάνω από 10 άτομα	1.862	0	1.862	0,76	100,00	5,46	0,417
Γεωργοί ειδικευμένοι στην καλλιέργεια δένδρων και σταφυδάμπελων	1.504	0	1.504	0,62	100,00	5,46	0,337
Μεταλλωρύχοι, λατόμοι & συναφή επαγγ.	1.289	0	1.289	0,53	100,00	5,46	0,289
Πρόσωπα ασκούντα επιστημονικά, καλλιτεχνικά και συναφή επαγγ.	1.218	0	1.218	0,50	100,00	5,46	0,273
Τεχνίτες επεξεργασίας ξύλου, επιπλοποιοί και συναφή επαγγ.	1.218	0	1.218	0,50	100,00	5,46	0,273
Ειδικευμένοι πωλητές, χρηματιστές, κτηματομεσίτες κλπ.	3.653	0	3.653	1,50	96,23	1,70	0,264
Χύτες μετάλλων, συγκολλητές, ελασματοουργοί, σιδηρουργοί κλπ.	2.221	143	2.364	0,97	96,86	2,32	0,219
Αρχιτέκτονες, μηχανικοί, συναφή επαγγ.	931	72	1.003	0,41	100,00	5,46	0,209
Χειριστές μηχανών παραγωγής, χημικών προϊόντων και ελαστικών κλπ.	931	0	931	0,38	100,00	5,46	0,209
Νομικοί εν γένει	788	0	788	0,32	100,00	5,46	0,177
Ειδικευμένοι αλιείς και συναφή επαγγ.	788	0	788	0,32	100,00	5,46	0,177
Λογιστές και άλλα στελέχη επιχειρήσεων	573	0	573	0,24	100,00	5,46	0,128
Χειριστές σταθερών βιομηχ. εγκαταστάσεων	1.791	72	1.863	0,76	96,14	1,60	0,122

Πίνακας 1.15 (συνέχεια)

Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Εργατικό Δυναμικό	Βάρος Ομάδας (%)	Ποσοστό Απασχόλησης	Διαφορά από το μέσο ποσοστό Απασχόλησης	Δείκτης Συγκριτικής Συμβολής στην Απασχόληση
Βοηθητικό διδακτικό προσωπικό	358	0	358	0,15	100,00	5,46	0,080
Χειριστές μηχανών παραγωγής προϊόντων από μέταλλα και ορυκτά	215	0	215	0,09	100,00	5,46	0,048
Μέλη βουλευόμενων σωμάτων Δημ. Διοίκησης	215	0	215	0,09	100,00	5,46	0,048
Μαθηματικοί, Φυσικοί και συναφή εκτός εκπαιδευτικών	72	0	72	0,03	100,00	5,46	0,016
Οδηγοί μέσων μεταφοράς και χειριστές κινητού εξοπλισμού	9.742	573	10.315	4,23	94,44	-0,09	-0,038
Βιολόγοι, ιατροί και συναφή επαγγ.	3.295	215	3.510	1,44	93,87	-0,66	-0,095
Τεχνίτες σε εργασίες ακριβείας, χειροτεχνίες, τυπογράφοι, συναφή επαγγ.	573	72	645	0,26	88,84	-5,70	-0,151
Συναρμολογητές, μονταδόροι και χειριστές μηχανημάτων Π.Δ.Κ.Α.	358	72	430	0,18	83,26	-11,28	-0,199
Χειριστές μηχανημάτων παραγωγής Κλωστuf., Γούνινων και δερμάτινων προϊόντων	1.504	143	1.647	0,68	91,32	-3,22	-0,217
Χειριστές μηχανών παραγωγής προϊόντων ξύλου και χαρτιού κλπ.	215	72	287	0,12	74,91	-19,62	-0,231
Μηχανικοί, εφαρμοστές, συντηρητές μηχανών κλπ.	4.942	358	5.300	2,17	93,25	-1,29	-0,281
Τεχνίτες ανέγερσης και αποπεράτωσης κτιρίων και άλλων δομικών έργων	9.885	645	10.530	4,32	93,87	-0,66	-0,286
Τεχνολόγοι και τεχνικοί βοηθοί φυσικής μηχανικής κλπ.	1.504	215	1.719	0,71	87,49	-7,04	-0,426
Υπάλληλοι εξυπηρέτησης πελατών	2.579	287	2.866	1,18	89,99	-4,55	-0,535
Μοντέλα, πωλητές και συναφή επαγγ.	8.524	645	9.169	3,76	92,97	-157,00	-0,591
Πλανόδιοι πωλητές και οικιακοί βοηθοί Κ.Π.Α.Ε.	5.730	645	6.375	2,61	89,99	-4,65	-1,217
Τεχνίτες υφαντουργίας ειδών ένδυσης και συναφή επαγγ.	5.587	716	6.303	2,59	8,64	-5,90	-1,524

Πίνακας 1.15 (συνέχεια)

Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Εργατικό Δυναμικό	Βάρος Ομάδας (%)	Ποσοστό Απασχόλησης	Διαφορά από το μέσο ποσοστό Απασχόλησης	Δείκτης Συγκριτικής Συμβολής στην Απασχόληση
Ανειδίκευτοι εργάτες ορυχείων, κατασκευών, μεταποίησης και μεταφορών	4.011	645	4.656	1,91	86,15	-8,39	-1,602
Χειριστές μηχανημάτων παραγωγής ειδών, διατροφής, ποτών και καπνού	2.077	716	2.793	1,15	74,36	-2.017,00	-2,311
Υπάλληλοι γραφείου	10.601	1.289	11.890	4,88	89,16	-5,38	-2,622
Απασχολούμενοι στην παροχή προσωπικών υπηρεσιών	8.452	1.218	9.670	3,97	87,40	-7,13	-2,828
Πρόσωπα μη δυνάμενα να καταταγούν	4.083	1.003	5.086	2,09	80,28	-14,26	-2,974
Τεχνίτες επεξεργασίας τροφίμων και συναφή	1.433	860	2.293	0,94	62,49	-32,04	-3,013
Απασχολούμενοι στην παροχή προσωπικών υπηρεσιών	8.452	1.218	9.670	3,97	87,40	-7,13	-2,828
Πρόσωπα μη δυνάμενα να καταταγούν	4.083	1.003	5.086	2,09	80,28	-14,26	-2,974
Τεχνίτες επεξεργασίας τροφίμων και συναφή επαγγ.	1.433	860	2.293	0,94	62,49	-32,04	-3,013
Ανειδίκευτοι αγρεργάτες, αλιεργάτες και συναφή επαγγ.	2.579	1.433	4.012	1,65	64,28	-30,25	-4,978
ΣΥΝΟΛΟ	230.505	13.323	243.828	100%	94,54%	0%	

Πηγή: Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (1999)

Πίνακας 1.16: Αναφερθείσες ελλείψεις ειδικοτήτων

Διευθυντικό Προσωπικό	Τεχνικό προσωπικό	Υπαλληλικό προσωπικό	Ειδικευμένο-ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό
Διευθυντής Παραγωγής Διευθυντής Πωλήσεων Διευθυντής Προσωπικού	Μηχανικοί εργοταξίων Ηλεκτρονικοί Μεταλλειολόγοι Ηλεκτρολόγοι Χημικοί τροφίμων-ποτών Οικονομολόγοι Μηχανικοί παραγωγής Εργοδηγοί μηχανικοί Δασοπόντοι	Γραμματείς Λογιστές Πωλητές Χειριστές Η/Υ Προσωπικό Υποδοχής Ξενοδοχείων Σχεδιαστές	Γαζώτριες-κοπτοράπτριες Χειριστές μηχανών υψηλής τεχνολογίας Κεραμιστές Ηλεκτρολόγοι Ζωοτέχνες Καμαριέρες-σερβιτόροι Λατόμοι Ζαχαροπλάστες Τεχνικοί ραπτομηχανών Εργάτες παραγωγής υποδημάτων

Πηγή: Κέντρο Ερευνών Χώρου (1991), Ερωτηματολόγια Επιτόπιας Έρευνας

Πίνακας 1.17: Είδος επιχειρήσεων στις οποίες αναφέρονται ελλείψεις σε:

Ειδικευμένο εργατικό προσωπικό	Επιστημονικό-Τεχνικό προσωπικό
Παραγωγής ενδυμάτων	Καπνοβιομηχανίες
Παραγωγής προϊόντων χαρτιού	Παραγωγής ενδυμάτων
Επεξεργασίας μαρμάρων	Παραγωγής καλσόν
Παραγωγής προϊόντων αλουμινίου	Παραγωγής προϊόντων χάρτου
Παραγωγής υποδημάτων	Παραγωγής τροφίμων
Λευκοσιδηρουργία	Επεξεργασίας ξύλου
Παραγωγής κραμάτων	Παραγωγής τυροκομικών και γαλακτοκομικών προϊόντων
Κεραμοποιία	Παραγωγής-Επεξεργασίας Μαρμάρου
Κατασκευαστικές-Λατομικές	Εμπορίας πετρελαιοειδών
Παραγωγής πλαστικών ειδών	Κεραμοποιίας
Παραγωγής μεταλλικών ειδών	Κατεψυγμένων αγροτικών προϊόντων
Επεξεργασίας ξύλου	Επεξεργασίας μετάλλου
Παραγωγής ιχθυηρών	Παραγωγής κλιματιστικών ειδών
Παραγωγής αρωματικών φυτών	Παραγωγής ιχθυηρών
Παραγωγής και επεξεργασίας μεταξιού	Παραγωγής αρωματικών φυτών
Παραγωγής ζαχαροπλαστικών ειδών	Χοιροτροφικές
Χοιροτροφικές	Παραγωγής μανιταριών
Παραγωγής υαλονύματος	Παραγωγής υαλονύματος
Παραγωγής κλιματιστικών ειδών	Παραγωγής οπτικών κρυστάλλων
Παραγωγής οπτικών κρυστάλλων	

Πηγή: Κέντρο Ερευνών Χώρου (1991), Ερωτηματολόγια Επιτόπιας Έρευνας

Πίνακας 1.18: Συνήθεις ζητήσεις ειδικοτήτων μέσω ΟΑΕΔ

Ειδικότητες	Ν. Καβάλας	Ν. Δραμας	Ν. Ξάνθης	Ν. Ροδόπης	Ν. Έβρου
Στελέχη ξενοδοχειακών επιχειρήσεων	+	-	-	-	+
Εργοδηγοί Ηλεκτρολόγοι	+	+	+	+	+
Προγραμματιστές, αναλυτές Η / Υ	-	+	+	+	-
Εργάτες μεταλλουργίας	+	-	+	+	-
Εργάτες δέρματος	+	+	+	+	+
Επιπλοποιοί	+	+	+	+	+
Αργυροχρυσοχόοι	+	+	+	+	+
Σιδηρουργοί	+	-	+	+	+
Τεχνικοί Υδραυλικών εγκαταστάσεων	+	+	+	+	+
Τεχνίτες TV	+	+	-	-	+
Υπάλληλοι γραφείων	+	+	+	+	+
Λογιστές - βοηθοί	+	+	+	+	+
Πωλητές-τριες	+	+	+	+	+
Γαζώτριες - κοπτοράπτριες	+	+	+	+	+

Πηγή: Κέντρο Ερευνών Χώρου (1991), Ερωτηματολόγια Επιτόπιας Έρευνας

Πίνακας 1.19: Ανάγκες Κατάρτισης Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης

Θεματικό Πεδίο	Αντικείμενο Κατάρτισης	Ελάχιστο Εκπαιδευτικό Επίπεδο
Περιβάλλον Υγεία - Πρόνοια	Τεχνολογία φυσικού αερίου	Λύκειο
	Υγιεινή και δημόσια υγεία	ΤΕΙ
	Διαιτολογία και ειδική διατροφή	ΤΕΙ
Πολιτισμός, αθλητισμός, μέσα μαζικής ενημέρωσης	Γραμματεία διοικήσεως	Λύκειο
	Διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς	Λύκειο
	Συλλογή και ταξινόμηση στατιστικών στοιχείων	Λύκειο
Παιδαγωγική, εκπαίδευση εκπαιδευτών	Επαγγελματικός προσανατολισμός	ΑΕΙ
	Εκπαίδευση και υποστήριξη ατόμων με ειδικές ανάγκες	ΑΕΙ
Οικονομία και διοίκηση	Ίδρυση, οργάνωση και διοίκηση μικρομεσαίας επιχείρησης - χρήση Η/Υ	Λύκειο
	Διαχείριση αποθήκης με Η/Υ	Λύκειο
	Διαχείριση ανθρώπινων πόρων	ΤΕΙ
	Σχεδιασμός - ανάπτυξη Κοινοτικών πρωτοβουλιών και ευρωπαϊκών προγραμμάτων	ΤΕΙ
	Μηχανογραφημένη λογιστική	Λύκειο
	Διαχείριση ολικής ποιότητας	ΤΕΙ
	Σύγχρονα χρηματοοικονομικά προϊόντα	Λύκειο
	Γραμματεία διευθύνσεως	Λύκειο
	Διακόσμηση, εμπορικός σχεδιασμός	Λύκειο
	Επικοινωνία, εξυπηρέτηση πελατών	Λύκειο
Πληροφορική	Συστήματα βάσεων δεδομένων	ΤΕΙ
	Εφαρμογές πληροφορικής	ΤΕΙ
	Χειρισμός Η/Υ	Λύκειο
Τουρισμός και παροχή υπηρεσιών	Οργάνωση εστιατορίου και ξενοδοχείου	Λύκειο
Αγροτικός Τομέας	Εφαρμογές γεωπονίας - οικολογικές, βιολογικές καλλιέργειες	ΤΕΙ
	Τυποποίηση αγροτικών προϊόντων	Δημοτικό
Τεχνικοί κλάδοι και μεταφορές	Τεχνολογία δομικών έργων	ΤΕΙ
	Εφαρμογές ηλεκτρολογίας	Λύκειο
	Τεχνικές επεξεργασίας μετάλλων - ορυκτών	Γυμνάσιο
	Μηχανολογία οχημάτων	Γυμνάσιο
	Αρτοποιία - Ζαχαροπλαστική	Γυμνάσιο
	Τεχνικές επεξεργασίας τροφίμων	Γυμνάσιο
	Τεχνικές επεξεργασίας καπνού	Γυμνάσιο
	Τεχνικές επεξεργασίας - συντήρησης ξύλου	Γυμνάσιο
	Χειρισμός μηχανών υφαντουργίας	Γυμνάσιο
	Χειρισμός μηχανημάτων χημικής βιομηχανίας	
	Χειρισμός μηχανών παραγωγής τροφίμων	
	Χειρισμός μηχανημάτων ποτοποιίας - ζυθοποιίας	

Πηγή: Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (1999)

Πίνακας 1.20: Ανάγκες σε αίθουσες διδασκαλίας

Νομοί	Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Συνολικά
Δράμας	75	38	113
Εβρου	96	55	151
Καβάλας	163	27	191
Ξάνθης	47	65	112
Ροδόπης	24	3	27
Σύνολο	405	188	594

Πηγή: Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (1999)

**Πίνακας 1.21: Είδος και βαθμός εισαγωγής νέας τεχνολογίας
σε επιχειρήσεις της Θράκης**

Εκσυγχρονισμός Παραγωγικής Διαδικασίας	56%
Τηλεπικοινωνιακά συστήματα	12%
Οργάνωση Εργασίας	35%
Σχεδίαση Προϊόντος	30%
Αυτοματοποίηση Παραγωγής	26%
Εισαγωγή Η/Υ (CAM, ρομπότ κλπ.)	8%
Οργάνωση Γραφείου	6%
Άλλο	3%

Πηγή: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Εργαστήριο Βιομηχανικής & Ενεργειακής Οικονομίας (1994),
Ερωτηματολόγια Επιτόπιας Έρευνας

Πίνακας 1.22: Τεχνολογικές ειδικότητες στη Θράκη - Αναμενόμενη Επίδραση στις ειδικότητες

	ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ	Τηλ/νίες	Οργάνωση	Σχεδίαση	Παραγωγή	Ποιοτικός έλεγχος	Συνολικά
Μηχανικοί	1-γενούς και 2-γενούς τομέα	+	+		+	(+), (-)	
Παραγωγή	Εργάτες			-	-	-	-
	Τεχνίτες 2-γενούς τομέα			-	(+), (-)	-	-
	Τεχνικοί προϊστάμενοι 2-γενούς τομέα	+	-		(+), (-)	-	(-)
Εμπόριο	Βοηθοί πωλήσεων	-	-	-		-	-
	Πωλητές	-	(+), (-)	-		-	-
	Προϊστάμενοι, Διευθυντές	(+), (-)	(+), (-)	(+), (-)	+	-	(+), (-)
Υπάλληλοι γραφείου	Γραμματείς, Λογιστές, Χειριστές υπολογιστικών μηχανών	-	-	-		-	-
	Προϊστάμενοι, Διευθυντές	(+), (-)	(+), (-)	+		-	(+), (-)
	Διοικητικά στελέχη	+	+	+	+		+
Παροχή υπηρεσιών	Εργάτες μεταφορών/ αποθηκών	+	-	-	-		-
	Προϊστάμενοι, μεταφορών/ αποθηκών	+	-	-	-		-
	Ασφάλεια, Προστασία, Επιστάσια	-	(+), (-)				(+), (-)
Παροχή συμβουλών και εκπαίδευσης	Κοινωνικοί λειτουργοί, Φυσιοθ/τές, Νοσηλευτές, Κομμωτές, Αισθητικοί	+	(+), (-)			(+), (-)	(+), (-)
	Εκδότες, Τυπογράφοι, Φωτογράφοι, Καλλιτέχνες, Επιστήμονες	+	(+), (-)	+			+
	Λοιποί Σύμβουλοι/ Εκπαιδευτικοί	+	+	+	+	+	+

Πηγή: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Εργαστήριο Βιομηχανικής & Ενεργειακής Οικονομίας (1994), Ερωτηματολόγια Επιτόπιας Έρευνας

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΝΟΜΟΥ ΞΑΝΘΗΣ

Στο πρώτο μέρος έγινε μία συνοπτική εξέταση των χαρακτηριστικών της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης. Τώρα ερχόμαστε στην κατεξοχήν μονάδα του ερευνητικού μας ενδιαφέροντος, το Νομό Ξάνθης. Μέσα από την παρουσίαση του αναπτυξιακού της προφίλ, αναλύεται παράλληλα και ο δυναμικός ρόλος που παίζει (ή καλείται να παίζει) σε σχέση με την ευρύτερη χωρική ενότητα, την Περιφέρεια Α.Μ.Θ., αλλά και τη στενότερη περιοχή της Θράκης και των όμορων Νομών, οι οποίοι αποτελούν αλληλοεξαρτώμενες χωρικές μονάδες και την φυσική της ενδοχώρα.

2.1. Γεωγραφικά - Γεωμορφολογικά στοιχεία

Ο Νομός Ξάνθης ανήκει στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης και είναι ο δυτικότερος Νομός της Περιφέρειας της Θράκης. Συνορεύει με τους Νομούς Καβάλας και Δράμας, ανατολικά με το Νομό Ροδόπης, βόρεια με την Βουλγαρία και νότια με το Αιγαίο πέλαγος. Αποτελεί το μικρότερο σε έκταση Νομό της Χώρας και καταλαμβάνει το 12,7% της Περιφέρειας Α.Μ.Θ. και το 1,35% της Χώρας συνολικά.

Από μορφολογική άποψη, το μεγαλύτερο μέρος του Νομού είναι ορεινό (ποσοστό 60%) με την οροσειρά της Ροδόπης να κυριαρχεί, η οποία εκτείνεται στα βόρεια σύνορα με την Βουλγαρία, δημιουργώντας ένα φυσικό σύνορο. Οι πεδινές εκτάσεις του Νομού αντιπροσωπεύουν το 32 % της συνολικής του έκτασης και αποτελούν, μαζί με το μεγαλύτερο μέρος των ημιορεινών εκτάσεων, τις βασικές καλλιεργήσιμες εκμεταλλεύσεις του Νομού.

Η κατανομή της έκτασης κατά βασική κατηγορία χρήσης γης είναι (βλ. παραπάνω - πίνακα 1.1):

Γεωργική γη: 459,5 km² (25,6%).

Βοσκότοποι (ιδιωτικοί και κοινοτικοί): 551,8 km² (30,8%).

Δάση: 638,3 km² (35,6%).

Υδάτινες επιφάνειες: 93,2 km² (2,7%).

Οικιστικές εκτάσεις: 48,8 km² (2,7%).

Ο Νομός διαθέτει περιοχές, οι οποίες παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον από περιβαλλοντικής άποψης. Πρόκειται για περιοχές με μεγάλη βιοποικιλότητα και μεγάλο αριθμό σπάνιων ειδών και οικοτόπων. Ορισμένες από αυτές (Στενά Νέστου, όρος Χαϊντού, Λίμνη Βιστωνίδα) είναι προς ένταξη στο δίκτυο ΦΥΣΗ 2000.

Τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν από τη γεωγραφική θέση του Νομού Ξάνθης είναι τα ακόλουθα¹:

- Αποτελεί έναν ενδιάμεσο σημαντικό σταθμό επάνω στον κύριο οδικό άξονα επικοινωνίας μεταξύ Θεσσαλονίκης-Αλεξανδρούπολης, άξονας ο οποίος αποτελεί εκτός των άλλων και τη βασική οδική δίοδο από τις υπόλοιπες Χώρες της Ε.Ε. προς Τουρκία και Ασία ευρύτερα.

¹ Αναπτυξιακή Εταιρεία Ξάνθης (2000), Οδηγός Επενδυτικών Ευκαιριών Νομού Ξάνθης, σελ. 4.

- Η γεωγραφική του θέση τον κατατάσσει στη Δ' Ζώνη του Αναπτυξιακού Νόμου 2601/98, για την οποία προβλέπονται τα πιο ευνοϊκά επενδυτικά κίνητρα από όλες τις υπόλοιπες ζώνες της επικράτειας.
- Οι πλούσιοι φυσικοί πόροι του, οι οποίοι δίνουν τη δυνατότητα για την ανάπτυξη ποικίλων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στον δευτερογενή τομέα, στον τομέα του τουρισμού και στον τομέα της ενέργειας με εκμετάλλευση των γεωθερμικών πεδίων.

2.2. Πληθυσμός

Το 1981, ο πληθυσμός του Νομού Ξάνθης ανέρχεται σε 88.777 κατοίκους με πυκνότητα 49,5 κατ. / ανά τετρ. χιλ. και αντιστοιχεί στο 15,4% του πληθυσμού της Περιφέρειας (πίνακας 2.1). Το 1991 (πίνακας 2.2), παρατηρείται μία μικρή αύξηση του πληθυσμού στο Νομό (πληθυσμός: 91063 κάτοικοι, ποσοστό συνολικού πληθυσμού: 16%, πυκνότητα: 50,8 κατ. / τετρ.χιλ.), αλλά εξακολουθεί να εμφανίζει την χαμηλότερη αναλογία του πληθυσμού και στις δύο περιόδους εν συγκρίσει με τους υπόλοιπους Νομούς της Περιφέρειας.

Στον πίνακα 2.3 περιγράφονται οι Μέσοι Ετήσιοι Ρυθμοί Μεταβολής του πληθυσμού της Ξάνθης και της Θράκης. Όπως βλέπουμε, ο Νομός Ξάνθης παρουσιάζει αυξητική τάση σε όλες τις χρονικές περιόδους, ενώ το σύνολο της Θράκης εμφανίζει μειωμένους ρυθμούς μεταβολής από το 1981 και έπειτα (ιδιαίτερα την περίοδο 1991-1998). Και οι δύο χωρικές μονάδες εμφανίζουν αυξημένους ρυθμούς μεταβολής την περίοδο 1971-1981, γεγονός που οφείλεται στην εσωτερική μετακίνηση και παλιννόστηση του πληθυσμού προς τα αστικά κέντρα.

Στο διάγραμμα 2.3.1 απεικονίζεται η διαχρονική εξέλιξη του πληθυσμού για τους τρεις Νομούς της Θράκης. Η σημαντικότερη παρατήρηση που προκύπτει από το διάγραμμα είναι ότι ο Νομός Έβρου παρουσιάζει τη μεγαλύτερη διακύμανση την περίοδο 1971-1981 που, λόγω της υψηλής συμμετοχής του στον συνολικό πληθυσμό της Θράκης, επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τη διαχρονική πληθυσμιακή μεταβολή της τελευταίας.

Όσον αφορά την ποσοστιαία διάρθρωση του πληθυσμού (πίνακας 2.4), στο Ν. Ξάνθης παρατηρείται διαχρονικά αύξηση της συμμετοχής του αστικού και ημιαστικού πληθυσμού και μείωση της συμμετοχής του αγροτικού πληθυσμού (σημαντικότερη απ' ότι στην Περιφέρεια). Ωστόσο, ο αγροτικός πληθυσμός του Νομού, όπως και στο σύνολο της Περιφέρειας Α.Μ.Θ., εξακολουθεί να κυριαρχεί σε όλες τις περιόδους.

Τέλος, στους πίνακες 2.5, 2.6 και στις πυραμίδες ηλικιών 2.5.1 και 2.6.1, αναλύεται η ηλικιακή διάρθρωση του πληθυσμού ανά φύλο στο Ν. Ξάνθης τα έτη 1981, 1991. Παράλληλα, έχουν υπολογιστεί οι δείκτες Γήρανσης και Εξάρτησης². Ειδικότερα:

Το έτος 1981, ο Ν. Ξάνθης παρουσιάζει χαρακτηριστικά «νέου πληθυσμού» με δυναμική αντικατάσταση των γενεών, δεδομένου ότι η αναλογία του πληθυσμού που αφορά τις νεαρές ηλικίες είναι μεγαλύτερη από την αντίστοιχη των παραγωγικών

² Ο δείκτης Γήρανσης υπολογίζεται με βάση το λόγο: Ηλικιωμένοι / Παιδιά ή $(N(65+) / N(0-14))$.

Ο δείκτης Εξάρτησης υπολογίζεται με βάση το λόγο: Εξαρτημένοι / Άτομα σε παραγωγικές ηλικίες ή $((N(65+) + N(0-14)) / N(15-64))$.

ηλικιών. Έτσι, η ηλικιακή βάση της πυραμίδας και των δύο φύλων εμφανίζεται πλατύτερη απ' ό τι στα μεσαία και στα υψηλότερα στρώματα, δηλαδή η πυραμίδα παρουσιάζει τριγωνική μορφή. Επίσης, εμφανίζεται συγκέντρωση και των δύο φύλων στις παραγωγικές ηλικίες 40-44 και 45-49 ετών, ενώ στην ηλικία 20-24 ετών οι άνδρες παρουσιάζουν σαφώς υψηλότερη αναλογία από τις γυναίκες.

Από τον υπολογισμό των δεικτών Γήρανσης προκύπτει χαμηλό ποσοστό για το σύνολο (36,1%), δηλαδή σε 100 παιδιά αντιστοιχούν 36 ηλικιωμένοι. Με άλλα λόγια, η περιοχή έχει το χαρακτήρα «νέου» πληθυσμού. Το χαμηλότερο ποσοστό εμφανίζεται στους άνδρες (30,8%) και το υψηλότερο στις γυναίκες (41,4%). Το διαφορετικό ποσοστό συμβαδίζει με το μεγαλύτερο επίπεδο διάρκειας ζωής των γυναικών καθώς προχωρούμε σε μεγαλύτερες ηλικίες. Αντίθετα, οι δείκτες Εξάρτησης εμφανίζονται υψηλοί (65,8% για το σύνολο, 63,8% για τους άνδρες και 67,7% για τις γυναίκες), δηλαδή η αναλογία των οικονομικά εξαρτώμενων ατόμων (ηλικιωμένοι και παιδιά) προς τα άτομα εργάσιμης ηλικίας είναι μεγάλη.

Το έτος 1991, ο Ν. Ξάνθης εμφανίζει μείωση της πληθυσμιακής κατηγορίας των νεαρών ηλικιών (0-14 ετών) και στα δύο φύλα. Αυτό μεταφράζεται σε μία πιο στενή πληθυσμιακή βάση της πυραμίδας σε σχέση με το 1981. Παράλληλα, παρατηρείται μία διεύρυνση των μεσαίων και των υψηλών ηλικιακών ομάδων του πληθυσμού και των δύο φύλων. Έτσι, θα λέγαμε ότι η δημογραφική πυραμίδα του Ν. Ξάνθης ξεφεύγει από τα χαρακτηριστικά του «νέου» πληθυσμού και πλησιάζει τα χαρακτηριστικά του «ώριμου» πληθυσμού. Ιδιαίτερα, έχει αυξηθεί η κατηγορία των πολύ ηλικιωμένων ατόμων (80 ετών και άνω). Επιπλέον, σημαντικά αυξημένη και για τα δύο φύλα εμφανίζεται η ηλικιακή ομάδα 35-39 ετών. Εν γένει, παρατηρείται μία μετατόπιση του βάρους των ηλικιών από τις χαμηλότερες προς τις υψηλότερες ηλικιακές ομάδες.

Η παραπάνω ηλικιακή μετατόπιση αποδεικνύεται και από τους αυξημένους δείκτες Γήρανσης σε σύγκριση με το έτος 1981 (40,8% στο σύνολο, 34,3% στους άνδρες και 47,6% στις γυναίκες). Η αύξηση αυτή στο ποσοστό γήρανσης αποδίδεται σε μία σειρά από λόγους, οι κυριότεροι από τους οποίους είναι η μείωση της γεννητικότητας, που συνεπάγεται χαμηλότερη αναλογία νεανικού πληθυσμού και η βελτίωση της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, που συνεπάγεται αύξηση του ορίου των ηλικιών. Αξίζει να σημειωθεί ότι τη χρονιά αυτή οι γυναίκες παρουσιάζουν ακόμη μεγαλύτερη διαφορά στο ποσοστό Γήρανσης σε σχέση με τους άνδρες. Από την άλλη πλευρά, οι δείκτες Εξάρτησης εμφανίζονται χαμηλότεροι το 1991 σε σύγκριση με το 1981 (50,1% στο σύνολο, 49,1% στους άνδρες και 51,1% στις γυναίκες), δηλαδή έχει μειωθεί η αναλογία των οικονομικά εξαρτώμενων ατόμων προς τα άτομα εργάσιμης ηλικίας.

Ωστόσο, οι δείκτες Γήρανσης του Νομού βρίσκονται σε αρκετά χαμηλότερα επίπεδα απ' ό τι στο σύνολο της Χώρας (δείκτης Γήρανσης: 71,1%, άνδρες: 60,9%, γυναίκες: 60,9%). Στο φαινόμενο αυτό, κρίσιμη θεωρείται η συμβολή της μουσουλμανικής μειονότητας, η οποία παρουσιάζει υψηλά ποσοστά γεννητικότητας και εκφράζει ένα σημαντικό τμήμα της πληθυσμιακής διάρθρωσης του Νομού (περίπου το 1/2 του πληθυσμού)³. Παράλληλα, η πτώση των δεικτών Εξάρτησης του

³ βλ. μέρος Α, παρ.1.2.1.

Ν. Ξάνθης εμφανίζεται μεγαλύτερη απ' ό,τι στο σύνολο της Χώρας⁴. Εκτός από το σημαντική επιρροή της μειονότητας, τρεις επιπρόσθετοι παράγοντες συμβάλλουν στη διαφοροποίηση των δεικτών Γήρανσης και Εξάρτησης μεταξύ Νομού και Χώρας:

1. Ο αριθμός των ηλικιωμένων ατόμων (65 ετών και άνω) για το σύνολο της Χώρας έχει αυξηθεί (Ρ.Μ: 13,3%), ενώ για το Νομό Ξάνθης έχει μειωθεί (Ρ.Μ: -5,8%).
2. Η μείωση των ατόμων νεαρής ηλικίας (0-14 ετών) είναι λίγο μεγαλύτερη για το Ν. Ξάνθης (Ρ.Μ: -16,6%), σε σχέση με το σύνολο της Χώρας (Ρ.Μ: -14,4%).
3. Η αύξηση των παραγωγικών ηλικιών (15-64 ετών) είναι λίγο μεγαλύτερη για το Ν. Ξάνθης (Ρ.Μ: 13,3%) σε σχέση με το σύνολο της Χώρας (Ρ.Μ: 11,1%).

Κυρίως όμως, ο πρώτος παράγοντας (ηλικιωμένα άτομα) είναι αυτός που έχει οδηγήσει σε διαφοροποίηση των δεικτών Γήρανσης και Εξάρτησης την εν λόγω περίοδο.

Έτσι, για το Νομό Ξάνθης παρατηρείται μετασχηματισμός της δημογραφικής πυραμίδας του «νέου» πληθυσμού προς τη δημογραφική πυραμίδα του «ώριμου» πληθυσμού, ενώ στο σύνολο της Χώρας παρατηρείται μετασχηματισμός της δημογραφικής πυραμίδας του «ώριμου» πληθυσμού προς τη δημογραφική πυραμίδα του «γηράσκοντα» πληθυσμού⁵.

2.3. Προϊόν - Εισόδημα

Ο Νομός Ξάνθης ακολούθησε την αύξηση του παραγόμενου προϊόντος για το σύνολο της Θράκης την περίοδο 1981-91 (πίνακας 2.7). Ωστόσο, η αύξηση αυτή εμφανίστηκε περιορισμένη σε σχέση με τους υπόλοιπους Νομούς (Μ.Ε.Ρ.Μ: 1,25% έναντι 1,89% της Θράκης). Η συμμετοχή του Νομού το 1991 στο ΑΕΠ της Θράκης υπολογίζεται στο 26,6% (πίνακας 2.8), εμφανίζοντας μία μικρή μείωση της συμμετοχής σε σχέση με το 1981 (28,5%). Η διαχρονική εξέλιξη του ΑΕΠ της Θράκης και η κατανομή της ανά Νομό (για την ίδια περίοδο) απεικονίζεται στο διάγραμμα 2.8.3. Στη διάρκεια αυτής της δεκαετίας παρατηρείται αύξηση του ΑΕΠ, με εξαίρεση τις περιόδους 1985-86 και 1989-90, όπου παρατηρείται μία σχετική κάμψη του παραγόμενου προϊόντος, τόσο της Θράκης όσο και των τριών επιμέρους Νομών (Εβρου, Ξάνθης, Ροδόπης).

Το κ.κ. ΑΕΠ του Νομού έφθανε περίπου στις 25.000 δρχ. με βάση τις σταθερές τιμές του 1970, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 4.000 δρχ. σε σχέση με το 1981-εισόδημα που αντιστοιχεί με το αντίστοιχο της Θράκης (πίνακας 2.9), αλλά βρίσκεται 7.000 δρχ. χαμηλότερα σε σχέση με το αντίστοιχο της Περιφέρειας και 12.000 δρχ. χαμηλότερα σε σχέση με το σύνολο της Χώρας. Ιεραρχικά καταλαμβάνει την Τρίτη θέση ως προς το επίπεδο ευημερίας της Περιφέρειας. Το υψηλότερο επίπεδο ευημερίας το κατέχει ο Ν. Καβάλας (61.000 δρχ.), ο οποίος υπερέχει τόσο σε επίπεδο Χώρας, όσο σε επίπεδο Περιφέρειας.

⁴ Το 1981, ο δείκτης Εξάρτησης του συνόλου της Χώρας και για τα δύο φύλα ήταν 57,3%. Το 1991 έπεσε στο 49,1%.

⁵ Η διαπίστωση αυτή βασίζεται σε προηγούμενη έρευνα που έχω πραγματοποιήσει (Δεκέμβριος 1999) σχετικά με την σύγκριση της δημογραφικής κατάστασης μεταξύ Ν. Ξάνθης και συνόλου Χώρας. Στο θέμα αυτό, ενδιαφέρουσα θεωρείται και η μελέτη του Ι. Σακέλλη (1993), όπου στο κεφάλαιο 2: «Οι εξελίξεις στον πληθυσμό την περίοδο 1928-1991» του βιβλίου «Πληθυσμός και εργατικό δυναμικό στην Ελλάδα», παρουσιάζει την διαχρονική εξέλιξη των πυραμίδων ηλικιών ανά φύλο και των δημογραφικών δεικτών (Γήρανσης, Εξάρτησης, Γονιμότητας, Θνησιμότητας κλπ), αναλύοντας τους παράγοντες που επιδρούν στις αλλαγές της ηλικιακής διάρθρωσης του πληθυσμού.

Ο Νομός Ξάνθης έχει έντονο αγροτικό χαρακτήρα, όπως εξάλλου και η Περιφέρεια Ανατ. Μακεδονίας-Θράκης. Η παραδοσιακή διάρθρωση της οικονομίας που χαρακτηρίζει το Ν. Ξάνθης εκφράζεται από την υψηλή συμμετοχή του Πρωτογενή τομέα και για τα δύο έτη (1981-1991). Ο τελευταίος, αν και εμφανίζει μία μικρή πτώση σε σχέση με το 1981, ωστόσο εξακολουθεί να παράγει σχεδόν το 1/3 του προϊόντος του Νομού (πίνακας 2.10). Ο Δευτερογενής τομέας συμμετέχει καθ' όλη την περίοδο με την ίδια περίπου αναλογία στο παραγόμενο προϊόν, ενώ η συμβολή του Τριτογενή τομέα αυξάνεται σταθερά τη δεκαετία 1981-91.

Οι σημαντικότεροι κλάδοι που συμμετέχουν στο παραγόμενο προϊόν του Νομού το έτος 1991 (πίνακας 2.11) είναι οι παραδοσιακοί, δηλαδή της γεωργίας, κτηνοτροφίας κλπ. (28,8%), της μεταποίησης (25,3%) και των κατασκευών (7,6%). Στους κλάδους αυτούς εντοπίζονται τα μεγαλύτερα συγκριτικά πλεονεκτήματα του Νομού. Επίσης, σημαντικά ανεπτυγμένος είναι και ο κλάδος του εμπορίου (10,2%). Η τριτογενοποίηση της οικονομίας εμφανίζεται περιορισμένη στο Νομό τη δεκαετία 1981-91 και τη σημαντικότερη αύξηση την παρουσιάζει ο κλάδος της δημόσιας διοίκησης-ασφάλειας, διπλασιάζοντας τη συμμετοχή του στο παραγόμενο προϊόν. Από τους 4 σημαντικότερους κλάδους του Νομού, μόνον η μεταποίηση αυξάνει τη συμμετοχή της την εν λόγω περίοδο. Οι υπόλοιποι κλάδοι-της γεωργίας-κτηνοτροφίας, του εμπορίου και των κατασκευών-εμφανίζουν πτώση της συμμετοχής τους στο παραγόμενο προϊόν.

2.4. Απασχόληση - Ανεργία

Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός του Νομού υπολογίζεται σε 60.670 άτομα το έτος 1991, ποσοστό που αντιστοιχεί στα 2/3 του συνολικού πληθυσμού (πίνακας 2.12). Το εργατικό δυναμικό (την ίδια περίοδο) συμμετέχει με ποσοστό 58,7% στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό και οι απασχολούμενοι με ποσοστό 53,7%. Τέλος, ο αριθμός των ανέργων αντιστοιχεί στο 8,4% του εργατικού δυναμικού.

Διαχρονικά, την εικοσαετία 1971-91, παρατηρείται αύξηση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, χωρίς να αυξάνεται κατά ανάλογο βαθμό ο αριθμός των απασχολούμενων. Ιδιαίτερα, τη δεκαετία 1981-91 ο αριθμός των απασχολούμενων μειώνεται (πίνακας 2.12). Το ποσοστό της ανεργίας μειώνεται τη δεκαετία 1971-81, αλλά παρουσιάζει έξαρση την επόμενη δεκαετία, ακολουθώντας τη γενικότερη τάση της Περιφέρειας και της Χώρας ο λόγος αυτής της μεταβολής οφείλεται σε ένα βαθμό στην εφαρμογή στην εφαρμογή των διαρθρωτικών μέτρων που εφαρμόζονται τη δεκαετία του '80 (αναδιάρθρωση της γεωργίας, εκσυγχρονισμός της βιομηχανίας κλπ.). Πολλές επιχειρήσεις την εν λόγω περίοδο είτε μειώνουν τις θέσεις εργασίας επενδύοντας σε τεχνολογικά μέσα, αυτοματοποιώντας πολλές φάσεις της παραγωγικής τους διαδικασίας, είτε μετεγκαθίστανται σε γειτονικές βαλκανικές χώρες (όπως η Βουλγαρία) λόγω φθηνού εργατικού δυναμικού⁶. Ωστόσο, ο Ν. Ξάνθης διατηρεί τον παραδοσιακό ιστό της οικονομίας του, όπως και στο σύνολο της Περιφέρειας, τάση που αποδίδεται στο υψηλό ποσοστό απασχολούμενων, προερχόμενο από μειονοτικά τμήματα του πληθυσμού (μουσουλμάνοι, πομάκοι, πρόσφυγες κλπ.) που εργάζεται σε παραδοσιακά επαγγέλματα ή σε άτυπες μορφές απασχόλησης, λόγω του χαμηλού μορφωτικού του επιπέδου. Έτσι, το φαινόμενο της

⁶ Αναπτυξιακή Εταιρεία Ξάνθης (2000), Οδηγός Επενδυτικών Ευκαιριών Νομού Ξάνθης, σελ. 5.

ταυτόχρονα υψηλής απασχόλησης και ανεργίας παρουσιάζεται ακόμα πιο έντονο στο Νομό απ' ό τι στην Περιφέρεια, εξαιτίας της ισχυρής παρουσίας της μειονότητας⁷. Παρόμοιο φαινόμενο παρατηρείται και στο Ν. Ροδόπης.

Το ΑΕΠ ανά απασχολούμενο στο Νομό αντιστοιχεί το έτος 1991 στο 26,6% της Θράκης και στο 16,2% της Περιφέρειας και ακολουθεί τη γενικότερη πτωτική τάση της απασχόλησης της περιόδου 1989-91 που παρατηρείται στις εν λόγω περιοχές (πίνακες 2.13, 2.15).

Η διάρθρωση της απασχόλησης του Ν. Ξάνθης αντανακλά τη γενικότερη διάρθρωση της απασχόλησης της Περιφέρειας. Δηλαδή, υψηλή συμμετοχή του Πρωτογενή Τομέα, σταθερότητα του Δευτερογενή και περιορισμένη αύξηση του Τριτογενή τομέα (πίνακας 2.14). Η μείωση της απασχόλησης του Πρωτογενή και του Δευτερογενή τομέα (% μεταβολής: -33% και -8,9% αντίστοιχα) αντισταθμίζεται από την αύξηση της απασχόλησης του Τριτογενή τομέα (% μεταβολής: 51,2%) (πίνακας 2.15).

Ωστόσο, η κλαδική διάρθρωση της απασχόλησης (πίνακας 2.16) υποδηλώνει ένα μετασχηματισμό του αγροτικού χαρακτήρα του Νομού προς ένα Νομό που ξεχωρίζει η μεταποίηση, αν συνδυαστεί η τελευταία με την ουσιώδη αύξηση της συμμετοχής της στο παραγόμενο προϊόν (βλ. πίνακα 2.11). Αντίθετα, ο Πρωτογενής τομέας χαρακτηρίζεται από υπεραπασχόληση των κλάδων του, συγκριτικά με την συνεισφορά του στο παραγόμενο προϊόν. Εξίσου σημαντική είναι και η αύξηση της απασχόλησης των κλάδων του εμπορίου και των υπηρεσιών (πίνακας 2.16). Τα δεδομένα αυτά δείχνουν μία τάση προς μία περισσότερο καθετοποιημένη οικονομία, με τα προϊόντα του Πρωτογενή τομέα να αποτελούν βασικές εισροές και να στηρίζουν το Δευτερογενή τομέα και τις υπηρεσίες να υποβοηθήνε την εμπορία και τη διακίνηση των μεταποιητικών προϊόντων.

Σε γενικές γραμμές, η διάρθρωση του ΑΕΠ και της απασχόλησης του Νομού εμφανίζει αρκετές ομοιότητες με τη γενικότερη εικόνα της Περιφέρειας. Η κύρια διαφορά εντοπίζεται στη σημαντική παρουσία του μεταποιητικού κλάδου, ο οποίος, σύμφωνα με την εκτίμηση της Αναπτυξιακής Εταιρείας Ξάνθης, την εικοσαετία 1971-91 γνώρισε εξαπλασιασμό του προϊόντος και τριπλασιασμό της απασχόλησης - ρυθμοί μεγέθυνσης που είναι σαφώς υψηλότεροι από το σύνολο της Περιφέρειας.

2.5. Παραγωγικότητα τομέων

Αναφορικά με το επίπεδο παραγωγικότητας του Νομού (πίνακας 2.17), ο Πρωτογενής τομέας εμφανίζει χαμηλούς δείκτες παραγωγικότητας και για τα δύο έτη, μολονότι τα δεδομένα υποδεικνύουν κάποια αύξηση το έτος 1991 (0,76), σε σχέση με το έτος 1981 (0,48). Δηλαδή, εξακολουθεί να απασχολεί πλεονάζον εργατικό δυναμικό. Αντίθετα, ο Δευτερογενής τομέας εμφανίζει αισθητή βελτίωση και φαίνεται έτσι να ανταποκρίνεται περισσότερο στα διαρθρωτικά μέτρα για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας (δείκτης παραγωγικότητας 1981: 1,21, 1991: 1,65). Παράλληλα, το επενδυτικό πλαίσιο με τους ισχύοντες αναπτυξιακούς νόμους (1262/82, 1892/90, 2601/98 κλπ.) και τα ευνοϊκά αναπτυξιακά κίνητρα (που κατατάσσει το Ν. Ξάνθης στη Δ' ζώνη, ως ακριτική περιοχή), δίνει

⁷ Βλ. Ακαδημία Αθηνών (1994), κεφ.3 και ιδιαίτερα σελ. 47-51.

ώθηση στην αναζωογόνηση της βιομηχανίας⁸. Ιδιαίτερη σημαντική είναι η ώθηση που δίνεται στον κλάδο της μεταποίησης, ο οποίος αυξάνει σημαντικά το επίπεδο ανταγωνιστικότητας το έτος 1991, εμφανίζοντας δείκτη παραγωγικότητας 1,81 (ο αντίστοιχος δείκτης το έτος 1981 ήταν 1,38). Τέλος, ο Τριτογενής τομέας παρουσιάζει λίγο χαμηλότερο δείκτη παραγωγικότητας το έτος 1991 (1,24), σε σχέση με το έτος 1981 (1,30).

2.6. Δείκτες Ανάπτυξης

Ο Ν. Ξάνθης αποτέλεσε στα τελευταία δεκαπέντε χρόνια ένα σημαντικότατο πόλο συγκέντρωσης επενδύσεων. Μελετώντας τη διαχρονική εξέλιξη των επενδύσεων την περίοδο 1989-95 (πίνακας 2.18), διαπιστώνουμε μία σταθερή ανοδική πορεία. Έτσι κατά τη διάρκεια της εξαετίας παρατηρείται τριπλασιασμός των συνολικών επενδύσεων. Ιδιαίτερη άνθηση παρουσιάζουν οι ιδιωτικές επενδύσεις οι οποίες την εν λόγω περίοδο εξαπλασιάζονται. Το έτος 1995, οι ιδιωτικές επενδύσεις ανέρχονται σε 14,7 δις και καταλαμβάνουν περίπου τα 2/3 των συνολικών επενδύσεων. Αντίστοιχα, οι δημόσιες επενδύσεις το ίδιο έτος ανέρχονται σε 6,2 δις παρουσιάζοντας μία κάμψη την περίοδο 1993-95. Όσον αφορά τις επενδύσεις σε μεταποιητικές επιχειρήσεις > 10 απασχολούμενων, παρατηρείται μία υψηλή συγκέντρωση τα δύο τελευταία έτη (ιδιαίτερα το έτος 1994). Το γεγονός αυτό αποδεικνύει την τάση εκβιομηχάνισης στην οποία έχει περιέλθει ο Νομός την τελευταία δεκαετία.

Η κατά κεφαλή συγκέντρωση δημοσίων επενδύσεων ήταν στην Ξάνθη (και γενικότερα στη Θράκη) πολύ ισχυρή, ξεπερνώντας και τους δείκτες που θα προέκυπταν από μία περισσότερο ισχυρή «περιφερειακοποίηση» του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Όμως, οι δείκτες γενικής υποδομής και γενικού επιπέδου ανάπτυξης στην Ξάνθη βρίσκονται σε χαμηλότερο επίπεδο σε σχέση με το μέσο επίπεδο της Χώρας, αλλά είναι υψηλότεροι συγκριτικά με τους δύο άλλους Νομούς της Θράκης. Οι δύο παραπάνω δείκτες αντανακλούν στον χαμηλό δείκτη παραγωγικού δυναμισμού⁹, παρά την ύπαρξη ενός ευνοϊκού δείκτη φυσικών πόρων (πίνακας 2.19). Κατά συνέπεια, η επαρκής αξιοποίηση του ενδογενούς δυναμικού στην Ξάνθη και σε μεγάλο βαθμό στη Θράκη φαίνεται ότι απαιτεί ακόμη ισχυρότερη συγκέντρωση επενδύσεων στις υποδομές¹⁰.

Ένας σημαντικός λόγος για τη μικρότερη από την αναμενόμενη αποτελεσματικότητα του Π.Δ.Ε. είναι ο μικρός βαθμός επικέντρωσής τους σε καίριες παρεμβάσεις, συχνά λόγω της πίεσης των πολλών αναγκών για έργα μικρής απόδοσης αλλά άμεσης χρησιμότητας σε τοπικό επίπεδο. Από την άλλη πλευρά, η προσφυγή στα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν αποτελεί πανάκεια, στο βαθμό που: α) αυτά πλέον ουσιαστικά υποκαθιστούν τους εθνικούς επενδυτικούς πόρους, οι οποίοι αναγκαστικά κατευθύνονται στην κάλυψη του δημοσιονομικού ελλείμματος β) οι διαπιστωμένες ανάγκες είναι πολλαπλάσιου μεγέθους από τα «κοινοτικά» διαθέσιμα¹¹.

⁸ Βλ. μέρος Γ, παρ.3.6.

⁹ Ο Ν. Ξάνθης κατέχει τον υψηλότερο δείκτη παραγωγικού δυναμισμού στη Θράκη, εμφανίζοντας συγκριτικό πλεονέκτημα στην περιοχή.

¹⁰ Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996), τόμος Α', σελ. 24.

¹¹ Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996), τόμος Α', σελ. 23-25.

Η κινητοποίηση πόρων για την αναπτυξιακή διαδικασία στηρίζεται, πέραν των δημοσίων κινήτρων, στην κατάλληλη αποταμιευτική συμπεριφορά. Η διερεύνηση του διαθέσιμου ιδιωτικού εισοδήματος, των ιδιωτικών καταθέσεων και της αποταμιευτικής ροπής στην Ξάνθη δίνει ενδιαφέροντα συμπεράσματα για τη δημιουργία και τη δυνατότητα κινητοποίησης τοπικών πόρων.

Ενώ κατά το 1987 καταγράφεται μία σημαντική απόκλιση του διαθέσιμου εισοδήματος και των ιδιωτικών καταθέσεων στην Ξάνθη σε σχέση με την υπόλοιπη Χώρα και οι εισοδηματικές ανισότητες στο Νομό παραμένουν μάλλον αμετάβλητες στη δεκαετία του '80 και στις αρχές της δεκαετίας του '90, εντούτοις το ύψος των συνολικών καταθέσεων στην Ξάνθη αυξάνεται σημαντικά, ιδιαίτερα την περίοδο 1993-1997 (P.M. 1989-93: 54,8%, 1993-97: 80,8%), ενώ το μέγεθός τους το έτος 1997 σχεδόν τριπλασιάζεται εν συγκρίσει με το έτος 1989 (P.M 1989-97: 179,9%) (πίνακες 2.21, 2.22). Ως επακόλουθο, η απόκλιση των καταθέσεων σε κάποιο βαθμό περιορίζεται (πίνακας 2.20). Επιπλέον, η αποταμιευτική ροπή εμφανίζει εξίσου αξιόλογο ρυθμό ανόδου (πίνακας 2.21), ακολουθώντας διαχρονικά την αντίστοιχη υψηλή ανοδική πορεία των καταθέσεων (P.M. 1989-93: 49,8%, 1993-97: 80,4%, 1989-97: 176,2%) (πίνακας 2.22).

Κάνοντας μία σύγκριση της εξέλιξης των καταθέσεων και των επιμέρους κατηγοριών της την περίοδο 1987-93 (πίνακας 2.23), διαπιστώνουμε υψηλότερους ρυθμούς μεγέθυνσης στο Ν. Ξάνθης απ' ότι στο σύνολο της Χώρας. Μετά τη δεκαετία του '90, τα εφαρμοζόμενα μέτρα περιοριστικής πολιτικής φαίνεται να πλήττουν την Ξάνθη (αλλά και τη Θράκη) σε μικρότερο βαθμό σε σχέση με άλλες περιοχές και με τη Χώρα συνολικά. Συγκεκριμένα, μετά το 1990 οι καταθέσεις όψεως του Ν. Ξάνθης αυξάνονται σε μεγαλύτερο βαθμό απ' ότι στο σύνολο της Χώρας, ενώ οι υπόλοιπες δύο κατηγορίες καταθέσεων-ταμιευτηρίου, προθεσμίας-παρουσιάζουν μικρότερη επιβράδυνση. Τα στοιχεία κατά κατηγορία καταθέσεων δείχνουν μάλιστα ότι: α) η μακροπρόθεσμη αποταμίευση περιορίστηκε σε μικρότερη έκταση σε σχέση με την υπόλοιπη Χώρα β) η βραχυπρόθεσμη αποταμίευση σε γενικές γραμμές αυξήθηκε (ενώ έμεινε στάσιμη στη Χώρα) γ) η επιχειρηματική δραστηριότητα, όπως αντανακλάται στις καταθέσεις όψεως, παρουσιάζει ταχεία άνοδο, με ρυθμό περίπου διπλάσιο από τον αντίστοιχο του συνόλου της Χώρας.

Ως προς τη διάρθρωση των καταθέσεων (πίνακας 2.24), παρατηρούμε μία σταθερή αύξηση της συμμετοχής των καταθέσεων ταμιευτηρίου, μία μείωση της συμμετοχής των καταθέσεων προθεσμίας και μία έντονη αυξομείωση των καταθέσεων όψεως.

Παράλληλα, το δίκτυο των πιστωτικών ιδρυμάτων στο Ν. Ξάνθης που υπάρχει ισχυρή μουσουλμανική μειονότητα είναι εξαιρετικά περιορισμένο σε σύγκριση με το σύνολο της Χώρας. Παρόμοια αδυναμία εμφανίζεται και στο Ν. Ροδόπης. Το γεγονός αυτό δεν οφείλεται στην αδυναμία του τραπεζικού δικτύου, αλλά στην ύπαρξη της μουσουλμανικής μειονότητας η οποία αποφεύγει ή με διάφορους τρόπους στερείται πρόσβασης στο τραπεζικό σύστημα¹².

Όσον αφορά στην κατανομή των καταθέσεων στη Θράκη (πίνακας 2.25), παρατηρείται συγκέντρωση των καταθέσεων στο Ν. Έβρου και περίπου ισόποση

¹² Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996), τόμος Α', σελ. 37.

συμμετοχή των δύο άλλων Νομών. Διαχρονικά, αυξάνεται η συμμετοχή των καταθέσεων στο Ν. Ροδόπης και μειώνεται στο Ν. Έβρου, ενώ στο Ν. Ξάνθης η συμμετοχή παραμένει σταθερή. Ως προς τις επιμέρους καταθέσεις, ο Ν. Έβρου συγκεντρώνει υψηλό ποσοστό των καταθέσεων προθεσμίας και ταμειυτηρίου, αλλά μικρότερο ποσοστό των καταθέσεων όψεως (το μερίδιο των οποίων μειώνεται διαχρονικά). Αξιοσημείωτη είναι η αύξηση των καταθέσεων όψεως και προθεσμίας στο Ν. Ροδόπης το έτος 1997. Απ' την άλλη πλευρά, ο Ν. Ξάνθης παρουσιάζει μειούμενη συμμετοχή των καταθέσεων όψεως. Από τα παραπάνω στοιχεία προκύπτει ότι, για το σύνολο της Θράκης, η επιχειρηματική δραστηριότητα τα τελευταία χρόνια εξελίσσεται με ταχύτερους ρυθμούς στο Ν. Ροδόπης, σε σχέση με τους δύο άλλους Νομούς.

Τέλος, ο πίνακας 2.26 απεικονίζει τη δημοσιονομική κατάσταση του Ν. Ξάνθης διαχρονικά. Από τον πίνακα διαπιστώνεται υψηλή η αναλογία των έμμεσων φόρων. Ως επακόλουθο, επιβαρύνεται το κόστος των παραγόμενων προϊόντων με άμεσο αντίκτυπο στη ζήτηση και τις τιμές, καθώς ενέχει ο κίνδυνος μετάθεσης του φορολογικού βάρους στα καταναλωτικά αγαθά. Επιπλέον, ένας παράγοντας που ίσως περιορίζει την αποτελεσματικότητα διαχείρισης των δημόσιων ταμείων είναι το φαινόμενο της «κλειστής» ή ευκαιριακής απασχόλησης, κύρια μειονοτικών τμημάτων του πληθυσμού, εξαιτίας του ότι στην εν λόγω ομάδα δεν υπάρχουν σαφή στοιχεία φορολογούμενου εισοδήματος, οξύνοντας έτσι τα φαινόμενα φοροδιαφυγής¹³.

Συμπερασματικά, για την Ξάνθη διαπιστώνουμε τα εξής βασικά σημεία:

- Είτε χάρις στη λειτουργία των επενδυτικών κινήτρων, είτε εξαιτίας της αυξημένης αποταμιευτικής ροπής ορισμένων κατηγοριών πληθυσμού, είτε λόγω ακριβώς της ανεπαρκούς επέκτασης του τραπεζικού δικτύου, το διαθέσιμο εισόδημα ανθίσταται καλύτερα στην περιοριστική πολιτική και παράγει υψηλότερη σχετική μάζα διαθέσιμων πόρων.
- Η διαθεσιμότητα μακροπρόθεσμων τοπικών πόρων είναι μεγαλύτερη σε σχέση με το σύνολο της Χώρας και αυτή η διαθεσιμότητα έχει αρχίσει τα τελευταία χρόνια να κινητοποιείται προς την επιχειρηματική δραστηριότητα.
- Οι υψηλοί έμμεσοι φόροι πιθανόν να επιβραδύνουν την ανάπτυξη και βιωσιμότητα των επιχειρήσεων και την αποτελεσματική εμπορία και διακίνηση των αγαθών. Η μείωση των έμμεσων φόρων και η πολιτική ελέγχου τιμών θα τόνωνε την επιχειρηματική δραστηριότητα και ιδίως τις νεοεισερχόμενες επιχειρήσεις και θα περιόριζε τις όποιες στρεβλώσεις στο μηχανισμό της αγοράς.
- Η εσωστρέφεια ως προς την εργασία που χαρακτηρίζει μειονοτικά τμήματα του πληθυσμού έχει σαν αποτέλεσμα να εμφανίζονται φαινόμενα φοροδιαφυγής και να προκαλείται απώλεια τοπικών εσόδων. Απαιτείται λοιπόν εξυγίανση του δημοσιονομικού συστήματος διαχείρισης, με αυστηρό έλεγχο των εισοδημάτων και πάταξη της φοροδιαφυγής.

2.7. Υποδομές

Ένα από τα βασικότερα προβαλλόμενα αντικίνητρα για την προσέλκυση επενδύσεων και για την αξιοποίηση της πρωτογενούς παραγωγής στην Ξάνθη και γενικότερα στη Θράκη είναι το χαμηλό επίπεδο ολοκλήρωσης και εκσυγχρονισμού

¹³ Ακαδημία Αθηνών (1994), σελ. 49-50.

των υποδομών. Κατά γενική εκτίμηση, εκτελείται αξιόλογο έργο στον τομέα των τεχνικών υποδομών, με πολλές ακόμη ελλείψεις, μέσω του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων και των Συγχρηματοδοτούμενων Προγραμμάτων. Η έμφαση έχει δοθεί στην άρση της απομόνωσης, στην ενεργειακή-επικοινωνιακή κάλυψη, στις κοινωνικές υποδομές (με τον στόχο της συγκράτησης του πληθυσμού). Είναι προφανής μία έλλειψη επικέντρωσης, σε μεγάλο βαθμό αναγκαστική λόγω των αυξημένων αναγκών. Το αποτέλεσμα της είναι να μην εμφανίζεται ακόμη μία θετική συνολική επίπτωση¹⁴.

i. Δίκτυα μεταφορών

Οι οδικοί άξονες που διέρχονται από το Νομό σε εθνικό επίπεδο και με βάση τη διάκριση του ΥΠΕΧΩΔΕ για το εθνικό οδικό δίκτυο είναι οι εξής:

- Η Εγνατία Οδός, η οποία ως γνωστόν αποτελεί τμήμα διευρωπαϊκού-διεθνούς δικτύου.
- Ο άξονας ΕΟ2-Θεσσαλονίκη, Καβάλα, Ξάνθη, Κομοτηνή, Αλεξανδρούπολη, Γέφυρα Κήπων (ελληνοτουρκικά σύνορα).
- Οι παράπλευρες οδοί των οδικών αξόνων του πρωτεύοντος οδικού δικτύου.
- Ο άξονας Ε14-Δράμα (από ΕΟ12), Παρανέστι, Σταυρούπολη, Ξάνθη.
- Ο άξονας ΕΟ55-Ξάνθη (από ΕΟ14), Εχίνος, ελληνοβουλγαρικά σύνορα.

Η κατάσταση του οδικού δικτύου έχει βελτιωθεί σημαντικά κατά τα τελευταία χρόνια. Σημαντική αναμένεται να είναι η βελτίωση των μεταφορικών υποδομών τόσο σε επίπεδο Νομού όσο και σε επίπεδο Περιφέρειας από την ολοκλήρωση του ανατολικού τομέα της Εγνατίας οδού και των τεσσάρων κάθετων αξόνων.

Ο κάθετος άξονας της Εγνατίας που αφορά το Ν. Ξάνθης είναι ο Ξάνθη-Εχίνος-Ελληνοβουλγαρικά σύνορα. Πρόκειται για οδό μήκους περίπου 48 χλμ, η οποία συνδέει την Ξάνθη με Εχίνο και κατευθύνεται εντός της Βουλγαρίας προς τις πόλεις Ζλάτογκραντ-Ρούντοζεμ-Γμόλγιαν και Φιλιππούπολη. Μέχρι το τέλος του 1998 ολοκληρώθηκαν τα 11,6 χλμ ενώ υπό μελέτη είναι 36,4 χλμ.

Τα δεδομένα για την κατάσταση του οδικού δικτύου παρουσιάζονται στον πίνακα 2.27.

Η σιδηροδρομική εξυπηρέτηση του Ν. Ξάνθης γίνεται από τη σιδηροδρομική γραμμή που εξυπηρετεί όλη την Περιφέρεια Ανατ. Μακεδονίας-Θράκης.

Οι ανάγκες του Νομού αναφορικά με την αεροπορική σύνδεση καλύπτονται από τα αεροδρόμια της Αλεξανδρούπολης και της Χρυσούπολης Καβάλας. Η ανάγκη για διεθνείς πτήσεις καλύπτεται από το αεροδρόμιο της Θεσσαλονίκης.

ii. Δίκτυα ενέργειας

Παρά το διπλασιασμό της κατά κεφαλήν κατανάλωσης ενέργειας του Ν. Ξάνθης τη δεκαετία 1981-91, η αναλογία της εξακολουθεί να κυμαίνεται σταθερά περίπου του μέσου εθνικού όρου, αλλά βρίσκεται συγκριτικά σε καλύτερη κατάσταση από τους Νομούς Έβρου και Ροδόπης (πίνακας 2.28). Όμως, η βιομηχανική χρήση ηλεκτρικής ενέργειας βελτιώνεται σημαντικά την εν λόγω περίοδο και πλησιάζει τον εθνικό μέσο όρο, ξεπερνώντας σε μεγάλο βαθμό τους δύο

¹⁴ Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996), τόμος Α', σελ. 20.

άλλους Νομούς. Αυτό αποτελεί ένδειξη ότι ο Ν. Ξάνθης έχει αποκτήσει ισχυρή ενεργειακή στήριξη της βιομηχανίας, αυξάνοντας το συγκριτικό του πλεονέκτημα στην περιοχή της Θράκης.

iii. Δίκτυα τηλεπικοινωνιών

Εξαιρετικά σημαντική για την επιχειρηματική δραστηριότητα είναι η διαθεσιμότητα επαρκούς τηλεπικοινωνιακής υποδομής. Αν και έχει πραγματοποιηθεί σημαντική βελτίωση, ο Ν. Ξάνθης εξακολουθεί να είναι τηλεπικοινωνιακά υποεξοπλισμένος (σε επίπεδο λίγο υψηλότερο από το 1/2 του μέσου εθνικού όρου) με εξαιρετική καθυστέρηση στις επιχειρηματικές τηλεπικοινωνίες, όπως δείχνει ο δείκτης των συνδρομητικών κέντρων, που κατά κύριο λόγο αφορούν τις δραστηριότητες διοίκησης-διαχείρισης-υπηρεσιών (πίνακας 2.29).

iv. Βιομηχανική υποδομή

Η μοναδική βιομηχανική υποδομή που λειτουργεί στο Ν. Ξάνθης είναι η ΒΙ.ΠΕ Ξάνθης, η οποία βρίσκεται υπό την εποπτεία της ΕΤΒΑ. Η έκτασή της είναι 984 στρ. από τα οποία τα 589 στρ. αφορούν βιομηχανικά και τα 86 στρ. βιομηχανικά γήπεδα. Οι κοινόχρηστες εγκαταστάσεις καλύπτουν 40 στρ., ενώ οι δρόμοι και οι εκτάσεις με πράσινο καλύπτουν συνολικά 187 στρ. και 82 στρ. αντίστοιχα. Οι όροι δόμησης στη ΒΙ.ΠΕ Ξάνθης παρουσιάζονται στον πίνακα 2.30.

Οι ωφέλειες ενός επενδυτή από την εγκατάστασή του στη ΒΙ.ΠΕ είναι οι εξής:

- Άμεση εγκατάσταση.
- Προνομιακή επιδότηση, επιχορήγηση της επένδυσης.
- Προνομιακή φορολογική και δασμολογική μεταχείριση για αγορά οικοπέδων, για μετεγκατάσταση επιχειρήσεων, για έξοδα δανεισμού.
- Προνομιακά πιστωτικά μέτρα.

Μέσα στα πλαίσια του σχεδιασμού της Νομαρχίας Ξάνθης για το Γ' ΚΠΣ είναι και η δημιουργία νέας ΒΙ.ΠΕ., καθώς επίσης και μιας βιοτεχνικής περιοχής στην ευρύτερη περιοχή των οικισμών Σελίνου και Κουτσού¹⁵.

Κατά την εκτίμηση του Σ.Β.Β.Ε., στη ΒΙ.ΠΕ. συγκεντρώνεται πλέον το σημαντικότερο μέρος της συνολικής απασχόλησης. Η ΒΙ.ΠΕ Ξάνθης περιλαμβάνει συνολικά 13 βιομηχανικές μονάδες σε σύνολο 55 μονάδων για τη Θράκη, με έκταση 248 τ.μ. (ποσοστό επί της συνολικής έκτασης των ΒΙ.ΠΕ Θράκης 29,6%), αριθμό απασχολούμενων 388 άτομα (ποσοστό 21,5% επί της συνολικής απασχόλησης στη Θράκη) και ύψος επένδυσης 3.018 εκ. δρχ. (ποσοστό 17,3% επί του συνολικού ύψους επένδυσης στη Θράκη) (πίνακας 2.31). Όπως παρατηρούμε, ο μεγαλύτερος αριθμός μονάδων ΒΙ.ΠΕ συγκεντρώνεται στην Κομοτηνή (40 μονάδες). Η Ξάνθη κατέχει ενδιάμεση θέση ως προς τον αριθμό μονάδων, ενώ η Αλεξανδρούπολη παρουσιάζει πολύ χαμηλή αναλογία (2 μονάδες).

Τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν όμως οι ΒΙ.ΠΕ. (μη ολοκλήρωση υποδομών, έλλειψη σταθμών και κανονισμών περιβαλλοντικής προστασίας, μη επαρκής ενεργειακή σύνδεση με τα δίκτυα μεταφορών και ιδίως το σιδηροδρομικό), σε συνδυασμό με την ουσιαστική «αποθάρρυνση» που προκάλεσαν τα κίνητρα σε μία φάση λειτουργίας τους (καθόλου ή μικρή πρόσθετη επιχορήγηση στις ΒΙ.ΠΕ. σε

¹⁵ Αναπτυξιακή Εταιρεία Ξάνθης (2000), Οδηγός Επενδυτικών Ευκαιριών Νομού Ξάνθης, σελ. 12.

σχέση με άλλες περιοχές στη Θράκη), είχαν σαν αποτέλεσμα το εργαλείο αυτό βιομηχανικής χωροθέτησης να έχει ανεπαρκή αποτελέσματα¹⁶.

2.8. Εμποροβιοτεχνικό - Βιομηχανικό Επιμελητήριο Ξάνθης

Το Ε.Β.Ε. Ξάνθης συμβάλλει αποφασιστικά στην στήριξη της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας της περιοχής. Με άλλα λόγια, αποτελεί τη σπονδυλική στήλη της ανάπτυξης όλου του Νομού. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του και της συνεργασίας με την Διοίκηση την Τοπική Αυτοδιοίκηση και τους λοιπούς φορείς της οικονομικής και κοινωνικής ζωής, δραστηριοποιείται ως εξής¹⁷:

1. Αναλαμβάνει πρωτοβουλίες για την επίλυση των προβλημάτων και των αιτημάτων της πόλης και υπαίθρου. Έτσι πρωτοστατεί για: την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας-τυροκομίας, την επεξεργασία καπνών, τη δημιουργία και επέκταση δικτύων άρδευσης και την κατασκευή φραγμάτων (όπως της περιοχής Νέστου-Θησαυρού), την εκμετάλλευση και αξιοποίηση του ορυκτού, μεταλλευτικού, δασικού, τουριστικού και πολιτιστικού πλούτου (Στενά του Νέστου, αρχαιολογικός χώρος Αβδήρων, λίμνη Βιστωνίδα, αξιοποίηση γεωθερμικής ενέργειας παράκτιων περιοχών, ίδρυση Ε.Ο.Τ. κλπ.), τη βελτίωση του οδικού δικτύου καθώς και τη διάνοιξη οδού προς τη Βουλγαρία, την προστασία των βιοτόπων, την ανέγερση νοσοκομείου στην πόλη, την ίδρυση και λειτουργία νέων τμημάτων στην Πολυτεχνική Σχολή και τη χορήγηση των αναγκαίων πιστώσεων στο Δ.Π.Θ., τη βελτίωση του τηλεπικοινωνιακού και ηλεκτροφόρου δικτύου της περιοχής κλπ.
2. Ιδιαίτερα ασχολείται με την προσέλκυση, ίδρυση και λειτουργία των διαφόρων βιομηχανικών και μεταποιητικών μονάδων στην περιοχή, τη δανειοδότηση και νομοθετική στήριξη αυτών, καθώς επίσης και με την επίλυση κάθε προβλήματος που αφορά τους επενδυτές και τις μονάδες τους (αλλά και όλες γενικά τις μονάδες που λειτουργούν σε παραμεθόριες περιοχές), όπως επιδότηση εργασίας, δημιουργία κινήτρων και φοροαπαλλαγών, χρηματοδότηση του εμπορίου, εκσυγχρονισμό της κείμενης νομοθεσίας κλπ.
3. Ακόμα θα πρέπει να τονισθεί ότι το Ε.Β.Ε. επιχειρεί τα πρώτα ανοίγματα προς τη Βουλγαρία και μάλιστα τις περιοχές Φίλιππουπόλεως Στενιμάχου και που βρίσκονται από την άλλη πλευρά των συνόρων, με την πρόσκληση βούλγαρων εμπόρων και βιοτεχνών της περιοχής της Ροδόπης και ανταποδοτικές επισκέψεις προς ανταλλαγή εμπειριών και ανάπτυξη εμπορικών και πολιτιστικών σχέσεων μεταξύ των κατοίκων των δύο περιοχών και κρατών.
4. Συμμετέχει ενεργά σε συσκέψεις και προωθεί τις σχέσεις συνεργασίας των Ε.Β.Ε. των περιοχών Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, όπου προβάλλει τα αιτήματα και τα θέματα της περιοχής της Ξάνθης.
5. Μετακαλεί Υπουργούς και κυβερνητικά κλιμάκια και πραγματοποιεί συσκέψεις, όπου συμμετέχουν κυβερνητικοί και διοικητικοί παράγοντες, εμποροβιομήχανοι και βιοτέχνες, καθώς και τοπικοί πολίτες. Στα πλαίσια αυτά διεξάγεται διάλογος μεταξύ αυτών των φορέων και προβάλλεται ένα ευρύ φάσμα θεμάτων που αφορά τον τόπο.
6. Επιπλέον, το Ε.Β.Ε. Ξάνθης ασχολείται και με το τεράστιο δημογραφικό-ουσιαστικά εθνικό-θέμα, που είναι κυριολεκτικά η μεγάλη μάλιστα της περιοχής. Ιδιαίτερα, στηρίζει την εγκατάσταση πληθυσμού σε αραιοκατοικημένες περιοχές

¹⁶ Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996), τόμος Α', σελ. 23.

¹⁷ Γεωργαντζής Π. Α. (1991), σελ. 104-106.

ή σε περιοχές που παρουσιάζουν δημογραφικό πρόβλημα και ασκεί καθημερινό αγώνα για την παλιννόστηση ελλήνων προσφύγων από τη Σοβιετική Ένωση.

7. Τέλος, πλούσια είναι και η πολιτιστική, πνευματική και μορφωτική προσφορά του Ε.Β.Ε. στην περιοχή και μάλιστα προς τη νέα γενιά (έκδοση χαρτών, συγγραμμάτων, οργάνωση διαλέξεων, ενημέρωση πληθυσμού κλπ.).

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΠΙΝΑΚΕΣ – ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Πίνακας 2.1: Απογραφή πληθυσμού Νομών/Περιφέρειας Α.Μ.Θ. (1981)

Νομοί	Πληθυσμός	Ποσοστά	Πυκνότητα (κατ./τετρ.χιλ.)
Δράμας	94.772	16,5%	27,3
Καβάλας	135.218	23,5%	64,1
Έβρου	148.486	25,8%	35,0
Ξάνθης	88.777	15,4%	49,5
Ροδόπης	107.957	18,8%	42,5
Σύνολο Περιφέρειας	575.210	100,0%	40,6

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Απογραφή Πληθυσμού 1981

Πίνακας 2.2: Απογραφή πληθυσμού Νομών/Περιφέρειας Α.Μ.Θ. (1991)

Νομοί	Πληθυσμός	Ποσοστά	Πυκνότητα (κατ./τετρ.χιλ.)
Δράμας	96.554	16,9%	27,8
Καβάλας	135.937	23,8%	64,4
Έβρου	143.752	25,2%	33,9
Ξάνθης	91.063	16,0%	50,8
Ροδόπης	103.190	18,1%	40,6
Σύνολο Περιφέρειας	570.496	100,0%	40,3

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Απογραφή Πληθυσμού 1991

Πίνακας 2.3: Μέσοι Ετήσιοι Ρυθμοί Μεταβολής

Χρονικές Περίοδοι	1971-1981	1981-1991	1991-1998	1971-1998
Ν. Ξάνθης	0,62%	0,23%	0,12%	0,37%
Θράκη	0,42%	-0,19%	-0,51%	-0,05%

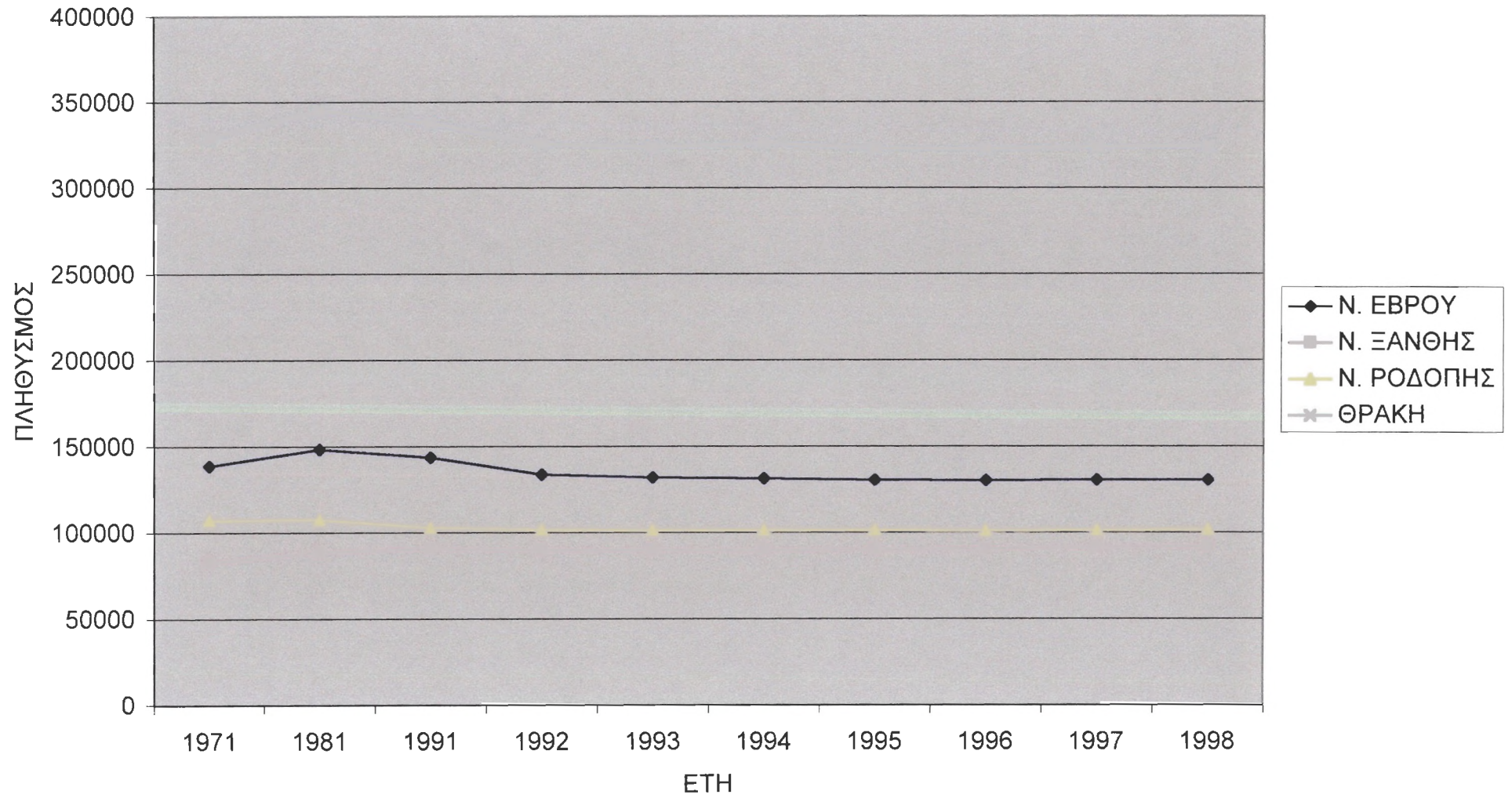
Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.-Alpha Τράπεζα Πίστewας (1999)

Πίνακας 2.4: Διάρθρωση Πληθυσμού (%)

		1971			1981			1991		
	Αστικός	Ημιαστικός	Αγροτικός	Αστικός	Ημιαστικός	Αγροτικός	Αστικός	Ημιαστικός	Αγροτικός	
Ν. Ξάνθης	32,6	3,9	63,5	38,2	14,8	47,0	41,1	13,8	45,0	
Α.Μ.Θ.	31,0	15,1	53,5	37,8	15,5	46,3	39,9	17,7	42,7	

Πηγές: Περιφέρεια Ανατ. Μακεδονίας και Θράκης, Ιούνιος 1994,
Ε.Σ.Υ.Ε.-Alpha Τράπεζα Πίστewας (1999)

2.3.1: ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Πίνακας 2.5: Διάρθρωση πληθυσμού ανά φύλο και ηλικία στο Νομό Ξάνθης (1981)

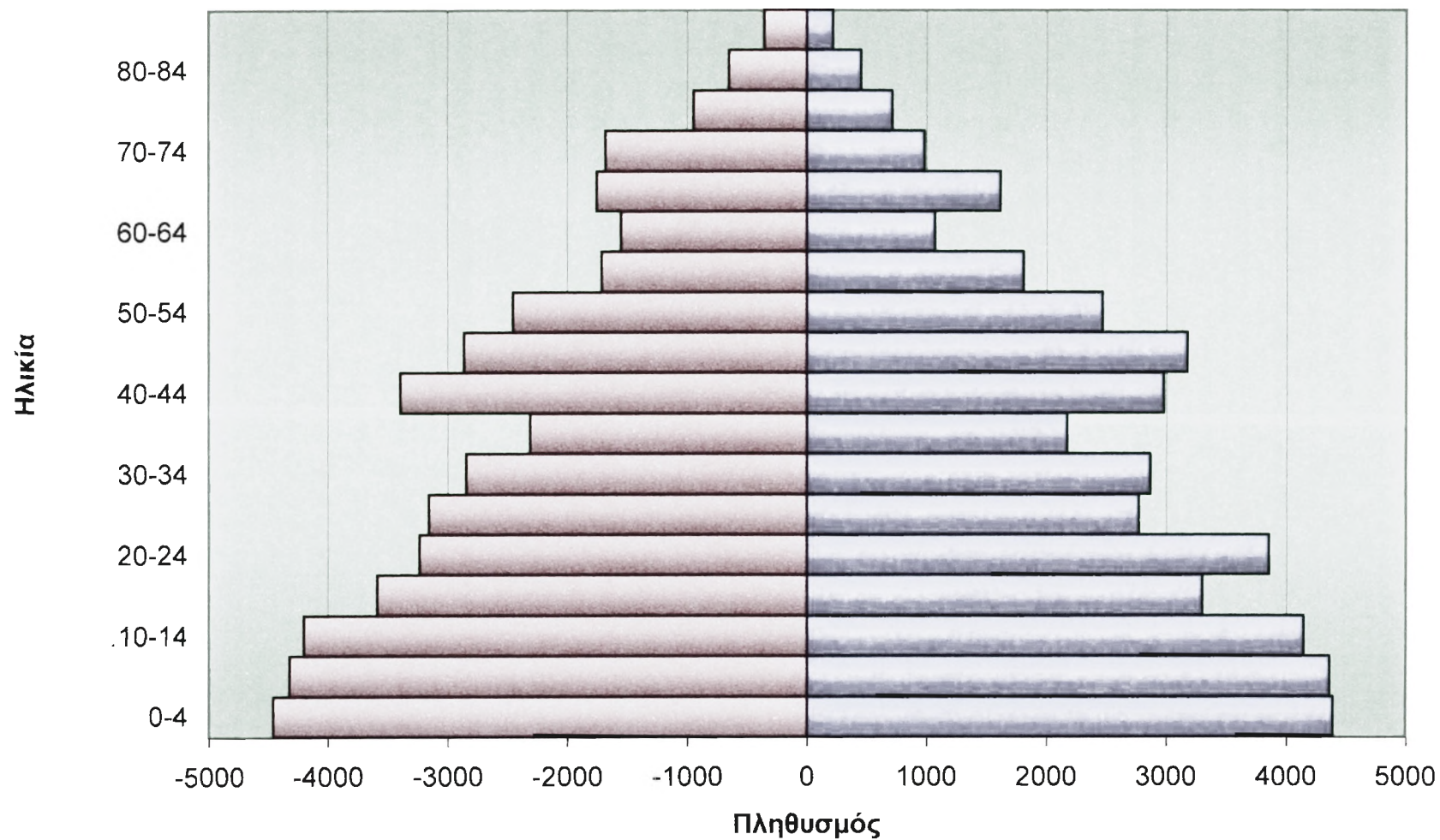
Ηλικία	Σύνολο περιοχών			Θήλεις(-1)
	Σύνολο	Άρρενες	Θήλεις	
ΣΥΝΟΛΟ	88773	43332	54441	-54441
0-4	8844	4389	4455	-4455
5-9	8677	4360	4317	-4317
10-14	8345	4146	4199	-4199
15-19	6884	3296	3588	-3588
20-24	7087	3853	3234	-3234
25-29	5924	2769	3155	-3155
30-34	5707	2866	2841	-2841
35-39	4482	2172	2310	-2310
40-44	6368	2975	3393	-3393
45-49	6036	3174	2862	-2862
50-54	4920	2467	2453	-2453
55-59	3520	1810	1710	-1710
60-64	2616	1066	1550	-1550
65-69	3367	1613	1754	-1754
70-74	2659	982	1677	-1677
75-79	1656	715	941	-941
80-84	1098	451	647	-647
85 και άνω	569	216	353	-353

% Γήρανσης		
Σύνολο	Άρρενες	Θήλεις
36,1%	30,8%	41,4%

% Εξάρτησης		
Σύνολο	Άρρενες	Θήλεις
65,8%	63,8%	67,7%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Απογραφή Πληθυσμού 1981

2.5.1: Δημογραφική Πυραμίδα 1981
Νόμος Ξάνθης

Πίνακας 2.6: Διάρθρωση πληθυσμού ανά φύλο και ηλικία στο Νομό Ξάνθης (1991)

Ηλικία	Σύνολο περιοχών			Θήλεις(-1)
	Σύνολο	Άρρενες	Θήλεις	
ΣΥΝΟΛΟ	91.063	45.108	45.955	-45.955
0 -4	6.510	3.329	3.181	-3.181
5-9	7.433	3.845	3.588	-3.588
10-14	7.644	3.880	3.764	-3.764
15-19	7.999	4.284	3.715	-3.715
20-24	7.401	3.849	3.552	-3.552
25-29	6.681	3.190	3.491	-3.491
30-34	6.309	2.996	3.313	-3.313
35-39	5.848	2.920	2.928	-2.928
40-44	5.707	2.864	2.843	-2.843
45-49	4.549	2.240	2.309	-2.309
50-54	5.880	2.842	3.038	-3.038
55-59	5.405	2.715	2.690	-2.690
60-64	4.891	2.362	2.529	-2.529
65-69	2.998	1.453	1.545	-1.545
70-74	2.068	880	1.188	-1.188
75-79	1.853	754	1.099	-1.099
80-84	1.169	446	723	-723
85-89	454	169	285	-285
90-94	194	66	128	-128
95-99	52	16	36	-36
>=100	18	8	10	-10

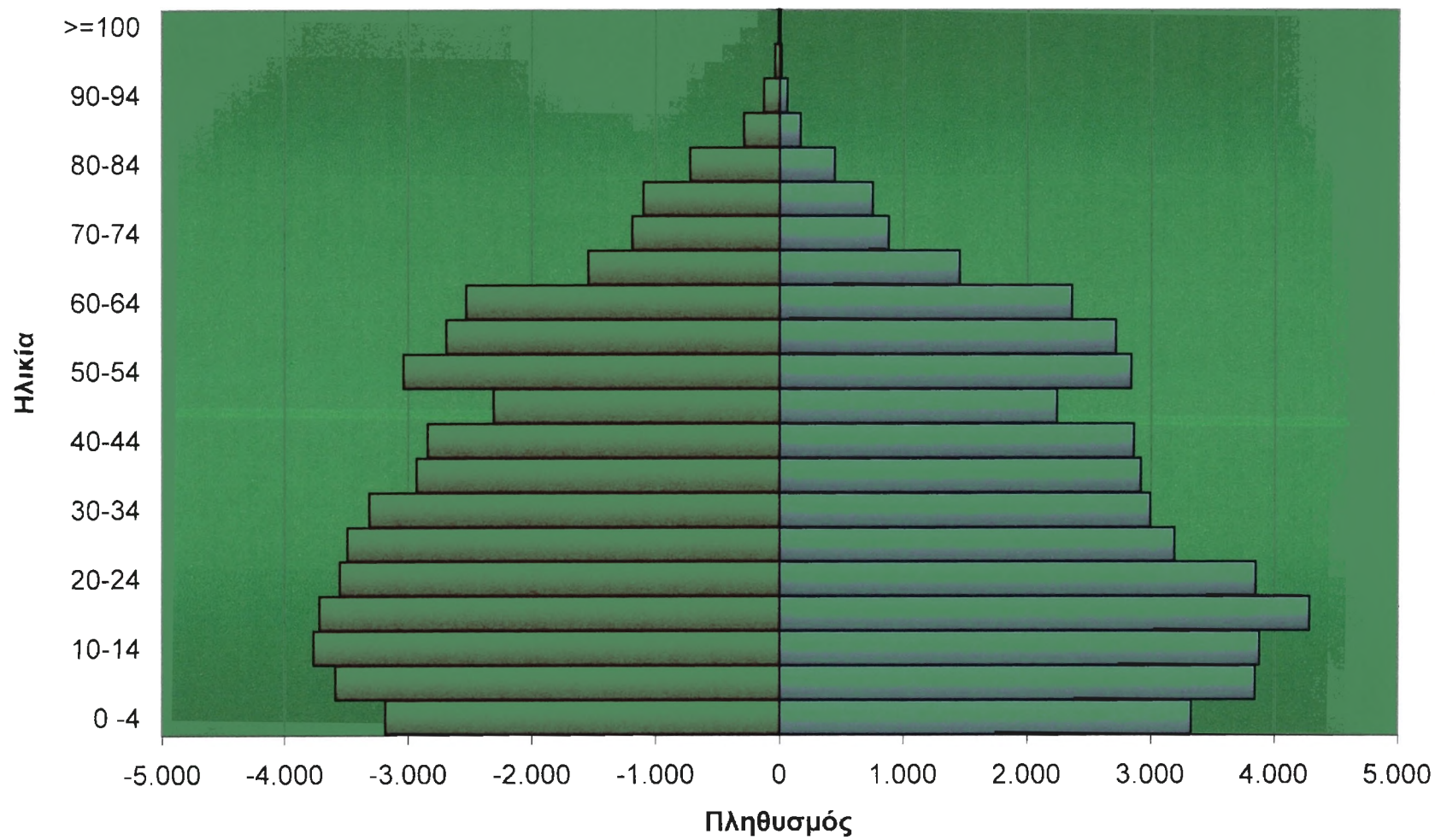
% Γήρανσης		
Σύνολο	Άρρενες	Θήλεις
40,8%	34,3%	47,6%

% Εξάρτησης		
Σύνολο	Άρρενες	Θήλεις
50,1%	49,1%	51,1%

Ρυθμοί μεταβολής 1981-1991		
	Ηλικία	P.M.
N. Ξάνθης	0-14	-16,6%
	15-64	13,3%
	65+	-5,8%
Ελλάδα	0-14	-14,4%
	15-64	11,1%
	65+	13,3%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Απογραφή Πληθυσμού 1991

2.6.1: Δημογραφική Πυραμίδα 1991
Νομός Ξάνθης

Πίνακας 2.7: ΑΕΠ Θράκης, κατανομή στους Νομούς
(Σε εκατ.δρχ.-σταθερές τιμές 1970)

ΠΕΡΙΟΧΗ	1981	1991	Μ.Ε.Ρ.Μ.
Ν. Έβρου	4.126	5.323	2,34%
Ν. Ξάνθης	2.754	3.157	1,25%
Ν. Ροδόπης	2.776	3.379	1,80%
ΘΡΑΚΗ	9.656	11.859	1,89%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας 2.8: % Συμμετοχή ΑΕΠ ανά Νομό στο Σύνολο της Θράκης

ΠΕΡΙΟΧΗ	1981	1991
Ν. Έβρου	42,73%	44,89%
Ν. Ξάνθης	28,52%	26,62%
Ν. Ροδόπης	28,75%	28,49%

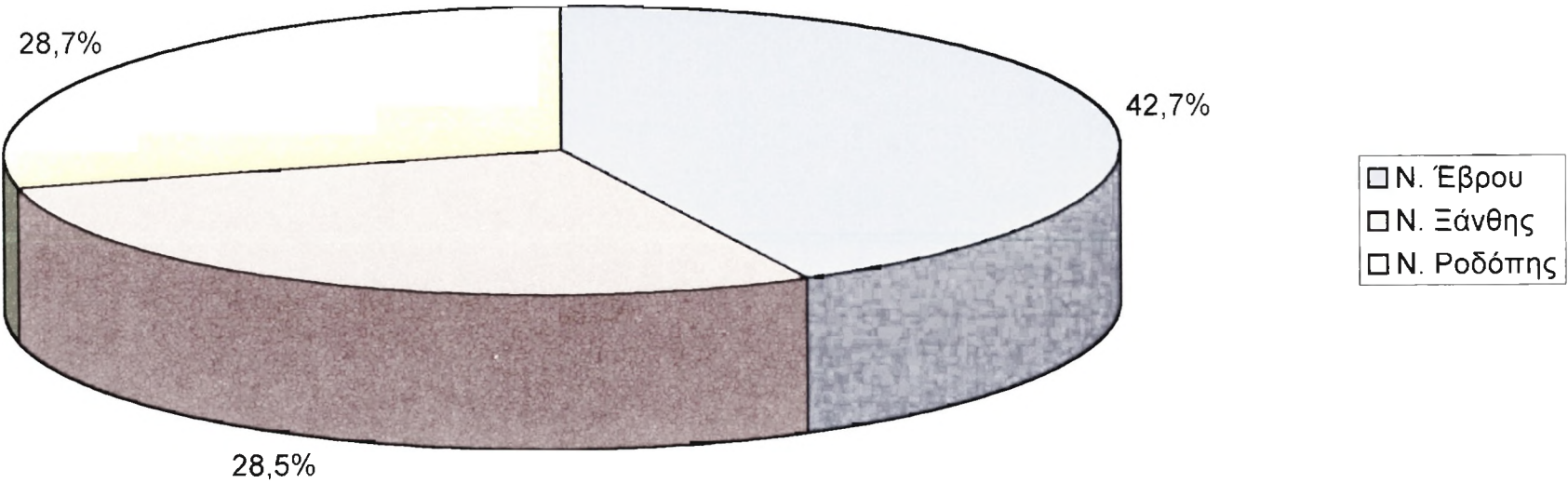
Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας 2.9: ΑΕΠ κατά κεφαλή
(σταθερές τιμές 1970 / χιλιάδες δρχ)

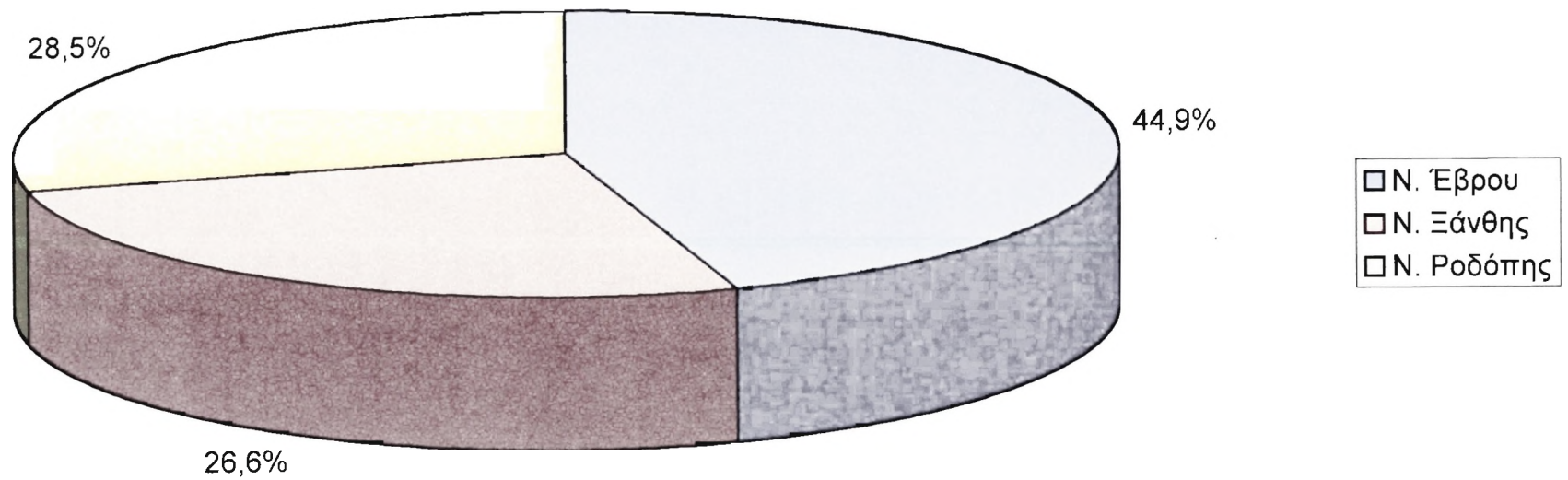
ΠΕΡΙΟΧΗ	1981	1991
Σύνολο Χώρας	39	49
Θράκη	28	35
Π.Α.Μ.Θ.	33	42
Ν.Δράμας	31	38
Ν.Καβάλας	46	61
Ν.Έβρου	28	37
Ν.Ξάνθης	31	35
Ν.Ροδόπης	26	33

Πηγές:Ε.Σ.Υ.Ε., Απογραφές πληθυσμου, Εθνικοί-Περιφερειακοί Λογαριασμοί

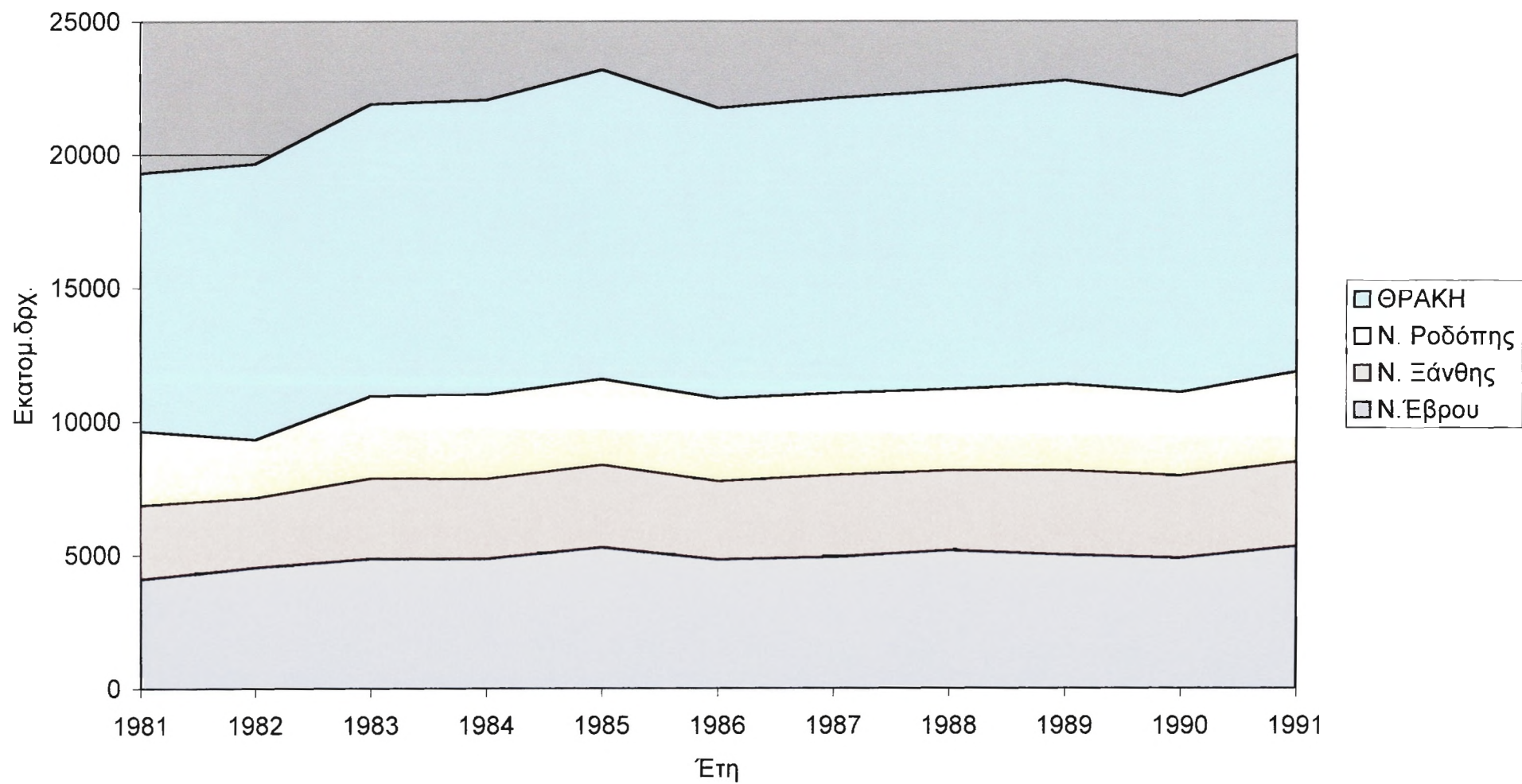
2.8.1: % ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΑΕΠ ΑΝΑ ΝΟΜΟ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ (1981)

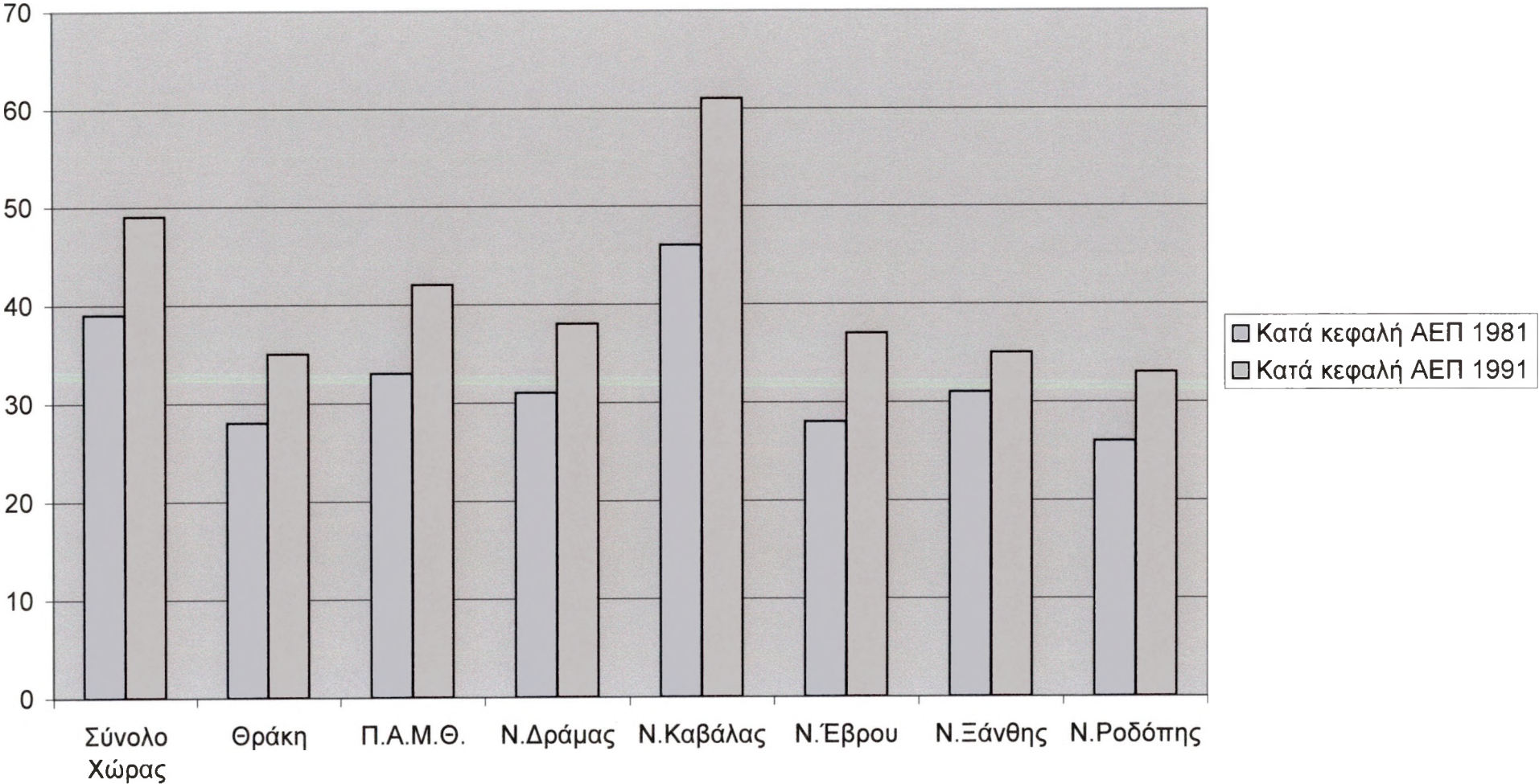
2.8.2: % ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΑΕΠ ΑΝΑ ΝΟΜΟ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ (1991)

2.8.3: Διαχρονική εξέλιξη συνόλου ΑΕΠ Θράκης, κατανομή σε Νομούς
(Σε εκατ.δρχ.-σταθερές τιμές 1970)

2.9.1: Κατά κεφαλή ΑΕΠ 1981 και 1991
(σταθερές τιμές 1970 / χιλιάδες δρχ.)

Πίνακας 2.10: Ποσοστιαία σύνθεση ΑΕΠ ανά τομέα στο Νομό Ξάνθης

ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	1981	1991
ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	32,18%	28,82%
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	34,86%	34,01%
ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	32,96%	37,17%

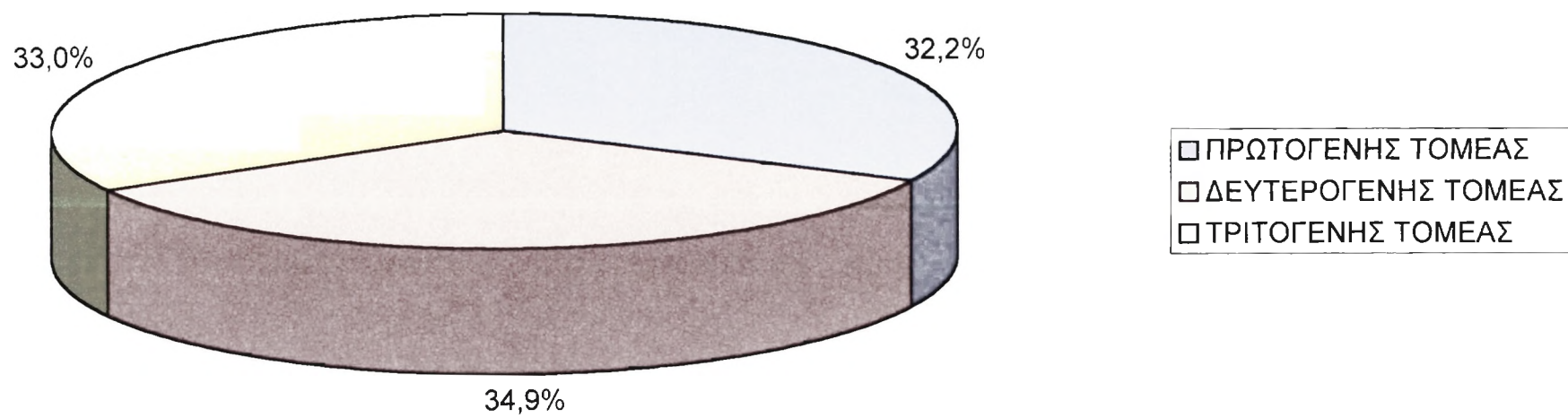
Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας 2.11: Ποσοστιαία σύνθεση ΑΕΠ κατά κλάδο στο Νομό Ξάνθης

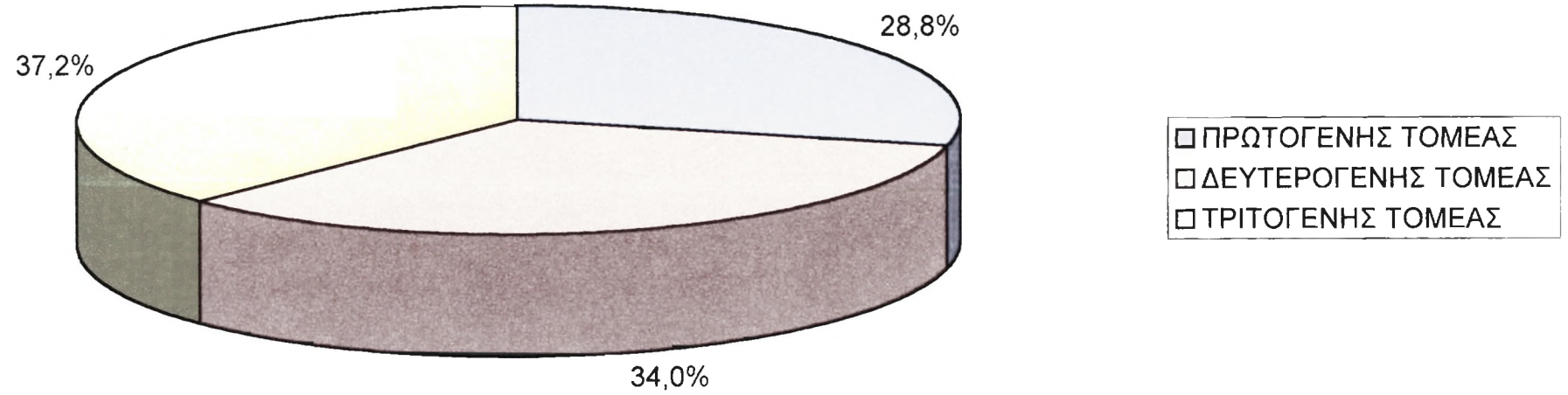
	1981	1991
Γεωργία, κτηνοτροφία, δάση, θήρα, αλιεία	32,2%	28,8%
Χρυχεία, μεταλλεία, λατομεία, αλυκές	0,2%	0,6%
Μεταποίηση	24,7%	25,3%
Ηλεκτρισμός, φωταέριο, νερό	1,0%	0,9%
Κατασκευές	8,9%	7,6%
Μεταφορές, αποθηκεύσεις, επικοινωνίες	4,5%	4,6%
Εμπόριο	10,9%	10,2%
Γράπεζες, ασφάλειες	1,1%	2,0%
Κατοικίες	3,7%	2,5%
Δημόσια διοίκηση, ασφάλεια	3,0%	6,8%
Υγεία, εκπαίδευση	5,8%	6,0%
Διάφορες υπηρεσίες	4,0%	5,0%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Περιφερειακοί Λογαριασμοί

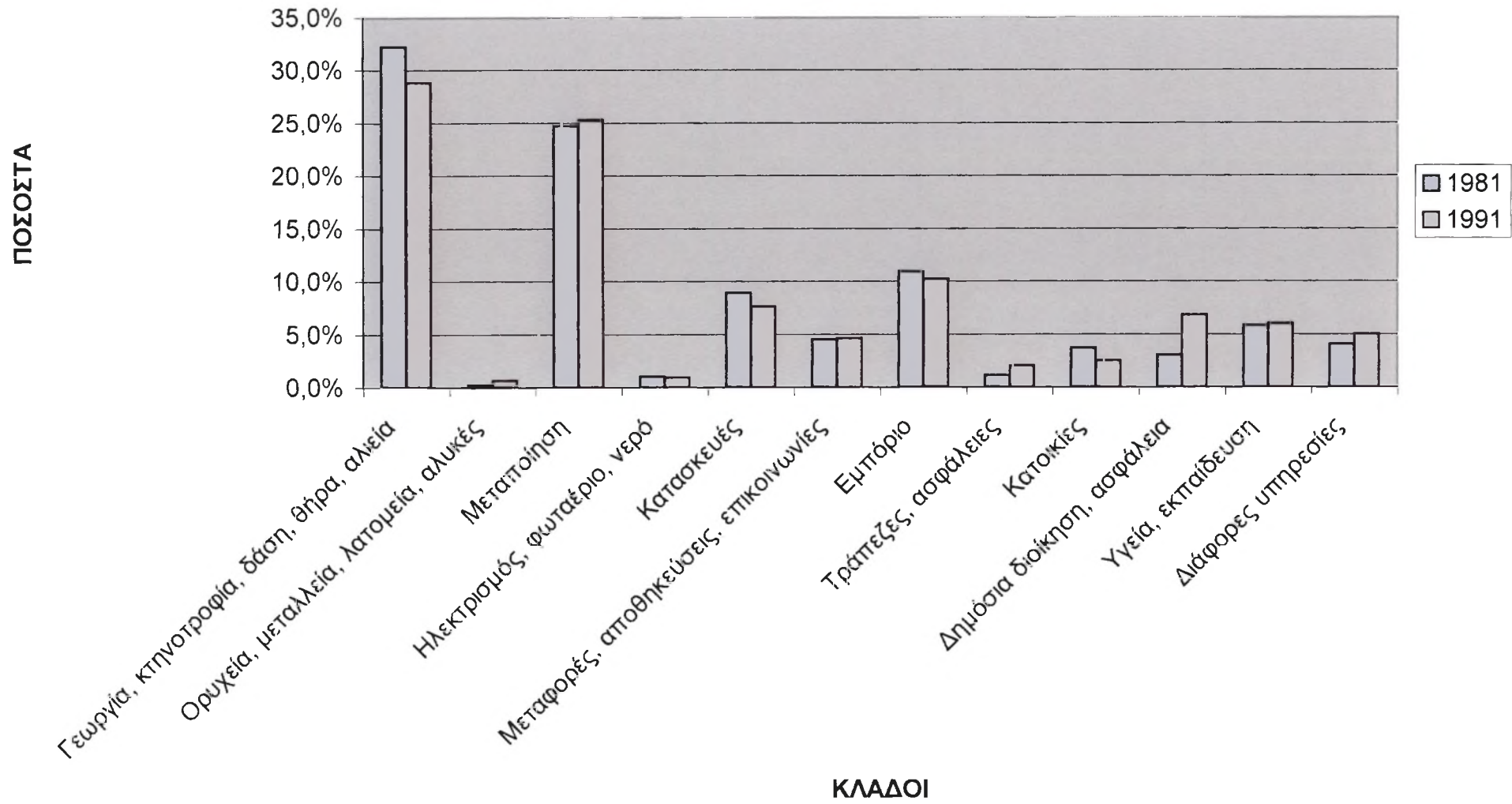
2.10.1: ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΝΘΕΣΗ ΑΕΠ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΞΑΝΘΗΣ (1981)

2.10.2: ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΝΘΕΣΗ ΑΕΠ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΞΑΝΘΗΣ (1991)

2.11.1: ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΝΘΕΣΗ ΑΕΠ ΚΑΤΑ ΚΛΑΔΟ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΞΑΝΘΗΣ

Πίνακας 2.12: Διαχρονική εξέλιξη της απασχόλησης και ανεργίας

	1971	M.E.P.M.	1981	M.E.P.M.	1991
Πληθυσμός	82.920	0,7	88.777	0,3	91.063
Οικονομικά ενεργός πληθυσμός	48.396	1,0	53.544	1,3	60.670
Εργατικό Δυναμικό	31.008	1,3	35.240	0,1	35.605
Απασχολούμενοι	29.508	1,4	33.955	-0,4	32.605
Άνεργοι	1.500	-1,5	1.285	8,8	3.000
% συμμετοχής οικονομικά ενεργού πληθυσμού	58,4		60,3		66,6
% συμμετοχής εργατικού δυναμικού	64,1		65,8		58,7
% απασχόλησης οικονομικά ενεργού πληθυσμού	61,0		63,4		53,7
% ανεργίας του εργατικού δυναμικού	4,8		3,6		8,4

Πηγή: Αναπτυξιακή Εταιρεία Ξάνθης (2000), Οδηγός Επενδυτικών Ευκαιριών Νομού Ξάνθης

Πίνακας 2.13: ΑΕΠ ανά απασχολούμενο στο Νομό Ξάνθης

ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	1981	1991
ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	18.593	13.459
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	8.015	7.305
ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	7.029	10.630
ΣΥΝΟΛΟ ΝΟΜΟΥ*	33.637	31.394
ΣΥΝΟΛΟ ΘΡΑΚΗΣ*	127.037	117.875
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ Α.Μ.Θ.*	205.795	194.229
ΑΕΠ ΝΟΜΟΥ/ ΘΡΑΚΗΣ	26,48%	26,63%
ΑΕΠ ΝΟΜΟΥ/ ΑΕΠ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ Α.Μ.Θ.	16,34%	16,16%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Απογραφές Πληθυσμού 1981, 1991

* Δεν συμπεριλαμβάνονται όσοι δεν δήλωσαν δραστηριότητα

Πίνακας 2.14: Ποσοστιαία σύνθεση Απασχόλησης ανά τομέα στο Νομό Ξάνθης

ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	1981	1991
ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	55,28%	42,87%
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	23,83%	23,27%
ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	20,90%	33,86%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Απογραφές Πληθυσμού 1981, 1991

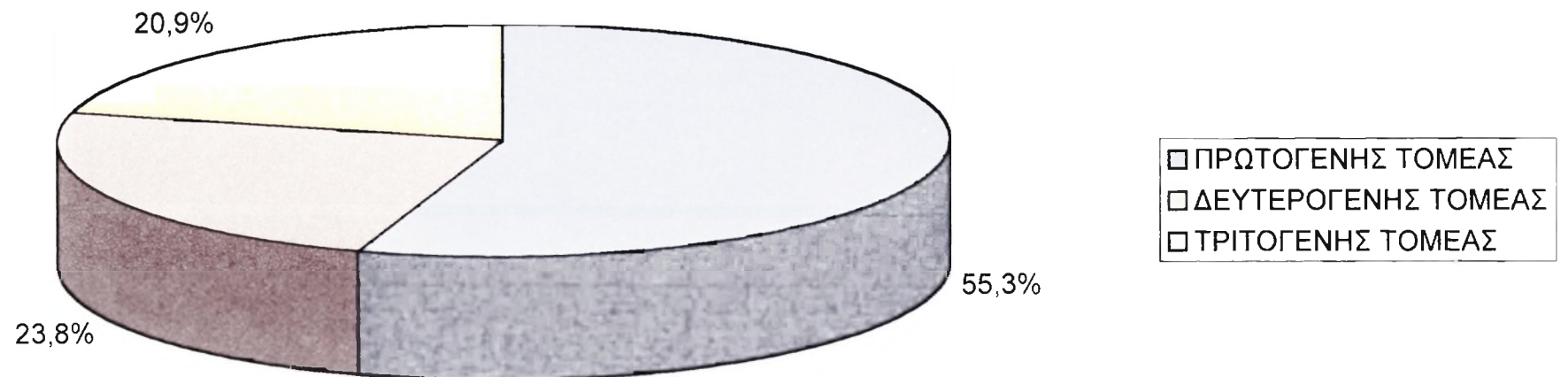
Πίνακας 2.15: Απόλυτες και Ποσοστιαίες Μεταβολές 1981-1991

ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	-6.134	-32,99%
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	-710	-8,86%
ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	3.601	51,23%
ΣΥΝΟΛΟ*	-2.243	-6,67%

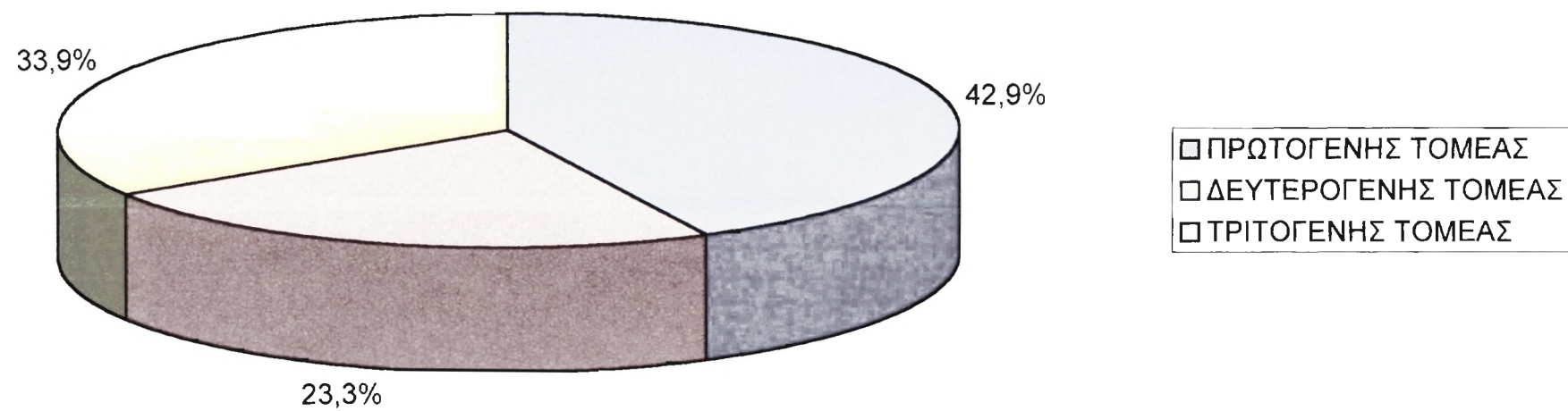
Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Απογραφές Πληθυσμού 1981, 1991

* Δεν συμπεριλαμβάνονται όσοι δεν δήλωσαν δραστηριότητα

2.14.1: ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΝΘΕΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΞΑΝΘΗΣ (1981)

2.14.2: ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΝΘΕΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΞΑΝΘΗΣ (1991)

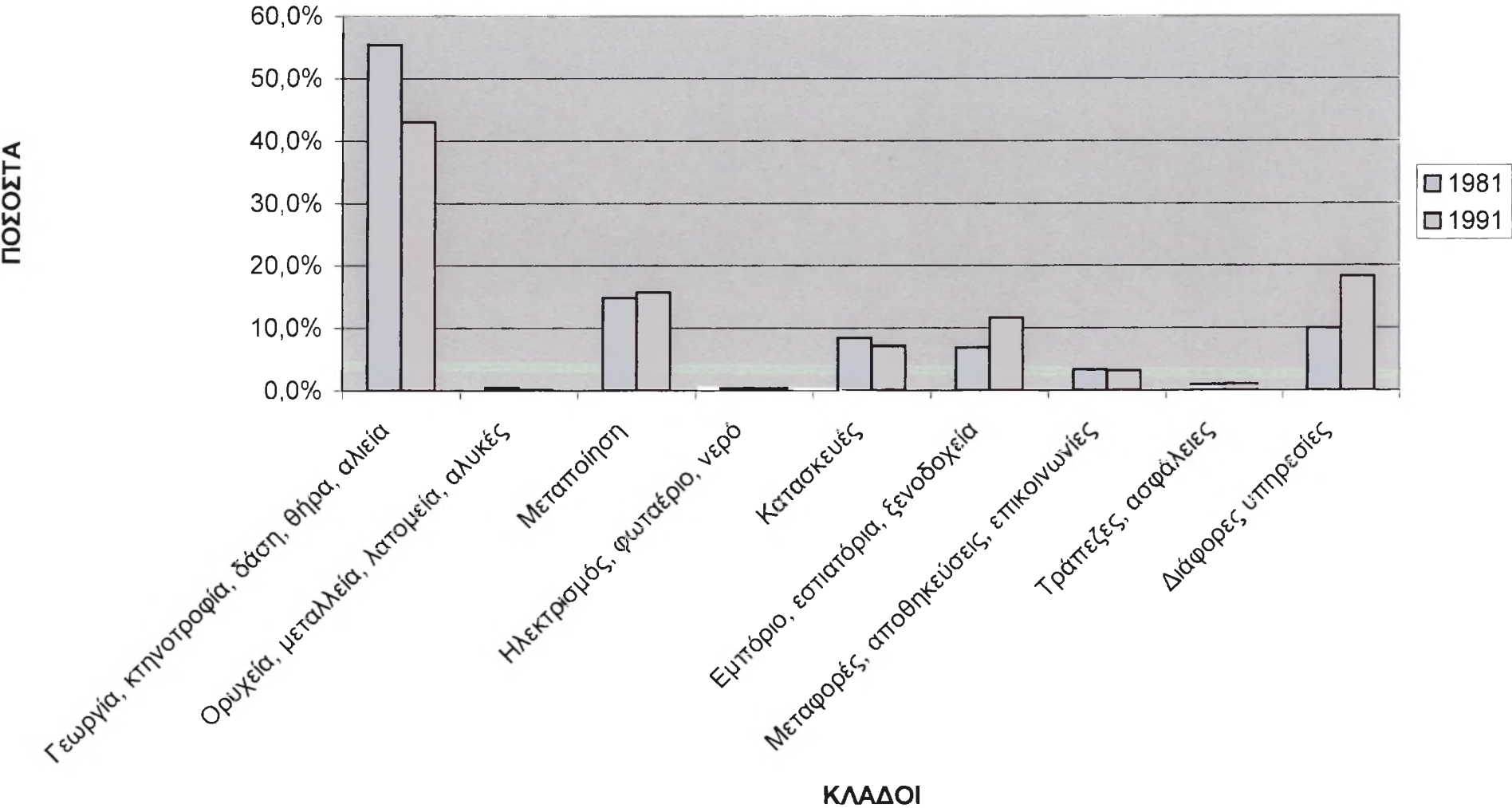
Πίνακας 2.16: Ποσοστιαία σύνθεση Απασχόλησης κατά κλάδο στο Νομό Ξάνθης*

	1981	1991
Γεωργία, κτηνοτροφία, δάση, θήρα, αλιεία	55,3%	42,9%
Ορυχεία, μεταλλεία, λατομεία, αλυκές	0,4%	0,1%
Μεταποίηση	14,8%	15,7%
Ηλεκτρισμός, φωταέριο, νερό	0,3%	0,3%
Κατασκευές	8,4%	7,1%
Εμπόριο, εστιατόρια, ξενοδοχεία	6,8%	11,6%
Μεταφορές, αποθηκεύσεις, επικοινωνίες	3,3%	3,1%
Τράπεζες, ασφάλειες	0,9%	1,0%
Διάφορες υπηρεσίες	9,9%	18,2%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Περιφερειακοί Λογαριασμοί

* Δεν συμπεριλαμβάνονται όσοι δεν δήλωσαν δραστηριότητα

2.16.1: ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΝΘΕΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΤΑ ΚΛΑΔΟ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΞΑΝΘΗΣ

Πίνακας 2.17: Δείκτες Παραγωγικότητας*

	1981**	1991**
ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	0,48	0,76
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	1,21	1,65
ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	1,30	1,24
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	1,38	1,81

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Απογραφές Πληθυσμού 1981, 1991

* Οι δείκτες παραγωγικότητας υπολογίστηκαν με βάση το λόγο ΑΕΠ / Απασχολούμενοι

** Τα μεγέθη είναι σε σταθερές τιμές, διαιρεμένα με τους Δ.Τ.Κ των εν λόγω ετών

Πίνακας 2.18: Διαχρονική εξέλιξη των επενδύσεων στο Νομό Ξάνθης (εκ. δρχ.)

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Ιδιωτικές	5.201	5.466	7.849	8.921	8.499	12.722	14.713
Δημόσιες	2.194	3.034	6.525	11.094	9.766	6.916	6.204
Σύνολο	7.395	8.500	14.374	20.015	18.265	19.638	20.917
Μεταποίηση (μονάδες>10 ατ.)	-	-	-	-	4.663	13.043	9.387

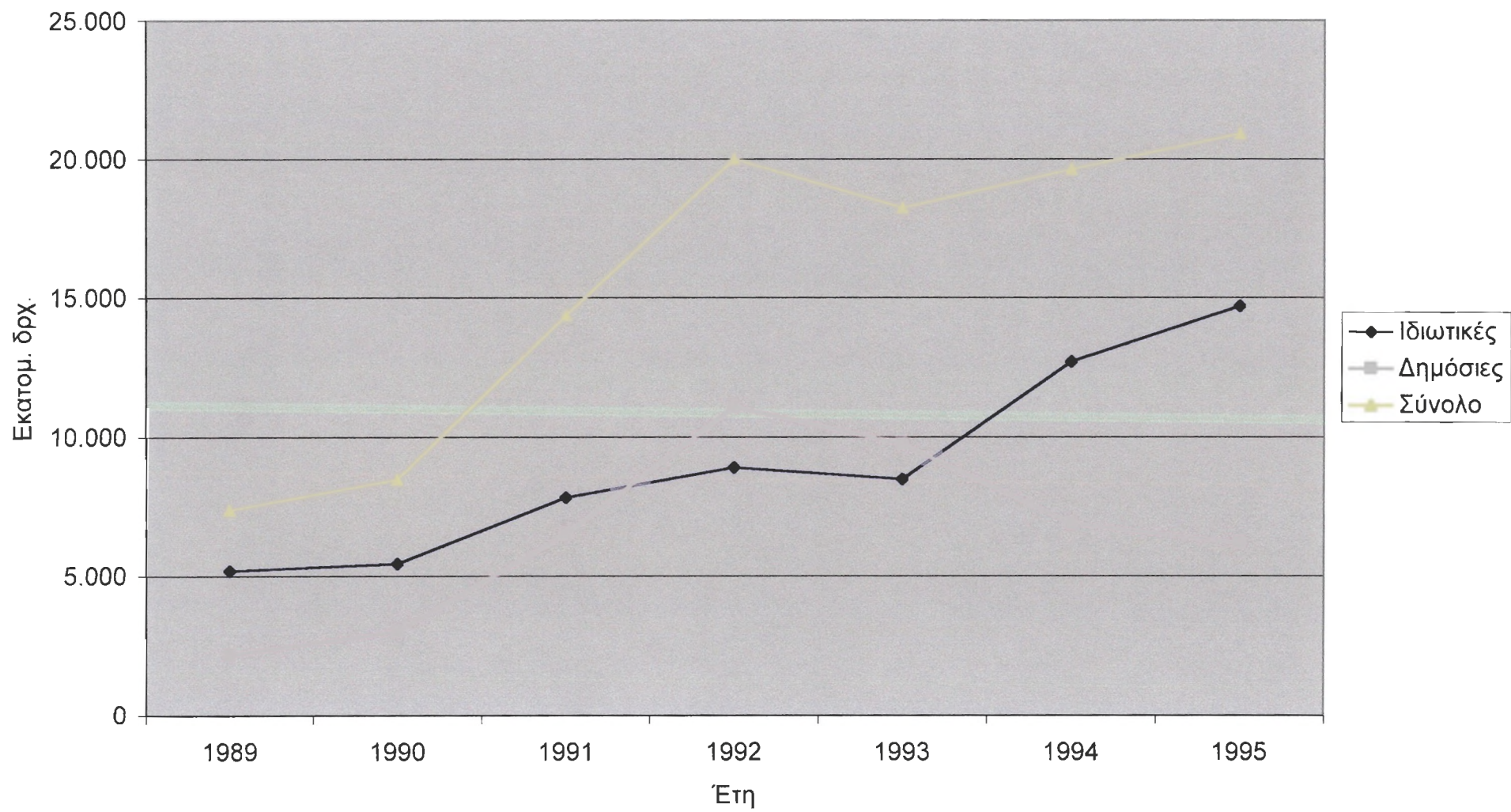
Πηγή: Alpha Τράπεζα Πίστεως - Περιοδικό "Επιλογή"

Πίνακας 2.19: Δείκτες δημοσίων επενδύσεων / υποδομής / δυναμισμού στο Ν. Ξάνθης (1992)

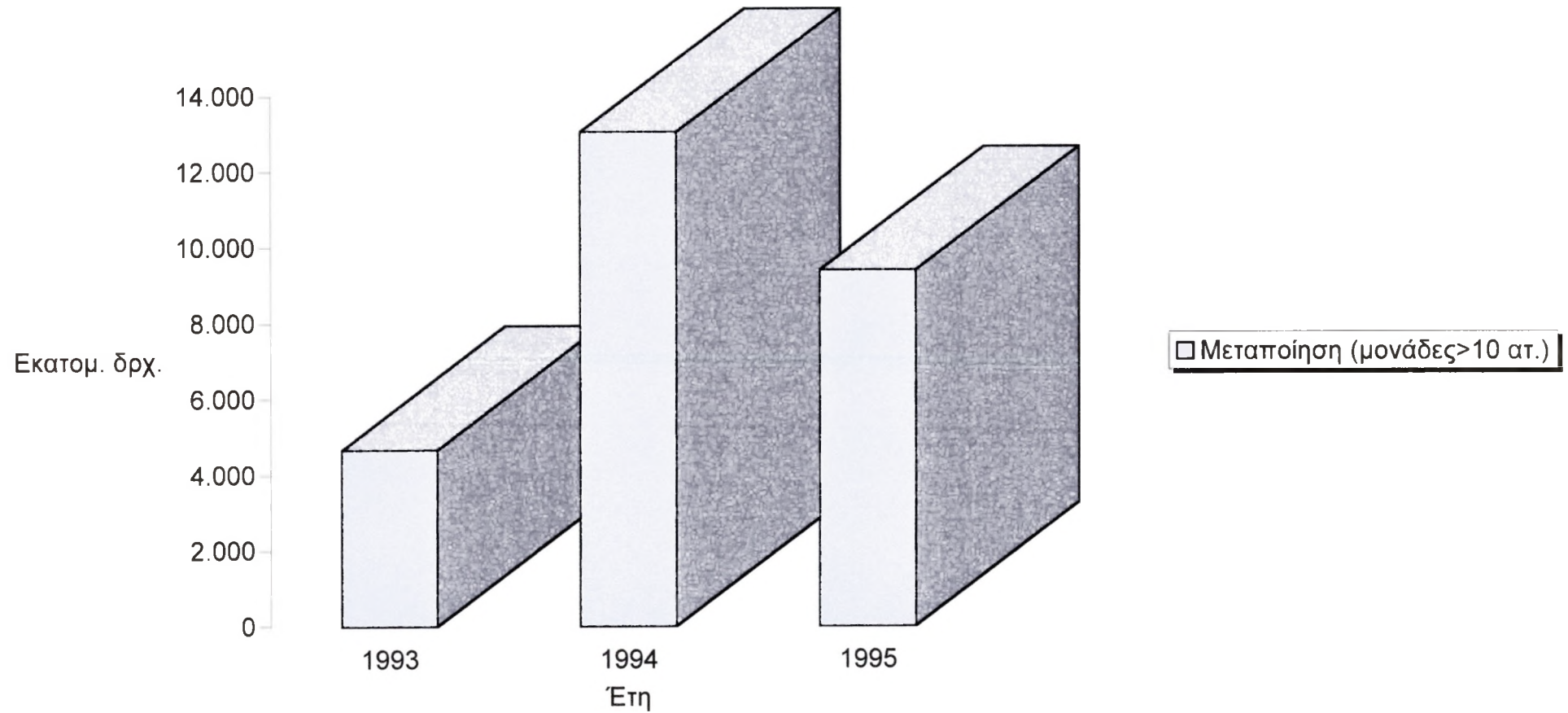
Δείκτες (συγκρίσεις με Χώρα: =100)	Ν. Ξάνθης	Θράκη
συντελεστής κατά κεφαλή κατανομής των πραγματοποιηθεισών δημοσίων επενδύσεων	183,6	218,9
μερίδιο στο Π.Δ.Ε. (εναλλακτική "ισχυρής" πολιτικής)	1,3	6,8
μερίδιο στο Π.Δ.Ε.	1,7	8,0
δείκτης γενικής υποδομής	76,1	60,3
δείκτης γενικού επιπέδου ανάπτυξης	82,2	73,8
δείκτης παραγωγικού δυναμισμού	95,4	79,6
δείκτης φυσικών πόρων	116,9	163,0

Πηγή: Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996)

2.18.1: Διαχρονική εξέλιξη των επενδύσεων στο Νομό Ξάνθης

2.18.2: Διαχρονική εξέλιξη των επενδύσεων στις μεταποιητικές επιχειρήσεις του Νομού Ξάνθης

Πίνακας 2.20: Απόκλιση κατά κεφαλήν εισοδήματος και κατά κεφαλήν καταθέσεων στο Νομό Ξάνθης*

	απόκλιση εισοδήματος			απόκλιση καταθέσεων		
	1987	1990	1993	1987	1990	1993
Ν. Ξάνθης	90	92	89	52	54	57
Θράκη	85	89	87	57	61	64
Ελλάδα	100	100	100	100	100	100

Πηγή: Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1994)

* Συγκρίσεις με Χώρα: =100

Πίνακας 2.21: Διαχρονική εξέλιξη των καταθέσεων στο Νομό Ξάνθης (εκ. δρχ.)

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Ταμειευτηρίου	22.478	25.977	29.018	31.734	36.714	41.803	52.719	63.839	74.181
Προθεσμίας	11.432	12.139	12.770	13.391	14.079	16.916	20.243	18.607	19.739
Όψεως	1.449	1.720	2.116	2.650	3.952	5.204	4.334	5.765	5.045
Σύνολο Καταθέσεων	35.359	39.836	43.904	47.775	54.745	63.923	77.296	88.211	98.965
Σύνολο Αποταμιευτικών	33.910	38.116	41.788	45.125	50.793	58.719	72.962	82.446	93.650

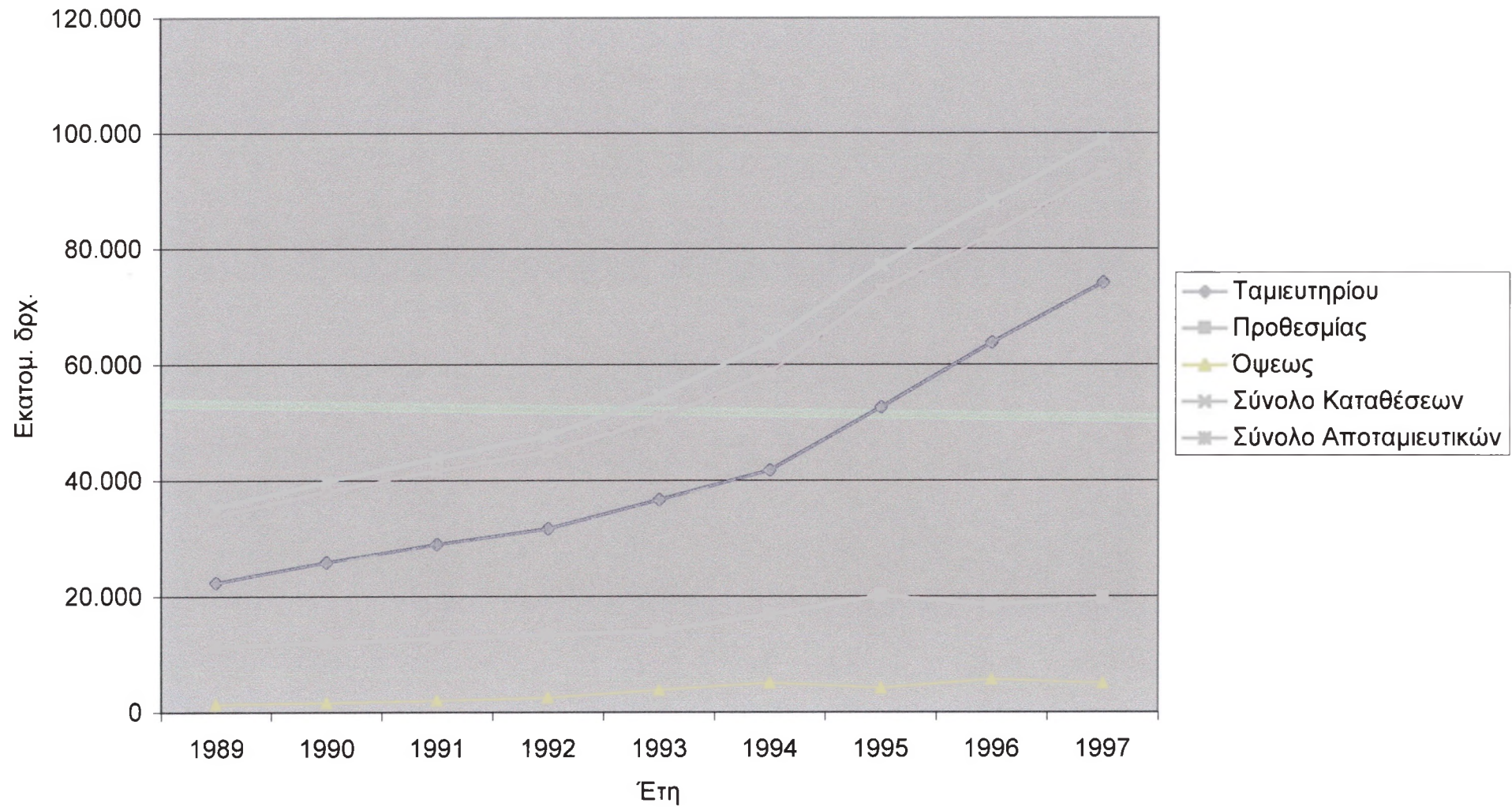
Πηγή: Alpha Τράπεζα Πίστεως - Περιοδικό "Επιλογή"

Πίνακας 2.22: Ρυθμοί Μεταβολής Καταθέσεων - Αποταμιευτικών

	1989-90	1990-91	1991-92	1992-93	1993-94	1994-95	1995-96	1996-97	1989-93	1993-97	1989-97
Καταθέσεις	12,7%	10,2%	8,8%	14,6%	16,8%	20,9%	14,1%	12,2%	54,8%	80,8%	179,9%
Αποταμιευτικά	12,4%	9,6%	8,0%	12,6%	15,6%	24,3%	13,0%	13,6%	49,8%	84,4%	176,2%

Πηγή: Alpha Τράπεζα Πίστεως - Περιοδικό "Επιλογή"

2.21.1: Διαχρονική εξέλιξη των Καταθέσεων στο Νομό Ξάνθης

Πίνακας 2.23: Συγκριση εξέλιξης καταθέσεων Νομού Ξάνθης και συνόλου Χώρας*

	Συνολικές καταθέσεις			Όψεως			Ταμιευτηρίου			Προθεσμίας		
	1987	1990	1993	1987	1990	1993	1987	1990	1993	1987	1990	1993
Ν. Ξάνθης	100	116	97	100	159	231	100	125	112	100	97	71
Ελλάδα	100	111	88	100	126	135	100	118	104	100	94	57

Πηγή: Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1994)

* Συγκρίσεις με Χώρα: =100

Πίνακας 2.24: Διάρθρωση καταθέσεων στο Νομό Ξάνθης

	1989	1993	1997	1989-97
Όψεως	3,2%	7,2%	5,1%	5,5%
Ταμιευτηρίου	63,6%	67,1%	75,2%	70,5%
Προθεσμίας	32,3%	25,7%	19,7%	23,9%

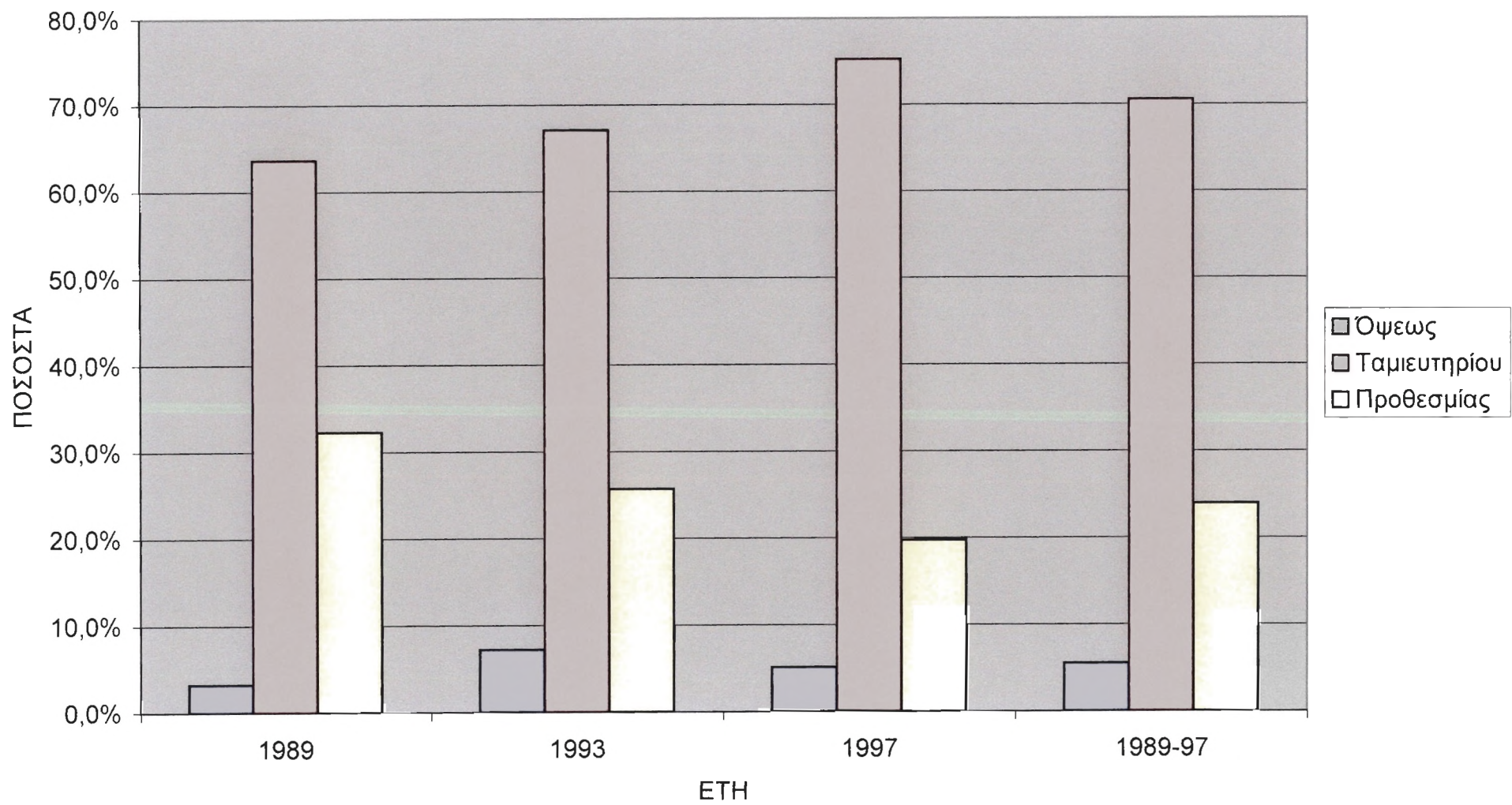
Πηγή: Alpha Τράπεζα Πίστεως - Περιοδικό "Επιλογή"

Πίνακας 2.25: Κατανομή καταθέσεων στη Θράκη

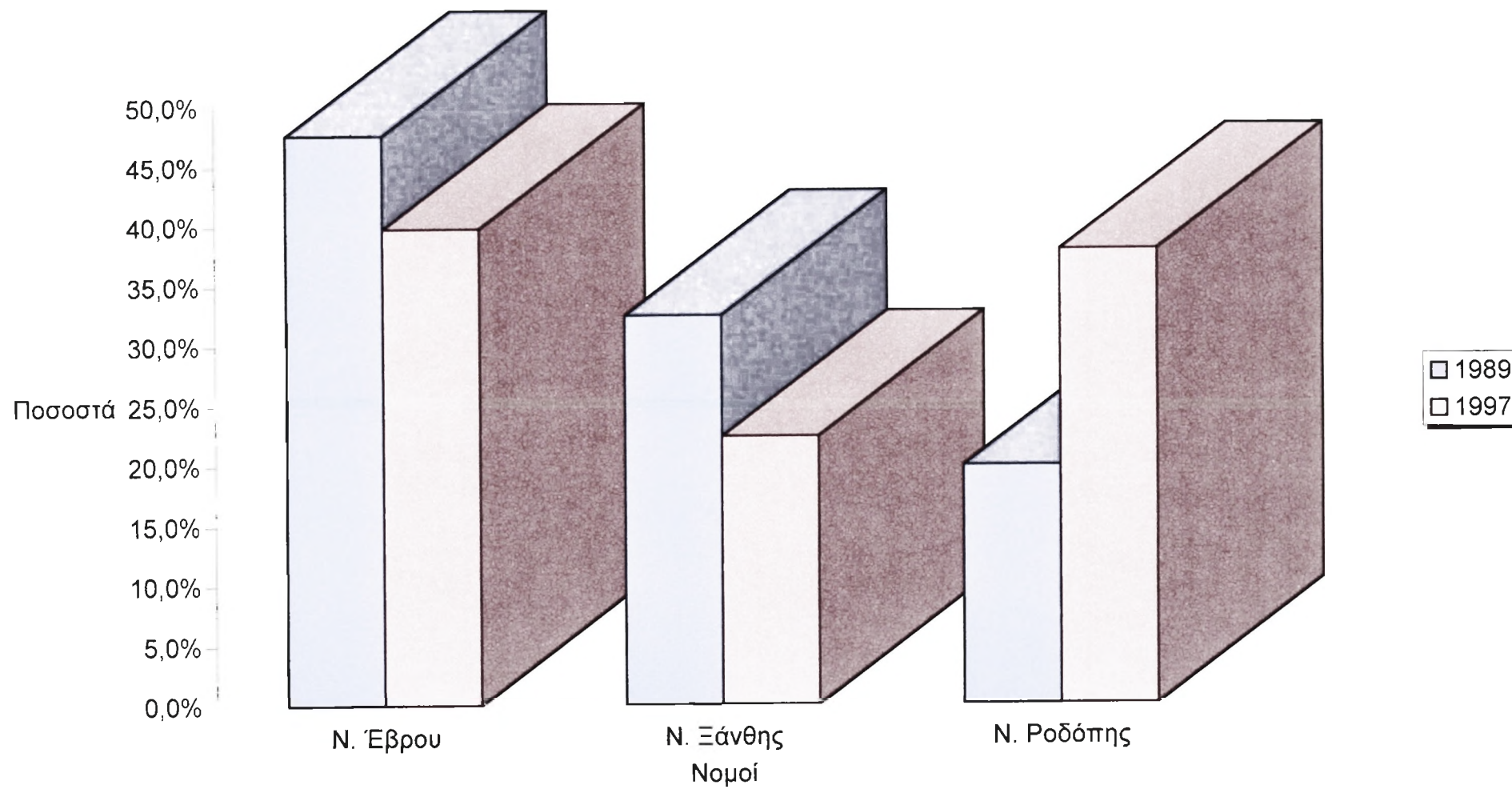
	Όψεως		Ταμιευτηρίου		Προθεσμίας		Σύνολο	
	1989	1997	1989	1997	1989	1997	1989	1997
Ν. Έβρου	47,6%	39,8%	51,5%	47,4%	55,2%	47,7%	52,6%	47,0%
Ν. Ξάνθης	32,5%	22,4%	24,0%	25,4%	24,5%	23,0%	24,5%	24,7%
Ν. Ροδόπης	19,9%	37,9%	24,4%	27,2%	20,3%	29,3%	23,0%	28,3%

Πηγή: Alpha Τράπεζα Πίστεως - Περιοδικό "Επιλογή"

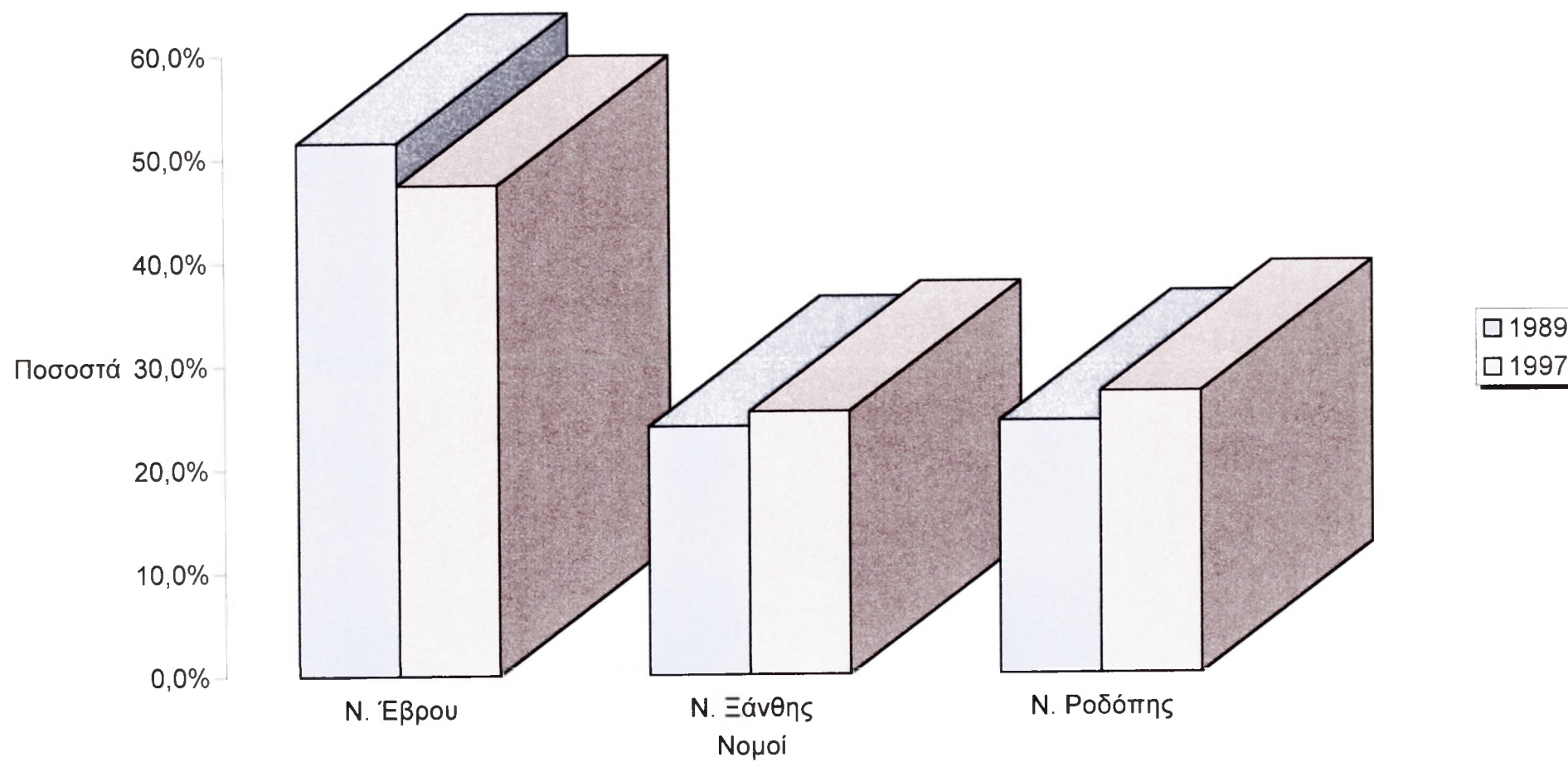
2.24.1: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΞΑΝΘΗΣ

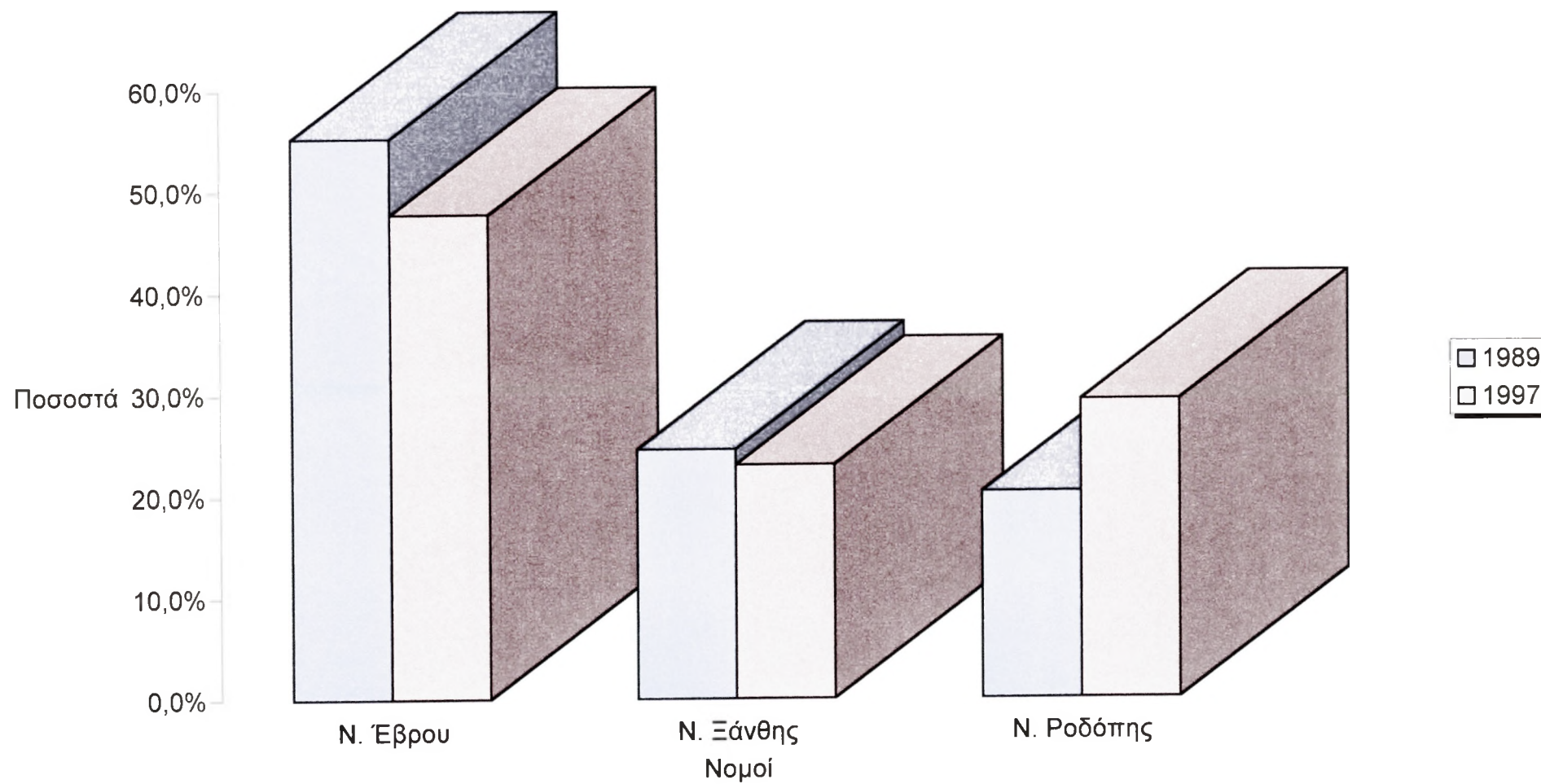
2.25.1: Κατανομή καταθέσεων όψεως στη Θράκη

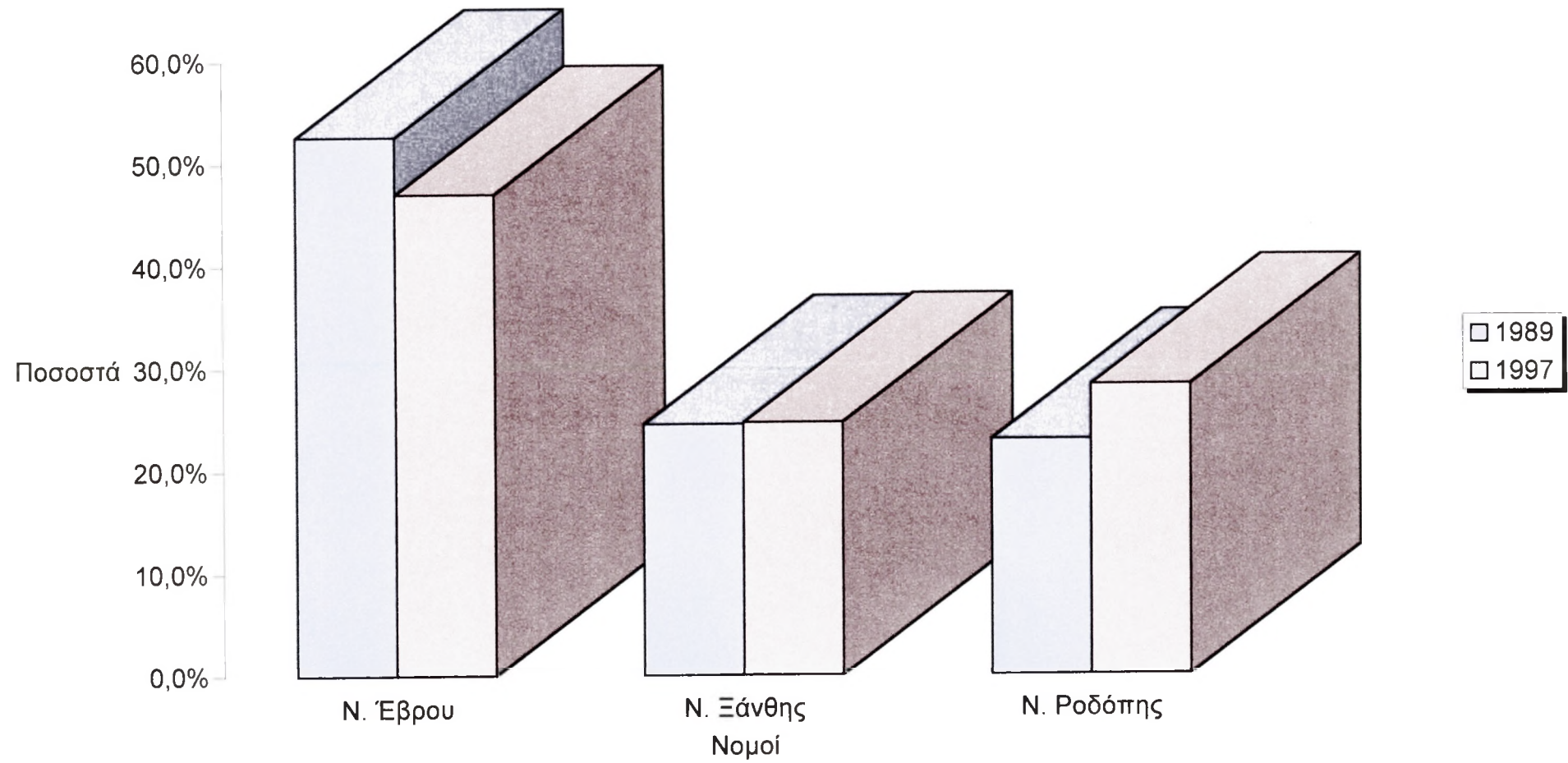
2.25.2: Κατανομή καταθέσεων ταμειευτηρίου στη Θράκη

2.25.3: Κατανομή καταθέσεων προθεσμίας στη Θράκη

2.25.4: Κατανομή συνολικών καταθέσεων στη Θράκη

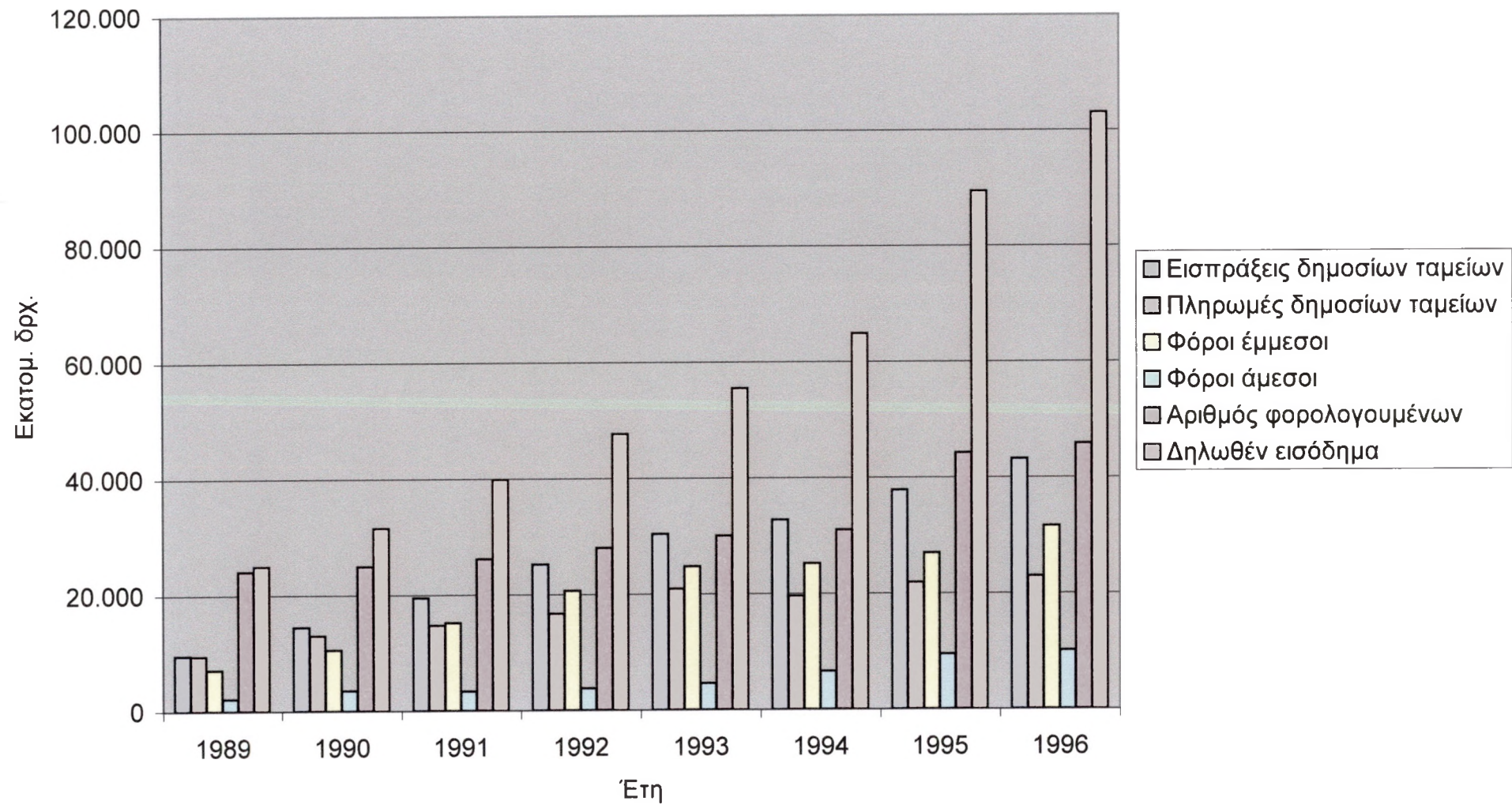

Πίνακας 2.26: Κατανομή Δημοσιονομικών Μεγεθών στο Νομό Ξάνθης (εκ. δρχ.)

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Εισπράξεις δημοσίων ταμείων	9.600	14.500	19.482	25.148	30.367	32.728	37.838	43.127
Πληρωμές δημοσίων ταμείων	9.460	13.007	14.760	16.679	20.877	19.534	21.832	22.856
Φόροι έμμεσοι	7.082	10.500	15.180	20.576	24.706	25.145	26.963	31.586
Φόροι άμεσοι	2.133	3.488	3.370	3.805	4.599	6.577	9.482	10.124
Αριθμός φορολογουμένων	24.057	24.906	26.134	28.009	29.976	30.969	44.196	45.766
Δηλωθέν εισόδημα	24.947	31.463	39.788	47.659	55.408	64.853	89.387	102.947

Πηγή: Alpha Τράπεζα Πίστεως - Περιοδικό "Επιλογή"

2.26.1: Διαχρονική εξέλιξη Δημοσιονομικών Μεγεθών στο Νομό Ξάνθης

Πίνακας 2.27: Δείκτες δικτύου οδικών μεταφορών στο Νομό Ξάνθης

Πυκνότητα (km / km2)	Ν. Ξάνθης	Θράκη	Χώρα
Εθνικού οδικού δικτύου, 1982	5,6	4,5	
Εθνικού οδικού δικτύου, 1992	9,0	5,9	7,0
Οδικού δικτύου καλής βατότητας, 1982	11,0	12,0	
Οδικού δικτύου καλής βατότητας, 1992	11,9	13,3	21,2

Πηγή: Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996)

Πίνακας 2.28: Δείκτες ενεργειακής υποδομής στο Νομό Ξάνθης

	Ν. Ξάνθης	Θράκη	Χώρα
Κατανάλωση ηλεκτρ. ενέργειας / κατ., 1981	1,0	0,8	1,8
Κατανάλωση ηλεκτρ. ενέργειας / κατ., 1991	2,1	1,8	3,0
% βιομηχανικής χρήσης, 1981	28,9	27,6	41,0
% βιομηχανικής χρήσης, 1991	42,7	27,8	44,7

Πηγή: Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996)

Πίνακας 2.29: Δείκτες τηλεπικοινωνιακής υποδομής στο Νομό Ξάνθης

	Ν. Ξάνθης	Θράκη	Χώρα
Κύριες τηλ. Συνδέσεις / 100 κατ., 1981	5,9	6,2	30,2
Κύριες τηλ. Συνδέσεις / 100 κατ., 1989	17,8	20,0	36,7
Κύριες τηλ. Συνδέσεις / 100 κατ., 1993	26,2	30,3	45,4
Συνδρομητικά κέντρα / 100 κατ., 1989	1,89	2,00	4,95
Συνδρομητικά κέντρα / 100 κατ., 1993	2,14	2,31	6,11
% μείωσης εκκρεμών αιτήσεων, 1989-93	69,4	79,6	61,8

Πηγή: Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996)

Πίνακας 2.30: Όροι δόμησης ΒΙ.ΠΕ Ξάνθης

Εμβαδόν	3.000 τ.μ.
Πρόσωπο	30 μέτρα
Πλάτος	50 μέτρα
Χωροδομικό σύστημα	Πανταχόθεν ελεύθερο
Ποσοστό κάλυψης	40% της επιφάνειας του οικοπέδου
Εντελεστής κατ' όγκον εκμετάλλευσης	9 κ.μ. / τ.μ. οικοπέδου
Εντελεστής δόμησης	1,2
Μέγιστο ύψος κτιρίων	11 μέτρα
Απόσταση κτιρίων από τη ρυμοτομική γραμμή	18 μέτρα

Πηγή: Αναπτυξιακή Εταιρεία Ξάνθης (2000), Οδηγός Επενδυτικών Ευκαιριών Νομού Ξάνθης

Πίνακας 2.31: Συγκέντρωση επιχειρήσεων στις ΒΙ.ΠΕ στη Θράκη

ΒΙ.ΠΕ	Μονάδες*	%	Έκταση	%	Απασχολούμενοι**	%	Ύψος επένδυσης (τρέχ. τιμές, εκ. δρχ.)	%
Ξάνθης	13	23,6	248 στρ.	29,6	388	21,5	3.018	17,3
Αλεξανδρούπολης	2	3,6	30 στρ.	3,6	0	410	410	2,4
Κομοτηνής	40	72,7	560 στρ.	66,8	1.417	78,5	14.015	80,3
ΣΥΝΟΛΟ	55	100,0	838 στρ.	100,0	1.805	100,0	17.443	100,0

Πηγή: Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996)

* Ο αριθμός μονάδων περιλαμβάνει και όσες δεν έχουν κάνει ακόμα έναρξη επενδυτικών εργασιών.

Δεν περιλαμβάνονται όσες μονάδες έπαψαν να λειτουργούν.

** Η απασχόληση ενδεχομένως να έχει αλλάξει από την εποχή καταγραφής τους από την Ε.Τ.Β.Α.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Η ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΞΑΝΘΗΣ

Έχοντας περιγράψει στα δύο προηγούμενα μέρη τις αναπτυξιακές δυνατότητες της Περιφέρειας και του Νομού, τώρα εξειδικεύουμε περισσότερο το αντικείμενο της ανάλυσής μας, διερευνώντας το χαρακτήρα και τη συμβολή της Μεταποίησης στον παραγωγικό ιστό της Ξάνθης. Στο πλαίσιο αυτό, συνεκτιμούμε μία σειρά από παράγοντες, όπως το μεταποιητικό δυναμικό του Νομού και τα αίτια που συνεπάγονται την υστέρηση της ανάπτυξής του, τη μεταποιητική δομή ως προς τα καταστήματα και την απασχόληση, το επίπεδο ανταγωνιστικότητας και τεχνολογικού εκσυγχρονισμού, τη διάρθρωση του τομέα κατά κλάδο καθώς και τη χωρική συμπεριφορά αυτού, το επιχειρηματικό προφίλ της περιοχής (δείκτες αποδοτικότητας, κερδοφορίας κλπ.), τις προοπτικές βιωσιμότητας και δημιουργίας νέων επιχειρήσεων κ.α. Επιπλέον, αποτυπώνονται οι επιδράσεις των Αναπτυξιακών Νόμων της τελευταίας τριακονταετίας, με τα κίνητρα και τις επιδοτήσεις που περιείχαν, στην ανάπτυξη της μεταποίησης και εν γένει στην παραγωγική αναδιάρθρωση της περιοχής (με κυριότερα για την περιοχή τα Ν.Δ. 289/76, 1262/82, 1892/90, καθώς και το νέο Ν.Δ. 2601/98).

Αρχικά, θα επιχειρηθεί μία εξέταση της δυναμικότητας του Πρωτογενή τομέα, και η εισροή του τελευταίου θεωρείται αποφασιστική για τη στήριξη της μεταποιητικής δραστηριότητας του Νομού.

3.1. Πρωτογενής τομέας: Μία δυναμική συμβολή στην ανάπτυξη της Μεταποίησης

Στον αγροτικό τομέα συγκεντρώνονται οι σημαντικότεροι πλουτοπαραγωγικοί πόροι της περιοχής απ' όπου στηρίζεται κατεξοχήν η τοπική οικονομία. Ειδικότερα, η βιομηχανική ανάπτυξη στην Ξάνθη στηρίχθηκε κατά κύριο λόγο στην αξιοποίηση της, αξιόλογης σε όγκο, πρωτογενούς παραγωγής.

Οι αλλαγές που συντελέστηκαν τις δύομισι τελευταίες δεκαετίες στη μεταποίηση της περιοχής, αλλά και οι μεταρρυθμίσεις της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Κ.Α.Π.) στις αρχές της δεκαετίας του '80, οδήγησαν στο μετασχηματισμό της παραδοσιακής αγροτικής βάσης της περιοχής, όπου κυριαρχούσαν τα χειμερινά σιτηρά, τα ανατολικά καπνά, αρκετά είδη προοριζόμενα για αυτοκατανάλωση και παραδοσιακές κτηνοτροφικές μονάδες, προς μία μεγάλη ποικιλία ετήσιων και πλήρως εμπορευματοποιημένων καλλιεργειών και σε μεγαλύτερη εντατικοποίηση του ζωικού κεφαλαίου. Οι σημαντικότεροι κλάδοι της μεταποίησης (είδη διατροφής, καπνοβιομηχανίες, παραγωγή χάρτου κλπ.) διασυνδέονται με πρώτες ύλες του Πρωτογενή τομέα.

Αν το σύνολο της Θράκης κατέχει τα υψηλότερα ποσοστά στη Χώρα σε εκτάσεις ετήσιων καλλιεργειών (ποσοστό 7,7%), ωστόσο ο Ν. Ξάνθης διαφοροποιείται σημαντικά ως προς το επίπεδο εκμετάλλευσης, παρουσιάζοντας μικρό μέγεθος εν συγκρίσει με τους δύο άλλους Νομούς (πίνακας 3.1). Συγκεκριμένα, το έτος 1991 καλλιεργούσε συνολικά 488.559 στρέμματα, ενώ το μέγεθος των εκμεταλλεύσεων της Θράκης υπολογίζονταν σε 3.065.162 στρέμματα (αναλογία 15,9%) και του συνόλου της Χώρας σε 40.009.557 στρέμματα (αναλογία 1,2%).

Στις καλλιέργειες σιτηρών (πίνακας 3.2), ο Νομός καλλιεργεί συνολικά 314 χιλ. στρέμματα (αναλογία 15,7% στο σύνολο της Θράκης και 2,1% στο σύνολο της Χώρας), με κύριες καλλιέργειες το καλαμπόκι (152 χιλ. στρέμματα) και το μαλακό σιτάρι (103 χιλ. στρέμματα).

Στις καλλιέργειες βιομηχανικών φυτών (ίδιος πίνακας), ο Νομός καλλιεργεί συνολικά 77 χιλ. στρέμματα (αναλογία 12,3% στο σύνολο της Θράκης και 1,8% στο σύνολο της Χώρας), με κύριες καλλιέργειες τον καπνό (33 χιλ. στρέμματα), το βαμβάκι (26 χιλ. στρέμματα) και τα ζαχαρότευτλα (12 χιλ. στρέμματα).

Συγκρίνοντας τα παραπάνω μεγέθη με τα μεγέθη των υπόλοιπων δύο Νομών (Εβρου και Ροδόπης), βλέπουμε ότι ο αγροτικός προσανατολισμός της Θράκης αποτυπώνεται περισσότερο από τη συμμετοχή αυτών. Το γεγονός αυτό διαφοροποιεί την εικόνα του Ν. Ξάνθης από την ευρύτερη χωρική ενότητα της Θράκης., όπου κυριαρχούν αροτραίες καλλιέργειες, δηλαδή καλλιέργειες με κατά τεκμήριο χαμηλές ανά στρέμμα εισοδηματικές αποδόσεις. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα χαμηλό ανά αγροτική εκμετάλλευση εισόδημα¹.

Η κτηνοτροφική δραστηριότητα στο Ν. Ξάνθης χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη ορισμένων μεγάλων και πολύ παραγωγικών επιχειρηματικών βοοτροφικών μονάδων που συμβάλλουν στην επίτευξη υψηλής απόδοσης σε γάλα ανά αγελάδα. Συγκεκριμένα, ο κλάδος της βοοτροφίας συμμετέχει στην Ακαθάριστη Αξία Ζωικής Παραγωγής με 49% και κατέχει την πρώτη θέση μεταξύ των κτηνοτροφικών κλάδων. Η προβατοτροφία στο Ν. Ξάνθης βρίσκεται στη δεύτερη θέση των κλάδων ζωικής παραγωγής με 24% στην ΑΑΖΠ· κατά τη δεκαετία του '80 μειώθηκε κατακόρυφα ο αριθμός των προβατοτροφικών εκμεταλλεύσεων και έμεινε σταθερός ο αριθμός των ζώων, επομένως αυξήθηκε κατά πολύ το μέσο μέγεθός τους. Τέλος, η αιγοτροφία είναι μία δραστηριότητα που αναπτύσσεται κυρίως στα ορεινά και σημείωσε αλματώδη άνοδο στο μέσο μέγεθος των εκμεταλλεύσεων κατά τη δεκαετία του '80².

Τα βασικά παραγόμενα προϊόντα του Ν. Ξάνθης είναι (πίνακας 3.3):

- Γεωργικά προϊόντα: καπνός, βαμβάκι, σιτηρά, βιομηχανική τομάτα, πατάτα.
- Κτηνοτροφικά προϊόντα: κρέας, γάλα, γαλακτοκομικά προϊόντα, αυγά.

Γενική διαπίστωση που πηγάζει από τον εν λόγω πίνακα είναι η διαχρονική μείωση της αγροτικής παραγωγής σε όλα τα παραγόμενα προϊόντα που παρουσιάζουν σχετική δυναμικότητα στο Νομό. Ιδιαίτερα, ο καπνός, που θεωρείται ένα από τα κύρια προϊόντα στα οποία εξειδικεύεται ο Νομός, υπόκειται έντονη αυξομείωση την περίοδο 1996-98: το 1997 αυξάνει σημαντικά την παραγωγή, ενώ το 1998 επανέρχεται στα ίδια περίπου επίπεδα με αυτά των προηγούμενων ετών.

Οι δείκτες μέσης παραγωγικότητας της γεωργικής γης και του ζωικού κεφαλαίου, με βάση τη μελέτη του Π. Καρανικόλα (2000), εκτιμώνται σε:

Παραγωγικότητα Γεωργικής γης (Ακαθάριστη Αξία Φυτικής Παραγωγής / Στρέμμα): 41.097 δρχ.

Παραγωγικότητα Ζωικού Κεφαλαίου (Ακαθάριστη Αξία Ζωικής Παραγωγής / Ζωική Μονάδα): 219.111 δρχ.

¹ Ακαδημία Αθηνών (1994), σελ. 20.

² Καρανικόλας Π. (2000), σελ. 104.

Κατά τον ίδιο, διερευνώνται τα χαρακτηριστικά ομοιογένειας ως προς το είδος των εκμεταλλεύσεων μεταξύ των Νομών Ξάνθης και Ροδόπης. Για το Ν. Ξάνθης, η αναλογία φυτικής-ζωικής παραγωγής εκτιμάται σε 65%-35%. Η αντίστοιχη αναλογία για το Ν. Ροδόπης είναι 84%-16%. Επιπλέον, για το Ν. Ξάνθης, η αναλογία των εκμεταλλεύσεων που έχουν εξειδικευτεί στη φυτική παραγωγή και των μικτών εκμεταλλεύσεων είναι περίπου 7:3, ενώ για το Ν. Ροδόπης 6:4. Η εντονότερη παρουσία του ζωικού κεφαλαίου και η πολλαπλότητα των συνδυασμών του με τη φυτική παραγωγή, προσδίδει στα παραγωγικά συστήματα του Ν. Ξάνθης πολύ μεγαλύτερη ποικιλομορφία σε σχέση με το Ν. Ροδόπης. Αυτό σημαίνει ότι στο Ν. Ξάνθης συναντώνται περισσότερα τοπικά παραγωγικά συστήματα που περιλαμβάνουν αμιγείς φυτικές και μικτές παραγωγικές κατευθύνσεις σε ποικίλους συνδυασμούς, σε αντίθεση με το Ν. Ροδόπης, όπου οι εμφανιζόμενες μορφές είναι λιγότερο σύνθετες, ο ρόλος του ζωικού κεφαλαίου λιγότερο έντονος και επομένως η ομοιογένεια του αγροτικού χώρου μεγαλύτερη³.

Ορισμένες επιπρόσθετες έρευνες που αφορούν συγκρίσεις μεταξύ των δύο παραπάνω Νομών, μας επιτρέπουν να βγάλουμε χρήσιμα συμπεράσματα ως προς τη δομή και τα εγγενή χαρακτηριστικά του αγροτικού χώρου⁴. Από τις έρευνες αυτές προκύπτει ότι:

1. Τα μεγάλα μεταναστευτικά ρεύματα που οδήγησαν σε μείωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στη δεκαετία του '60 έπληξαν περισσότερο το Ν. Ξάνθης και λιγότερο το Ν. Ροδόπης (η μείωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στο Ν. Ξάνθης ήταν 14,4%, ενώ στο Ν. Ροδόπης μόλις 2,7%).
2. Στο μεν Ν. Ξάνθης είναι μεγαλύτερη η συμμετοχή των πολύ μικρών εκμεταλλεύσεων (1-9 στρέμματα), στο δε Ν. Ροδόπης των μεγάλων και πολύ μεγάλων εκμεταλλεύσεων (100-200 στρεμ. και >200 στρεμ. αντίστοιχα).
3. Με ιδιαίτερη ένταση εμφανίζεται το φαινόμενο της ενοικίασης της γης στην περιοχή, με το Ν. Ξάνθης να εμφανίζει μεγαλύτερα ποσοστά ενοικιαζόμενων εκτάσεων και το Ν. Ροδόπης να υπερέχει ως προς το απόλυτο ύψος και το ποσοστό των εκμεταλλεύσεων που προσφεύγουν στην ενοικίαση εκτάσεων-βασικό μέσο για την αύξηση του μεγέθους των εκμεταλλεύσεων.
4. Η επενδυμένη αξία ανά στρέμμα είναι πολύ μεγαλύτερη στο Ν. Ξάνθης, κυρίως ως προς τα μηχανήματα-κτίσματα και σε μικρότερο βαθμό για τις έγγειες βελτιώσεις.

Τέλος, ο Π. Καρανικόλας (2000), βάσει της συγκριτικής εξέτασης μιας σειράς χαρακτηριστικών των προβληματικών και δυναμικών περιοχών, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι «η απόσταση ή η απόκλιση μεταξύ των δύο αυτών τύπων περιοχών είναι σαφώς μεγαλύτερη στο Ν. Ξάνθης, όπου τα όρια κάθε ζώνης συμπίπτουν με τα όρια των κοινοτήτων, ενώ στο Ν. Ροδόπης τα μεγέθη εξελίσσονται πιο ομαλά και οι

³ Καρανικόλας Π. (2000), σελ. 106.

⁴ Τα συμπεράσματα αυτά βασίζονται σε ποσοτικές εκτιμήσεις της διδακτορικής διατριβής του Π. Καρανικόλα (2000) σχετικά με την ομοιογένεια ή/ και τη διαφοροποίηση της ευρύτερης χωρικής ζώνης, η οποία περιβάλλεται από τους Νομούς Ξάνθης και Ροδόπης. Η μεγαλύτερη αξία της εστιάζεται στην αναζήτηση ολοκληρωμένης ανάπτυξης μικρών γεωργικών εκτάσεων για το σύνολο της περιοχής της Θράκης. Η παρατήρηση αυτή είναι διαφωτιστική, διότι μας βοηθάει στην ερμηνεία των επιδράσεων και των διασυνδέσεων της χωροθετικής συγκέντρωσης ή διασποράς των μεταποιητικών επιχειρήσεων, αφού, όπως ειπώθηκε, η ανάπτυξή τους επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τη διάρθρωση της αγροτικής οικονομίας και των αγροτικών εισροών που δέχεται τόσο μέσα όσο και έξω από τα όρια του Νομού (ενδοπεριφερειακές εισροές).

δύο περιοχές ορίζονται ως υποσύνολο των πεδινών και ημιορεινών κοινοτήτων του Νομού». Η βασική αυτή διαπίστωση ισχύει για πολλά φαινόμενα, όπως π.χ⁵:

- Ο ρόλος των επιμέρους κατηγοριών εκμεταλλεύσεων στην ενοικίαση γης, με τις μεσαίες και μεγάλες εκμεταλλεύσεις να επικρατούν στις προβληματικές περιοχές και τις πολύ μικρές και μικρές στις πεδινές περιοχές.
- Το ποσοστό των νοικοκυριών που προσφεύγουν στη διπλή απασχόληση είναι υψηλότερο στις προβληματικές περιοχές.
- Στο Ν. Ξάνθης οι προβληματικές περιοχές συγκεντρώνουν το περισσότερο ζωικό κεφάλαιο και τον κύριο όγκο της επιχειρηματικής βοοτροφίας, σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει στο Ν. Ροδόπης.

Στην προβληματική εικόνα που παρουσιάζουν οι ορεινές και ημιορεινές περιοχές, συνετέλεσαν δύο παράγοντες:

1. Η κρίση της καπνοκαλλιέργειας τη δεκαετία του '50, η οποία αποτέλεσε για περισσότερο από δύο αιώνες τη βασικότερη πηγή εισοδήματος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων της περιοχής. Γενικά, στη Θράκη καλλιεργούνταν καπνός ανατολικού τύπου (μικρόφυλλος αρωματικός καπνός «μπασμά») με παραγωγή 26.800 τον. την περίοδο 1935-39 και 35.500 τον. την περίοδο 1956-57, που αντιστοιχούσαν προπολεμικά στο 44,5% και μεταπολεμικά στο 37,2% της συνολικής παραγωγής καπνού. Όμως, η στροφή προς τη παραγωγή καπνών αμερικανικού τύπου αποτέλεσε σοβαρό πλήγμα στην καπνοκαλλιέργεια της περιοχής. Το 1991, σε σύνολο παραγωγής καπνού 530.529 τόνων ολόκληρης της Χώρας, η Θράκη συμμετείχε με παραγωγή 11.010 τόνων (μόλις 2% της συνολικής παραγωγής), εξ αιτίας της εφαρμογής ποσοστώσεων στην καλλιέργεια καπνών Βιρτζίνια⁶.
2. Η διάσπαση των επιμέρους ενοτήτων των ορεινών όγκων της περιοχής, ενοτήτων που περιελάμβαναν περισσότερες καλλιέργειες και ανεπτυγμένη νομαδική και ημινομαδική κτηνοτροφία. Οι ορεινές και ημιορεινές ζώνες είναι αυτές που επλήγησαν περισσότερο από την αγροτική έξοδο, καθώς και από τις απαγορεύσεις που ίσχυαν για αρκετό χρονικό διάστημα στο πλαίσιο των στρατηγικών περιορισμών («νεκρές ζώνες» κατά μήκος των ελληνοβουλγαρικών συνόρων την εποχή του ψυχρού πολέμου). Σήμερα η οικονομία τους στηρίζεται σε πολύ περιορισμένη γεωργική παραγωγή, στην εκμετάλλευση των δασών, σε παραδοσιακή κτηνοτροφία και στις εισοδηματικές ενισχύσεις⁷.

3.1.1. Δημόσια παρέμβαση

Η σημαντικότερη δημόσια παρέμβαση στον Πρωτογενή τομέα και κατ' επέκταση στη βιομηχανία αξιοποίησης των προϊόντων του ασκείται μέσω της **Κοινοτικής πολιτικής τιμών** για τα αγροτικά προϊόντα.

Η **Κοινή Αγροτική Πολιτική**, προσανατολισμένη στη στήριξη των τιμών, προκάλεσε σε όλη τη Χώρα αύξηση της παραγωγής στα ήδη κυρίαρχα προϊόντα, χωρίς να παρεμβαίνει στο βασικό για την ελληνική γεωργία πρόβλημα των χαμηλών αποδόσεων. Παράλληλα, το «άνοιγμα» της ελληνικής αγοράς στα Κοινοτικά προϊόντα και σε αυτά των Τρίτων Χωρών για τις οποίες ισχύουν προνομιακές συμφωνίες της Κοινότητας, επιδείνωσε το πρόβλημα των χαμηλών αποδόσεων λόγω

⁵ Καρανικόλας Π. (2000), σελ. 103.

⁶ Χολέβας Ι.Κ. (1993), σελ. 34-35.

⁷ Καρανικόλας Π. (2000), σελ. 99.

της χαμηλότερης παραγωγικότητας των ελληνικών αγροτικών εκμεταλλεύσεων και του υψηλότερου σχετικού κόστους παραγωγής.

Το συνολικό αποτέλεσμα κατά την πρώτη αυτή περίοδο ήταν να αναπροσανατολιστεί η αγροτική παραγωγή προς τα ήδη πλεονασματικά προϊόντα και να γίνουν ακόμα περισσότερο ελλειμματικές οι παραγωγές. Παράλληλα, καθώς το 80% των ενισχύσεων κατευθύνθηκε στις «μειονεκτικές» κατά τα Κοινοτικά κριτήρια περιοχές, έγινε δυνατή η επιβίωση όλων των προβληματικών εκμεταλλεύσεων και δεν καταβλήθηκε ιδιαίτερη προσπάθεια στον τομέα της αναδιάρθρωσης των αγροτικών δομών⁸.

Έτσι για την Ξάνθη και την ευρύτερη χωρική ζώνη της Θράκης, το συνδυασμένο αποτέλεσμα της πολιτικής τιμών και εισοδημάτων και των δημόσιων έργων αγροτικής υποδομής δεν επέφερε ιδιαίτερα αξιόλογο επίπεδο εκσυγχρονισμού των αγροτικών δομών στην περιοχή. Ο πίνακας 3.4 αποτυπώνει την κατάσταση των αγροτικών δομών της Ξάνθης και τη θέση της συγκριτικά με τη Θράκη και το σύνολο της Χώρας. Τα στοιχεία αφορούν το επίπεδο εκμετάλλευσης, εκμηχάνισης, εκσυγχρονισμού (αναλογία αρδευόμενης γης), καθώς και τον καταμερισμό της απασχόλησης σε τομείς του αγροτικού τομέας (γεωργία, κτηνοτροφία, δάση, αλιεία). Τα συμπεράσματα που βγαίνουν από τα στοιχεία αυτού του πίνακα είναι τα εξής:

- Παρά το υψηλό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων του Νομού (μέση εκμετάλλευση: 40,5 στρέμματα) και το ικανοποιητικό επίπεδο εκμηχάνισης (πυκνότητα ελκυστήρων υψηλότερη από το μέσο όρο), η καλλιεργούμενη έκταση ανά απασχολούμενο παραμένει χαμηλή.
- Η ένταση εργασίας στην Ξάνθη, η οποία μετριέται σε ανθρωποημέρες απασχόλησης ανά εκμετάλλευση σε ετήσια βάση είναι κατά πολύ υψηλότερη από τη Θράκη και από τον εθνικό μέσο όρο, πιθανότατα λόγω του μειονοτικού παράγοντα. Το γεγονός αυτό προοιωνίζει έντονο πρόβλημα απασχόλησης που θα προκύψει από την απελευθέρωση εργατικού δυναμικού από τον αγροτικό τομέα.
- Μικρή συμμετοχή του Νομού παρουσιάζεται ως προς την κατανομή της απασχόλησης στους μη γεωργικούς αγροτικούς τομείς, που προσελκύουν και το ενδιαφέρον των κατευθύνσεων της Κ.Α.Π.
- Πιο ικανοποιητική εικόνα παρουσιάζεται στον τομέα της άρδευσης, στοιχείο που υποδηλώνει ένα ικανοποιητικό επίπεδο εκσυγχρονισμού των συστημάτων καλλιεργειών.

Υπάρχει επομένως ένα καίριο ζήτημα προώθησης των αναγκαίων αναδιαρθρώσεων της περιοχής μέσω της σχεδιασμένης υποβολής προτάσεων με τις διαδικασίες του Ε.Π.

3.1.2. Η επίδραση των νέων μεταρρυθμίσεων της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής

Οι πρόσφατες μεταρρυθμίσεις της Κ.Α.Π. και η συμφωνία της G.A.T.T. θέτουν νέου είδους προβλήματα και επιβάλλουν ορισμένες επισημάνσεις. Έτσι, τα διάφορα κοινοτικά μέτρα στήριξης της παραγωγής ισχύουν πια για ορισμένα και αυστηρώς καθορισμένα σε ατομική ή σε περιφερειακή βάση δικαιώματα, που ανάλογα με το προϊόν εξειδικεύονται σε στρέμματα, κεφάλια ζώων ή παραγόμενες

⁸ Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996), τόμος Α', σελ. 14-15.

ποσότητες. Η αύξηση της παγκοσμιοποίησης της αγοράς με τις χαμηλότερες τιμές των ανταγωνιστικών προϊόντων και κατά συνέπεια οι περιορισμοί που επιβάλλονται ως προς τις επιδοτήσεις των επί πλέον ποσοτήτων, που προκύπτουν από την επέκταση των αρδευόμενων εδαφών (κυρίως από την κατασκευή του φράγματος Θησαυρού) και την εντατικοποίηση της παραγωγής, θέτουν ορισμένα σοβαρά ζητήματα ως προς την κατανομή των εθνικών ποσοστώσεων και την στήριξη της παραγωγής ορισμένων ευαίσθητων προϊόντων της Κ.Α.Π. που παράγονται στην Ξάνθη και γενικότερα στη Θράκη⁹.

Η αναζήτηση βιώσιμης προοπτικής για την αγροτική παραγωγή θα πρέπει να προσανατολιστεί στη μείωση του κόστους, στη βελτίωση της ποιότητας και της εμπορίας των προϊόντων.

Οι βασικές μεταρρυθμίσεις της Κ.Α.Π. αφορούν κυρίως τους τομείς των σιτηρών, του βοείου κρέατος και των ελαιούχων σπόρων και συνίστανται σε αισθητή μείωση των εγγυημένων τιμών με παράλληλη χορήγηση αντισταθμιστικών αποζημιώσεων.

Προκειμένου να συνεκτιμηθούν οι επιπτώσεις από την αναθεώρηση της Κ.Α.Π. σε μία προοπτική εντατικοποίησης της γεωργικής δραστηριότητας στο Νομό, θα γίνει μία αναφορά σε ορισμένα τοπικά γεωργικά προϊόντα της Θράκης¹⁰. Έτσι:

- Για τα σιτηρά, η υποχρέωση να παραμένει ακαλλιέργητο το 15% της βασικής έκτασης που καλλιεργείται με αροτραίες καλλιέργειες από την χορήγηση αντισταθμιστικής στρεμματικής ενίσχυσης, η οποία προκύπτει από την σταδιακή μείωση των θεσμικών τιμών, δεν αναμένεται να επιφέρει αρνητικές συνέπειες στην παραγωγή τους, αφού ο περιορισμός του 15% δεν αφορά μεγάλο αριθμό εκμεταλλεύσεων. Ειδικότερα, για το σκληρό σιτάρι, φαίνεται ότι διατηρείται το προηγούμενο «ευνοϊκό» καθεστώς. Δεν απαιτείται, δηλαδή, η χρησιμοποίηση πιστοποιημένου σπόρου για την καλλιέργεια, γεγονός που θα είχε ιδιαίτερα δυσμενείς επιπτώσεις στο κόστος παραγωγής.
- Για το καλαμπόκι, οι προοπτικές που προκύπτουν για τη Θράκη είναι ευνοϊκές, καθώς οι στρεμματικές επιδοτήσεις που αντισταθμίζουν τη μείωση των τιμών ισχύουν για τις υψηλές στρεμματικές αποδόσεις που σημειώνονται στη Χώρα μας και στην περιοχή.
- Για το βαμβάκι, η μείωση της ενίσχυσης σε περίπτωση υπέρβασης της μέγιστης εγγυημένης ποσότητας θα φτάνει ποσοστό 15%. Για το ελληνικό όμως βαμβάκι υπάρχει μία προς το ευνοϊκότερο ρύθμιση, αφού για τον υπολογισμό του ποιοτικού τύπου προτείνονται ποσοστά υγρασίας και ξένων υλών απόλυτα συμβατά με την ποιότητα του ελληνικού βαμβακιού.
- Για τα καπνά ανατολικού τύπου, αν και δέχονται επαρκή ενίσχυση, θα πρέπει ωστόσο να διαμορφωθούν μηχανισμοί εξασφάλισης του παραγωγού για τις εμπορικά αδιάθετες ποσότητες (π.χ. με τη δημιουργία ρυθμιστικού μηχανισμού αποθεματοποίησης με κοινοτική χρηματοδότηση), τουλάχιστον για τις ποικιλίες ανατολικού τύπου, λόγω των ειδικών συνθηκών που επικρατούν στην εμπορία τους.

⁹ Ακαδημία Αθηνών (1994), σελ. 22.

¹⁰ Ακαδημία Αθηνών (1994), σελ. 22-23.

- Για τη ζάχαρη και τη βιομηχανική τομάτα δεν αναμένεται μεταβολή της εθνικής ποσόστωσης. Ενδεχόμενη μείωση των τιμών πρέπει να επιδιωχθεί να αντισταθμιστεί με αύξηση των στρεμματικών επιδοτήσεων στους παραγωγούς.

Η κτηνοτροφία: το συγκριτικό πλεονέκτημα που δημιουργείται στην εγχώρια παραγωγή ζωοκομικών προϊόντων (εξαιτίας της απόστασης από άλλες χώρες της Κοινότητας) δεν θεωρείται αρκετό για να αντιμετωπιστούν οι νέες συνθήκες απελευθέρωσης των εισαγωγών με την άρση των εμποδίων στη διακίνηση των αγαθών και την συνεπαγόμενη διείσδυση των κοινοτικών προϊόντων στην εγχώρια αγορά (βόειο κρέας κυρίως και τυριά).

Γενικά, στην περιοχή της Θράκης, υπήρξε στο παρελθόν αξιόλογη ανάπτυξη της βοοτροφίας-αγελαδοτροφίας, με την εγκατάσταση δύο από τις μεγαλύτερες μονάδες της Χώρας (ΣΕΠΕΚ στην Κομοτηνή και ΘΡΑΚΗ στον Έβρο). Παράλληλα, στην ίδια περιοχή λειτουργούν δίκτυα συλλογής γάλακτος των μεγάλων γαλακτοβιομηχανιών (Νεστέλέ, Ροδόπη, Αγρό) στη Β. Ελλάδα. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται κάμψη της δραστηριότητας και μείωση του ζωικού κεφαλαίου βοοειδών. Τα προβλήματα του κλάδου συνίστανται στην έλλειψη βοσκοτόπων, το μικρό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων και την κατάσταση του αναπαραγωγικού υλικού¹¹.

Πάντως, οι εκτιμήσεις για τις προοπτικές ανάπτυξης του τομέα της κτηνοτροφίας, και ιδιαίτερα της εκτροφής μεγάλων ζώων στην περιοχή ήταν και είναι περισσότερο ευοίωνες. Τα τοπικά αδιαμφισβήτητά συγκριτικά πλεονεκτήματα (παραγωγή ζωοτροφών, εδαφοκλιματικές συνθήκες, υποδομή σφαγείων), αν αξιοποιούνταν με τις ανάλογες προϋποθέσεις, θα μπορούσαν να στηρίξουν την ανταγωνιστική ανάπτυξη του τομέα. Εκτιμάται ότι είναι εφικτή ή άμεση αύξηση του ζωικού κεφαλαίου σε ποσοστό 10-20%¹².

3.1.3. Κανονισμός (ΕΟΚ) 866/90 «Για την βελτίωση των συνθηκών μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων»

i. Σκοπός

Ο Κανονισμός 866/90 περιλαμβάνει Κοινοτικές και Εθνικές ενισχύσεις Επενδυτικών Σχεδίων για την βελτίωση των συνθηκών μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων που μπορούν να ενταχθούν στα παρακάτω τομεακά προγράμματα:

- A. Τομεακό σχέδιο ζωικής παραγωγής
- B. Τομεακό σχέδιο ελιάς- ελαιούχων σπόρων – σιτηρών
- Γ. Τομεακό σχέδιο ελαιούχων, οπωροκηπευτικών και οίνου.

Για τη Θράκη, στην οποία υπάγεται και ο Ν. Ξάνθης, ο εν λόγω Κανονισμός προβλέπει από τα πιο υψηλά ποσοστά επιδότησης των ενισχυόμενων τομέων αγροτικών δραστηριοτήτων. Συγκεκριμένα, τα ποσοστά στην περιοχή είναι: 10% Εθνική επιδότηση και 50% Κοινοτική.

ii. Τομείς που ενισχύονται

Οι τομείς που ενισχύονται είναι οι εξής:

¹¹ Ακαδημία Αθηνών (1994), σελ. 24.

¹² Ακαδημία Αθηνών (1994), σελ. 24.

ΚΡΕΑΣ

1. Βελτίωση υποδομών σφαγείων ζώων και κρεαταγορών
2. Εκσυγχρονισμός και δημιουργία νέων μονάδων τεμαχισμού και παρασκευής νωπών και κατεψυγμένων κρεατοσκευασμάτων
3. Εκσυγχρονισμός μονάδων παραγωγής προϊόντων με βάση το κρέας
4. Εκσυγχρονισμός ή μετεγκατάσταση των 2 κρεαταγορών (Αθηνών-Θεσσαλονίκης)
5. Ίδρυση και εκσυγχρονισμός των υποπροϊόντων και παραπροϊόντων κρέατος

ΓΑΛΑ

1. Δημιουργία νέων εγκαταστάσεων επεξεργασίας γάλακτος
2. Ορθολογική ανάπτυξη – εκσυγχρονισμός – μετεγκατάσταση υφιστάμενων εργοστασίων γάλακτος
3. Μετεγκατάσταση τυροκομείου (κυρίως για λόγους που αφορούν το περιβάλλον)
4. Εκσυγχρονισμός τυροκομείων
5. Ίδρύσεις μικρών τυροκομείων
6. Δημιουργία νέων μονάδων συγκέντρωσης και πρόψυξης γάλακτος

ΑΥΓΑ

1. Δημιουργία – εκσυγχρονισμός μονάδων τυποποίησης
2. Δημιουργία – εκσυγχρονισμός μονάδων επεξεργασίας

ΠΟΥΛΕΡΙΚΑ

1. Δημιουργία νέων μονάδων
2. Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων εγκαταστάσεων
3. Μετεγκατάσταση πτηνοσφαγείων για λόγους προστασίας του περιβάλλοντος χωρίς αύξηση δυναμικότητας
4. Ίδρυση τμημάτων τεμαχισμού και παραπέρα τυποποίησης κρέατος πουλερικών

ΜΕΛΙ

1. Δημιουργία νέων εγκαταστάσεων μεταποίησης για την παρασκευή προϊόντων υγιεινής διατροφής και ζαχαροπλαστικής
2. Μετεγκατάσταση μονάδων επεξεργασίας σε σύγχρονες εγκαταστάσεις με παράλληλα εκσυγχρονισμό, χωρίς αύξηση δυναμικότητας
3. Εκσυγχρονισμός μονάδων επεξεργασίας χωρίς αύξηση δυναμικότητας
4. Δημιουργία νέων μονάδων τυποποίησης – επεξεργασίας σε σύγχρονες εγκαταστάσεις με παράλληλα εκσυγχρονισμό χωρίς αύξηση δυναμικότητας

ΣΗΡΟΤΡΟΦΕΙΑ

Ίδρυση σύγχρονης μονάδας αναπλήνισης κουκουλιών στο Νομό Έβρου

ΣΙΤΗΡΑ

1. Δημιουργία υποδομής για την παραλαβή σιτηρών και την ξήρανση (αραβόσιτου) στις ζώνες παραγωγής στις οποίες έχει αποδειχθεί ανεπάρκεια τέτοιων μηχανημάτων
2. Κατασκευή SILOS για αποθήκευση σιτηρών στις ζώνες παραγωγής
3. Εκσυγχρονισμός παλαιών αποθηκών οριζόντιου τύπου για την ασφαλή από υγειονομική άποψη αποθήκευση σιτηρών
4. Εγκατάσταση σύγχρονου τεχνικού εξοπλισμού στα SILO για εξαερισμό με ψυχρό αέρα, κυρίως στις Περιφέρειες που σημειώνονται υψηλές θερμοκρασίες
5. Εκσυγχρονισμός ξηραντηρίων

ΕΛΑΙΟΥΧΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

1. Εκσυγχρονισμός / μετεγκαταστάσεις ελαιοτριβείων
2. Εκσυγχρονισμός ελαιοδεξαμενών
3. Κατασκευή μονάδων βιολογικού καθαρισμού συνδεδεμένων με μονάδες έκθλιψης ελαίων

ΟΙΝΟΣ

1. Συγγώνευση οινοποιείων με παράλληλη μείωση της δυναμικότητας τουλάχιστον κατά 20% με στόχο την ορθολογικοποίηση της παραγωγής
2. Εγκατάσταση βιολογικού καθαρισμού σε υπάρχοντα οινοποιεία και λοιπές επενδύσεις που προβλέπουν την προστασία του περιβάλλοντος
3. Ίδρυση / εκσυγχρονισμός μονάδων παραγωγής οίνων από προϊόντα βιολογικής αμπελουργίας

ΟΠΩΡΟΚΗΠΕΥΤΙΚΑ

1. Εμπορία νέων μονάδων
2. Εκσυγχρονισμοί, επεκτάσεις, μετεγκαταστάσεις υπαρχουσών μονάδων συσκευασίας, εμπορίας
3. Ίδρυση νέων μονάδων για την ικανοποίηση των αναγκών μεταποίησης φρούτων, λαχανικών, βρώσιμων ξηρών φρούτων και άλλων φρούτων
4. εκσυγχρονισμός και ορθολογική οργάνωση των υφιστάμενων μεταποιητικών μονάδων

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΩΝ ΕΛΑΙΩΝ

1. Εκσυγχρονισμός μονάδων επεξεργασίας βρώσιμων ελαίων χωρίς αύξηση δυναμικότητας
2. Συμπλήρωση εξοπλισμού υπαρχουσών μονάδων σε γραμμές συσκευασίας καταναλωτή, παραγωγής νέων προϊόντων και εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού
3. Μετεγκαταστάσεις που αφορούν τη μεταφορά μονάδων από αστικές περιοχές για λόγους που σχετίζονται με τη ρύπανση

ΑΝΘΗ

1. Δημιουργία νέων εγκαταστάσεων μεταποίησης
2. Δημιουργία νέων εγκαταστάσεων εμπορίας
3. Εκσυγχρονισμός και ορθολογική ανάπτυξη των υπαρχουσών εγκαταστάσεων

ΓΕΩΜΗΛΑ

1. Ίδρύσεις / εκσυγχρονισμοί μονάδων συσκευασίας και συντήρησης νωπών γεωμηνών.
2. Μετεγκαταστάσεις για λόγους προστασίας περιβάλλοντος
3. Ίδρύσεις νέων μονάδων, επεκτάσεις / εκσυγχρονισμοί, συμπληρώσεις υφιστάμενων μονάδων με σκοπό την παραγωγή νέων προϊόντων, όπως
 - Προτηγανισμένης πατάτας
 - Τσιπς ή σνακς πατάτας

ΖΩΟΤΡΟΦΕΣ

Ορθολογική ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός των υπαρχουσών εγκαταστάσεων που αφορούν μονάδες συνολικής δυναμικότητας μικρότερης των 20.000 τόνων ετησίως

iii. Νομικό πλαίσιο επενδυτικών σχεδίων

Φορείς

Φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή ενώσεις αυτών που τελικά επιβαρύνονται με το κόστος της πραγματοποίησης του σχεδίου.

Επιλέξιμες δαπάνες

Ως επιλέξιμες θεωρούνται οι ακόλουθες δαπάνες:

- Κατασκευή, επέκταση, εκσυγχρονισμός βιομηχανοστασίων, κτιριακών ειδικών και βοηθητικών χώρων, καθώς και δαπάνες διαμόρφωσης περιβάλλοντος χώρου
- Κατασκευή νέων αποθηκευτικών, ψυκτικών χώρων και χώρων ξήρανσης και συντήρησης προϊόντων
- Αγορά και εγκατάσταση σύγχρονου εξοπλισμού
- Αγορά και εγκατάσταση σύγχρονων συστημάτων μηχανοργάνωσης, περιλαμβανομένου και του απαραίτητου λογισμικού
- Δαπάνες αγοράς και εγκατάστασης σύγχρονου εξοπλισμού ή μεταφορικών μέσων για τη μεταφορά προϊόντων εντός των εγκαταστάσεων των επιχειρήσεων
- Δαπάνες νέων αυτοκινήτων – ψυγείων.

Μη επιλέξιμες δαπάνες

Ως μη επιλέξιμες θεωρούνται οι ακόλουθες δαπάνες:

- Αγορά οικοπέδου
- Αγορά κτιριακών εγκαταστάσεων
- Κόστος προσωρινών έργων μη αμέσως συνδεδεμένων με την εκτέλεση του έργου
- Συμβολαιογραφικά έξοδα, φόροι κλπ.
- Δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν νωρίτερα των έξι (6) μηνών πριν την υποβολή του οικείου Λειτουργικού προγράμματος στην Ε.Ε.
- Εξοπλισμός αναψυχής
- Αγορά οχημάτων εκτός ειδικών και αναγκαίων για τη μεταφορά του βασικού πρωτογενούς προϊόντος προς τον χώρο μεταποίησης
- Εξοπλισμός γραφείου (επιδοτείται η αγορά fax, τηλεφωνικών εγκαταστάσεων, ηλεκτρονικών υπολογιστών, software και telescripteur, όπως και η αγορά εξοπλισμού εργαστηρίου στον βαθμό που εξυπηρετεί την λειτουργία της μονάδας)
- Αγορά υλικών αποσβεσίμων σε διάρκεια μικρότερης του έτους
- Μη φυσικές επενδύσεις, συμπεριλαμβανομένων των δημοσιονομικών επιβαρύνσεων
- Αποζημιώσεις σε τρίτους
- Ο ΦΠΑ εφόσον ανακτάται
- Επισκευές και συντήρηση των κτιριακών εγκαταστάσεων και μηχανολογικού εξοπλισμού
- Αγορά μεταχειρισμένων μηχανημάτων και εξοπλισμού
- Εργασίες πρασίνου και έργα διακόσμησης
- Έργα οδοποιίας πέραν των απολύτως αναγκαίων
- Αμοιβές προσωπικού και εργοδοτικές εισφορές, εκτός αν εργαστεί αποκλειστικά για την υλοποίηση της επένδυσης και απολυθεί με το πέρας της
- Γενικά έξοδα και απρόβλεπτα μεγαλύτερα σε ποσοστό του 12% των επιλέξιμων δαπανών
- Επενδύσεις σχετικές με σπίτια μεγαλύτερες των 60,000 ECU.

Σημειωτέον ότι η εκπαίδευση του προσωπικού δεν επιδοτείται.

Επιπλέον, η ασφάλιση των κατασκευών, η άδεια ανέγερσης των κτιρίων, οι αμοιβές των μηχανικών και αρχιτεκτόνων, όπως και ο εδαφοτεχνικές μελέτες αποτελούν επιλέξιμες δαπάνες, σε αντίθεση με την δαπάνη για την σύνταξη της τεχνοοικονομικής μελέτης.

Χρόνος υποβολής μελετών

Η διαδικασία υποβολής και αξιολόγησης αιτημάτων των τομεακών προγραμμάτων της πενταετίας 1994-1999 έχει ολοκληρωθεί. Αναμένεται η κατάρτιση και προκήρυξη των νέων τομεακών προγραμμάτων.

Έγκριση επενδυτικών σχεδίων

Η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων προβαίνει στην έγκριση ενός Λειτουργικού Προγράμματος το αργότερο εντός έξι (6) μηνών από την υποβολή του. Η έγκριση αυτή αποτελεί ανάληψη δέσμευσης. Στην συνέχεια το Υπουργείο Γεωργίας προβαίνει στην οριστική έγκριση των έργων που υπάγονται στο Λειτουργικό Πρόγραμμα με απόφαση του Υπουργού Γεωργίας.

Όρια ενίσχυσης επενδυτικού σχεδίων

Η ενίσχυση της Ε.Ε. δεν μπορεί να υπερβαίνει το 50% των επιλέξιμων δαπανών. Η ενίσχυση από το Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων δεν μπορεί να είναι μικρότερη του 5% των επιλέξιμων δαπανών. Οποιαδήποτε υπέρβαση εγκεκριμένου προϋπολογισμού, αιτιολογημένη ή μη, επιβαρύνει τον φορέα.

Έναρξη των εργασιών

Η έναρξη των εργασιών ενός επενδυτικού σχεδίου μπορεί να γίνει με ευθύνη του φορέα σε διάστημα έξι (6) μηνών πριν την παραλαβή του οικείου Λειτουργικού Προγράμματος από την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Επενδυτικά σχέδια που ξεκίνησαν νωρίτερα αποκλείονται.

Χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης

Ο φορέας οφείλει να τηρεί πιστά το χρονοδιάγραμμα. Έργα ενταγμένα σε Λειτουργικά Προγράμματα μεγαλύτερα του έτους και των οποίων οι εργασίες δεν ξεκίνησαν το αργότερο μέσα σε δώδεκα (12) μήνες μετά την έγκρισή τους θα ακυρώνονται. Για Λειτουργικά Προγράμματα μικρότερα του έτους, το όριο έναρξης των εργασιών ανέρχεται στους έξι (6) μήνες. Έναρξη θεωρείται η ανάλωση τουλάχιστον της ίδιας συμμετοχής.

3.2. Το μεταποιητικό δυναμικό του Νομού και η εξέλιξή του

Το είδος του μεταποιητικού δυναμικού της περιοχής προσδιορίζεται καταρχήν από τον φυσικό πλούτο της (βαμβάκι, καπνά, δημητριακά κλπ.) αλλά και από την τοπική ζήτηση (μη μεταλλικά ορυκτά για κατασκευαστικές δραστηριότητες, μεταλλικά προϊόντα κλπ.). Η υπερτοπική και εξωτερική ζήτηση ευνόησαν την περαιτέρω ανάπτυξη πολλών προϊόντων (νηματοργία, καπνά κλπ.) και ενίσχυσαν αποφασιστικά ορισμένες δραστηριότητες (χαρτί, ζάχαρη κ.α.). Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '80, η μεταποίηση στην Ξάνθη αναπτύσσεται με αξιόλογους ρυθμούς. Στο διάστημα 1978-1984, οι μεταποιητικές μονάδες αυξήθηκαν κατά 10,9%. Την ίδια

περίοδο η απασχόληση ακολουθεί την αυξητική πορεία των μεταποιητικών κλάδων, σημειώνοντας ιδιαίτερη άνθηση (% αύξησης: 48,5%). Σημαντικότερη αύξηση σημείωσαν οι καθ' αυτό παραγωγικές επιχειρήσεις του μεταποιητικού τομέα (% αύξησης καταστημάτων: 12,5%, απασχολούμενων: 49,9%), η οποία αντανάκλα την πολιτική προώθησης των παραγωγικών επενδύσεων, όπως π.χ. επιχειρήθηκε μέσω του αναπτυξιακού Ν.1262/82 «περί κινήτρων επενδύσεων»¹³. Έτσι, η εγκατεστημένη υποδύναμη υπερδιπλασιάστηκε την εν λόγω περίοδο (πίνακας 3.5). Η θετική εξέλιξη των μεγεθών αυτών μπορεί να αποδοθεί στην ίδρυση μερικών μεγάλων μονάδων (με πάνω από 100 εργαζόμενους)¹⁴.

Την επόμενη περίοδο (1984-1988), ο ρυθμός μεγέθυνσης της μεταποίησης επιβραδύνθηκε. Η επιβράδυνση που χαρακτήρισε το σύνολο των επιχειρήσεων της Θράκης (βλ. επόμενους πίνακες), παρουσιάστηκε πιο έντονη στο Ν. Ξάνθης, όπου η υποδύναμη μειώθηκε κατά 1,2% και ο αριθμός των καταστημάτων και των παραγωγικών μονάδων κατά -3,7% και -2,9% αντίστοιχα. Μεγαλύτερη ανθεκτικότητα στην χαρακτηριζόμενη βιομηχανική κρίση της περιόδου εμφάνισε η απασχόληση, η οποία αυξήθηκε περίπου κατά 10% την εν λόγω περίοδο. Το γεγονός αυτό αποδίδεται αφενός στη μεγάλη κυριαρχία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, οι οποίες, λόγω της μεγαλύτερης ευελιξίας τους αντιστέκονται καλύτερα σε περιόδους κρίσης (ταχύτερη προσαρμογή του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού, λιγότερες απολύσεις κλπ.) και αφετέρου, στη στην παραδοσιακή διάρθρωση των μεταποιητικών κλάδων (τρόφιμα, ενδύματα), που δεν υφίστανται τις ευρύτερες τεχνολογικές και διαρθρωτικές μεταβολές λόγω της χαμηλής τεχνολογίας που διαθέτουν και που η βιωσιμότητα αυτών βασίζεται κυρίως σε οικονομίες έντασης εργασίας (όπως φθινό εργατικό δυναμικό).

3.3. Η κρίση της τοπικής βιομηχανίας

Τα τελευταία χρόνια, η τοπική μεταποίηση, όπως αποτυπώνεται στον κύκλο εργασιών των επιχειρήσεων, αντιμετωπίζει συνθήκες οξείας κρίσης. Συγκεκριμένα, ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων από 84,6 δις που ήταν το 1993, έπεσε στα 54,9 δις το 1994 (% μεταβολής: -35,1%). Η μικρή ανάκαμψη που παρουσιάστηκε το 1995 (63,4 δις και ποσοστό μεταβολής: 15,5%) δεν ήταν αρκετή για να ισορροπήσει τη μεγάλη ύφεση της προηγούμενης περιόδου (πίνακας 3.6).

Οι κυριότεροι παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά το μεταποιητικό δυναμικό της περιοχής μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο κατηγορίες¹⁵:

1. Γενικότεροι παράγοντες, οι οποίοι επηρεάζουν το σύνολο των μεταποιητικών επιχειρήσεων.
2. Ειδικότεροι παράγοντες, οι οποίοι εμφανίζονται έντονα σε ορισμένα τμήματα του μεταποιητικού δυναμικού ή σε μεμονωμένες επιχειρήσεις.

Στην πρώτη κατηγορία παραγόντων (γενικότερου περιεχομένου), επισημαίνονται τα εξής:

- Η βαθμιαία ακύρωση των αρχικών προνομίων που δόθηκαν στις επιχειρήσεις της περιοχής από τους αναπτυξιακούς νόμους (289/76, 1262/82 κ.α.) και με βάση τα οποία έκαναν τα επιχειρηματικά τους σχέδια, όπως η κατάργηση της 50% μείωσης των εργοδοτικών εισφορών στο Ι.Κ.Α. ή η μη εφαρμογή του

¹³ Βλ. παρακάτω – παρ.3.6.

¹⁴ Ακαδημία Αθηνών (1994), σελ. 25.

¹⁵ Ακαδημία Αθηνών (1994), σελ. 28-29, 34-37.

χαμηλότερου Φόρου Κύκλου Εργασιών κλπ. Επιπλέον, η ικανοποιητική δυναμική στήριξη των κινήτρων στις επιχειρήσεις της περιοχής δεν είχε την απαιτούμενη συνέχεια. Έτσι, ενώ αρχικά η εξέλιξη των επενδύσεων ήταν ικανοποιητική και εγκαταστάθηκαν στην περιοχή μερικές μεγάλες παραγωγικές μονάδες, κατόπιν υπήρξε διασπορά των διαθέσιμων πόρων σε μικρές και λιγότερο αποτελεσματικές μονάδες, καθώς και περιορισμένη απορροφητικότητα¹⁶.

- Η κακή κατάσταση των υποδομών, όπως το ανεπαρκές δίκτυο μεταφορών ή η ελλιπής οργάνωση και εξυπηρέτηση των ΒΙ.ΠΕ- παράγοντες αναγκαίοι για τη βιομηχανική δραστηριότητα-με αποτέλεσμα να επιβαρύνεται το κόστος παραγωγής των επιχειρήσεων.
- Το υψηλότερο κόστος της ενέργειας (κυρίως των υγρών καυσίμων) που επιβαρύνονται με το κόστος μεταφοράς και των επικοινωνιών.
- Το υψηλότερο κόστος της συντήρησης, λόγω ανυπαρξίας των κατάλληλων μηχανισμών υποστήριξης (αποθήκες ανταλλακτικών, συνεργεία επισκευής, ειδικευμένοι τεχνίτες).
- Η ανυπαρξία αξιόπιστων μηχανισμών κατάρτισης και επιμόρφωσης στελεχών του εργατικού δυναμικού.
- Η έκταση του φαινομένου της παράλληλης απασχόλησης του εργατικού δυναμικού των επιχειρήσεων σε άλλες εποχιακές αγροτικές δραστηριότητες με αρνητικές επιπτώσεις στην παραγωγικότητα της εργασίας.
- Οι δυσμενείς τοπικές συνθήκες της αγοράς, λόγω της κρίσης της αγροτικής οικονομίας και της ανομοιογένειας του τοπικού πληθυσμού (εξαιτίας της ιδιόμορφης συμπεριφοράς του μουσουλμανικού πληθυσμού). Διαμορφώνονται έτσι μικρές τοπικές αγορές με μικρή συνοχή, οι οποίες είναι απομονωμένες από τον ευρύτερο εθνικό κορμό και από άλλες διεθνείς αγορές, λόγω της γεωγραφικής θέσης και της κακής κατάστασης των εσωτερικών δικτύων μεταφορών και επικοινωνιών και ιδίως λόγω της ανεπάρκειας των υπερτοπικών δικτύων (οδικό, σιδηροδρομικό, λιμενικές εγκαταστάσεις, αεροδρόμιο, επικοινωνίες κλπ.)¹⁷.
- Η έλλειψη ανταγωνιστικότητας σε σχέση με άλλες αγορές του εσωτερικού και του εξωτερικού, λόγω της χαμηλής διακλαδικής και ενδοκλαδικής αναδιάρθρωσης της τοπικής παραγωγικής δομής και πρωταρχικά της τοπικής βιομηχανίας. Η εξωστρέφεια των παραγωγικών κλάδων αποδείχθηκε χαμηλή σε σύγκριση με άλλες Περιφέρειες, π.χ της Ισπανίας και Πορτογαλίας. Βασικοί παράγοντες θεωρούνται η έλλειψη σύγχρονων τεχνολογικών μεθόδων, η χαμηλή ποιότητα των ανθρώπινων πόρων και η έλλειψη νέων οργανωτικών πρακτικών. Παράλληλα, η έλλειψη τεχνικών υποδομών, η οποία παρατηρείται σε όλη τη Θράκη, τίθεται ως φραγμός για την προσέλκυση ξένων κεφαλαίων και την αύξηση της ελκυστικότητας της περιοχής¹⁸.
- Η ανεπάρκεια της δημόσιας διοίκησης, με την ασάφεια του θεσμικού πλαισίου που χαρακτηρίζει τις παραμεθόριες περιοχές και κατ' επέκταση την Ξάνθη.
- Το γενικότερο πολιτικό και ψυχολογικό κλίμα που συνδέεται με το μειονοτικό ζήτημα της περιοχής, το οποίο συντηρεί και αναπαράγει δυσπιστίες και

¹⁶ Αξίζει να σημειωθεί ότι οι εγκρίσεις του Ν.1262/82 για τη Θράκη που προέβλεπε τη δημιουργία συνολικά 929 επιχειρήσεων με συνολικό ύψος επένδυσης 50 δις, πραγματοποιήθηκαν σε μικρό βαθμό (ποσοστό 37% περίπου) και σύμφωνα με την εκτίμηση της Ακαδημίας Αθηνών δημιουργήθηκαν 6-7.000 θέσεις εργασίας.

¹⁷ Το γεγονός αυτό εξηγεί εν μέρει την έντονη διαρροή του πληθυσμού προς τα αστικά κέντρα της περιοχής.

¹⁸ Αναλυτικότερα στοιχεία για τους παράγοντες προσέλκυσης ξένων κεφαλαίων στην περιοχή της Θράκης, βλ. μέρος Δ, παρ. 4.1.3.

αντιπαλότητες. Η έλλειψη επομένως πολιτικής σταθερότητας σε συνδυασμό με την παγίωση της πολιτικής κατάστασης που διαμορφώθηκε μεταπολεμικά, μέχρι το 1989, στο βαλκανικό χώρο, επέδρασε αρνητικά στην εγκαθίδρυση νέων παραγωγικών δραστηριοτήτων στην περιοχή.

Στη δεύτερη κατηγορία παραγόντων (ειδικότερου περιεχομένου), επισημαίνονται τα εξής:

- Η δυσμενής οικονομική κατάσταση ορισμένων από τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις, η οποία αποδίδεται αφενός μεν στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής μέσω των επιχειρήσεων αυτών, αφετέρου δε, στην κακή οργάνωση και επιχειρηματική στρατηγική τους.
- Η ανεπαρκής διαχείριση, η οποία παρατηρείται σε ιδιωτικές επιχειρήσεις, είτε λόγω επιχειρηματικής ανικανότητας, είτε λόγω στρέβλωσης των μηχανισμών των κινήτρων και παραβίασης των κανόνων του παιχνιδιού. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η χρηματοοικονομική επιβάρυνση ορισμένων επιχειρήσεων οφείλεται στην αναξιοπιστία του κράτους, που δεν εκπληρώνει έγκαιρα τις συμβατικές του υποχρεώσεις.
- Ειδική περίπτωση συνιστούν οι δραστηριότητες της κλωστοϋφαντουργίας και της ένδυσης, οι οποίες αναπτύσσουν σχέσεις υπεργολαβίας με κύριες χώρες-εργοδότες, όπως η Γερμανία. Με το άνοιγμα των αγορών και την απελευθέρωση των κοινοτικών εισαγωγών, οι επιχειρήσεις αυτές δέχθηκαν τον ανταγωνισμό από τρίτες χώρες χαμηλού κόστους (Ανατολικής Ευρώπης, Βουλγαρία κ.α.). Ως αποτέλεσμα, αρκετές επιχειρήσεις μετεγκαθίστανται σε αυτές τις χώρες.

3.4. Μεταποιητική δομή

Η μεταποιητική δομή του Νομού διακρίνεται από μία ανισοκατανομή ως προς το μέγεθος των επιχειρήσεων. Δηλαδή, κυριαρχούν οι πολύ μικρές επιχειρήσεις. Το φαινόμενο αυτό ομοιάζει σε κάποιο βαθμό με το μεταποιητικό ιστό της Θράκης. Συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις μεγέθους 0-50 άτομα συγκέντρωναν το έτος 1988¹⁹ τα 830 από τα 853 καταστήματα (το 97,3% των καταστημάτων) και απασχολούσαν συνολικά 2.801 άτομα (το 40,3% των απασχολούμενων). Χαρακτηριστικότερη είναι η συγκέντρωση του μεταποιητικού κλάδου σε επιχειρήσεις μέχρι 5 άτομα, οι οποίες συγκεντρώνουν το 83,1% των καταστημάτων (709 καταστήματα). Στο σύνολο της Θράκης, οι μεταποιητικές επιχειρήσεις της Ξάνθης συγκεντρώνουν το 23,8% των καταστημάτων και απασχολούν το 39,7% των εργαζομένων σε αυτό τον τομέα. Τα αντίστοιχα ποσοστά στο σύνολο Χώρας είναι: Καταστήματα: 0,6%, Απασχολούμενοι: 1% (πίνακας 3.7). Πρέπει να τονισθεί ότι η μοναδική μεγάλη επιχείρηση στην Ξάνθη (και στη Θράκη) είναι η Ελληνική Βιομηχανία Ζάχαρης, η οποία είναι κρατικής αντιλήψεως και περιλαμβάνει μονάδες σε διάφορα σημεία της Χώρας (η βασική της μονάδα βρίσκεται στην πόλη της Θεσσαλονίκης)²⁰. Όσον αφορά τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, αυτές κατέχουν το 23,5% των καταστημάτων και απασχολούν το 28,5% των εργαζομένων. Σε γενικές γραμμές, η μεγαλύτερη αναλογία των μεταποιητικών επιχειρήσεων της Θράκης συγκεντρώνεται στην Ξάνθη, στοιχείο που τη διαφοροποιεί σημαντικά ως προς το βιομηχανικό προφίλ σε σχέση με τους άλλους δύο Νομούς και τονίζει τη δεσπόζουσα θέση του μεταποιητικού κλάδου

¹⁹ Αναφερόμαστε σε αυτό το έτος, διότι μέχρι τότε διεξάγονταν ετήσιες απογραφές στη βιομηχανία-βιοτεχνία σε επίπεδο Νομών.

²⁰ Αναλυτικότερα για τις μεταποιητικές επιχειρήσεις του Νομού, βλ. παρακάτω, παρ.3.7.

στην περιοχή²¹. Σε εθνικό επίπεδο, η μεγαλύτερη συμμετοχή του Νομού εμφανίζεται στις επιχειρήσεις μεγέθους 100-500 ατόμων (% καταστημάτων: 2%, απασχολουμένων: 1,7%).

Τη δεκαετία 1978-88, η δομή του Ν. Ξάνθης παρέμεινε περίπου σταθερή. Έτσι, οι Μ.Μ.Ε. διατηρούν την κυριαρχία τους σε αριθμό καταστημάτων. Αντίθετα, σε επίπεδο απασχολουμένων παρουσιάζεται διαχρονικά μία διασπορά. Η συμμετοχή των επιχειρήσεων μεγέθους 0-50 ατόμων, από 56,3% που ήταν το 1978, μειώθηκε στο 39,5% το 1984, για να αυξηθεί λίγο το 1988. Πάντως σε απόλυτα μεγέθη υπήρξε αύξηση του αριθμού των εργαζομένων καθ' όλη τη δεκαετία (πίνακας 3.8). Από την άλλη πλευρά, αισθητή υπήρξε, την εξαετία 1978-1984, η αύξηση της συμμετοχής των επιχειρήσεων μεγέθους 100-500 ατόμων και σε δευτερεύοντα βαθμό, των επιχειρήσεων μεγέθους 50-100 ατόμων. Την επόμενη τετραετία (1984-88), παρατηρήθηκε πτώση της συμμετοχής και αυτής της κατηγορίας επιχειρήσεων (πίνακας 3.8).

Η μέση μεταποιητική μονάδα στην Ξάνθη μεγάλωσε διαχρονικά σε μέγεθος τη δεκαετία του '80: από 5 άτομα που ήταν το 1978, αυξήθηκε σε 8 άτομα το 1988, ξεπερνώντας τη μέση μεταποιητική μονάδα τόσο της Θράκης, όσο και της Ελλάδας (5 άτομα και για τα δύο χωρικά επίπεδα).

3.5. Κλαδική και χωρική διάρθρωση

Η κλαδική σύνθεση του Νομού με κριτήριο την απασχόληση χαρακτηρίζεται από τη συγκέντρωση στους κλάδους των τροφίμων και της ένδυσης-υπόδησης. Οι δύο αυτοί κλάδοι συγκέντρωναν το 1988 το 48,4% των απασχολουμένων. Η συγκέντρωση υπήρξε ακόμα πιο ισχυρή το 1978: οι ίδιοι κλάδοι εκείνη την περίοδο συγκέντρωναν το 55,3% των απασχολουμένων (πίνακας 3.9).

Οι κλάδοι με το μεγαλύτερο αριθμό καταστημάτων είναι των τροφίμων (16,9%), των μεταφορικών μέσων (15,1%), του μετάλλου (14,7%), της ένδυσης-υπόδησης (12,1%) και του ξύλου-φελλού (10,1%).

Η μεγαλύτερη συγκέντρωση όμως παρουσιάζεται σε επίπεδο ισχύος, με τη μεγαλύτερη εγκατεστημένη υποδύναμη να την κατέχει ο κλάδος των τροφίμων (36,5%). Ο ίδιος κλάδος κατείχε το 1978 το 56% της συνολικής υποδύναμης των κλάδων (πίνακας 3.9).

Κάνοντας μία διαχρονική σύγκριση στα επίπεδα απασχόλησης, αριθμού καταστημάτων και εγκατεστημένης υποδύναμης, βάσει των στοιχείων του πίνακα 3.10, παρατηρούμε τα εξής:

- Σε επίπεδο απασχόλησης, μεγαλύτερη αύξηση παρουσιάζεται στους κλάδους καπνού, ένδυσης-υπόδησης, τροφίμων, χάρτου, κλωστοϋφαντουργίας και πλαστικών. Αντίθετα, σημαντική μείωση της απασχόλησης παρουσιάζεται στους κλάδους δέρματος-γούνας, ξύλου-φελλού και επίπλων.
- Σε επίπεδο αριθμού καταστημάτων, μεγαλύτερη αύξηση παρουσιάζεται στον κλάδο των μεταφορικών μέσων και σε μικρότερο βαθμό, στον κλάδο των

²¹ Αξίζει να σημειωθεί ότι η μέση ισχύς ανά μονάδα εκτιμάται το 1988 σε 89 ίππους, ενώ τα αντίστοιχα μεγέθη για τη Θράκη και τη Χώρα είναι 56 και 48 ίπποι αντίστοιχα.

ηλεκτρικών ειδών. Από την άλλη πλευρά, σημαντική μείωση εμφανίζει ο κλάδος των τροφίμων.

- Σε επίπεδο εγκατεστημένης υποδύναμης, όλοι οι κλάδοι παρουσιάζουν αύξηση, πλην του κλάδου δέρματος-γούνας. Σημαντικότερη, εμφανίζεται στους κλάδους τροφίμων και χάρτου.
- Την περίοδο αυτή εισέρχονται στη βιομηχανία δύο καινούργιοι κλάδοι που ανήκουν στη βαριά βιομηχανία: ο κλάδος παραγωγών πετρελαίου & άνθρακα και ο κλάδος της βασικής μεταλλουργίας.
- Επιπλέον, την περίοδο αυτή παρατηρείται μεγαλύτερη χωρική συγκέντρωση στους κλάδους του καπνού και των τροφίμων. Δηλαδή, έχουμε περιορισμό των επιχειρήσεων αυτών των κλάδων και ταυτόχρονα αύξηση της απασχόλησης στις ήδη υπάρχουσες επιχειρήσεις.
- Τέλος, στους περισσότερους κλάδους παρατηρείται σημαντική αύξηση της απασχόλησης και ιδιαίτερα της ισχύος, χωρίς να αυξάνει κατά ανάλογο ρυθμό ο αριθμός των καταστημάτων. Πράγμα που σημαίνει ότι οι κλάδοι αυτοί αυξάνουν το μέγεθος και τη χωρητικότητά τους και εξοπλίζονται με νέο κεφαλαιουχικό εξοπλισμό.

Μια πιο αντικειμενική αξιολόγηση του βαθμού συγκέντρωσης-διασποράς, της δυναμικότητας και της αποδοτικότητας των μεταποιητικών κλάδων γίνεται με τον υπολογισμό των διαρθρωτικών δεικτών (πίνακας 3.11). Από τους δείκτες αυτούς προέκυψε η μέση απασχόληση ανά μονάδα (απασχολούμενοι/ καταστήματα) και η μέση υποδύναμη ανά εργαζόμενο (υποδύναμη/ απασχολούμενοι). Όπως παρατηρούμε, το έτος 1988, πολύ υψηλοί δείκτες απασχολουμένων ανά μονάδα εμφανίζονται στους κλάδους του χάρτου και του καπνού. Από την άλλη πλευρά, μεγαλύτερη χωρική διασπορά εμφανίζεται στους κλάδους τροφίμων, ένδυσης-υπόδησης, μετάλλου και μεταφορικών μέσων. Όσον αφορά το επίπεδο αποδοτικότητας σε ισχύ ανά απασχολούμενο, υπερέχουν οι κλάδοι του χάρτου και της βαριάς βιομηχανίας, δηλαδή των παραγωγών πετρελαίου & άνθρακα, της βασικής μεταλλουργίας, των χημικών και των μη μεταλλικών ορυκτών.

Στο σύνολο των κλάδων, προκύπτει διαχρονικά μία αύξηση του βαθμού χωρικής συγκέντρωσης των κλάδων (αύξηση του δείκτη «απασχολούμενοι ανά μονάδα» από 5,3 το 1978, σε 8,1 το 1988). Παράλληλα, παρατηρείται μία μετατόπιση των οικονομιών από οικονομίες έντασης εργασίας σε οικονομίες έντασης κεφαλαίου, η οποία αντανακλάται από το διπλασιασμό του δείκτη «υποδύναμη ανά εργαζόμενο» (από 5,5 το 1978, σε 10,9 το 1988). Αυτό σημαίνει ότι την εν λόγω περίοδο γίνονται κάποια βήματα προς ενίσχυση του παραγωγικού δυναμικού και του τεχνολογικού εκσυγχρονισμού των επιχειρήσεων και βάσει των αναπτυξιακών νόμων (289/76, 1262/82 κλπ.- βλ. επόμενη ενότητα) επιχειρείται η εισαγωγή νέων τεχνολογιών, η δημιουργία νέων επιχειρήσεων, καθώς και η ανανέωση και επέκταση των υφιστάμενων. Αφορούν κατά κανόνα μονάδες τοπικής εμβέλειας, συμβατικού προσανατολισμού και μικρού μεγέθους (η μέση εγκεκριμένη επένδυση δεν ξεπερνά τα 53 εκ. σε τρέχουσες τιμές και επρόκειτο να απασχολήσει 12 άτομα)²². Καθοριστικής σημασίας κρίνεται η είσοδος δύο νέων κλάδων υψηλής τεχνολογίας, των παραγωγών πετρελαίου & άνθρακα και των μη μεταλλικών ορυκτών, οι οποίοι εμφανίζουν υψηλούς δείκτες αποδοτικότητας σε εγκατεστημένη ισχύ, επηρεάζοντας έτσι ανοδικά το συνολικό δείκτη «υποδύναμη ανά εργαζόμενο».

²² Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996), τόμος Α', σελ. 27.

Όσον αφορά τη γεωγραφική κατανομή των μεταποιητικών επιχειρήσεων της Ξάνθης, παρατηρείται μία διασπορά στο χώρο. Κυρίως, οι μεγαλύτερες απ' αυτές (που είναι λίγες σε αριθμό) έκριναν σκόπιμο να εγκατασταθούν σε οργανωμένες βιομηχανικές περιοχές, όπως η βιοτεχνική περιοχή (500 στρέμματα) στον οδικό άξονα Καβάλας-Ξάνθης και η βιομηχανική περιοχή (970 στρέμματα), 5 χιλιόμετρα έξω από την πόλη της Ξάνθης²³. Η στρατηγική των επιχειρήσεων ακολούθησε τη λογική της αγοράς, ώστε να ελαχιστοποιηθεί το κόστος εγκατάστασης και λειτουργίας, συνδυάζοντας φθινό οικόπεδο, συγκοινωνιακή εξυπηρέτηση-δίκτυα υποδομών-επικοινωνιών και χαμηλότερο κόστος εργασίας. Η σχετική απροθυμία των επιχειρήσεων για εγκατάσταση σε οργανωμένες ΒΙ-ΠΕ, οφείλεται όχι μόνο στις ανεπάρκειες των υποδομών, αλλά και στις παραπάνω στρατηγικές χωροθέτησης που επιλέγουν οι επιχειρήσεις²⁴.

Οι μονάδες αυτές συγκεντρώνονται κατά μήκος του οδικού άξονα Καβάλας-Ξάνθης και Ξάνθης-Πόρτο Λάγος, ενώ ένα μικρό μέρος βρίσκεται διάσπαρτο στο πεδινό τμήμα της περιοχής²⁵. Οι μεγαλύτερες μονάδες βρίσκονται κοντά στις μεγάλες πόλεις, ενώ οι κλάδοι με τη μεγαλύτερη διασπορά είναι αυτοί των ειδών διατροφής και ένδυσης-υπόδησης²⁶.

Τέλος, όσον αφορά τη χωροθετική σχέση βιομηχανίας - υπηρεσιών, παρατηρείται διαχρονικά αύξηση της συσχέτισης της χωρικής κατανομής της απασχόλησης, μεταξύ των δύο αυτών τομέων στο διάστημα 1978-88. Συγκεκριμένα, στην εν λόγω περίοδο εμφανίζεται αύξηση της συμπληρωματικότητας και της αλληλεξάρτησης των βιομηχανικών κλάδων των τροφίμων, το καπνού, του χάρτου και των πλαστικών-ελαστικών με τις υπηρεσίες των επικοινωνιών, του χονδρεμπορίου και των αποθηκεύσεων. Η εμφάνιση των δύο νέων κλάδων, του χάρτου και των πλαστικών-ελαστικών, το έτος 1988, ερμηνεύεται από το γεγονός ότι έγιναν κάποιες μεγάλες επενδύσεις στους κλάδους αυτούς, αξιοποιώντας τις δυνατότητες που παρείχαν οι νόμοι περί κινήτρων που ψήφισε η πολιτεία με στόχο την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Περιφέρειας²⁷. Επιπλέον, παρατηρήθηκε σταδιακά μία απεξάρτηση από τη βιομηχανική εξειδίκευση της περιοχής στους κλάδους της ένδυσης-υπόδησης και της κλωστουφαντουργίας²⁸. Η εξέλιξη των τομέων των υπηρεσιών, οι οποίες στηρίζουν τη βιομηχανία, προσφέρουν πολλαπλές δυνατότητες για τις επιλογές της βιομηχανικής χωροθέτησης, ενταγμένης σε ένα ευρύτερο πλαίσιο οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Δραστηριότητες που παλαιότερα εντάσσονταν στον κύκλο της βιομηχανικής παραγωγής, αποτελούν πλέον

²³ Ακαδημία Αθηνών (1994), σελ. 27.

²⁴ Καρανικόλας Π. (2000), σελ. 246.

²⁵ Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Τμήμα Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών, Τομέας Γεωγραφίας και Περιφερειακού σχεδιασμού (1994), Καθορισμός Συγκεκριμένων Δράσεων και Ανάπτυξη Κατάλληλων Παρεμβάσεων στις Περιοχές σε Κρίση, «Κεφάλαιο 8: Ξάνθη», σελ. 3.

²⁶ Καρανικόλας Π. (2000), σελ. 101.

²⁷ Αναλυτικότερα για την πολιτική κινήτρων, βλ. παρ.3.6.

²⁸ Τα αποτελέσματα αυτά βασίζονται στη μελέτη των Λουκάκη Π. και Κουτρομανίδη Θ. (1993) που αφορά στην ανάλυση της χωρικής κατανομής της απασχόλησης στη βιομηχανία και τις υπηρεσίες στην Ελλάδα την περίοδο 1978-88. Ερευνήθηκαν 20 βιομηχανικοί κλάδοι και 10 κλάδοι υπηρεσιών σε επίπεδο Νομών, με την ταξινόμηση των Νομών-Περιοχών σε ομοειδείς ομάδες σύμφωνα με τις κοινές απασχολήσεις που εμφανίζουν και έγινε δυνατός ο εντοπισμός: α) των χωρικών σχέσεων μεταξύ βιομηχανίας και υπηρεσιών το έτος 1988 και β) των αλλαγών που συνέβησαν κατά την περίοδο 1978-1988 στις σχέσεις αυτές.

αυτόνομες λειτουργίες, παράλληλες προς τη βασική λειτουργία της παραγωγής²⁹. Η χωρική διάρθρωση και η γνώση των χρήσεων γης, όπου αναπτύσσονται πολλές φορές λειτουργίες συγκρουόμενες είναι απαραίτητες, εφ' όσον θα επιτρέχουν να χαραχθούν πολιτικές κλαδικές-τομεακές που θα αποτρέπουν αυτές τις συγκρούσεις και θα βελτιστοποιούν την απόδοση των κλάδων αυτών των τομέων. Εντούτοις, στο Ν. Ξάνθης δεν φαίνεται να έχει προχωρήσει σε μεγάλο βαθμό ο μετασχηματισμός, η διεύρυνση και η ανάπτυξη υψηλών υπηρεσιών αιχμής, οι οποίες να παρέχουν σύγχρονες λειτουργίες στους βιομηχανικούς κλάδους και να συνδυάζονται, σε τοπικό επίπεδο, με την αναδιάρθρωση και την ανάπτυξη της παραγωγής, των ανταλλαγών και της πληροφορίας. Έτσι, οι υπηρεσίες στήριξης του δευτερογενή τομέα είναι ελλιπείς³⁰.

3.5.1. Πρόταση Χωροταξικής Οργάνωσης του Υ.Χ.Ο.Π. (1984)

- i. *Σύντομη αναφορά στις διαδικασίες, τη σημασία, τη σκοπιμότητα και το χαρακτήρα του Χωροταξικού Σχεδιασμού των Νομών*

Ιστορικό των φάσεων σχεδιασμού

Στα πλαίσια του πενταετούς προγράμματος κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης της Χώρας, άρχισε, με παρεμβάσεις (του τότε) Υ.Χ.Ο.Π., να προωθείται και ο χωροταξικός σχεδιασμός των Νομών.

Η Α' φάση σχεδιασμού ξεκίνησε το Μάιο του 1982, οπότε άρχισαν από το Υ.Χ.Ο.Π. (μαζί με τις διαδικασίες κατάρτισης του 5ετούς) οι διαδικασίες για τον σχεδιασμό του εθνικού χώρου, με έμφαση στο επίπεδο του Νομού.

Η Β' φάση συνδέθηκε με τις μελέτες της Επιχείρησης Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης (Ιούλιος 1983), καθώς επίσης και με την περίοδο οριστικοποίησης των προτάσεων του 5ετούς.

Στη συνέχεια, στις κεντρικές υπηρεσίες, έπειτα από επεξεργασία όλων αυτών των προτάσεων, συντάχθηκε για κάθε Νομό ένα «Συνοπτικό Σχέδιο Δομικών Παρεμβάσεων», το οποίο περιείχε τις «Προτάσεις Χωροταξικής Οργάνωσης».

Διαδικασίες Συνεργασίας και Συμμετοχής

Τόσο στην πρώτη, όσο και στη δεύτερη φάση του σχεδιασμού επιδιώχθηκε και πραγματοποιήθηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό μία πλατειά και δημοκρατική συνεργασία με τους δημόσιους και κοινωνικούς φορείς και τη συμμετοχή του κοινού.

Η συνεργασία των φορέων έγινε τόσο σε κεντρικό, όσο και σε Νομαρχιακό επίπεδο. Επίσης, έγιναν πολλαπλές συνεννοήσεις με την Τοπική Αυτοδιοίκηση (ΤΕΔΚ), καθώς και με όλους τους κοινωνικούς φορείς του Νομού³¹.

Χαρακτήρας και σκοπιμότητα του Χωροταξικού Σχεδιασμού

Ο Χωροταξικός Σχεδιασμός γενικά έτσι όπως επιχειρήθηκε από το Υ.Χ.Ο.Π. είχε σαν στόχο να συγκεκριμενοποιήσει, να εναρμονίσει και να συντονίσει στο επίπεδο του γεωγραφικού χώρου τις οικονομικές, κοινωνικές και τεχνικές

²⁹ Λουκάκης Π., Κουτρομανίδης Θ. (1993), σελ. 2.

³⁰ Ανάμεσα σε τέτοιες υπηρεσίες συγκαταλέγονται τα χρηματοοικονομικά, η διαχείριση, η έρευνα, το μάρκετινγκ, η διαφήμιση κ.α.

³¹ Υ.Χ.Ο.Π. (1984), Προτάσεις Χωροταξικής Οργάνωσης, σελ. 10.

δραστηριότητες του αναπτυξιακού προγραμματισμού με βάση την αρχή της σύμμετρης ανάπτυξης, ώστε να διαμορφωθούν σε κάθε κομμάτι του εθνικού χώρου οι συνθήκες εκείνες που θα επέτρεπαν την κατάκτηση ενός επιπέδου και είδους ζωής σύμφωνα με τις αξίες και τις προσδοκίες του ελληνικού λαού.

«Το Συνοπτικό Σχέδιο Δομικών Παρεμβάσεων» που συντάχθηκε, έδωσε βασικές κατευθύνσεις για την οργάνωση του φυσικολειτουργικού χώρου, με στόχο την υποστήριξη του Προγράμματος Τοπικής Ανάπτυξης. Το σχέδιο αυτό παρουσίασε σε γενικές γραμμές:

- Τους βασικούς αναπτυξιακούς στόχους της περιοχής
- Την επιθυμητή δομή στο χώρο του παραγωγικού συστήματος (διάρθρωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων όλων των τομέων)
- Τα δίκτυα τεχνικής υποδομής (συγκοινωνίες-μεταφορές)
- Την οικιστική δομή του Νομού (κοινωνική υποδομή και υπηρεσίες)
- Τις ζώνες ειδικής προστασίας και σχεδιασμού σε ορισμένες ευαίσθητες ή κρίσιμες περιοχές.

ii. Βασικές κατευθύνσεις και μεθοδολογία

Ακολουθεί μία συνοπτική αναφορά στους στόχους, τη μεθοδολογία και τις αρχές σχεδιασμού που λήφθηκαν υπόψη για την σύνταξη προτάσεων στον τομέα της Μεταποίησης.

Στόχοι

- Έλεγχος της διασποράς βιομηχανικών εγκαταστάσεων στον αγροτικό χώρο
- Σχεδιασμός ζωνών αποκλειστικής βιομηχανικής χρήσης
- Έμφαση στις περιβαλλοντικές παραμέτρους της βιομηχανικής χωροθέτησης.

Μεθοδολογία και αρχές σχεδιασμού

Οι προτάσεις περιλαμβάνουν τον προσδιορισμό μίας σειράς χωρικών υποδοχέων της μεταποίησης, συσχετισμένων με τις άλλες χρήσεις, στους οποίους επιδιώκεται η χωροθέτηση των νέων και μέρους των παλαιών μεταποιητικών μονάδων. Οι υποδοχείς αυτοί επιγραμματικά είναι οι εξής³²: α) Βιομηχανικές Περιοχές (ΒΙ.ΠΕ.) β) Βιομηχανικά – Βιοτεχνικά Πάρκα (ΒΙ-ΠΙΑ) γ) Ζώνες διάσπαρτης βιομηχανικής χωροθέτησης δ) Ειδικές θέσεις για συγκεκριμένες μεγάλες οχλούσες βιομηχανίες.

Δημιουργείται έτσι ένα σύστημα χωρικών υποδοχέων της μεταποίησης, διαβαθμισμένων από άποψη χαρακτηριστικών και δεσμεύσεων³³.

Τα κύρια κριτήρια χωροθέτησης είναι τα εξής:

- Γεωμορφολογική καταλληλότητα
- Ένταξη στα βασικά δίκτυα υποδομής
- Καταλληλότητα από άποψη χρήσεως και περιβάλλοντος

Τα κριτήρια αυτά διαφοροποιούνται και εμπλουτίζονται ανάλογα με το είδος του υποδοχέα. Συγκεκριμένα³⁴:

³² Υ.Χ.Ο.Π. (1984), Προτάσεις Χωροταξικής Οργάνωσης, σελ. 16.

³³ Πρέπει να προστεθεί ότι οι αγροτοβιομηχανίες, λόγω ειδικών χωροθετικών δεσμεύσεων, μπορούν να εγκαθίστανται, κάτω από συγκεκριμένους όρους και έξω από τους παραπάνω υποδοχείς.

- Οι μεγάλες μεμονωμένες μονάδες χωροθετούνται κατά περίπτωση.
- Οι ΒΙ.ΠΕ., λόγω της αναμενόμενης αναλογικά μεγαλύτερης επιβάρυνσης του περιβάλλοντος, χωροθετούνται με μεγαλύτερη προσοχή στα θέματα προστασίας του περιβάλλοντος. Υπάρχει καταρχήν επιδίωξη δημιουργίας ΒΙ.ΠΕ. σε όσους Νομούς δεν διαθέτουν ακόμα.
- Τα ΒΙ.ΠΑ. αποτελούν λιγότερο επιβαρύνοντες το περιβάλλον και την χωρική οργάνωση υποδοχείς. Επιδιώκεται μία καταρχήν διασπορά τους στο χώρο, στο βαθμό που θα περιλαμβάνουν σε σημαντικό ποσοστό μονάδες συνδεδεμένες με την τοπική αγορά (καταναλωτική ή εργασίας). Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην εναρμόνιση της χωροθέτησης των ΒΙ.ΠΑ. με την προτεινόμενη οικιστική αναδιάρθρωση.
- Οι ζώνες διάσπαρτης χωροθέτησης ορίζονται με κριτήριο την ελαχιστοποίηση των ενδεχόμενων συγκρούσεων χρήσεων.

iii. *Σχέδιο Δομικών Παρεμβάσεων για τη Μεταποίηση*

Βασικός στόχος του Σχεδίου που ετέθη για τον Δευτερογενή τομέα της περιοχής ήταν η αύξηση της απασχόλησης στις βιομηχανικές μονάδες με την αξιοποίηση του εγκατεστημένου παραγωγικού δυναμικού. Ειδικότερα, η οργάνωση της Μεταποίησης στο Νομό Ξάνθης προτάθηκε ως εξής³⁴:

A. Χώροι για μεμονωμένες εγκαταστάσεις

- Λήψη μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος και τον βιολογικό καθαρισμό των αποβλήτων, εξαιτίας των προβλημάτων ρύπανσης που δημιουργούν οι διασκορπισμένες βιομηχανικές μονάδες (κυρίως στην πεδινή περιοχή, εγκατεστημένες στους χώρους παραγωγής πρώτης ύλης)
- Δημιουργία βιομηχανικής μονάδας Ινοσανίδων στην Παρανέστια περιοχή, για την ενίσχυση της ορεινής προβληματικής περιοχής του Νομού σε έκταση τέτοια που να μην καταστρέφει την επικρατούσα χρήση γης της περιοχής.

B. Χώροι ΒΙ.ΠΕ.

- Ολοκλήρωση της απαλλοτρίωσης και των έργων υποδομής των ΒΙ.ΠΕ. του Νομού, ώστε να διατεθεί η έκταση στους ενδιαφερόμενους για ίδρυση βιομηχανικών μονάδων.

Γ. Χώροι ΒΙ.ΠΑ.

- Δημιουργία ΒΙ.ΠΑ. στη νομοθετημένη βιοτεχνική περιοχή που βρίσκεται 5 χιλιόμετρα έξω από την πόλη της Ξάνθης και στην οποία έχουν εγκατασταθεί μικρής και μεσαίας κλίμακας βιομηχανικές μονάδες.

Δ. Χώροι για ζώνες βιομηχανικής και βιοτεχνικής χρήσης

- Δημιουργία ζώνης κατά μήκος του άξονα της εθνικής οδού Ξάνθης – Πόρτο Λάγους στην περιοχή Ζυγός – Γενισέα – Φελώνη για επεξεργασία επί τόπου των πρώτων υλών, με εξασφάλιση την ελαχιστοποίηση του κόστους στο ανθρωπογεωγραφικό και φυσικό περιβάλλον και τον περιορισμό των εκπεμπόμενων φορτίων ρύπανσης.

³⁴ Υ.Χ.Ο.Π. (1984), Προτάσεις Χωροταξικής Οργάνωσης, σελ. 16-17.

³⁵ Υ.Χ.Ο.Π. (1984), Προτάσεις Χωροταξικής Οργάνωσης, σελ. 59.

3.6. Πολιτικές προσέλκυσης επενδύσεων

Το επενδυτικό κλίμα στο Ν. Ξάνθης είναι ιδιαίτερα θετικό, παράμετρος η οποία αποτελεί τη συνισταμένη τόσο στοιχείων του επενδυτικού πλαισίου, όπως αυτό διαμορφώνεται σε εθνικό επίπεδο, όσο και στοιχείων της ίδιας της περιοχής.

Η επιχειρηματική δραστηριότητα πλαισιώνεται από ένα σύγχρονο και ασφαλές πλαίσιο, το οποίο εγγυάται την ομαλή λειτουργία των επιχειρήσεων υπό τις υγιείς συνθήκες της αγοράς (προστασία της επιχειρηματικής δράσης, νομικές μορφές επιχειρήσεων, τραπεζικό σύστημα, φορολογικό σύστημα, εργατική νομοθεσία).

Πλέον αυτών, ο Νομός παρουσιάζει τα εξής συγκριτικά πλεονεκτήματα:

- Απολαμβάνει των πιο ευνοϊκών κινήτρων των αναπτυξιακών νόμων.
- Είναι η πιο κοντινή περιοχή της Θράκης (Δ' ζώνη) προς το μεγάλο μητροπολιτικό κέντρο των Βαλκανίων, τη Θεσσαλονίκη, γεγονός που συνεπάγεται συντομότερη πρόσβαση στο διεθνές λιμάνι και το αεροδρόμιο ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ.
- Βρίσκεται σε πλεονεκτική γεωγραφική θέση σε σχέση με τα δίκτυα μεταφορών. Η Εγνατία Οδός, ο κάθετος της Ξάνθης – Εχίνος - Ελληνοβουλγαρικά σύνορα, η σιδηροδρομική αεροδρόμια και λιμάνια της Καβάλας και της Αλεξανδρούπολης, παρέχουν μία επαρκή μεταφορική υποδομή συνεχώς βελτιούμενη και εκσυγχρονιζόμενη.
- Διαθέτει πλούσιους φυσικούς και ανθρωπογενείς πόρους, οι οποίοι μέχρι σήμερα δεν έχουν αξιοποιηθεί σύμφωνα με τις δυνατότητές τους.

Η ελληνική πολιτική προσέλκυσης επενδύσεων στη διάρκεια της εικοσαετίας 1970-1990 επιδίωξε την κατά προτεραιότητα πραγματοποίηση επενδύσεων στην περιοχή, παρέχοντας το κίνητρο της υψηλότερης άμεσης κεφαλαιακής ενίσχυσης στην ίδια την επένδυση. Ιστορικά, η πολιτική επενδύσεων στην Ξάνθη, και τη Θράκη γενικότερα, διακρίνεται σε τρεις χρονικές περιόδους:

i. Πρώτη περίοδος

Η Ξάνθη συγκέντρωσε το 10,1% όλων των πραγματοποιηθεισών επενδύσεων στο σύνολο της Χώρας (51,1% στη Θράκη) κατά την πρώτη περίοδο εφαρμογής των ελληνικών νόμων περί κινήτρων (πίνακας 3.12). Ιδιαίτερα αυξημένο ποσοστό κινήτρων στο Νομό παρείχε ο Ν.289/76 (43,9% στο σύνολο της Χώρας, 65,5% στη Θράκη).

Προκύπτει έτσι μία αυξημένη αποτελεσματικότητα των ειδικών κινήτρων για την Ξάνθη (αυξημένα ποσοστά επιχορήγησης). Δεν έχει όμως διερευνηθεί το ποσοστό επιβίωσης αυτών των επενδύσεων μετά από ένα χρονικό διάστημα λειτουργίας τους.

Οποσδήποτε, η λειτουργία των κινήτρων επέτυχε σε σημαντικό βαθμό να μειώσει τη σημασία, ως μεταβλητών επηρεασμού τύπου εγκατάστασης, παραγόντων, όπως:

- Η διαθεσιμότητα βιομηχανικής υποδομής.
- Η εγγύτητα της αγοράς.
- Η ύπαρξη των ενδό- και δια-κλαδικών συνδέσεων που δημιουργούν οικονομίες συγκεντρώσεως.

Την ίδια χρονική περίοδο, η συμμετοχή της Θράκης στην προσέλκυση επενδύσεων εξωτερικού ήταν εξαιρετικά περιορισμένη. Τα εισαχθέντα στη Θράκη κεφάλαια εξωτερικού αντιπροσώπευαν μόνο το 0,5% του συνόλου της Χώρας, η δε σχέση εισαχθέντων προς εγκριθέντα κεφάλαια ήταν 16% για τη Θράκη έναντι 35% για το σύνολο της Χώρας και 59% π.χ. για την Αττική³⁶.

Από τη διαφορετική αποτελεσματικότητα ως προς τους δύο στόχους (προσέλκυση ελληνικών-προσέλκυση ξένων επενδύσεων), προκύπτει το συμπέρασμα ότι η σχετική πολιτική:

- Από μόνη της δεν υπήρξε ικανή να αντισταθμίσει την αρνητική λειτουργία των αντικινήτρων στην επιλογή τόπου εγκατάστασης, τα οποία και κυρίως επηρεάζουν τη χωροθετική συμπεριφορά των ξένων (και γενικότερα των μεγάλων) επιχειρήσεων.
- Ενίσχυσε όμως την τοπική επενδυτική δραστηριότητα, καθώς και τις τάσεις αναχωροθέτησης των μικρότερων επιχειρήσεων.

ii. Δεύτερη περίοδος

Η δεύτερη περίοδος της ελληνικής νομοθεσίας κινήτρων αντιπροσωπεύεται από τη λειτουργία του Ν.1262/82. Τα δεδομένα του πίνακα 3.13 δείχνουν ότι η προηγούμενη τάση συγκέντρωσης επενδύσεων στην Ξάνθη ανακόπτεται (3,9% στο σύνολο της Χώρας, 38,1% στη Θράκη). Αντίστοιχο φαινόμενο εμφανίζεται και για τη Θράκη, όπου η συμμετοχή της στο σύνολο της Χώρας είναι 10,3% έναντι 19,8% της προηγούμενης περιόδου. Το γεγονός αυτό οφείλεται σε διάφορους παράγοντες³⁷:

- Τα παρεχόμενα κίνητρα δεν μπορούν από μόνα τους να αυξήσουν την επιχειρηματική δραστηριότητα στην περιοχή, εξ αιτίας των εγγενών αδυναμιών ως προς την προσέλκυση επενδύσεων (έλλειψη τεχνικής υποδομής, ανθρώπινου δυναμικού κλπ.)
- Οι «παρενέργειες» της προηγούμενης περιόδου (μη ολοκληρώσεις επενδύσεων, παύση λειτουργίας μονάδων πολύ σύντομα μετά την αποπεράτωσή τους) δημιούργησαν ένα κλίμα «αποθάρρυνσης των επενδυτικών σχεδίων».
- Η επιδείνωση της μακροοικονομικής συγκυρίας και η αύξηση του κόστους του τραπεζικού δανεισμού επηρέασε αρνητικά την επενδυτική πρόθεση.

Στον πίνακα 3.14 διερευνάται ο βαθμός ολοκλήρωσης των επενδύσεων που εγκρίθηκαν για τη Θράκη βάσει των αναπτυξιακών νόμων της περιόδου 1972-82. Από τα εν λόγω στοιχεία, διαπιστώνουμε μία βελτίωση που οφείλεται:

- Στον εξορθολογισμό των διαδικασιών αξιολόγησης των επενδύσεων και στην αποθάρρυνση των «μη ώριμων» επενδυτικών σχεδίων.
- Στη συνειδητοποίηση, από πλευράς επιχειρήσεων, των δυσκολιών που συνεπάγεται η ανάληψη επενδυτικής δραστηριότητας στη Θράκη, και κατά συνέπεια, στην αποθάρρυνση των «μη σοβαρών» πρωτοβουλιών.

iii. Τρίτη περίοδος

Με το Ν.1892/90 επιχειρείται ένας αναπροσανατολισμός της ελληνικής πολιτικής παροχής επενδυτικών κινήτρων: περιορίζεται η χρήση του κινήτρου της άμεσης επιχορήγησης προς όφελος αυτού των αφορολόγητων αποθεματικών, παύει ή

³⁶ Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996), τόμος Α', σελ. 7.

³⁷ Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996), τόμος Α', σελ. 7-8.

μειώνεται δραστικά η ενίσχυση σε ορισμένους τομείς και αλλάζει ο τρόπος καταβολής των ενισχύσεων (εκταμίευση με την ολοκλήρωση του σχεδίου).

Από τον πίνακα 3.15 διαπιστώνουμε ότι ο Ν.1892/90 ενίσχυσε περισσότερο τις ήδη υπάρχουσες επιχειρήσεις. Οι επενδύσεις επέκτασης-εκσυγχρονισμού ολοκληρώνονται με πολύ καλύτερους ρυθμούς (24 ολοκληρώσεις/ υλοποιήσεις σε σύνολο 41 εγκριθέντων επενδυτικών σχεδίων) απ' ότι οι επενδύσεις ίδρυσης μονάδων (7 ολοκληρώσεις/ υλοποιήσεις σε σύνολο 12 εγκριθέντων επενδυτικών σχεδίων), ενώ επιπλέον οι επενδύσεις μετεγκατάστασης δεν υλοποιούνται.

Επιπρόσθετα, τονίζονται τα εξής σημεία³⁸:

- Παρά το ιστορικό των προηγούμενων Νόμων, το επενδυτικό ενδιαφέρον παρέμεινε ισχυρότατο, καθώς με την αναμόρφωση του νομοθετικού πλαισίου, ουσιαστικά, η πραγματοποίηση παραγωγικής επένδυσης με τη χρήση του κινήτρου της άμεσης επιχορήγησης ήταν ελκυστική πλέον μόνο στην περιοχή της Θράκης.
- Ο βαθμός ολοκλήρωσης παρουσιάζει μία οπισθοχώρηση σε σχέση με τις τάσεις που είχε δείξει στην προηγούμενη περίοδο, πρώτον, επειδή ο τρόπος εκταμίευσης της επιχορήγησης με την περάτωση του σχεδίου λειτούργησε κάτω από συνθήκες μεγαλύτερης ακόμα μακροοικονομικής επιδείνωσης, άρα και ακόμα αυξανόμενου κόστους του τραπεζικού δανεισμού και δεύτερον, η περιοχή προσέλκυσε επενδυτικές προτάσεις από επιχειρήσεις που δεν μπορούσαν να υπαχθούν εύκολα στο κίνητρο των αφορολόγητων αποθεματικών λόγω μειωμένης ρευστότητας.
- Εγκρίθηκαν επενδυτικά σχέδια μέσου κόστους μικρότερου απ' αυτό των αιτήσεων, λόγω της περιορισμένης διαθεσιμότητας δημόσιων πόρων για τις επιχορηγήσεις.

Ο πίνακας 3.16 περιγράφει τη διακλαδική κατανομή των νέων θέσεων εργασίας στο Ν. Ξάνθης, που δημιουργήθηκαν από το Ν.1892/90. Οι κλάδοι οι οποίοι δημιούργησαν πάνω από 500 νέες θέσεις εργασίας διαχρονικά ήταν τα τρόφιμα-ποτά, η καπνοβιομηχανία, η κλωστοϋφαντουργία και το έτοιμο ένδυμα, η χαρτοποιία και τα βιομηχανικά προϊόντα και εξοπλισμοί.

Τέλος, ο πίνακας 3.17 περιγράφει το ετήσιο πλήθος των υπαγωγών των πέντε Νομών της Περιφέρειας Α.Μ.Θ. στο Ν.1892/90 για τη χρονική περίοδο 1991-97. Όπως παρατηρούμε, ο Ν. Ξάνθης είναι ο δεύτερος σε σειρά Νομός της Περιφέρειας (μετά το Ν. Έβρου) σε αριθμό υπαγόμενων επενδύσεων στο Ν.1892/90 για την εν λόγω περίοδο (συνολικός αριθμός υπαγόμενων επενδύσεων: 289, ποσοστό: 23,6%). Ο μεγαλύτερος αριθμός επενδύσεων στο Νομό παρουσιάζεται-όπως και στο σύνολο της Περιφέρειας-το έτος 1996 (81 υπαγόμενες επενδύσεις), ενώ η μεγαλύτερη αναλογία, το έτος 1992 (% ετήσιων υπαγωγών στο σύνολο της Περιφέρειας: 37,6%)³⁹.

Οι κλάδοι στους οποίους πραγματοποιήθηκαν οι περισσότερες υπαγωγές των επενδύσεων στο Ν.1892/90 ήταν κύρια οι παραδοσιακοί κλάδοι της ελληνικής οικονομίας, δηλαδή τα τρόφιμα-ποτά και οι βιομηχανίες υφαντικών ειδών.

³⁸ Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996), τόμος Α', σελ. 8-9.

³⁹ Είναι η μοναδική χρονιά που ο Ν. Ξάνθης έρχεται πρώτος σε αριθμό υπαγόμενων επενδύσεων. Όλες τις άλλες χρονιές υπερέχει ο Ν. Έβρου.

ακολουθούν τα βιομηχανικά προϊόντα και εξοπλισμοί, καθώς επίσης και η καπνοβιομηχανία⁴⁰.

iv. Συνολικά αποτελέσματα

Ανεξάρτητα από τις δευτερογενείς παρενέργειες του μηχανισμού των κινήτρων (μεγάλη συμμετοχή επιχειρήσεων μικρής αξιοπιστίας, ανεπιτυχής προσπάθεια εφαρμογής κλαδικών κριτηρίων κλπ.), οι νόμοι 1262/82 και 1892/90 συντέλεσαν στην πραγματοποίηση ενός σημαντικού όγκου επενδύσεων στην Ξάνθη και επομένως στην ενίσχυση της τοπικής οικονομίας. Εξάλλου, δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι ακόμη και επιχειρήσεις **leaders** θα πραγματοποιούσαν τις αναγκαίες για την ανάπτυξή τους επενδύσεις, αν δεν προσέφευγαν στο μηχανισμό της άμεσης επιχορήγησης⁴¹.

Στον πίνακα 3.18 απεικονίζεται το ύψος των εγκριθεισών επενδύσεων στους Νομούς της Θράκης, βάσει όλων των ελληνικών αναπτυξιακών νόμων που έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια της περιόδου 1972-90. Από τα δεδομένα προκύπτει, για το σύνολο της περιόδου, μία αυξημένη αναλογία των επενδύσεων στο Ν. Ξάνθης, σε σχέση με τους άλλους δύο Νομούς (Εβρου, Ροδόπης).

3.6.1. Ο νέος Αναπτυξιακός Νόμος 2601/98

Το νέο βασικό θεσμικό πλαίσιο των επενδύσεων στη Χώρα μας ρυθμίζεται από τον Αναπτυξιακό Νόμο 2601/98, ο οποίος διαδέχθηκε το Ν.1892/90. Ο τελευταίος επιγράφεται με τον τίτλο: «Ενισχύσεις ιδιωτικών επενδύσεων για την οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη της Χώρας και άλλες διατάξεις». Ο γενικότερος σκοπός αυτού του Νόμου επομένως είναι (βλ. άρθρο 1) η ανάπτυξη των ιδιωτικών επενδύσεων στην Ελλάδα και μέσω αυτών:

- Η συμβολή στην επίτευξη των στόχων της περιφερειακής ανάπτυξης.
- Η αύξηση των θέσεων απασχόλησης.
- Η αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.
- Η αναδιάρθρωση τομέων και κλάδων της παραγωγής
- Η αξιοποίηση επιχειρηματικών ευκαιριών στον ελληνικό και τον ευρύτερο διεθνή χώρο.
- Η συμβολή στην προστασία του περιβάλλοντος και την εξοικονόμηση ενέργειας

Με τις νέες ρυθμίσεις, τα επενδυτικά κίνητρα εξακολουθούν να αποτελούν ένα από τα βασικά μέσα της διαρθρωτικής πολιτικής για την ενίσχυση του παραγωγικού δυναμικού της Χώρας, τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, την αύξηση της απασχόλησης και την ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη.

Στα υπαγόμενα επενδυτικά προγράμματα και σχέδια παρέχονται τα ακόλουθα είδη ενισχύσεων:

1. Επιχορήγηση, που συνίσταται στη δωρεάν παροχή από το Δημόσιο χρηματικού ποσού για την κάλυψη τμήματος της ενισχυόμενης δαπάνης του επενδυτικού σχεδίου.

⁴⁰ Αναπτυξιακή Εταιρεία Ξάνθης (2000), Οδηγός Επενδυτικών Ευκαιριών Νομού Ξάνθης, σελ. 10.

⁴¹ Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996), τόμος Α', σελ. 9-10.

2. Επιδότηση των τόκων, που συνίσταται στην κάλυψη από το Δημόσιο τμήματος των καταβαλλόμενων τόκων των μεσο-μακροπρόθεσμων δανείων τετραετούς τουλάχιστον διάρκειας, που λαμβάνονται για την υλοποίηση δανείων ενισχυόμενης δαπάνης της επένδυσης.
3. Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης, που συνίσταται στην κάλυψη από το Δημόσιο τμήματος των καταβαλλόμενων δόσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης που συνάπτεται για την απόκτηση χρήσης καινούργιου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού.
4. Φορολογική απαλλαγή ύψους μέχρι ενός ποσοστού επί της αξίας της ενισχυόμενης επένδυσης ή/ και της αξίας της χρηματοδοτικής μίσθωσης καινούργιου μηχανολογικού εξοπλισμού, του οποίου αποκτάται η χρήση. Η ενίσχυση αυτή συνίσταται στην απαλλαγή από την καταβολή φόρου εισοδήματος μη διανεμόμενων κερδών της πρώτης δεκαετίας από την πραγματοποίηση της επένδυσης ή του προγράμματος, με το σχηματισμό ισόποσου αφορολόγητου αποθεματικού.

Τα είδη ενισχύσεων παρέχονται εναλλακτικά σε δύο πακέτα κινήτρων ως εξής:

1. Επιχορήγηση ή/ και επιδότηση τόκων ή/ και επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης.
2. Φορολογική απαλλαγή και επιδότηση τόκων αν ληφθεί επενδυτικό δάνειο.

Επίσης προβλέπονται:

- Ειδικά καθεστώτα ενίσχυσης στα πλαίσια ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης, περιφερειών ή τμημάτων περιφερειών της Χώρας ή ορισμένων κατηγοριών επιχειρήσεων, τα οποία περιλαμβάνουν εκτός των προαναφερόμενων ενισχύσεων, πρόσθετα κίνητρα, καθώς και ειδικά πρόσθετα κριτήρια επιλεξιμότητας και υπαγωγής.
- Πολυετή επιχειρηματικά σχέδια διάσωσης και αναδιάρθρωσης μεγάλων υφιστάμενων μεταποιητικών ή μεταλλευτικών επιχειρήσεων που απασχολούν τουλάχιστον 150 άτομα, με σκοπό τον εκσυγχρονισμό, την εξυγίανση και ανάπτυξή τους, βάσει ολοκληρωμένων επιχειρηματικών προτάσεων.

Τα παραπάνω ρυθμίζονται με Προεδρικά Διατάγματα και Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις.

Για την εφαρμογή των ενισχύσεων του νέου νόμου, οι φορείς (εταιρείες ή ατομικές επιχειρήσεις) επενδυτικής δραστηριότητας διακρίνονται σε νέους και παλαιούς.

- Νέοι φορείς θεωρούνται οι νεοϊδρυόμενες εταιρείες ή ατομικές επιχειρήσεις, καθώς και εκείνες που υποβάλλουν αίτηση υπαγωγής πριν παρέλθει πενταετία από τη σύστασή τους ή την έναρξη επιτηδεύματος προκειμένου για ατομικές επιχειρήσεις.
- Παλαιοί φορείς είναι εκείνοι που υποβάλλουν αίτηση για εφαρμογή των ενισχύσεων του παρόντος, μετά την πάροδο πενταετίας από τη σύστασή τους ή την έναρξη επιτηδεύματος προκειμένου για ατομικές επιχειρήσεις.

Οι φορείς οι οποίοι προέρχονται από συγχώνευση ή απορρόφηση υφιστάμενων επιχειρήσεων θεωρούνται ως παλαιοί, εφ' όσον έστω και για μία από αυτές έχει παρέλθει πενταετία από τη σύστασή της.

Οι κεφαλαιακές ενισχύσεις παρέχονται αποκλειστικά στους νέους φορείς, οι οποίοι όμως έχουν τη δυνατότητα εναλλακτικής πρόσβασης και στο δεύτερο «πακέτο» κινήτρων.

Οι φορολογικές απαλλαγές και η επιδότηση των τόκων απευθύνονται αποκλειστικά στους παλαιούς φορείς και εναλλακτικά στους νέους, όπως προαναφέρθηκε.

Επισημαίνεται ότι δεν υφίσταται διάκριση στις παρακάτω περιπτώσεις:

- Στα πολυετή (2-5 έτη) επιχειρηματικά σχέδια των φορέων παρέχεται η ενίσχυση της επιχορήγησης.
- Στα επιχειρηματικά σχέδια διάσωσης και αναδιάρθρωσης, εφ’ όσον υποβάλλονται από παλαιούς φορείς, παρέχονται όλα τα είδη ενισχύσεων, πλην της ενίσχυσης της φορολογικής απαλλαγής και κάθε άλλης ενίσχυσης φορολογικού χαρακτήρα.
- Στις ιδιαιτέρως σημαντικές (άνω των 25 δις. δρχ.) επενδύσεις παρέχονται εναλλακτικά όλα τα είδη ενισχύσεων.
- Στις επενδυτικές δαπάνες που αφορούν στη διαδικασία πιστοποίησης προϊόντων και διασφάλισης ποιότητας, στην ευελιξία της παραγωγικής διαδικασίας, στην παραγωγή καινοτομικών προϊόντων και εισαγωγής καινοτομιών στην παραγωγική διαδικασία, στην οικολογική αποσυναρμολόγηση προϊόντων συσκευασίας, παρέχεται μόνο επιχορήγηση, είτε πραγματοποιούνται από νέους, είτε από παλαιούς φορείς.
- Στις επενδύσεις που πραγματοποιούνται από επιχειρήσεις των ΟΤΑ ή Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης ή Συνεταιρισμών, παρέχονται εναλλακτικά όλα τα είδη των ενισχύσεων, ανεξάρτητα αν πραγματοποιούνται από παλιούς ή νέους φορείς.

Η περιοχή του Ν. Ξάνθης απολαμβάνει της ενισχύσεις της Δ’ ζώνης των κινήτρων του νόμου 2601/98. Το ύψος της ενίσχυσης, όπως διαμορφώνεται τόσο για τις νέες, όσο και για τις παλαιές επιχειρήσεις που υπάγονται στο νέο νόμο, αναλύεται ως ακολούθως:

Νέες επιχειρήσεις	Παλαιές επιχειρήσεις
Επιχορήγηση: 40% Επιδότηση επιτοκίου: 40% Νέες ξενοδοχειακές μονάδες: 25%	- Επιδότηση επιτοκίου: 40% 100% της επένδυσης εκπίπτει από τα κέρδη 10ετίας

Το ποσοστό της επιχορήγησης συνδέεται με τις δημιουργούμενες νέες θέσεις απασχόλησης (15 εκατ. δρχ. ανά θέση, ελεγχόμενη για μία πενταετία από την ολοκλήρωση της επένδυσης) και εναρμονίζεται με την αυξημένη έμφαση που αποδίδεται στην αντιμετώπιση της ανεργίας.

Ο παραπάνω περιορισμός δεν υφίσταται για επενδύσεις, όπως τα ολοκληρωμένα επενδυτικά σχέδια, οι καινοτομικές επενδύσεις, οι επενδύσεις ανανεώσιμων μορφών ενέργειας, προστασίας περιβάλλοντος, κλπ.

Το ποσοστό της ίδιας συμμετοχής του επενδυτή στις επενδύσεις που εντάσσονται στο καθεστώς ενίσχυσης της επιχορήγησης και επιδότησης τόκων, δεν

μπορεί να είναι κατώτερο του 40% των ενισχυόμενων δαπανών, ανεξαρτήτως είδους επένδυσης και περιοχής πραγματοποίησης της.

Στον τομέα της μεταποίησης, υπάγονται μεταποιητικές επιχειρήσεις που ασκούν δραστηριότητες σύμφωνα με την κατάταξη ΣΤΑΚΟΔ 91 της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας Ελλάδος⁴². Οι αιτήσεις υπαγωγής επενδύσεων ή/ και προγραμμάτων χρηματοδοτικής μίσθωσης **υποβάλλονται από 1 Ιανουαρίου μέχρι και 15 Σεπτεμβρίου εκάστου έτους**.

3.7. Επιχειρηματική δραστηριότητα

Προ του πολέμου, όλη η οικονομία του Νομού και ειδικότερα της πόλης στηριζόταν αποκλειστικά στην καλλιέργεια, επεξεργασία και εμπορία των καπνών. Σήμερα όμως η οικονομία των αγροτών αλλά και των εργατοϋπαλλήλων της πόλης δεν στηρίζεται πλέον στη μονοκαλλιέργεια του καπνού. Αντίθετα, οι καλλιέργειες είναι ποικίλες και το βιοτεχνικό και βιομηχανικό δυναμικό της περιοχής πολυδιάστατο. Και τούτο γιατί από το 1970 περίπου και μετά ιδρύθηκαν και λειτουργούν πολλές βιοτεχνικές και βιομηχανικές μονάδες, από τις οποίες άλλες επεξεργάζονται πλήθος αγροτικών προϊόντων της περιοχής που υπαγόρευσαν και την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών στην ύπαιθρο, ενώ άλλες αναλαμβάνουν τη μεταποίηση πρώτων υλών και την παραγωγή προϊόντων και ειδών που θέλει η σημερινή αγορά (ελληνική και διεθνή).

Οι μεγαλύτερες από τις υφιστάμενες σήμερα μεταποιητικές μονάδες της περιοχής, που αφορούν κύρια τους κλάδους των τροφίμων, κλωστοϋφαντουργίας – ένδυσης, πλαστικών ειδών, χάρτου, καπνού και βασικής μεταλλουργίας, διακρίνονται σε τρεις μεγάλες κατηγορίες⁴³:

- α) της κρατικής αντιλήψεως, δηλαδή την Ελληνική Βιομηχανία Ζάχαρης,
- β) τις συνεταιριστικές (ΣΕΚΕ, ΣΕΒΑΘ, ΣΕΚΑΠ, ΡΟΔΟΠΗ) και
- γ) της ιδιωτικής πρωτοβουλίας.

Στις παρακάτω υποενότητες αναλύονται οι κυριότερες επιχειρήσεις που απαρτίζουν το βιομηχανικό δυναμικό του Νομού και ειδικότερα:

- Παρουσιάζεται το αντικείμενο της οικονομικής τους δραστηριότητας και το επίπεδο απασχόλησης.
- Προσδιορίζεται βάσει του υπολογισμού κάποιων χρηματοοικονομικών δεικτών ενός δείγματος επιχειρήσεων που περιέχει στοιχεία ισολογισμών (για όσες από αυτές είναι διαθέσιμα), η χρηματοοικονομική τους κατάσταση αθροιστικά και ανά κλάδο δραστηριότητας (δείκτες κεφαλαιουχικής αυτοδυναμίας, δανειακής διάρθρωσης, γενικής ρευστότητας, περιθωρίου κέρδους και αποδοτικότητας), όπως εξελίσσεται ιστορικά σε δύο διαστήματα αναφοράς: α) 1988 έως 1997 σε δύο από τους πέντε δείκτες (κεφαλαιουχικής αυτοδυναμίας και αποδοτικότητας) και β) 1988 έως 1994 για τους υπόλοιπους τρεις δείκτες (δανειακής διάρθρωσης, γενικής ρευστότητας και περιθωρίου κέρδους)⁴⁴. Παράλληλα, επισημαίνονται τα κυριότερα προβλήματα μέτρησης των εν λόγω δεικτών.

⁴² Βλ. άρθρο 15 του Ν.2601/98

⁴³ Γεωργαντζής Π. Α. (1991), σελ. 86.

⁴⁴ Περισσότερες λεπτομέρειες για το μεθοδολογικό πλαίσιο ανάλυσης που επιχειρείται, για την χρησιμότητα και την καταλληλότητα του επιμέρους δείκτη, καθώς και για τους τρόπους με τους οποίους αντιμετωπίζονται ορισμένα προβλήματα, βλ. παρ. 3.7.2.

- Σκιαγραφείται η τρέχουσα οικονομική εικόνα των επιχειρήσεων και η ιεραρχική τους θέση με βάση την επίδοσή τους στο Νομό, απ' όπου επιχειρείται η παρουσίαση μεγαλύτερου φάσματος επιχειρήσεων.
- Περιγράφεται η χωροθετική συμπεριφορά των μεγαλύτερων επιχειρήσεων, με εξαίρεση τις επιχειρήσεις εκείνες που βρίσκονται στην πρωτεύουσα (και στις παρυφές τους) ή εδράζονται σε ΒΙ-ΠΕ, ΒΙΟ-ΠΑ κλπ.
- Τέλος, γίνεται ιδιαίτερη αναφορά ως προς τις σύγχρονες προοπτικές τριών δυναμικών επιχειρήσεων της περιοχής: 1) της Ελληνικής Βιομηχανίας Ζάχαρης 2) του Ομίλου Εταιρειών Γερμανός και 3) της Εταιρείας Πλαστικών Θράκης.

3.7.1. Επίπεδο Απασχόλησης

Στον πίνακα 3.19 καταγράφεται το επίπεδο απασχόλησης 49 Μεταποιητικών Επιχειρήσεων του Ν. Ξάνθης ανά αντικείμενο οικονομικής δραστηριότητας (σε όσες επιχειρήσεις υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για δύο έτη ή και για ένα μόνο έτος). Αν εξαιρέσουμε τους εποχιακά απασχολούμενους, η πλειοψηφία των εξεταζόμενων επιχειρήσεων αυξάνει το προσωπικό της την εν λόγω περίοδο.

Επιχειρήσεις που επεκτείνουν πολλαπλάσια τις δραστηριότητές τους (χτυπητό παράδειγμα αποτελεί η εταιρεία Γερμανός Μπαταρίες Α.Β.Ε.Ε.) ή δικτυώνονται με άλλες επιχειρήσεις ή κλάδους, δημιουργώντας οικονομίες κλίμακας, παρουσιάζουν ιδιαίτερη αύξηση της ζήτησης σε νέες θέσεις εργασίας. Όπως σημειώσαμε παραπάνω (παρ.3.6), θετική στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας χαρακτηρίζεται η επίδραση των αναπτυξιακών νόμων (όπως του 1892/90) περί κινήτρων για παραγωγικές επενδύσεις που ωθούν σε προσλήψεις και στην κατάρτιση νέου ανθρώπινου δυναμικού.

Πλην της επιχείρησης Γερμανός Μπαταρίες Α.Β.Ε.Ε., του οποίου η δραστηριότητα σημειώνει αλματώδη άνοδο τα τελευταία χρόνια, σημαντική, επιπλέον, αύξηση της απασχόλησης παρουσιάζουν και οι επιχειρήσεις του κλάδου της ένδυσης (ΚΟΜΟΤΕΞ Α.Ε., Ι. Ζήρος Α.Ε.Β.Ε. κ.α.), του καπνού (ΣΕΚΑΠ Α.Ε., ΣΕΚΕ Α.Ε.), των τροφίμων (Αφοί Πετρόπουλοι Α.Ε., Δ & Κ Γεννάδιος Α.Β.Ε.Ε. κ.α.), του χαρτιού (Χαρτοποιία Θράκης Α.Ε.) και των πλαστικών (Πλαστικά Θράκης Α.Β.Ε.Ε.).

Η μείωση του προσωπικού εντοπίζεται κυρίως σε ορισμένες βασικές επιχειρήσεις των κλάδων τροφίμων και ένδυσης, όπως στην Ελληνική Βιομηχανία Ζάχαρης (που θεωρείται η μεγαλύτερη επιχείρηση από άποψη οικονομικής δραστηριότητας και απασχολούμενου προσωπικού), την ΣΕΠΕΚ Α.Ε., τη ΡΟΔΟΠΗ Α.Ε., την ΣΕΒΑΘ Α.Ε., την Κυρ. Ζούρπογλου & Υιός-Ενδύματα Α.Ε. και την ΕΛΒΙΤΕΞ Α.Ε.Β.Ε. Για την ΕΒΖ, πιθανόν ο εκσυγχρονισμός και εξορθολογισμός της παραγωγής της να έχει επιφέρει κάποιες περικοπές στο προσωπικό της. Αντίθετα, η μείωση της απασχόλησης στις άλλες επιχειρήσεις πρέπει να συμβαδίζει με την φθίνουσα εικόνα που εμφανίζουν ως προς την οικονομική τους επίδοση (μειωμένα κέρδη) το τελευταίο διάστημα (βλ. επόμενους πίνακες & παράρτημα).

3.7.2. Οικονομική Επίδοση

Για μία πιο ακριβή εκτίμηση της τοπικής επιχειρηματικής δραστηριότητας, επιχειρήθηκε μέσω της επεξεργασίας δεδομένων της Ι.Σ.Α.Π. διαχωρισμός μεταξύ

εκείνης της ομάδας επιχειρήσεων που είναι εγκατεστημένες στο Ν. Ξάνθης (αμιγείς επιχειρήσεις) και των επιχειρήσεων που δεν δραστηριοποιούνται αποκλειστικά στο Νομό (μη αμιγείς), η λειτουργία των οποίων εκτείνεται σε διάφορα σημεία της Χώρας (π.χ. Ελληνική Βιομηχανία Ζάχαρης) και ο κύριος έλεγχος ασκείται από μία μητρική εταιρεία σε ένα πολικό κέντρο (π.χ. Θεσσαλονίκη) προς τις θυγατρικές της (EBZ, ΣΕΚΕ Α.Ε. κ.α.). Επιπλέον, δεν συμπεριλήφθηκαν στην αμιγώς οικονομική ομάδα επιχειρήσεις που ευρίσκονταν σε κάποια άλλη περιοχή και έχουν μετεγκατασταθεί πρόσφατα στο Νομό (όπως η Ι. Ζήρος Α.Ε.Β.Ε.). Αναλυτικότερα στοιχεία ισολογισμών για τις αμιγείς επιχειρήσεις του δείγματος, μαζί με τη δεύτερη ομάδα επιχειρήσεων (μη αμιγείς), παρατίθενται στο παράρτημα της εργασίας, απ' όπου επίσης έχει συνυπολογιστεί και η μικτή οικονομική δραστηριότητα (αμιγείς + μη αμιγείς επιχειρήσεις).

Το βασικό πρόβλημα έγκειται στην αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος, αφού ο αριθμός των επιχειρήσεων που επιλέχθηκε με ολοκληρωμένα στοιχεία είναι περιορισμένος (17 συνολικά), ενώ για επιχειρήσεις που παρουσιάζουν έλλειψη στοιχείων έστω και σε μία χρονιά, και για ένα μόλις στοιχείο, αποκλείστηκαν από το δείγμα (οι τελευταίες παρατίθενται επίσης στο παράρτημα της εργασίας).

Ένα τελευταίο πρόβλημα έχει να κάνει με τη μεθοδολογία της ανάλυσης, καθώς για ορισμένα μεγέθη ισολογισμών (βραχυπρόθεσμες-μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις και μικτά κέρδη) υπήρξε πληρέστερη απεικόνιση μέχρι το 1994, ενώ τα τρία τελευταία έτη (1995-1996-1997) παρουσιάζεται μία σύνοψη των στοιχείων (π.χ. συνολικές υποχρεώσεις, καθαρά πάγια) και παραλείπονται κάποια άλλα στοιχεία (όπως μικτά κέρδη).

Λαμβανομένων υπόψη των παραπάνω προβλημάτων, η περιγραφή που ακολουθεί περιορίζεται στις αμιγείς επιχειρήσεις και κινείται σε δύο επίπεδα ανάλυσης:

- Στο πρώτο επίπεδο, παρουσιάζονται στοιχεία ισολογισμών ανά τριετία-συνολικά και ανά κλάδο-της περιόδου 1988-1997.
- Στο δεύτερο επίπεδο, γίνεται εκτίμηση πέντε **χρηματοοικονομικών δεικτών** (επίσης συνολικά και ανά κλάδο), απ' όπου για τους τρεις δείκτες (Δανειακής Διάρθρωσης, Γενικής Ρευστότητας, Περιθωρίου Μικτού Κέρδους) η ανάλυση σταματάει μέχρι το έτος 1994, ενώ για τους υπόλοιπους δύο δείκτες (Κεφαλαιουχικής Αυτοδυναμίας, Αποδοτικότητα), η ανάλυση συνεχίζεται μέχρι και το έτος 1997. Επιπρόσθετα, για όλους τους δείκτες εξαιρείται από την εν λόγω ανάλυση το έτος 1992, επειδή εκείνη τη χρονιά η επιχείρηση ΣΕΠΕΚ Α.Ε. (που εμπεριέχεται στο δείγμα) εμφανίζει ελλειπή στοιχεία.

i. Στοιχεία Ισολογισμών

Για το διάστημα 1988-1997, παρατηρείται καταρχήν αύξηση του μεγέθους και του επιπέδου οικονομικής δραστηριότητας των επιχειρήσεων (πίνακας 3.20), η οποία αντανακλάται: α) με μία σημαντική αύξηση των κεφαλαίων και ιδιαίτερα των μεριδίων των ιδίων κεφαλαίων και της αναλογίας των καθαρών παγίων β) με μία εξίσου σημαντική αύξηση του συνόλου του ενεργητικού και του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων. Η εντονότερη μεταβολή παρατηρείται κατά την τριετία 1994-97.

Όμως, στο ίδιο διάστημα αυξάνονται δυσανάλογα οι συνολικές υποχρεώσεις των επιχειρήσεων (Βραχυπρόθεσμες + Μακροπρόθεσμες), με αποτέλεσμα να

επιβαρύνονται δανειακά, ενώ, παράλληλα, το επίπεδο κερδοφορίας συμπίπτει σε χαμηλά επίπεδα. Ειδικότερα, οι περισσότερες και οι σημαντικότερες από αυτές –με εξαίρεση τα Πλαστικά Θράκης–ενώ δείχνουν κάποια σημεία νοικοκυρέματος κατά τις αρχές της δεκαετίας του '90 (αύξηση αναλογίας ιδίων κεφαλαίων στο ενεργητικό τους), κατόπιν, από τα μέσα της δεκαετίας του '90 αντιμετωπίζουν οξυμένα προβλήματα ρευστότητας (όχι σε όλους τους κλάδους και στον ίδιο βαθμό) και εμφανίζονται τελικά ζημιολογικές⁴⁵. Έτσι ουσιαστικά, δεν φαίνεται να ξεπερνιέται η προβληματική οικονομική κατάσταση αρκετών επιχειρήσεων, παρά το γεγονός ότι ο όγκος της δραστηριότητάς τους μεγεθύνεται σημαντικά. Συγκεκριμένα, τα καθαρά κέρδη ανεβαίνουν την τριετία 1988-91, εν συνεχεία από το έτος 1991 παρουσιάζουν μειωτική τάση η οποία επιταχύνεται το διάστημα 1994-97 και τελικά, το έτος 1997, κινούνται σε λίγο υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με εκείνα που βρίσκονταν αρχικά (το έτος 1988).

Σε κλαδικό επίπεδο (πίνακας 3.21 - παράρτημα), όπου έχουν επιλεγεί 3 σημαντικοί κλάδοι για το Νομό βάσει των δεδομένων του δείγματος (Τρόφιμα, Κλωστοϋφαντουργία-ένδυση, Ξύλο-Χαρτί), η τάση προσομοιάζει σε αρκετά σημεία με την τάση του συνόλου των επιχειρήσεων, δηλαδή αύξηση δραστηριότητας αλλά δανειακή επιβάρυνση και μείωση αποδοτικότητας (πτώση κερδών), με κάποιες ωστόσο ενδοκλαδικές διαφορές και διακυμάνσεις οι οποίες επισημαίνονται ως ακολούθως:

- Στα τρόφιμα, με κύριες μονάδες επηρεασμού τις επιχειρήσεις ΣΕΒΑΘ και ΣΕΠΕΚ Α.Ε., δεν διαπιστώνεται αισθητή βελτίωση του επιπέδου οικονομικής δραστηριότητας. Μάλιστα, ο κύκλος εργασιών παρουσιάζει μείωση το διάστημα 1991-94. Από την άλλη πλευρά, οι συνολικές υποχρεώσεις δεν αυξάνονται υπέρμετρα, πράγμα το οποίο φαίνεται κάπως αντιφατικό ως προς την πτωτική πορεία των καθαρών κερδών το διάστημα 1991-97. Εδώ ίσως υπεισέρχονται αρνητικοί παράγοντες που έχουν να κάνουν με την ελλιπή οργάνωση των επιχειρήσεων και το χαμηλό επίπεδο ανταγωνιστικότητας των προϊόντων.
- Στην κλωστοϋφαντουργία-ένδυση, με κύριες μονάδες επηρεασμού την ΕΛΒΙΤΕΞ Α.Ε.Β.Ε και ΚΟΜΟΤΕΞ Α.Ε., παρατηρείται ουσιαστική αύξηση της κεφαλαιουχικής διάρθρωσης και του ενεργητικού των επιχειρήσεων, μικρότερη επιδείνωση του χρηματοοικονομικού κόστους, αλλά έντονη κυκλική διακύμανση του ύψους (απότομη αυξομείωση) των καθαρών κερδών. Το γεγονός αυτό οφείλεται κύρια στην απώλεια διεθνούς ανταγωνιστικότητας του εν λόγω κλάδου, του χαμηλού δηλαδή εξαγωγικού προσανατολισμού στην αγορά της Ε.Ο.Κ. σε σχέση με άλλες αναπτυσσόμενες Χώρες (π.χ. Πορτογαλία, Ισπανία). Η σημασία της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της Κ/Ε διεθνώς αποκτά ιδιαίτερη σημασία, εάν αναλογιστεί κανείς το ιδιαίτερο βάρος της εισαγωγικής διείσδυσης του κλάδου από ξένες αγορές-φαινόμενο που εμφανίστηκε σε υψηλό βαθμό τη δεκαετία του '80-η επιτυχία της οποίας κρίνεται καθοριστική⁴⁶. Παράλληλα, όπως ειπώθηκε σε προηγούμενη παράγραφο, με την απελευθέρωση του εμπορίου, οι δραστηριότητες υπεργολαβίας (φασόν) στον κλάδο της ένδυσης των χωρών-εργοδοτών για λογαριασμό τρίτων, μετεγκαθίστανται σε χώρες φθηνού εργατικού κόστους (Βαλκάνια, Ανατολική Ευρώπη). Ήδη, απ' τις αρχές του '90, διαφαίνεται

⁴⁵ Η αύξηση στο κόστος δανεισμού, όπως θα αποδειχθεί πιο κάτω, είναι σημαντική παράμετρος, αλλά όχι μοναδική για να αναλυθεί σε βάθος η πτώση της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων.

⁴⁶ Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996), τόμος Α', σελ. 40-41.

μία τάση μετεγκατάστασης των παραπάνω δραστηριοτήτων, οι οποίες θεωρούνται σημαντικές για τη Θράκη, προς την περιοχή της Βουλγαρίας⁴⁷.

- Σε αντίθεση με τους προηγούμενους κλάδους, όπου δεν διαπιστώνεται ιδιαίτερη χειροτέρευση της χρηματοοικονομικής κατάστασης, στο ξύλο-χαρτί αυξάνονται υπέρογκα οι δανειακές υποχρεώσεις. Η βασική μονάδα που επηρεάζει αρνητικά τη συνολική δανειακή εικόνα του κλάδου είναι η Χαρτοποιία Θράκης Α.Ε. Άμεσο επακόλουθο είναι η ύπαρξη χαμηλής αποδοτικότητας καθαρών κερδών στο ξύλο-χαρτί, η οποία επιδεινώνεται σοβαρά μετά το 1994 (όπως και στα τρόφιμα). Τα υπόλοιπα μεγέθη (κεφάλαιο, ίδιο κεφάλαιο, καθαρά πάγια, σύνολο ενεργητικού και κύκλος εργασιών) δείχνουν μία σταθερή ανοδική τάση, κάτι που εξομαλύνει κάπως την αρνητική κατάσταση στην οποία έχει περιπέσει ο κλάδος.

ii. Χρηματοοικονομικοί Δείκτες

A. Μεθοδολογικό πλαίσιο

Στην προηγούμενη ενότητα επιχειρήθηκε η ανάλυση και διερεύνηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων με την παράθεση απλών αριθμών. Συχνά όμως, η έκφραση των μεγεθών σε απόλυτους όρους οδηγεί σε λανθασμένα συμπεράσματα ως προς την ικανότητα σύγκρισης λογιστικών μεγεθών και το ενδεχόμενο διατύπωσης τυχόν προβλέψεων για το μέλλον. Ο υπερκερασμός των παραπάνω προβλημάτων γίνεται διαμέσου του υπολογισμού ορισμένων **χρηματοοικονομικών δεικτών**, οι οποίοι συνιστούν μία από τις πιο διαδεδομένες μεθόδους και την αφετηρία ενός πλαισίου ολοκληρωμένης χρηματοοικονομικής ανάλυσης της επιχείρησης ή/ και του κλάδου.

Οι αριθμοδείκτες εκφράζουν ένα κλάσμα του οποίου οι όροι αντιστοιχούν σε διάφορα λογιστικά μεγέθη που προέρχονται είτε αμέσως, είτε καθ' υπολογισμόν από τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, με τις οποίες οι οικονομικές μονάδες κοινοποιούν την οικονομική τους κατάσταση και τα αποτελέσματα της δράσεώς τους⁴⁸. Με το πηλίκο του λόγου (σε απόλυτη τιμή ή ποσοστό) παρέχεται μία νέα πληροφορία-κατά έναν ταχύ, άμεσο και αρκετά αξιόπιστο τρόπο-διαφορετική και ανεξάρτητη από το πληροφοριακό περιεχόμενο των δύο λογιστικών μεγεθών που συνδυάστηκαν για τη δημιουργία του δείκτη. Με τον τρόπο αυτό, προσφέρεται μία ολόπλευρη κριτική θεώρηση και αξιολόγηση των οικονομικών μονάδων, απλοποιώντας την ερμηνεία σύνθετων καταστάσεων με την έκφραση ενός μόνου αριθμού.

Γενικά, με τους δείκτες μας δίνεται η δυνατότητα⁴⁹:

- α. Να αναλύουμε την περιουσιακή δομή των μονάδων,
- β. Να ανιχνεύουμε την ικανότητά τους για επιβίωση,
- γ. Να διαπιστώνουμε τον δυναμισμό της δραστηριότητάς τους και
- δ. Να αξιολογούμε την οικονομική τους απόδοση.

Για μία βαθύτερη κατανόηση της σημασίας και της ερμηνευτικής ικανότητας των χρηματοοικονομικών δεικτών, αναφέρουμε χαρακτηριστικά δύο παραδείγματα:

- Το πρώτο αφορά τη συσχέτιση του Κυκλοφορούντος Ενεργητικού με τις Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις. Τα αθροίσματα των πιο πάνω μεγεθών παρέχουν από μόνα τους δύο αντίστοιχα χρήσιμες πληροφορίες. Ο δείκτης-λόγος-σχέση

⁴⁷ Ακαδημία Αθηνών (1994), σελ. 29.

⁴⁸ Τσάμης Α. Δ. (1989), σελ. 16.

⁴⁹ Τσάμης Α. Δ. (1989), σελ. 19.

τους όμως δημιουργεί ένα νέο μέγεθος, που εκφράζεται με το πηλίκο που αντιπροσωπεύει μία νέα πληροφορία: το βαθμό ικανότητας της οικονομικής μονάδας να αντεπεξέρχεται στις βραχυχρόνιες υποχρεώσεις της.

- Το δεύτερο, που τονίζει την σημασία της διαχρονικής ανάλυσης ως εργαλείου διαπίστωσης τυχόν συμπτωμάτων ή πρόβλεψης δυσμενών καταστάσεων (π.χ. χρεοκοπία), αφορά την συσχέτιση των κερδών των επιχειρήσεων με τα αντίστοιχα επενδυμένα κεφάλαια. Με άλλα λόγια, η σύγκριση των απόλυτων μεγεθών των καθαρών κερδών δύο επιχειρήσεων δεν σημαίνει τίποτα, διότι αυτές διαφέρουν σε μέγεθος παραγωγής και όγκο συναλλαγών. Τα πηλίκια όμως που προκύπτουν είναι συγκρίσιμα, διότι εκφράζουν πλέον και τα δύο μεγέθη κερδών ανά μονάδα κεφαλαίου.

Επομένως, ένας από τους βασικούς λόγους για τους οποίους χρησιμοποιούνται είναι η ιδιότητά τους να αποκλιμακώνουν τα μεγέθη, δηλαδή να τα καθιστούν συγκρίσιμα, ελέγχοντας την παράμετρο του μεγέθους.

Η παρούσα ανάλυση της οικονομικής κατάστασης των επιχειρήσεων και κλάδων της χωρικής ενότητας Ξάνθης, λόγω του περιορισμένου αριθμού των λογιστικών μεγεθών που είναι διαθέσιμα, πραγματοποιείται με τη χρήση 5 χρηματοοικονομικών δεικτών, οι οποίοι θεωρούνται κατά τεκμήριο ότι αντιπροσωπεύουν περισσότερο κρίσιμες διαστάσεις της επιχειρηματικής δράσης. Η συνοπτική περιγραφή των δεικτών που ακολουθεί, συνοδεύεται από την αντίστοιχη επισήμανση παρεμφερών ερευνών και ενδεικτικών βιβλιογραφιών, έτσι ώστε να υπάρχει μία «εμπειρική» ένδειξη της χρησιμότητας και της καταλληλότητας των δεικτών που να δικαιολογεί την επιλογή τους. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκαν:

1. Ο δείκτης Κεφαλαιουχικής Αυτοδυναμίας, ο οποίος εκφράζεται με το λόγο “Ίδια Κεφάλαια / Σύνολο Ενεργητικού” και δείχνει το βαθμό συμμετοχής των ιδίων κεφαλαίων στα ξένα κεφάλαια. Ο εν λόγω δείκτης έχει χρησιμοποιηθεί σε μία παραπλήσια έρευνα της Ακαδημίας Αθηνών (1994), η οποία μελετά την οικονομική συμπεριφορά των επιχειρήσεων της Θράκης το χρονικό διάστημα 1981-91.
2. Ο δείκτης Μακροπρόθεσμου Δανεισμού, ο οποίος εκφράζεται με το λόγο “Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις / Συνολικές Υποχρεώσεις” και μελετά τη δομή των δανειακών κεφαλαίων. Όσο μικρότερη είναι η αναλογία των Μακροπρόθεσμων Υποχρεώσεων, τόσο μεγαλύτερο βάρος αντιπροσωπεύουν οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις, με σοβαρές επιπτώσεις στο χρηματοοικονομικό κόστος των επιχειρήσεων. Ο εν λόγω δείκτης έχει χρησιμοποιηθεί στην Αναπτυξιακή Μελέτη για το Ν. Φλώρινας (1994), η οποία διερευνά την Οικονομική Λειτουργία και Αποδοτικότητα των Επιχειρήσεων του Νομού το χρονικό διάστημα 1989-92.
3. Ο δείκτης Γενικής Ρευστότητας, ο οποίος εκφράζεται με το λόγο “Κυκλοφορούν Ενεργητικό / Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις” και συσχετίζει τις τρέχουσες υποχρεώσεις προς το σύνολο του Κυκλοφορούντος Ενεργητικού (περιλαμβανομένων των Διαθεσίμων). Το τελευταίο θεωρείται κατά τεκμήριο ότι ρευστοποιείται σε χρονικό διάστημα ενός έτους και μπορεί να καλύψει τις αντίστοιχες υποχρεώσεις. Δεδομένου, όμως, ότι οι υποχρεώσεις λήγουν συνήθως ταχύτερα από την αντίστοιχη ρευστοποίηση, ο λόγος αυτός πρέπει να είναι πάντα υψηλότερος της μονάδας. Ο δείκτης Γενικής Ρευστότητας (όπως και ο δείκτης Αποδοτικότητας που αναλύεται παρακάτω) περιέχεται σε ένα μεγάλο αριθμό

δημοσιεύσεων διαφόρων επαγγελματικών αναλυτών⁵⁰, αλλά και ερευνητικών μελετών σημαντικών επιστημόνων, τόσο στο χώρο της διεθνούς βιβλιογραφίας⁵¹, όσο και στο χώρο της ελληνικής ακαδημαϊκής αλλά και επαγγελματικής βιβλιογραφίας⁵².

4. Ο δείκτης Περιθωρίου Μικτού Κέρδους, ο οποίος εκφράζεται με το λόγο “Μικτά Κέρδη / Σύνολο Ενεργητικού” και συσχετίζει τα μικτά κέρδη προς το σύνολο των ακαθάριστων εσόδων, διαπιστώνοντας έτσι το μικτό κέρδος ανά μονάδα εσόδου. Η χρήση του παραπάνω δείκτη είναι διαδεδομένη σε αρκετούς ερευνητές, έλληνες (καλύπτει τους περισσότερους έλληνες συγγραφείς που κατονομάστηκαν στην υποσημείωση 52) και ξένους (αναφέρεται κύρια στο “κατηγορικό πλαίσιο ανάλυσης” του J. K. Courtis, 1978)⁵³.
5. Ο δείκτης Αποδοτικότητας Ιδίων Κεφαλαίων, ο οποίος εκφράζεται με το λόγο “Καθαρά Κέρδη / Ίδια Κεφάλαια” και αποκαλύπτει το βαθμό-ποσοστό απόδοσης των επενδυμένων κεφαλαίων σε επίπεδο επιχειρηματικού φορέα. Αν από σχετικές συγκρίσεις προκύψει ότι ο δείκτης είναι σχετικά χαμηλός, τότε θα αναζητηθούν τα αίτια είτε στις τιμές πώλησης είτε στο μέγεθος των εξόδων. Το ίδιο βέβαια ισχύει και για το δείκτη Περιθωρίου Μικτού Κέρδους. Ο δείκτης Αποδοτικότητας συναντάται σε μία πλειάδα ελληνικών και ξένων δημοσιευμάτων και μελετών, πολλές από τις οποίες αναφέρθηκαν στο δείκτη Γενικής Ρευστότητας⁵⁴.

B. Ανάλυση

Από τη σύντομη μεθοδολογική και θεωρητική προσέγγιση που προηγήθηκε αναφορικά με τη χρησιμότητα και τη σημασία των χρηματοοικονομικών δεικτών ως εργαλείου διαχρονικής ανίχνευσης της οικονομικής κατάστασης των επιχειρήσεων, αλλά και αντικειμενικότερης σύγκρισης του βαθμού οικονομικής επίδοσής τους σε

⁵⁰ Από τα πιο γνωστά παραδείγματα αποτελούν τα δημοσιεύματα των Robert Morris Associates “Annual Statement Studies”, Dun Brandstreet “Key Business Ratios in 125 Lines”, κ.α.

⁵¹ Στο σκέλος της διεθνούς βιβλιογραφίας, οι J. K. Courtis (1978) “Κατηγορικό Πλαίσιο Ανάλυσης”, σελ. 371-188 και C. H. Chen & T. A. Shimerda (1981) “Εμπειρική Ανάλυση Χρήσιμων Χρηματοοικονομικών Δεικτών”, σελ. 51-60, ανακεφαλαιώνουν έναν σημαντικό αριθμό μελετών. Στην πρώτη μελέτη διερευνώνται 28 δείκτες από 12 μελέτες (από τη μελέτη του Fitzpatrick του 1932 έως του O’ Connor του 1973), δέκα εγχειρίδια λογιστικής και χρηματοοικονομίας ευρύτερης κυκλοφορίας (όπως των Van Horne, Weston & Brigham, Foulke, Ien κλπ.), καθώς και δείκτες από άλλες πηγές (Μελέτη του Beaver, του Almanac of Business and Industrial Ratios, του Leo Troy κλπ.). Στην αντίστοιχη μελέτη των Chen & Shimerda, ανακεφαλαιώνονται 26 μελέτες, στις οποίες παρουσιάζονται 65 δείκτες. Απ’ αυτούς, οι 41 θεωρήθηκαν χρήσιμοι και χρησιμοποιήθηκαν στην φάση τελικής ανάλυσης. Αξιοποιώντας τις παραπάνω μελέτες, ο Α. Δ. Τσάμης (1989) σε σχετική έρευνα για την επιλογή και αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών δεικτών περιλαμβάνει, εκτός των προαναφερόμενων μελετών, και έναν αριθμό μεταγενέστερων μελετών με τους αντίστοιχους δείκτες τους οποίους ανέλυσαν. Συγκεκριμένα, στον πίνακα που συντάσσει στις σελ. 48-50, παρουσιάζει κατά σειρά 12 μελέτες: α) του Courtis J. K. (1981) β) των Chen K. H. & Shimerda T. A. (1983), σελ. 52, γ) των Chen K. H. & Shimerda T. A. (1983), σελ. 57, δ) των Pinches G. E., Mingo K. A. και Caruthers K. J. (1973), ε) των Pinches G. E., Mingo K. A. και Caruthers K. J. (1975), στ) του Johnson N. B. (1978), ζ) του Laurent C. R. (1979), η) των Gombola M. J. & Ketz J. E. (1983), θ) του Pares A. (1980), ι) του Cox B. (1981), ια) του Bradley R. A. (1983) και ιβ) του Van Leeuwen P. H. (1985).

⁵² Ο Α. Δ. Τσάμης (1989), στην ίδια έρευνα, ανακεφαλαιώνει επίσης και τους βασικότερους δείκτες που συναντώνται στην ελληνική βιβλιογραφία. Βάσει του πίνακα που συντάσσει στις σελ. 52-53, παρουσιάζει κατά σειρά 11 μελέτες: α) του Τσιαμάρ Μ. (1963), β) του Χρυσόκρη Ι. Τ. (1971), γ) του Καφούση Γ. Ν. (1987), δ) του Σαρσέντη Β. Ν. (1981), ε) του Παπούλια Γ. Π. (1982), στ) των Φιλιππάτου Γ. Κ. & Αθανασόπουλου Π. Ι. (1985), ζ) του Νιάρχου Ν.Α. (1987), η) της Ι.Κ.Α.Ρ. (1987), θ) του Σιαφάκα Α. Γ. (1980), ι) του Χρηματιστηρίου Αθηνών (1987) και ια) του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου (1981).

⁵³ Βλ. υποσημείωση 50.

⁵⁴ Βλ. υποσημειώσεις 51 και 52.

σχέση με τα απλά μεγέθη ισολογισμών, επανερχόμαστε στην καρδιά της ανάλυσής μας που αφορά τη διερεύνηση του Μεταποιητικού Δυναμικού της Ξάνθης. Όπως επισημάνθηκε, η περιγραφή της υπό μελέτης περιοχής γίνεται εφικτή με τη χρήση 5 επιλεγμένων χρηματοοικονομικών δεικτών. Έτσι, για το σύνολο των 17 επιχειρήσεων του δείγματος (πίνακας 3.22-διαγράμματα-παράρτημα):

Η κεφαλαιουχική αυτοδυναμία των επιχειρήσεων, από το 1993 και μετά, παρουσιάζει μία μικρή καλυτέρευση με ορισμένες ταυτόχρονα διακυμάνσεις, η οποία δεν είναι, παρόλα αυτά, αρκετή για να ξεπεραστούν οι δυσμενείς συνθήκες της αρχικής περιόδου. Ασφαλώς όμως, οι συνθήκες αυτοτέλειας των επιχειρήσεων σε ίδια κεφάλαια εμφανίζονται-έστω και μερικώς-βελτιούμενες, απ' ότι ήταν αρχικά.

Η δομή των δανειακών κεφαλαίων (Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις / Συνολικές Υποχρεώσεις) παρουσιάζει σημαντική βελτίωση το έτος 1994. Αυτό σημαίνει πως μειώνεται η αναλογία των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων στις συνολικές υποχρεώσεις, με θετική επίπτωση στο κόστος δανεισμού των επιχειρήσεων.

Βελτίωση παρουσιάζουν την εξαετία 1988-1994 και τα περιθώρια μικτού κέρδους (Μικτά Κέρδη / Σύνολο Ενεργητικού).

Όμως, η αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων (στην οποία περιλαμβάνονται περισσότερα διαθέσιμα στοιχεία της I.C.A.P.) παρουσιάζει μεγάλη καθίζηση το διάστημα 1994-95, για να βρεθεί σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα το 1997.

Σε κλαδικό επίπεδο (πίνακας 3.23 – παράρτημα), για τους τρεις κλάδους που επιλέχθηκαν στο πρώτο επίπεδο ανάλυσης και με τις ίδιες βασικές μονάδες επηρεασμού (βλ. παραπάνω), προκύπτουν οι εξής διαφοροποιήσεις σε σχέση με το σύνολο των επιχειρήσεων:

- Στα τρόφιμα, ο δείκτης κεφαλαιουχικής αυτοδυναμίας βελτιώνεται σημαντικά το έτος 1993, αλλά στη συνέχεια σταθεροποιείται σε τιμές που αντιστοιχούν στα μισά περίπου επίπεδα του εν λόγω έτους. Αναφορικά με τους δείκτες μακροπρόθεσμου δανεισμού, γενικής ρευστότητας, περιθωρίου μικτού κέρδους και αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων, παρατηρείται βελτίωση της χρηματοοικονομικής τους επίδοσης το έτος 1994, πράγμα που σημαίνει ότι οι επιχειρήσεις του κλάδου παύουν να θεωρούνται προβληματικές. Όμως, τις τελευταίες χρονιές φαίνεται να σημειώνεται ταχεία κάμψη του επιπέδου οικονομικής δραστηριότητας, η οποία εκφράζεται με το μηδενισμό σχεδόν του λόγου “Καθαρά Κέρδη / Ίδια Κεφάλαια”.
- Στην κλωστοϋφαντουργία-ένδυση, οι σημαντικότερες μεταβολές εστιάζονται: α) στην καθίζηση του επιπέδου κερδοφορίας των επιχειρήσεων, με παράταση της «αιμορραγίας» τα τρία τελευταία έτη (η οποία εκφράζεται με τους χαμηλούς δείκτες περιθωρίου μικτού κέρδους και αποδοτικότητας) β) στη βαθμιαία πτώση του δείκτη μακροπρόθεσμου δανεισμού, δηλαδή στη μείωση της αναλογίας των μακροπρόθεσμων υποχρεώσεων στις συνολικές υποχρεώσεις και κατά συνέπεια, στη σταδιακή αύξηση του βάρους του βραχυπρόθεσμου δανεισμού. Παρόλα αυτά, η δεύτερη μεταβολή δεν δείχνει να εμπνέει ιδιαίτερη ανησυχία, μια και η ικανοποιητική επίδοση των δεικτών κεφαλαιουχικής αυτοδυναμίας και γενικής ρευστότητας επιβεβαιώνει πως υπάρχουν προς το παρόν επαρκείς διαθέσιμοι ίδιοι πόροι για να καλύψουν τις τρέχουσες υποχρεώσεις.

- Στο ξύλο-χαρτί, η ιδιωφελής αποδοτικότητα των καθαρών κερδών διαγράφει μία κυκλική πορεία, με χαμηλά όμως μέγιστα. Συγκεκριμένα, παρατηρείται ύφεση το διάστημα 1988-89, περιορισμένη αύξηση το διάστημα 1990-93 και εκ νέου πτώση με ιδιαίτερη επιδείνωση το τελευταίο έτος. Σε αντίθεση με ότι συμβαίνει σε επίπεδο επιχειρηματικού φορέα, στο σύνολο των κεφαλαίων (ίδια + ξένα κεφάλαια) η κατάσταση παρουσιάζεται σαφώς καλύτερη· δηλαδή, τα μικτά κέρδη στο σύνολο του ενεργητικού (μικτά περιθώρια κέρδους) κινούνται σε ικανοποιητικά επίπεδα. Η καλύτερη όμως εικόνα φανερώνεται σε πρωτεύοντα βαθμό με τις υψηλές τιμές του δείκτη γενικής ρευστότητας (ιδίως το διάστημα 1991-93) και δευτερευόντως, με την βελτίωση της δανειακής δομής (αύξηση της αναλογίας των μακροπρόθεσμων υποχρεώσεων στις συνολικές υποχρεώσεις το έτος 1993). Απ' την άλλη πλευρά, κάπως αρνητική κρίνεται η πορεία του δείκτη κεφαλαιουχικής αυτοδυναμίας, όπου το τελευταίο έτος σημειώνεται μείωση της εξάρτησης των επιχειρήσεων από ίδια κεφάλαια (και επομένως αύξηση της εξάρτησής τους από ξένους δανειστές).

Γ. Προβλήματα Μέτρησης

Τα κυριότερα προβλήματα μέτρησης των χρηματοοικονομικών δεικτών είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με την αξιοπιστία τους ως προς τη διαχρονική σύγκριση και τη μέθοδο υπολογισμού των μεγεθών⁵⁵. Συγκεκριμένα:

α. Η ίδια η σύσταση των χρηματοοικονομικών δεικτών περιορίζει το πληροφοριακό πεδίο που καλύπτουν σε μεγέθη ποσοτικά και μάλιστα σε αυτά που εκφράζονται σε χρηματικές μονάδες, ενώ από την ανάλυσή τους λείπουν ένα πλήθος από ποιοτικές πληροφορίες οι οποίες πιθανόν να είναι κρίσιμες στον επηρεασμό ποσοτικών μεγεθών, όπως η ποιότητα υλικών και εργασίας, οι διοικητικές ικανότητες των διευθυντικών στελεχών, η μορφή της αγοράς, ο βαθμός ανταγωνισμού κλπ.

β. Από την ίδια τη φύση τους οι δείκτες δεν δίνουν λύσεις, ούτε απαντήσεις σε προβλήματα που απασχολούν έναν οργανισμό. Αντίθετα, η βασική τους λειτουργία συνίσταται στο να προκαλεί την ανάγκη για αναζήτηση λύσεων και απαντήσεων. Παραπέρα, η διατύπωση λύσεων απαιτεί έρευνα και ανάλυση άλλου μεγέθους και βαθμού εμβαθύνσεων, πρόσθετες πληροφορίες από άλλες πηγές και ένα υπόδειγμα-πλαίσιο λήψεων αποφάσεων, το οποίο δεν επιτυγχάνεται με την απλή παράθεση των δεικτών. Αλλά και στον εντοπισμό ενός προβλήματος, η χρησιμοποίηση π.χ. ενός μεμονωμένου δείκτη όχι μόνον είναι ανεπαρκής, αλλά και επικίνδυνα περιπλανητική· και τούτο γιατί κάθε δείκτης αντιστοιχεί αποσπασματικά σε ένα μικρό μέρος της συνολικής εικόνας ενός οργανισμού και πιθανόν να αντισταθμίζεται (ή και να αντιστρέφεται) από τη σχετική μεταβολή σε ένα άλλο δείκτη, ή σε άλλα μεγέθη. Έτσι, μια αύξηση του περιθωρίου μικτού κέρδους δεν σημαίνει αναγκαστικά αύξηση της αποδοτικότητας αν συνοδεύεται από παράλληλη ελάττωση των πωλήσεων ή αύξηση των επενδύσεων. Ούτε η μεταβολή-αύξηση στον δείκτη γενικής ρευστότητας απαραίτητα σημαίνει μεγαλύτερη ικανότητα αποπληρωμής αν αυτή οφείλεται σε αύξηση απλώς των αποθεμάτων.

γ. Μία άλλη γενική παρατήρηση αφορά την χρονική διάσταση της ανάλυσης. Οι δείκτες, εφόσον είναι παράγωγα μεγέθη των χρηματοοικονομικών πινάκων ενός οργανισμού, δεν είναι τίποτα περισσότερο από στιγμιαίες ειδικές «φωτογραφίες» των οποίων το περιεχόμενο συνδέεται αποκλειστικά με την συγκεκριμένη χρονική στιγμή

⁵⁵ Τσάμης Α. Δ. (1989), σελ. 103-145.

αναφοράς. Στην πραγματικότητα, η επιχείρηση επιδιώκει την «συνέχεια» στην δράση της και μέσα από αυτή, την ικανοποίηση των αναγκών και των υποχρεώσεών της. Έτσι, κύριο γνώρισμα της δραστηριότητας των οικονομικών μονάδων είναι η συνεχής μεταβολή και ο αέναος κύκλος μετασχηματισμού των διαφόρων περιουσιακών στοιχείων και των παραγωγικών συντελεστών, που μορφοποιείται σε ένα συνεχές ρεύμα εισροών-εκροών από τον οργανισμό προς το περιβάλλον του και αντίστροφα. Μέσα από την προσπάθεια όμως να συλλάβουμε μια κατ' εξοχήν δυναμική πραγματικότητα με «στατικά» εργαλεία και όργανα, δημιουργούμε μία αντίφαση που ενέχει τον κίνδυνο να στηρίζουμε την έρευνα και τα συμπεράσματά μας σε στοιχεία τα οποία δεν εκφράζουν πλέον τίποτα κατά την χρονική στιγμή της αναλύσεως.

δ. Το βασικότερο ίσως πρόβλημα στην εκτίμηση των χρηματοοικονομικών δεικτών έχει να κάνει με την ευαισθησία τους στις πληθωριστικές μεταβολές, μια και αυτοί είναι εκφρασμένοι σε χρηματικές μονάδες. Έτσι, παραβιάζονται δύο βασικές λογιστικές αρχές, οι οποίες αφορούν πρώτον, την καταγραφή των περιουσιακών στοιχείων στο «ιστορικό» κόστος και δεύτερον, τη χρήση μιας σταθερής χρηματικής μονάδας μέτρησης. Συνέπεια της καταστρατήγησης των παραπάνω αρχών είναι η αλλοίωση του πληροφοριακού περιεχομένου των λογιστικών μεγεθών και κατά προέκταση των δεικτών. Συγκεκριμένα, ο πληθωρισμός παραμορφώνει τους κυριότερους δείκτες διαχείρισης καθώς επιδρά στα βασικά στοιχεία τόσο του ισολογισμού, όσο και των αποτελεσμάτων χρήσεως, με αποτέλεσμα οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις να μην αντικατοπτρίζουν πλήρως τις οικονομικές πηγές ή το πραγματικό εισόδημα. Για παράδειγμα, τα πάγια στοιχεία σε περιόδους συνεχούς πληθωρισμού υποτιμούνται συστηματικά, επηρεάζοντας ανάλογα και το ύψος των ιδίων κεφαλαίων. Ανάλογες είναι οι συνέπειες του πληθωρισμού και στα στοιχεία του λογαριασμού αποτελεσμάτων, όπου αλλοιώνεται: το ίδιο το μέγεθος των κερδών καθώς έχουμε χαμηλό κόστος πωληθέντων και περιορισμένες δαπάνες αποσβέσεων (υπολογιζόμενες επί των ιστορικών αξιών). Επίσης, παραμορφώνεται και η πραγματική δυναμικότητα της οικονομικής μονάδας για αυτοχρηματοδότηση, μια και όλα τα σχετικά μεγέθη είναι αλλοιωμένα. Αναλυτικότερα, έχουμε ονομαστική αύξηση των αποθεμάτων, μειωμένες αποσβέσεις, υψηλά ονομαστικά κέρδη συνοδευόμενα από αντίστοιχα υψηλούς φόρους και υψηλά μερίσματα κλπ. Τέλος, ο συνδυασμός δύο ανακριβών μεγεθών όπως τα κέρδη χρήσεων και τα ίδια κεφάλαια, καταλήγει σε ένα δείκτη αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων εντελώς εξωπραγματικό, καθώς ο αριθμητής του είναι υπερτιμημένος ενώ ο παρονομαστής του υποτιμημένος.

ε. Το γεγονός ότι οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις εκφράζουν δεδομένα μιας χρονικής στιγμής, αυτή του τέλους χρήσεως, στερεί από τους αριθμοδείκτες πολύτιμα πληροφοριακά στοιχεία που σχετίζονται με τις χρονικές διακυμάνσεις κατά τη διάρκεια της χρήσεως. Στον ίδιο χώρο προβληματισμού εντάσσεται και η συγκρισιμότητα μεταξύ δεικτών οικονομικών μονάδων, των οποίων οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις δημοσιεύονται σε διαφορετικά χρονικά σημεία της αυτής χρήσεως και επομένως εκφράζουν διαφορετικά εποχιακά χαρακτηριστικά. Έτσι, δύο επιχειρήσεις που η δραστηριότητά τους χαρακτηρίζεται από έντονες εποχιακές διακυμάνσεις, ακόμη και στην υποθετική περίπτωση που παρουσιάζουν τα ίδια ακριβώς μεγέθη, είναι δυνατόν να δείξουν διαφορετικούς δείκτες κυκλοφορίας απαιτήσεων ή χρονικών ορίων εισπράξεων, αν τα μεγέθη αναφέρονται σε διαφορετικές ημερομηνίες κλεισίματος των λογαριασμών. Εκεί, όμως, που ο αναγνώστης των καταστάσεων εμφανίζεται εντελώς εκτεθειμένος σε

παραπληροφόρηση, είναι η μεθοδευμένη βραχυχρόνια βελτίωση της «βιτρίνας» (window dressing) που επιχειρείται σε μερικά μεγέθη, λίγο πριν την σύνταξη των λογιστικών καταστάσεων. Ως παράδειγμα, αναφέρουμε την εξόφληση των βραχυπρόθεσμων δανείων, με συνέπεια την βελτίωση του δείκτη γενικής ρευστότητας και ή εκ νέου δανειοδότηση αμέσως μετά τη δημοσίευση του ισολογισμού, ή, τη μη διενέργεια δαπανών συντηρήσεως τον τελευταίο μήνα πριν την δημοσίευση κλπ.

στ. Ένας παρόμοιος κίνδυνος για την αξιοπιστία των συγκρίσεων υπάρχει και από το γεγονός ότι με την πάροδο του χρόνου μεταβάλλονται σε σημαντικό βαθμό τόσο οι εξωτερικές συνθήκες του περιβάλλοντος χώρου (πολιτικές, νομικές-διοικητικές, οικονομικές, κοινωνικές, όσο και οι εσωτερικές (προσθήκη νέων προϊόντων, απόσυρση άλλων, είσοδος σε νέες αγορές, αλλαγές στη σύνθεση του προσωπικού και της διοικήσεως κλπ.). Παρόμοιο πρόβλημα δημιουργείται και από τη ύπαρξη των οικονομικών κυκλικών περιόδων, δηλαδή υφέσεων και ανακάμψεων που χαρακτηρίζουν την παγκόσμια και εθνική οικονομία ή ορισμένους τομείς δραστηριοτήτων.

ζ. Μία τελευταία διάσταση των προβλημάτων μέτρησης, η οποία σχετίζεται επίσης με την παράμετρο του χρόνου, έχει να κάνει με εκείνες τις επενδύσεις οι οποίες από τη φύση τους απαιτούν μακροχρόνιες διαδικασίες υλοποίησης και με διαφορετικούς ρυθμούς απόδοσης στα διάφορα σημεία του χρονικού ορίζοντα του ωφέλιμου βίου τους (π.χ. χαμηλή απόδοση στα αρχικά στάδια, υψηλότερη στα επόμενα, μειωμένη στα τελευταία). Έτσι όταν γίνονται συγκρίσεις αποδοτικότητας είτε μεταξύ επιχειρήσεων, είτε διαφορετικών στιγμών της ίδιας επιχείρησης, δεν πρέπει να αγνοείται η χρονική φάση εξέλιξης των διαφόρων επενδύσεων (ιδιαίτερα των σημαντικών σε εγκαταστάσεις και εξοπλισμό) των οικονομικών μονάδων που συγκρίνονται.

3.7.3. Η τρέχουσα οικονομική κατάσταση των επιχειρήσεων

Η σημερινή οικονομική κατάσταση των επιχειρήσεων αποτυπώνεται στον πίνακα 3.24, όπου περιγράφεται η επωνυμία και το είδος των κυριότερων επιχειρήσεων στο Νομό (78 συνολικά)⁵⁶ ως προς τον κύκλο εργασιών, το επίπεδο των κερδών (καθαρά κέρδη ή ζημιές) και το ύψος του μετοχικού τους κεφαλαίου, για το έτος 1999. Όπως παρατηρούμε, το μέγεθος των επιχειρήσεων συνιστά σημαντικό προσδιοριστικό παράγοντα της συμπεριφοράς τους. Έτσι, οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις (το μέγεθός τους ορίζεται με κριτήριο το ύψος του μετοχικού κεφαλαίου τους), έχοντας καλύτερη οργάνωση και ισχυρότερη θέση στην αγορά, παρουσιάζουν κατά κανόνα ικανοποιητικότερες επιδόσεις απ' ό,τι οι επιχειρήσεις μικρότερου μεγέθους. Πρόκειται κύρια για την Ελληνική Βιομηχανία Ζάχαρης και τον Όμιλο Εταιρειών Γερμανός (Μπαταρίες), οι οποίες κατέχουν τις 2 πρώτες θέσεις από πλευράς οικονομικών επιδόσεων (καθαρά κέρδη, τζίρος) και η δραστηριότητά τους εκτείνεται και έξω από τα όρια του Νομού και ευρύτερα της περιοχής της Θράκης· επομένως, η αγορά των προϊόντων αυτών είναι ανεπτυγμένη και σε πολλά άλλα σημεία του ελλαδικού χώρου. Η υψηλή συσχέτιση μεγέθους και επιπέδου

⁵⁶ Δεν κατέστη δυνατό να καταγραφούν όλες οι επιχειρήσεις, διότι για επαγγελματικά-επιχειρησιακά απόρρητους λόγους ανταγωνισμού, ορισμένες απ' αυτές δεν επιθυμούν να δημοσιεύουν στοιχεία των ισολογισμών τους.

οικονομικής δραστηριότητας εμφανίζεται επίσης και στις εξής επιχειρήσεις⁵⁷: α) Πλαστικά Θράκης Α.Β.Ε.Ε. (παραγωγή πλαστικών), β) Βιομηχανία Αλουμινίου Βορείου Ελλάδος Α.Ε. (αλουμίνιο προφίλ), γ) Χατζηιωάννου Α.Β.Ε.Ε. (εσώρουχα), δ) ΣΕΚΕ Α.Ε. (επεξεργασία καπνού) ε) ΣΕΚΑΠ Α.Ε. (παραγωγή τσιγάρων) και στ) Χαρτοποιία Θράκης (παραγωγή χαρτιού υγείας). Εξαιρέση αποτελούν οι: α) Αφοί Πετρόπουλοι Α.Ε. (επεξεργασία ιχθυοειδών) β) ΣΕΒΑΘ Α.Ε. (παραγωγή τροφίμων/εκτυπώσεων) γ) Ζήρος Α.Ε.Β.Ε. (εσώρουχα) και δ) COCO MAT-MAXI Α.Β.Ε.Ε. (κατασκευή στρωμάτων). Οι εν λόγω επιχειρήσεις, αν και εμφανίζουν υψηλό μέγεθος, ωστόσο κυμαίνονται, συγκριτικά με τις προηγούμενες, σε χαμηλότερα επίπεδα κέρδους, αντιμετωπίζοντας ορισμένες από αυτές (όπως η ΣΕΒΑΘ Α.Ε.) προβλήματα δανειακών υποχρεώσεων.

Για τις μικρότερες σε μέγεθος επιχειρήσεις παρατηρούμε τα εξής:

- Η KOMOTEX (παραγωγή εσωρούχων) εμφανίζει σχετικό δυναμισμό από άποψη τζίρου και κερδοφορίας.
- Αντίθετα, η εταιρεία ΣΟΓΙΑ Βορείου Ελλάδος (ζήρανση σόγιας) δεν φαίνεται να έχει ξεπεράσει τα διαχειριστικά-χρηματοοικονομικά της προβλήματα, παρά το γεγονός ότι κατέχει την 11^η θέση ως προς τον κύκλο εργασιών.
- Θετική εικόνα από άποψη κερδοφορίας εμφανίζουν και οι επιχειρήσεις ΣΜΥΡΔΕΞ Α.Ε. (παραγωγή σμυριδόπανων), η οποία βρίσκεται στην 8^η θέση, και Καλώδια Ξάνθης Α.Ε. (παραγωγή ηλεκτρικών καλωδίων), η οποία βρίσκεται στην 11^η θέση. Από πλευράς όμως μεγέθους και κύκλου εργασιών, η δεύτερη κατέχει υψηλότερα μερίδια μετοχικού κεφαλαίου και παρουσιάζει τριπλάσιο περίπου τζίρο απ' ότι η πρώτη.

Οι πλέον προβληματικές επιχειρήσεις, δηλαδή με υψηλή καθαρή ζημία, περιλαμβάνουν μονάδες μεσαίου και μικρού μεγέθους (βλ. διάγραμμα 3.24.4). Στην πρώτη κατηγορία (μονάδες μεσαίου μεγέθους) ανήκουν οι 3 πιο προβληματικές επιχειρήσεις, η Στ. Μπλιούμη Α.Β.Ε.Ε. (παραγωγή αλεύρων), η AMBIOΣ Α.Ε. (επεξεργασία βαμβακιού) και η ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΗ Θράκης Α.Ε. (παραγωγή χαρτοταπεσαρίας), καθώς και οι επιχειρήσεις ΜΥΛΟΙ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α.Β.Ε.Ε. (παραγωγή αλεύρων) και LEON GAS Α.Ε.Β.Ε. (παραγωγή υγραερίων). Στη δεύτερη κατηγορία (μονάδες μικρού μεγέθους) ανήκουν οι επιχειρήσεις GMC Α.Ε. (παραγωγή υποδημάτων), Αφοί Σιδηρόπουλοι Α.Β.Ε.Ε. (επεξεργασία αγροτικών προϊόντων), Κεραμοποιία ΗΡΑΚΛΗΣ (κεραμοποιείο), Μάρμαρα Βορείου Ελλάδος (επεξεργασία μαρμάρων) και ΑΛΣΑΜΑΡ Α.Ε. (επεξεργασία μαρμάρων).

Οι υπόλοιπες επιχειρήσεις-στις οποίες αναλογεί και ο μεγαλύτερος αριθμός των επιχειρήσεων του δείγματος-χαρακτηρίζονται από χαμηλούς δείκτες οικονομικής επίδοσης, δηλαδή από χαμηλά έως μέτρια κέρδη και περιορισμένο κύκλο εργασιών.

3.7.4. Χωροθετική συμπεριφορά μεγαλύτερων επιχειρήσεων

Ως προς τη χωροθέτηση των μεγαλύτερων επιχειρήσεων ανά περιοχή-εξαιρουμένων των ΒΙ.ΠΕ και των επιχειρήσεων του αστικού κέντρου Ξάνθης-προκύπτουν τα εξής⁵⁸:

⁵⁷ βλ. και διαγράμματα 3.24.1, 3.24.2, 3.24.3.

⁵⁸ Αναπτυξιακή Μελέτη Θράκης (1995).

- 1 επιχείρηση μεγέθους 1000-1500 απασχολουμένων είναι εγκατεστημένη στην κοινότητα Νέο Όλβιο (Γερμανός Μπαταρίες Α.Β.Ε.Ε.).
- 1 επιχείρηση μεγέθους 500-1000 απασχολουμένων είναι εγκατεστημένη στην κοινότητα Μάγγανα (Χαρτοποιία Θράκης Α.Ε.).
- 1 επιχείρηση μεγέθους 300-500 απασχολουμένων είναι εγκατεστημένη στην κοινότητα Κουτσό (ΑΜΒΙΟΣ Α.Ε.).
- 1 επιχείρηση μεγέθους 200-300 απασχολουμένων είναι εγκατεστημένη στην κοινότητα Γενισέα (Χατζηιωάννου Α.Β.Ε.Ε.)
- Τέλος, 2 επιχειρήσεις μεγέθους 100-200 απασχολουμένων είναι εγκατεστημένες στις κοινότητες Μαγικό (Πλαστικά Θράκης Α.Β.Ε.Ε.) και Εξοχή (ΣΕΠΕΚ Α.Ε.).

3.7.5. Εκσυγχρονισμός και επέκταση 3 δυνητικών επιχειρήσεων της περιοχής (Ελληνική Βιομηχανία Ζάχαρης, Όμιλος Εταιρειών Γερμανός, Όμιλος Πλαστικών Θράκης)

Στο εδάφιο αυτό γίνεται μία αναφορά ως προς τα μελλοντικά σχέδια επέκτασης και εκσυγχρονισμού 3 δυνητικών επιχειρήσεων του Ν. Ξάνθης, η προώθηση των οποίων είναι αποφασιστική για την τοπική οικονομία, καθώς μέσα από την ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας και τη λειτουργία συμπληρωματικών δράσεων με τους άλλους τομείς (γεωργία, υπηρεσίες), μπορούν να λειτουργήσουν ως ατμομηχανές ανάπτυξης και να συμβάλουν άμεσα στην ενίσχυση της παραγωγικής εξειδίκευσης, στην αύξηση της εξαγωγικής βάσης και γενικά στη χάραξη νέου αναπτυξιακού προφίλ στο Νομό, προκαλώντας πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στην απασχόληση, στη ζήτηση και το εισόδημα της Ξάνθης αλλά και της περιβάλλουσας περιοχής. Οι επιχειρήσεις που θα παρουσιαστούν κατά σειρά είναι: α) η Ελληνική Βιομηχανία Ζάχαρης β) ο Όμιλος Εταιρειών Γερμανός και γ) ο Όμιλος Πλαστικών Θράκης.

i. Ελληνική Βιομηχανία Ζάχαρης⁵⁹

Σχεδιάζεται η αύξηση του μετοχικού της κεφαλαίου κατά 32 δις δρχ., εφόσον εγκριθεί η αίτηση που υπέβαλε στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών. Με τα κεφάλαια αυτά θα εξυπηρετηθούν οι στόχοι τους οποίους έχει θέσει η διοίκηση. Ειδικότερα, τα μισά από αυτά (16 δις) πρόκειται να δαπανηθούν για τον εκσυγχρονισμό του μηχανολογικού εξοπλισμού της εταιρείας. Το υπόλοιπο ποσό των 16 δις θα κατανεμηθεί ισόποσα, κατά το 1/3 περίπου, σε τρεις επιμέρους ενέργειες: α) σε πιθανές δράσεις της επιχείρησης στην περιοχή των Βαλκανίων, με την προϋπόθεση ότι θα αλλάξουν και οι πολιτικές στις χώρες αυτές β) στη συμμετοχή της σε εταιρείες τροφίμων του Ομίλου Αγροτικής Τράπεζας γ) στην αύξηση των κεφαλαίων κίνησης της εταιρείας. Επιπρόσθετα, η εταιρεία πρόκειται να υλοποιήσει μία ξεχωριστή επένδυση της τάξης των 7-8 δις δρχ. για την αναζαχάρωση μελάσας. Αυτό το έργο θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς η Ε.Β.Ζ. θα είναι σε θέση να παράγει ζάχαρη από ένα υποπροϊόν (τη μελάσα), ενέργεια η οποία θα της αποφέρει κέρδη ύψους 2,5 δις δρχ. σε ετήσια βάση.

Ένα από τα σοβαρά μειονεκτήματα είναι η **πρώτη ύλη**, η οποία αυξάνει το κόστος της παραγωγής σε ποσοστό 60%. Επιβαρυντικό στοιχείο θεωρείται το **ξηρό κλίμα** (που χαρακτηρίζει τις περιοχές της Μεσογείου), το οποίο δεν διευκολύνει τις

⁵⁹ Ναυτεμπορική, Μακεδονία-Θράκη 2000, Βαφειάδης Α. (2000): «Ελληνική Βιομηχανία Ζάχαρης: αύξηση μετοχικού κεφαλαίου 32 δις για την υλοποίηση 5 στόχων», σελ. 62.

καλλιέργειες τεύτλων, σε αντίθεση με τις χώρες της Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης, όπου επικρατεί το υγρό κλίμα. Έτσι οι έλληνες παραγωγοί τεύτλων πληρώνονται κατά 15% υψηλότερα από τους συναδέλφους τους στην Ευρώπη, με αποτέλεσμα η εταιρεία να έχει ένα επιπλέον κόστος της τάξης των 6 δις δρχ. Παράλληλα, τα τελευταία 4 χρόνια το προϊόν πωλείται στην ίδια τιμή, δηλαδή προς 245 δρχ. το κιλό, κάτι το οποίο από τη μία πλευρά είναι θετικό, αλλά από την άλλη αυξάνει περισσότερο τα κοστολόγια της ζάχαρης.

Βασικό επίτευγμα της εταιρείας είναι η διάθεση του προϊόντος στην εγχώρια αγορά σε αρκετά χαμηλότερες τιμές σε σχέση με τους ξένους ανταγωνιστές, γεγονός που συνεπάγεται τη μη πραγματοποίηση εισαγωγής ζάχαρης από άλλες χώρες.

ii. Όμιλος Εταιρειών Γερμανός⁶⁰

Η βιομηχανική δραστηριότητα του Ομίλου, ο οποίος έκανε την είσοδό του τον Ιανουάριο του 2000 στην Κύρια Αγορά του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών, γίνεται στο βιομηχανικό συγκρότημα **sunlight** στην Ξάνθη (Νέο Όλβιο), το οποίο εξαγόρασε το 1991. Από τότε, ο όμιλος παράγει στην περιοχή μπαταρίες και συσσωρευτές με την επωνυμία “Sunlight”, και, σε συνεργασία με κορυφαίες εταιρείες του εξωτερικού, εξασφαλίζει την πιο προηγμένη τεχνολογία αιχμής, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις προχωράει από κοινού στην παραγωγή συσσωρευτών. Ειδικότερα, η παραγωγή του εργοστασίου καλύπτει τις ανάγκες της αυτόνομης ενέργειας για τους τομείς της ενέργειας, των τηλεπικοινωνιών, και της μεταφοράς με μία μεγάλη γκάμα προϊόντων, η οποία περιλαμβάνει:

- Απλές και αλκαλικές μπαταρίες οικολογικής σύνθεσης (δεν περιέχουν υδράργυρο και κάδμιο) με το σήμα “Sunlight”.
- Απλές και αλκαλικές μπαταρίες της “Toshiba”, των οποίων η συσκευασία είναι οικολογική και εξάγονται σε ολόκληρη την Ευρώπη.
- Μπαταρίες, φορτιστές, τροφοδοτικά και γενικότερα όλη την γκάμα των αξεσουάρ της κινητής τηλεφωνίας με το σήμα “Orbit ή Sunlight” για την αλυσίδα των καταστημάτων της εταιρείας, αλλά και για εξαγωγές.
- Μπαταρίες βιομηχανικού τύπου (νικελίου-καδμίου και μολύβδου), μέχρι και ηλεκτρονικά ισχύος (φορτιστές, τροφοδοτικά, ανορθωτές).

Στον τομέα της άμυνας, το εργοστάσιο “Sunlight” καλύπτει τις ανάγκες των Ενόπλων Δυνάμεων με διάφορους τύπους εξειδικευμένων μπαταριών, καθώς και άλλων που κατασκευάζονται κατόπιν παραγγελίας. Τα κορυφαία προϊόντα της “Sunlight” είναι οι συσσωρευτές υποβρυχίων. Ιδιαίτερα, έχει επιτύχει υψηλή ποιότητα και αποτελεσματικότητα, εφαρμόζοντας τεχνολογία αιχμής σε συνεργασία με ερευνητικά εργαστήρια και ειδικευμένους μηχανικούς. Πρόσφατα, επιλέχθηκε από το ελληνικό Υπουργείο Εθνικής Άμυνας για την προμήθεια μπαταριών των υποβρυχίων «τύπου 209», ενώ θεωρείται ως η επικρατέστερη για την προμήθεια συσσωρευτών των νεότευκτων υποβρυχίων «τύπου 214» του Ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού. Επίσης, έχει αναπτύξει τρεις τύπους συσσωρευτών για μαχητικές τορπίλες.

Τα προϊόντα του εργοστασίου διατίθενται από το **τμήμα βιομηχανικών και αμυντικών εφαρμογών**, τόσο στην ελληνική, όσο και σε αγορές του εξωτερικού, το οποίο επίσης ανήκει στον Όμιλο Εταιρειών Γερμανός. Ο τελευταίος παρέχει στο

⁶⁰ Ναυτεμπορική, Μακεδονία-Θράκη 2000, Καρτάλης Χ. (2000): «Όμιλος Γερμανός Α.Β.Ε.Ε.: ο ειδικός σε μπαταρίες και συσσωρευτές με το σήμα **Sunlight**», σελ. 67-68.

εργοστάσιο “Sunlight” και το τμήμα διανομής την πλήρη υποστήριξή του σε θέματα διοίκησης και logistics.

Σήμερα το εργοστάσιο απασχολεί 140 άτομα. Η μέχρι τώρα πορεία και το ίδιο το αντικείμενο του εργοστασίου, που είναι το μοναδικό το οποίο δραστηριοποιείται στην καθετοποιημένη παραγωγή συσσωρευτών στην Ελλάδα, δείχνουν ότι πρόκειται για μία μονάδα με πολύ μεγάλες προοπτικές εξέλιξης.

Επενδύσεις: ο Όμιλος Εταιρειών Γερμανός επενδύει συστηματικά και σταθερά στη βιομηχανική του μονάδα στην Ξάνθη. Ιδιαίτερα σημαντική επένδυση ήταν το **τμήμα έρευνας και ανάπτυξης** του εργοστασίου, το οποίο δημιουργήθηκε το 1997. Παράλληλα, συνάπτονται συνεχώς συνεργασίες με ειδικευμένες εταιρείες του εξωτερικού για την ανάπτυξη πρότυπων τεχνολογιών και προϊόντων. Τα επόμενα χρόνια, ο Όμιλος στοχεύει να καλύψει τις ανάγκες της αμυντικής βιομηχανίας και να αυξήσει το μερίδιό του σε αυτόν τον τομέα, σχεδιάζοντας τη δημιουργία νέας γραμμής παραγωγής συσσωρευτών υποβρυχίων.

Για την επέκταση λοιπόν και τον εκσυγχρονισμό του βιομηχανικού συγκροτήματος, ο Όμιλος Εταιρειών Γερμανός διέθεσε 2,5 δις δρχ. το 1999, ενώ προβλέπεται να διαθέσει αντίστοιχα ποσά το 2000 και το 2001 και 2 δις δρχ. το 2002, ολοκληρώνοντας έτσι συνολικές επενδύσεις ύψους 9,5 δις δρχ. Οι επενδύσεις αυτές θα υλοποιηθούν σε μεγάλο ποσοστό από τα κεφάλαια που θα συγκεντρωθούν κατά την είσοδό του στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών.

Έντονη είναι η **εξαγωγική δραστηριότητα** του βιομηχανικού συγκροτήματος στην Ξάνθη, η οποία πραγματοποιείται μέσω του τμήματος βιομηχανικών και αμυντικών εφαρμογών και του τμήματος μπαταριών. Τόσο οι απλές καταναλωτικές μπαταρίες, όσο και οι συσσωρευτές για αμυντικές εφαρμογές διατίθενται στις βαλκανικές χώρες, καθώς επίσης στην Ουκρανία, τη Μολδαβία, την Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη, τη Μέση Ανατολή, την Αφρική, την Κεντρική και Νότια Αμερική. Στις εξειδικευμένες μπαταρίες, η εταιρεία θεωρείται σήμερα ηγέτιδα στις αγορές αυτές, έχοντας μερίδιο αγοράς το οποίο ξεπερνάει το 80%. Επίσης, το τμήμα βιομηχανικών και αμυντικών εφαρμογών εξυπηρετεί πελάτες από τις Η.Π.Α., τη Γαλλία, την Ιταλία, την Πορτογαλία, το Βέλγιο, την Αυστρία, την Κύπρο, την Συρία και κάποιες από τις χώρες της Αφρικής. Από τις αρχές του 1999, ο Όμιλος άρχισε να έχει επαφές στη Νότια Αφρική και την Νοτιοανατολική Ασία για την προώθηση των εξαγωγών του.

Σχέδια – Στόχοι: Στόχος της εταιρείας για τα επόμενα χρόνια είναι η περαιτέρω ενίσχυση του μεριδίου της στην αγορά αμυντικών εφαρμογών, η επέκταση των δραστηριοτήτων της στον τομέα της αυτόνομης ενέργειας, καθώς και η εντατικοποίηση της εξαγωγικής της δραστηριότητας. Ιδιαίτερα, η εταιρεία φαίνεται πως έχει πολλά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, καθώς και την εμπειρία και τεχνογνωσία για να δραστηριοποιηθεί ακόμα πιο έντονα στο χώρο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Επιπλέον, διαθέτει σημαντική πείρα στη συνεργασία με το δημόσιο τομέα, υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ του τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και των μπαταριών και η βιομηχανική της μονάδα μπορεί να παράγει φωτοβολταϊκά panels, γεννήτριες αιολικής ενέργειας, ανορθωτές και ειδικούς τύπους μπαταρίας.

Παράλληλα, η εταιρεία διερευνά, σε συνεργασία με εξοπλιστικές ομάδες της Δυτικής Ευρώπης και του NATO, τις τεχνολογικές εξελίξεις για την προσφορά νέων προϊόντων. Οι κυριότεροι τομείς ενδιαφέροντος είναι:

- Οι νέες τεχνολογίες μπαταρίας: ήδη έχει αναπτυχθεί ένας νέος τύπος μπαταριών λιθίου-ιόντος σε πολύ μικρό μέγεθος και αυτή τη στιγμή αναπτύσσεται ένας νέος τύπος μπαταριών μολύβδου. Επίσης, η εταιρεία συνεχίζει να βελτιώνει τα χαρακτηριστικά μπαταριών υποβρυχίου· υποστηρίζεται ότι σε λίγο καιρό η εταιρεία θα είναι σε θέση να αναπτύξει οποιονδήποτε τύπο μπαταρίας αμυντικών εφαρμογών.
- Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: και σε αυτόν τον τομέα έχει αναπτυχθεί ένα σύστημα αυτόνομης παροχής ενέργειας, που περιλαμβάνει γεννήτρια αιολικής ενέργειας, φωτοβολταϊκά panels, ειδικό τύπο μπαταρίας και μία μικρή πετρελαιοκίνητη μηχανή. Χρησιμοποιώντας ειδικό λογισμικό για τη διαχείριση της ισχύος, η επιχείρηση εγγυάται υψηλή ποιότητα της παρεχόμενης ενέργειας.
- Αμυντικές εφαρμογές: κατασκευή ηλεκτροκίνητου οχήματος.

Το βιομηχανικό συγκρότημα “Sunlight” λειτουργεί σύμφωνα με το σύστημα διασφάλισης ποιότητας ISO-9001 από το 1995, ενώ το καλοκαίρι του 2000 ολοκληρώθηκε η ανάπτυξη περιβαλλοντικού συστήματος ISO-14001.

Παρά τα μεγάλα επιτεύγματα του Ομίλου Εταιρειών Γερμανός, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις στην περιοχή της Θράκης δεν είναι λίγα. Τα πιο σημαντικά από αυτά αφορούν τις υποδομές. Επίσης υπάρχει αδυναμία εντοπισμού εξειδικευμένου προσωπικού το οποίο θα απασχοληθεί σε αυτές και αδυναμία εξεύρεσης κατάλληλων υποκατασκευαστών στην ευρύτερη περιοχή.

iii. Όμιλος Πλαστικών Θράκης⁶¹

Ο μεγαλύτερος βιομηχανικός εργοδότης στο Ν. Ξάνθης, με εργαζόμενους που μελλοντικά υπολογίζονται σε 830 άτομα, είναι ο Όμιλος των Πλαστικών Θράκης. Απέναντι από το μεγάλο βιομηχανικό συγκρότημα της εταιρείας Πλαστικά Θράκης, λίγο έξω από το χωριό Μαγικό, κατασκευάζονται τρία εργοστάσια ισάριθμων εταιρειών συμφερόντων του Ομίλου. Το ένα ανήκει στην εταιρεία **Don & Low Hellas** και από τον Μάιο του 2001, όπως προγραμματίζεται, θα παράγει μη υφαντά υφάσματα. Τα άλλα δύο υπό κατασκευή εργοστάσια ανήκουν σε θυγατρικές εταιρείες της **Θραπλάστ**, της εταιρείας που έχει την έδρα και τον κορμό των εγκαταστάσεών της στη Βιομηχανική Περιοχή της Ξάνθης και ελέγχεται και αυτή από την πρόσφατα εισηγμένη στο ΧΑΑ μητρική εταιρεία Πλαστικά Θράκης. Η πρώτη ονομάζεται **Thrace Pak** και η δεύτερη, με την επωνυμία **Thratex**. Αμφότερες θα παράγουν διάφορα προϊόντα από πολυπροπυλένιο, όπως άλλωστε και η πρωτο-ιδρυθείσα εταιρεία Πλαστικά Θράκης, η οποία παράγει μία πλειάδα προϊόντων, όπως πλαστικά υφάσματα, νήματα, χαλιά, σάκους συσκευασίας και άλλα προϊόντα από πολυπροπυλένιο, καθώς και άλλες, πλαστικές κυρίως, ύλες.

Η Θραπλάστ, που μέχρι πρόσφατα ονομαζόταν Αναπλάστ, εξελίσσεται σε δεύτερο βιομηχανικό πόλο του Ομίλου, καθώς επιπλέον ελέγχει την εταιρεία πλαστικών **Synthetic Holding** στην Ιρλανδία και την επίσης εγκατεστημένη στη ΒΙ.ΠΕ Ξάνθης **Βιομηχανία Μεγασάκοι**, η οποία για το έτος 2000 παρουσιάζει,

⁶¹ Το Βήμα, Κορφιάτης Χ. (2000): «Τρία νέα εργοστάσια ιδρύουν τα Πλαστικά Θράκης - Νέες μονάδες από τη Θραπλάστ», Το Βήμα, 15 Οκτωβρίου, σελ. Δ18.

σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, τη μεγαλύτερη ανάπτυξη μεταξύ των συγγενικών επιχειρήσεων των γκρουπ. Η τελευταία έχει επεκτείνει τη συνεργασία με την κορυφαία ευρωπαϊκή λιπασματοβιομηχανία **Hydro** της Σκανδιναβίας για την παραγωγή πλαστικών σάκων συσκευασίας λιπασμάτων.

Η εταιρεία Θραπλάστ, η οποία ελέγχεται κατά 51% από τα Πλαστικά Θράκης, είναι αποτέλεσμα επένδυσης της περιόδου 1996-97, απασχολεί 57 άτομα και παράγει, κυρίως, σακούλες πολυαιθυλενίου και πολυπροπυλενίου και άλλα εξειδικευμένα είδη συσκευασίας, καθώς και δικτυωτά υφάσματα και δικτυωτούς σάκους. Σε αυτή περιλαμβάνεται μία ακόμα δραστηριότητα που έγκειται στην ανακύκλωση-στην αναγέννηση όπως λέγεται-πολυαιθυλενίου και πολυπροπυλενίου. Η Θραπλάστ επεξεργάζεται βιομηχανικό **scrap** από εταιρείες πλαστικών και παράγει πολυαιθυλένιο ή πολυπροπυλένιο σε μορφή κόκκου, που είναι πρώτη ύλη για την παραγωγή άλλων διαφορετικών προϊόντων.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΠΙΝΑΚΕΣ – ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Πίνακας 3.1: Σύνολο καλλιεργειών της Θράκης το έτος 1991
(σε στρέμματα)

N. Ξάνθης	488.559
N. Ροδόπης	882.925
N. Έβρου	1.693.678
Σύνολο Θράκης	3.065.162
Σύνολο Χώρας	40.009.557
Θράκη / Χώρα (%)	7,7
Ξάνθη / Χώρα (%)	1,2
% συμμετοχής στη Θράκη	
N. Ξάνθης	15,9
N. Ροδόπης	28,8
N. Έβρου	55,2

Πηγή: Χολέβας Ι.Κ. (1993)

Πίνακας 3.2: Καλλιέργειες Σιτηρών και Βιομηχανικών Φυτών 1990
(σε χιλ. στρέμματα)

Σιτηρά	Σύνολο	Σιτάρι μαλακό	Σιτάρι σκληρό	Κριθάρι	Καλαμπόκι
N.Ξάνθης	314	103	33	20	152
N. Ροδόπης	470	168	170	60	65
N. Έβρου	1.213	324	458	50	367
Σύνολο Θράκης	1.997	596	661	129	583
Σύνολο Χώρας	14.703	3.385	6.516	1.874	2.066
Θράκη / Χώρα (%)	13,6	13,6			
Ξάνθη / Θράκη (%)	15,7				
Ξάνθη / Χώρα (%)	2,1				
Βιομηχανικά Φυτά	Σύνολο	Καπνός	Βαμβάκι	Ζαχαρότευτλα	Ηλίανθος
N.Ξάνθης	77	33	26	12	6
N. Ροδόπης	248	55	168	19	6
N. Έβρου	302	4	24	75	199
Σύνολο Θράκης	627	93	218	105	211
Σύνολο Χώρας	4.245	783	2.619	461	259
Θράκης / Χώρα (%)	15,4				
Ξάνθη / Θράκη (%)	12,3				
Ξάνθη / Χώρα (%)	1,8				

Πηγή: Ακαδημία Αθηνών (1994)

Πίνακας 3.3: Διαχρονική εξέλιξη αγροτικής παραγωγής κατά προϊόν στο Νομό Ξάνθης

	1994	1995	1996	1997	1998
Ελαιόλαδο (τόνοι)	0	0	0	0	0
Καπνός (τόνοι)	3.752	3.717	3.733	4.514	3.725
Βαμβάκι (τόνοι)	12.881	27.325	21.996	16.446	13.300
Σίτος (τόνοι)	34.703	36.426	35.733	31.317	32.182
Ρύζι (τόνοι)	83	114	138	135	63
Μέλια (τόνοι)	54	49	45	45	45
Ροδάκινα (τόνοι)	215	95	82	65	55
Πατάτες (τόνοι)	15.692	23.557	18.449	17.018	15.567
Τομάτες (τόνοι)	64.136	62.682	62.842	55.437	43.128
Κρέας (τόνοι)	6.530	2.642	2.515	3.555	4.295
Γάλα (τόνοι)	42.817	37.389	36.937	36.980	36.850
Τυρί μαλακό (τόνοι)	253	254	248	253	247
Τυρί σκληρό (τόνοι)	1	1	1	1	1
Αυγά (χιλ. τεμάχια)	12.498	11.354	11.145	11.145	11.400

Πηγή: Αναπτυξιακή Εταιρεία Ξάνθης (2000), Οδηγός Επενδυτικών Ευκαιριών Νομού Ξάνθης

Πίνακας 3.4: Οι αγροτικές δομές στο Νομό Ξάνθης

	Ν. Ξάνθης	Θράκη	Χώρα
καλλιεργούμενη έκταση ανά απασχολούμενο (στρεμ.)	25,4		36,5
μέση εκμετάλλευση (στρεμ.)	40,5		35,5
απασχολούμενοι ανά εκμετάλλευση	2,2	2,0	1,8
ανθρωποημέρες απασχόλησης ανά εκμετάλλευση, ετησίως	323,0	266,9	249,7
ελκυστήρες ανά εκμετάλλευση	0,42	0,34	0,26
% αγροτικής απασχόλησης σε γεωργία	96,4		
% αγροτικής απασχόλησης σε κτηνοτροφία	1,6		
% αγροτικής απασχόλησης σε δάση	1,0		
% αγροτικής απασχόλησης σε αλιεία	0,5		
% αρδευόμενης γης, 1976	34,4		
% αρδευόμενης γης, 1990	54,5		31,7

Πηγή: Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996)

Πίνακας 3.5: Διαχρονική εξέλιξη αριθμού καταστημάτων και απασχολούμενων στο μεταποιητικό τομέα του Νομού Ξάνθης

	1978	1984	1988	% μεταβολή 1978-1984	% μεταβολή 1984-1988
Καταστήματα	799	886	853	10,9%	-3,7%
Απασχόληση	4.268	6.338	6.949	48,5%	9,6%
Παραγωγικές μονάδες					
Καταστήματα	774	871	846	12,5%	-2,9%
Απασχόληση	4.163	6.240	6.896	49,9%	10,5%
Ισχύς (σε ίππους)	23.329	76.804	75.857	229,2%	-1,2%

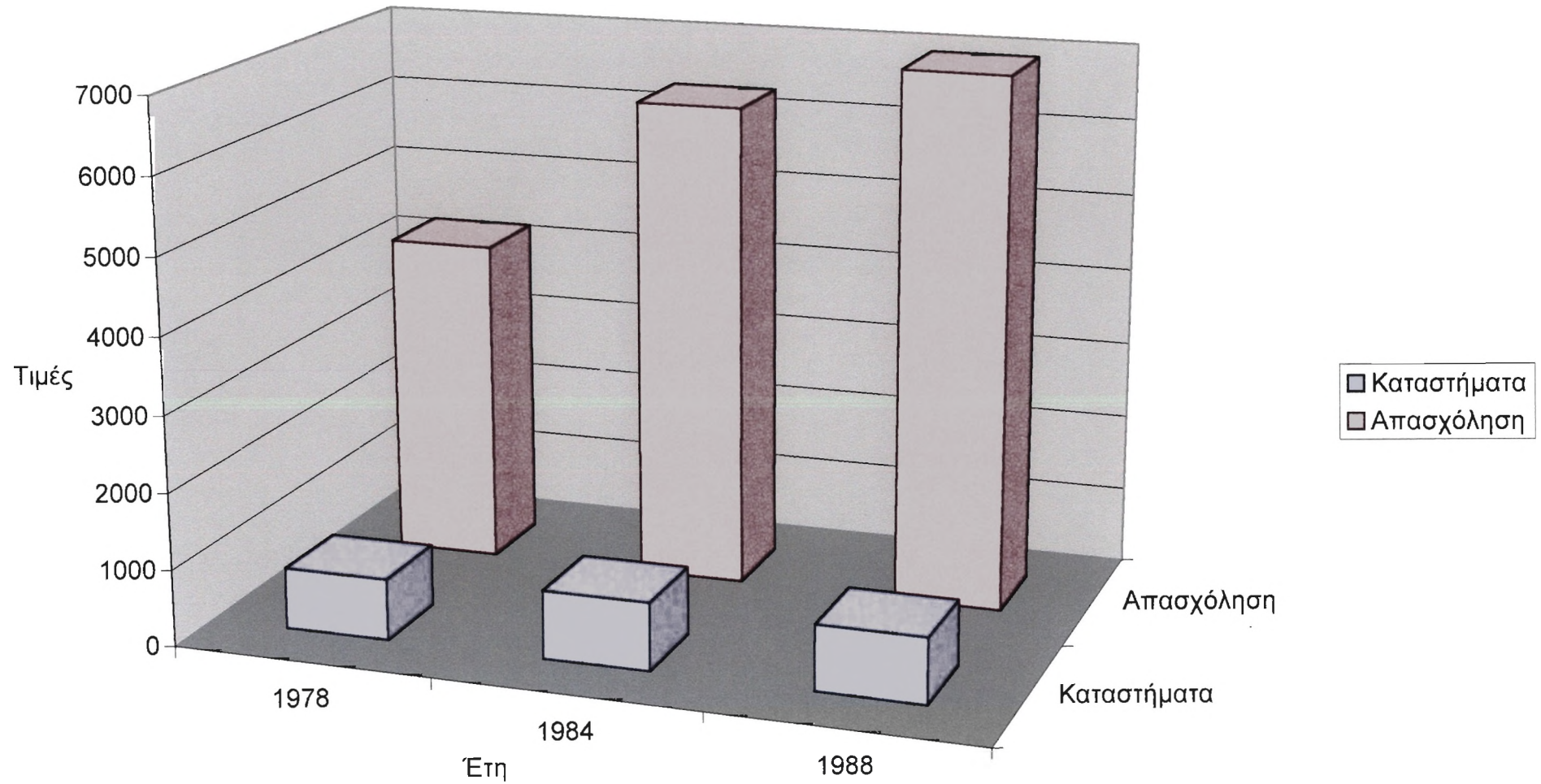
Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Απογραφές Βιομηχανίας-Βιοτεχνίας

Πίνακας 3.6: Διαχρονική εξέλιξη κύκλου εργασιών στο μεταποιητικό τομέα του Νομού Ξάνθης

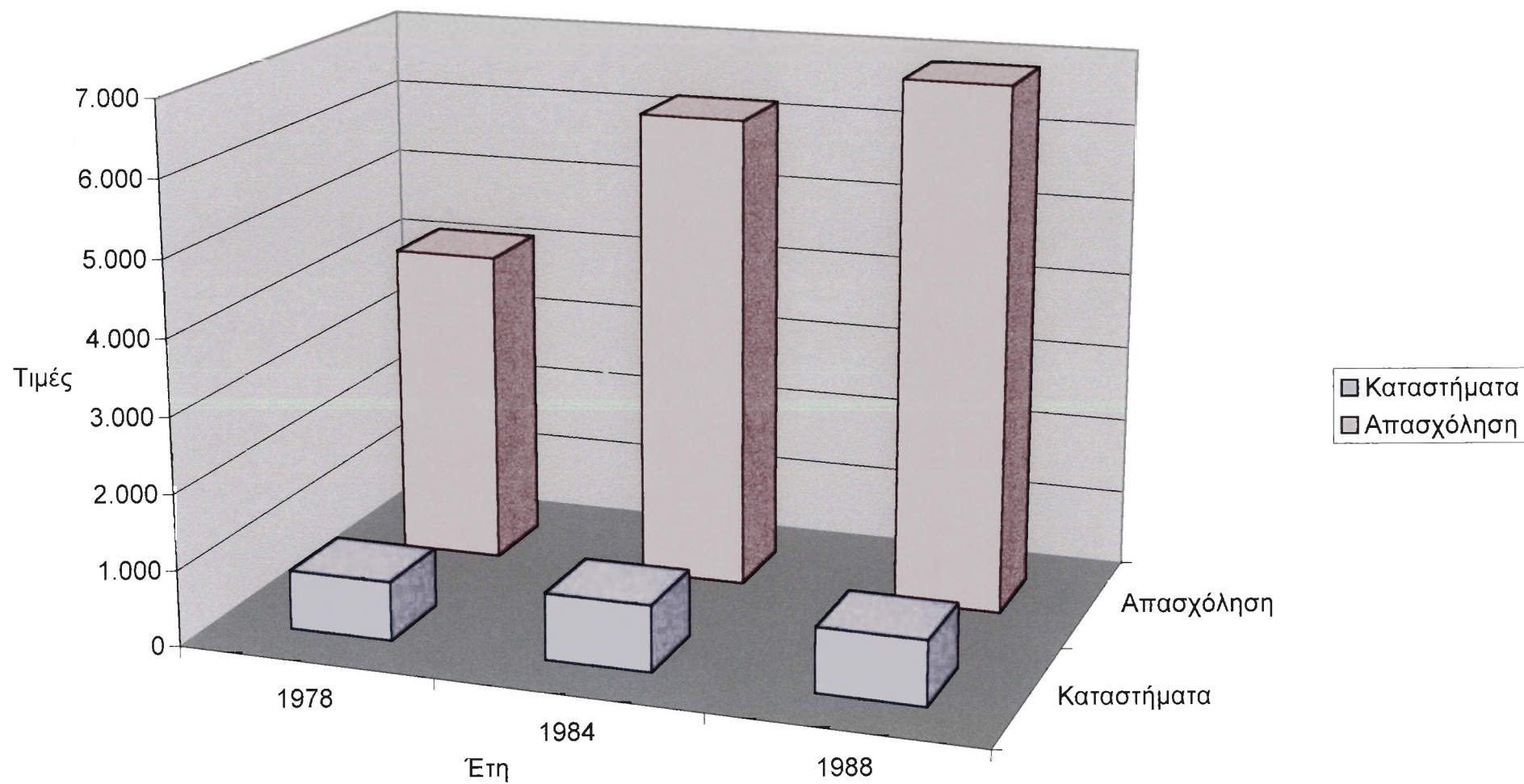
	1993	1994	1995	% μεταβολή 1993-1994	% μεταβολή 1994-1995
Κύκλος εργασιών (εκατ. δρχ.)	84.605	54.941	63.441	-35,1%	15,5%

Πηγή: Alpha Τράπεζα Πίστεως - Περιοδικό "Επιλογή"

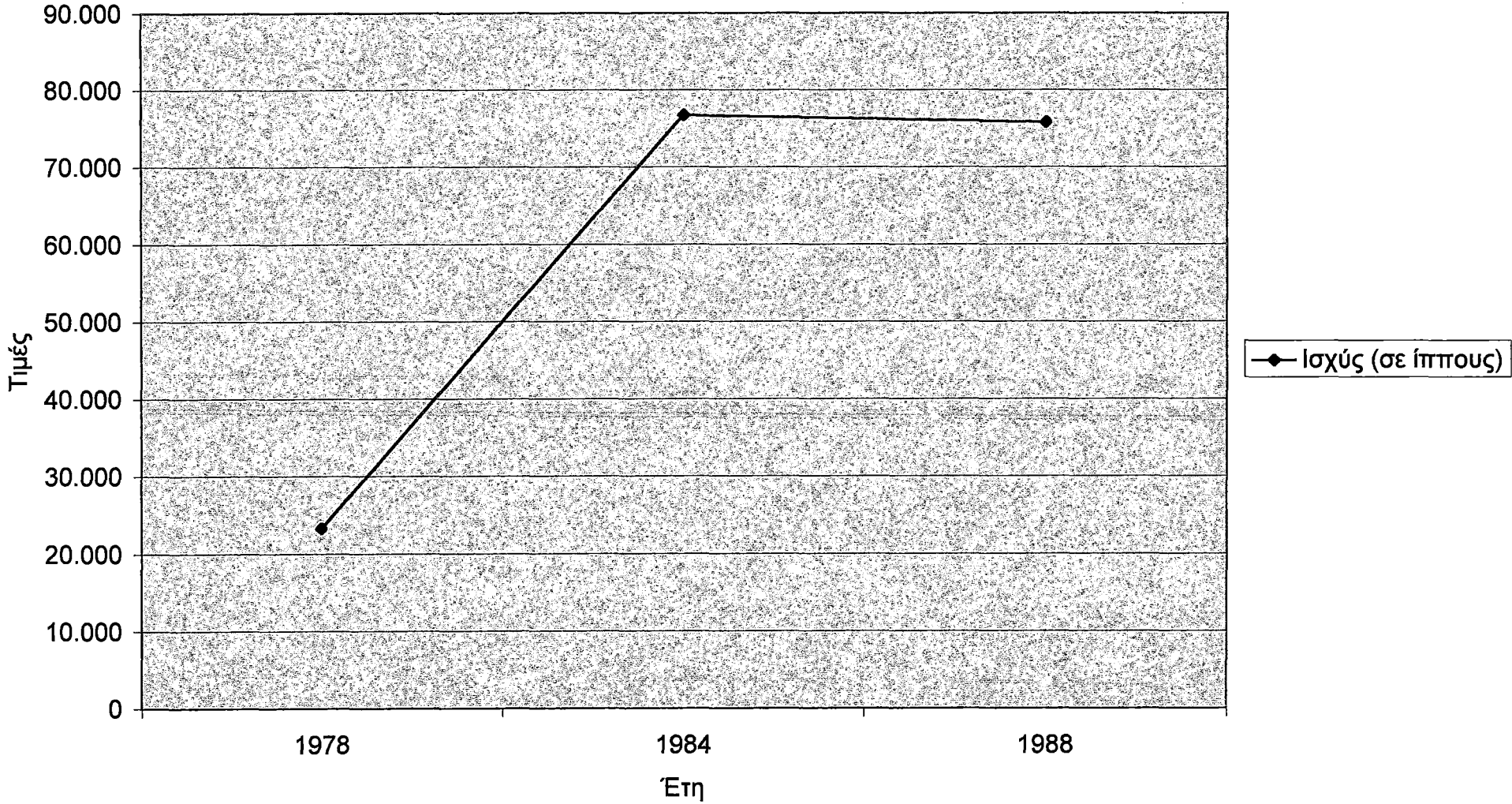
3.5.1: Διαχρονική εξέλιξη καταστημάτων, απασχολούμενων στο σύνολο των μεταποιητικών κλάδων του Νομού Ξάνθης

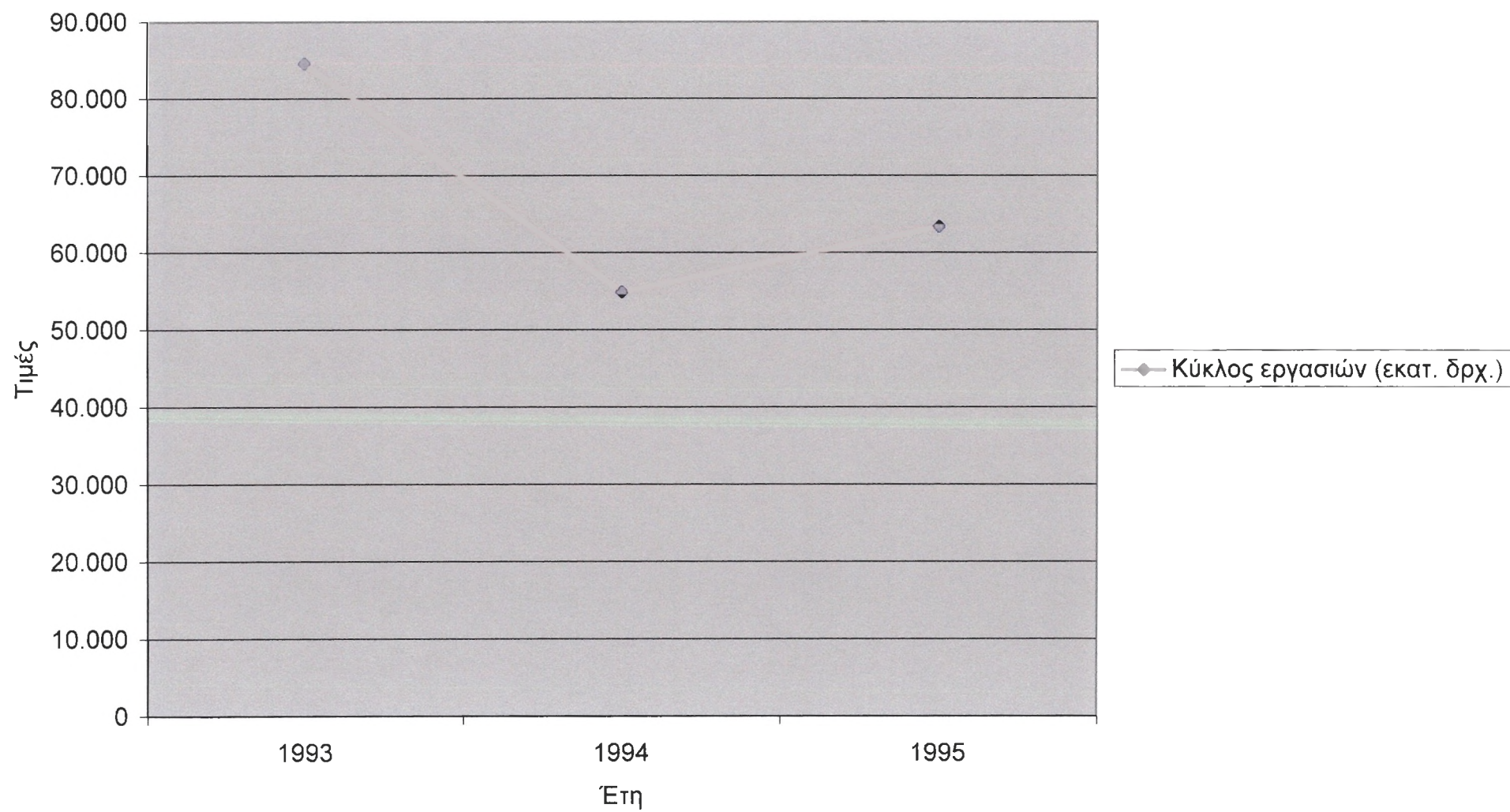
3.5.2: Διαχρονική εξέλιξη καταστημάτων, απασχολουμένων στις παραγωγικές μονάδες της μεταποίησης του Νομού Ξάνθης

3.5.3: Διαχρονική εξέλιξη ιπποδύναμης στον τομέα της μεταποίησης του Νομού Ξάνθης

3.6.1: Διαχρονική εξέλιξη κύκλου εργασιών στο τομέα της μεταποίησης του Νομού Ξάνθης

Πίνακας 3.7: Σύγκριση της μεταποιητικής δομής του Νομού Ξάνθης με τη Θράκη και το σύνολο Χώρας (1988)

Κλιμάκια Μεγέθους	Νομός Ξάνθης [1]		Θράκη [2]		Σύνολο Χώρας [3]		[1] / [2]		[1] / [3]	
	Καταστήματα	Απασχόληση	Καταστήματα	Απασχόληση	Καταστήματα	Απασχόληση	Καταστήματα	Απασχόληση	Καταστήματα	Απασχόληση
0-50	830	2.801	3.536	9.820	143.262	453.423	23,5%	28,5%	0,6%	0,6%
50-100	10	675	20	1.367	774	53.150	50,0%	49,4%	1,3%	1,3%
100-500	12	2.217	28	5.817	604	127.218	42,9%	38,1%	2,0%	1,7%
> 500	1	506	1	506	77	72.516	100,0%	100,0%	1,3%	0,7%
Σύνολο	853	6.949	3.585	17.510	144.717	706.307	23,8%	39,7%	0,6%	1,0%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Απογραφές Βιομηχανίας-Βιοτεχνίας

Πίνακας 3.8: Διαχρονική εξέλιξη της μεταποιητικής δομής του Νομού Ξάνθης (περίοδος 1978-1988)

Κλιμάκια Μεγέθους	1978				1984				1988			
	Καταστήματα	%	Απασχόληση	%	Καταστήματα	%	Απασχόληση	%	Καταστήματα	%	Απασχόληση	%
0-50	787	98,5%	2.402	56,3%	860	97,1%	2.504	39,5%	830	97,3%	2801	40,3%
50-100	6	0,8%	399	9,4%	14	1,6%	899	14,2%	10	1,2%	675	9,7%
100-500	5	0,6%	946	22,2%	11	1,2%	2.385	37,6%	12	1,4%	2217	31,9%
> 500	1	0,1%	520	12,2%	1	0,1%	549	8,7%	1	0,1%	506	7,3%
Σύνολο	799	100,0%	4.267	100,0%	886	100,0%	6.337	100,0%	853	100,0%	6949	100,0%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Απογραφές Βιομηχανίας-Βιοτεχνίας

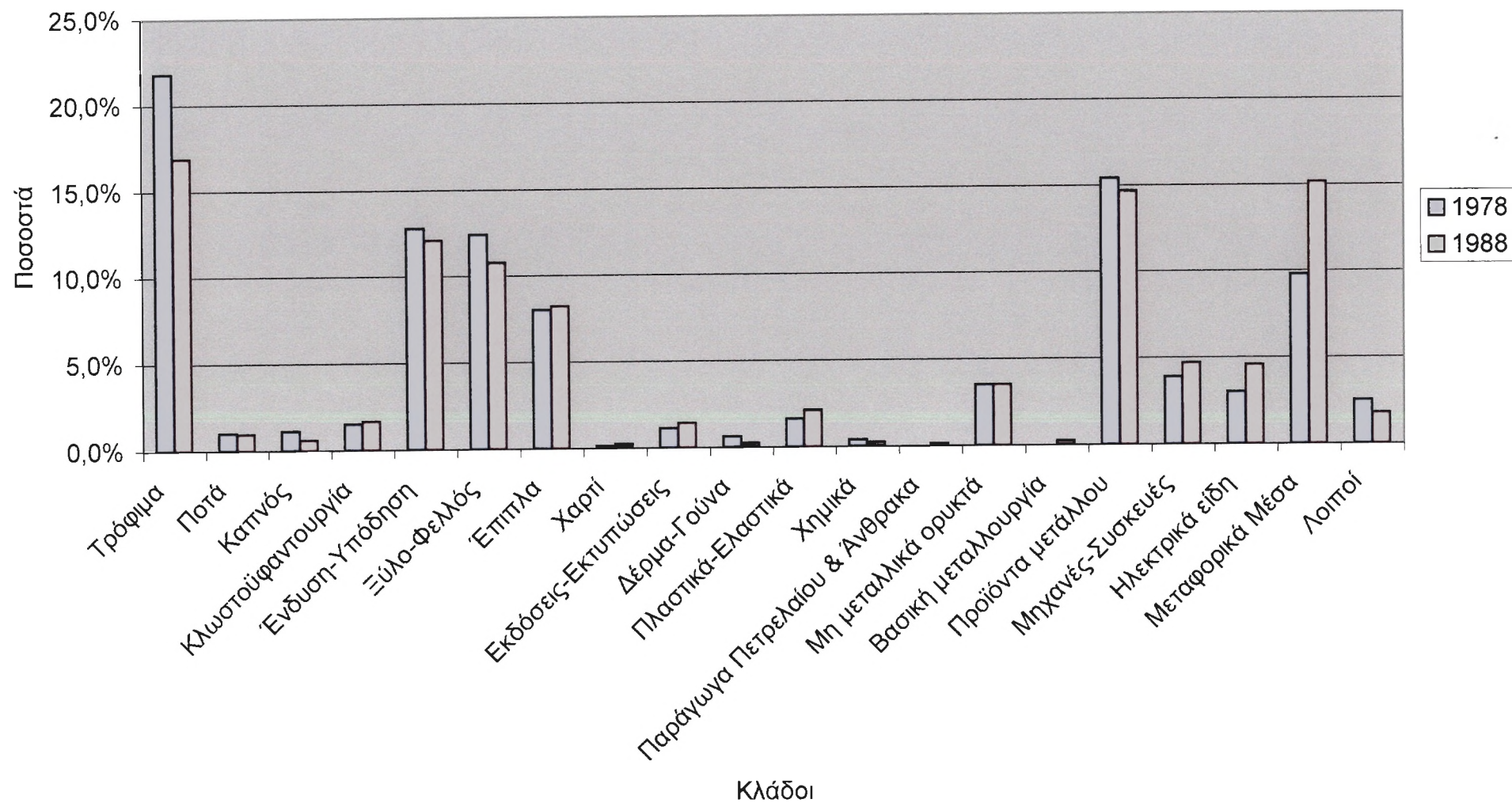
Πίνακας 3.9: Ποσοστιαία διάρθρωση των μεταποιητικών κλάδων στο Νομό Ξάνθης

Κλάδοι	1978			1988		
	Καταστήματα	Απασχόληση	Ισχύς*	Καταστήματα	Απασχόληση	Ισχύς*
Τρόφιμα	21,8%	33,8%	56,0%	16,9%	26,5%	36,5%
Ποτά	1,0%	1,7%	0,2%	0,9%	0,9%	0,3%
Καπνός	1,1%	4,7%	1,5%	0,6%	11,7%	6,6%
Κλωστοϋφαντουργία	1,5%	3,9%	7,7%	1,6%	6,7%	7,3%
Ένδυση-Υπόδηση	12,8%	21,5%	2,1%	12,1%	21,8%	3,4%
Ξύλο-Φελλός	12,4%	7,5%	9,3%	10,8%	3,4%	3,8%
Έπιπλα	8,0%	5,1%	3,5%	8,2%	2,6%	1,7%
Χαρτί	0,1%	0,2%	0,7%	0,2%	4,7%	14,7%
Εκδόσεις-Εκτυπώσεις	1,1%	0,7%	0,2%	1,4%	0,6%	0,2%
Δέρμα-Γούνα	0,6%	2,8%	0,3%	0,2%	0,0%	0,0%
Πλαστικά-Ελαστικά	1,6%	1,4%	2,9%	2,1%	4,3%	5,1%
Χημικά	0,4%	0,3%	0,7%	0,2%	0,2%	0,4%
Παράγωγα Πετρελαίου & Άνθρακα	-	-	-	0,1%	0,1%	0,3%
Μη μεταλλικά ορυκτά	3,5%	4,0%	10,2%	3,5%	3,1%	6,7%
Βασική μεταλλουργία	-	-	-	0,2%	1,4%	3,5%
Προϊόντα μετάλλου	15,4%	5,6%	1,8%	14,7%	4,3%	4,5%
Μηχανές-Συσκευές	3,9%	1,6%	1,9%	4,7%	1,2%	1,1%
Ηλεκτρικά είδη	3,0%	1,1%	0,2%	4,6%	2,6%	2,6%
Μεταφορικά Μέσα	9,8%	3,3%	0,6%	15,1%	3,6%	1,3%
Λοιποί	2,5%	0,9%	0,1%	1,8%	0,3%	0,0%
Σύνολο	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

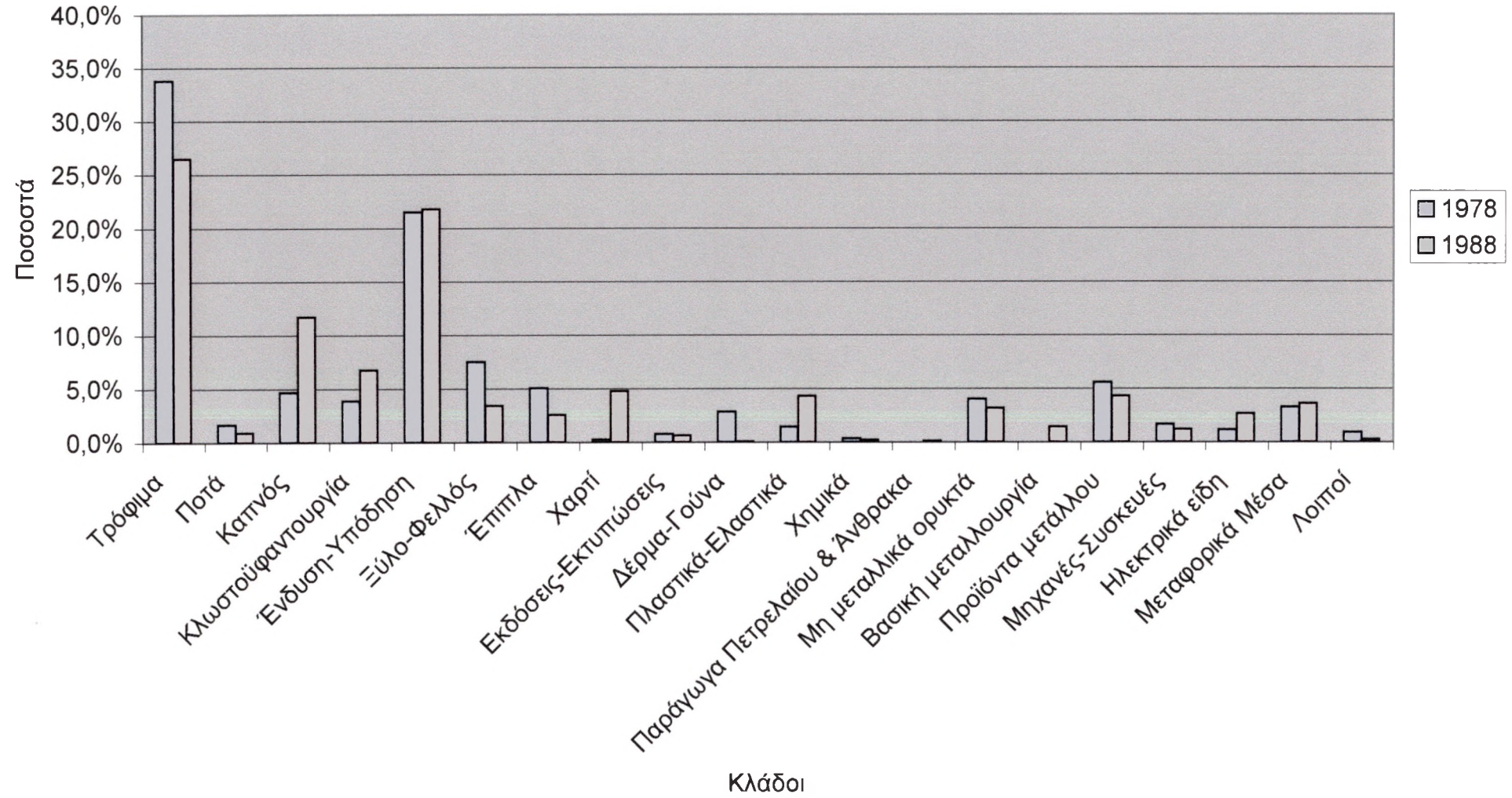
Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Απογραφές Βιομηχανίας-Βιοτεχνίας

* σε ίππους

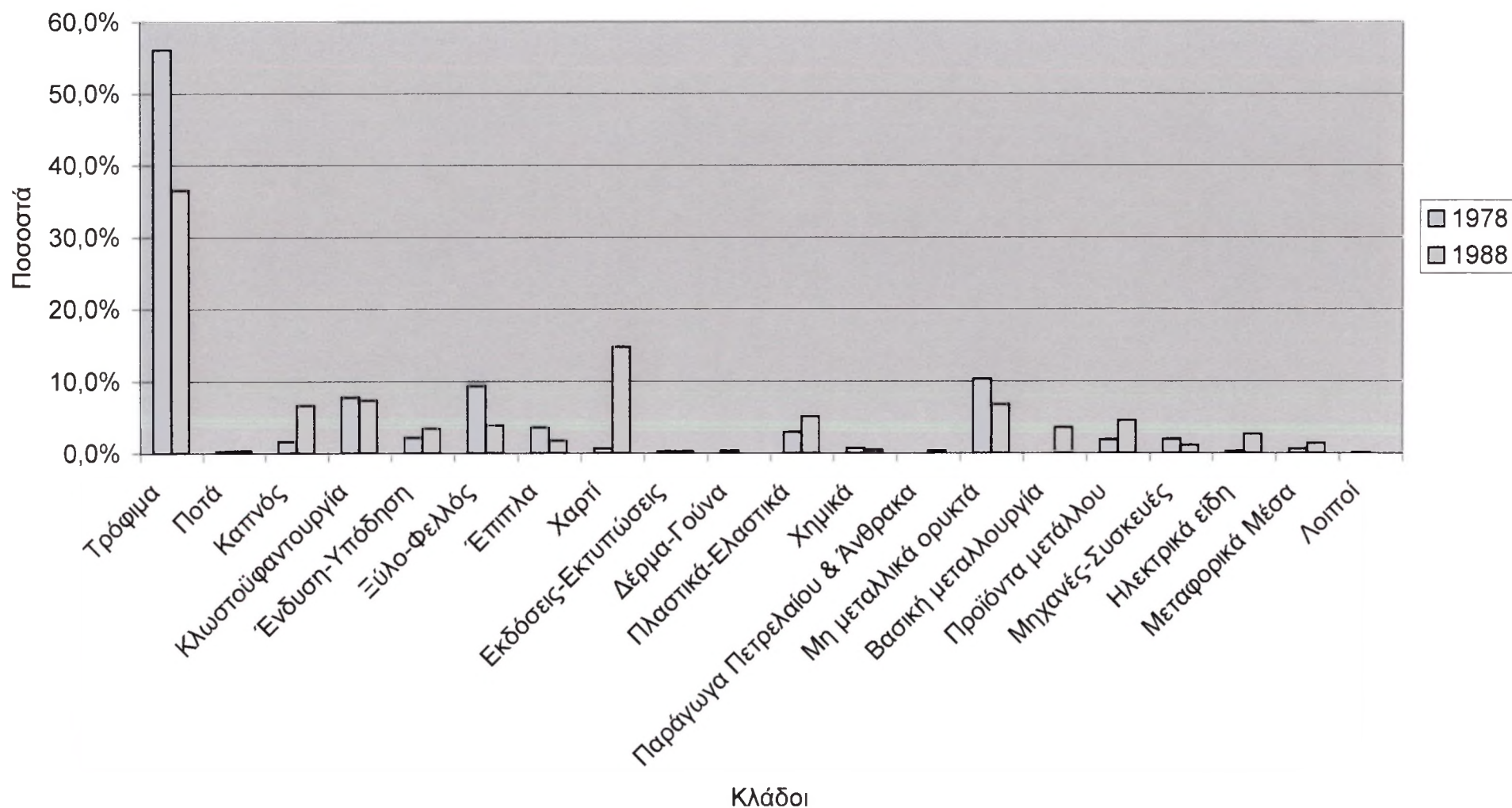
3.9.1: Ποσοστιαία διάρθρωση καταστημάτων στους μεταποιητικούς κλάδους του Νομού Ξάνθης

3.9.2: Ποσοστιαία διάρθρωση απασχόλησης στους μεταποιητικούς κλάδους του Νομού Ξάνθης

3.9.3: Ποσοστιαία διάρθρωση ιπποδύναμης στους μεταποιητικούς κλάδους του Νομού Ξάνθης

Πίνακας 3.10: Διαχρονική μεταβολή της μεταποιητικής δραστηριότητα κατά κλάδο στο Νομό Ξάνθης

Κλάδοι	1978			1988			Απόλυτη μεταβολή 1978-1988		
	Καταστήματα	Απασχόληση	Ισχύς*	Καταστήματα	Απασχόληση	Ισχύς*	Καταστήματα	Απασχόληση	Ισχύς*
Τρόφιμα	174	1.441	13.074	144	1.841	27.681	- 30	400	14.607
Ποτά	8	71	47	8	63	205	0	- 8	158
Καπνός	9	199	358	5	813	4.989	- 4	614	4.631
Κλωστοϋφαντουργία	12	165	1.802	14	468	5.531	2	303	3.729
Ένδυση-Υπόδηση	102	917	496	103	1.512	2.595	1	595	2.099
Ξύλο-Φελλός	99	319	2.160	92	235	2.881	- 7	- 84	721
Έπιπλα	64	216	821	70	178	1.266	6	- 38	445
Χαρτί	1	10	154	2	330	11.165	1	320	11.011
Εκδόσεις-Εκτυπώσεις	9	32	56	12	43	139	3	11	83
Δέρμα-Γούνα	5	120	74	2	2	3	- 3	- 118	- 71
Πλαστικά-Ελαστικά	13	60	682	18	299	3.878	5	239	3.196
Χημικά	3	14	152	2	12	300	- 1	- 2	148
Παράγωγα Πετρελαίου & Άνθρακα	0	0	0	1	6	191	1	6	191
Μη μεταλλικά ορυκτά	28	170	2.384	30	218	5.099	2	48	2.715
Βασική μεταλλουργία	0	0	0	2	98	2.689	2	98	2.689
Προϊόντα μετάλλου	123	237	427	125	299	3.408	2	62	2.981
Μηχανές-Συσκευές	31	70	439	40	83	818	9	13	379
Ηλεκτρικά είδη	24	49	49	39	183	1.983	15	134	1.934
Μεταφορικά Μέσα	78	139	130	129	248	1.015	51	109	885
Λοιποί	20	39	24	15	18	20	- 5	- 21	- 4
Σύνολο	799	4.268	23.329	853	6.949	75.857	54	2.681	52.528

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Απογραφές Βιομηχανίας-Βιοτεχνίας

* σε ίππους

Πίνακας 3.11: Διαρθρωτικοί δείκτες των μεταποιητικών κλάδων

Κλάδοι	Έτος: 1978		Έτος: 1988	
	Απασχούμενοι ανά μονάδα*	Ίπποδύναμη ανά εργαζόμενο**	Απασχούμενοι ανά μονάδα*	Ίπποδύναμη ανά εργαζόμενο**
Τρόφιμα	8,3	9,1	12,8	15,0
Ποτά	8,9	0,7	7,9	3,3
Καπνός	22,1	1,8	162,6	6,1
Κλωστοϋφαντουργία	13,8	10,9	33,4	11,8
Ένδυση-Υπόδηση	9,0	0,5	14,7	1,7
Ξύλο-Φελλός	3,2	6,8	2,6	12,3
Έπιπλα	3,4	3,8	2,5	7,1
Χαρτί	10,0	15,4	165,0	33,8
Εκδόσεις-Εκτυπώσεις	3,6	1,8	3,6	3,2
Δέρμα-Γούνα	24,0	0,6	1,0	1,5
Πλαστικά-Ελαστικά	4,6	11,4	16,6	13,0
Χημικά	4,7	10,9	6,0	25,0
Παράγωγα Πετρελαίου & Άνθρακα	-	-	6,0	31,8
Μη μεταλλικά ορυκτά	6,1	14,0	7,3	23,4
Βασική μεταλλουργία	-	-	49,0	27,4
Προϊόντα μετάλλου	1,9	1,8	2,4	11,4
Μηχανές-Συσκευές	2,3	6,3	2,1	9,9
Ηλεκτρικά είδη	2,0	1,0	4,7	10,8
Μεταφορικά Μέσα	1,8	0,9	1,9	4,1
Λοιποί	2,0	0,6	1,2	1,1
Σύνολο	5,3	5,5	8,1	10,9

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Απογραφές Βιομηχανίας-Βιοτεχνίας

* Υπολογίστηκε με βάση το λόγο: απασχολούμενοι / καταστήματα

** Υπολογίστηκε με βάση το λόγο: ισχύς (σε ίππους) / απασχολούμενοι

Πίνακας 3.12: Συγκέντρωση των επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν στην Ξάνθη βάσει των ελληνικών αναπτυξιακών νόμων 1972-1978 (τρέχουσες τιμές, χιλ. δρχ.)

	N.Δ. 1312/72	N.Δ. 331/74	N.Δ. 289/76	A.N. 849/78	ΣΥΝΟΛΟ
N. Ξάνθης	10.650	297	1.940.440	0	1.951.387
Θράκη	153.650	297	2.964.529	701.461	3.819.936
Ελλάδα	7.997.508	20.458	4.419.607	6.902.719	19.340.291
Θράκη/ Ελλάδα	1,9%	1,5%	67,1%	10,2%	19,8%
N. Ξάνθης/ Θράκη	6,9%	100,0%	65,5%	0,0%	51,1%
N. Ξάνθης/ Ελλάδα	0,1%	1,5%	43,9%	0,0%	10,1%

Πηγή: Αναπτυξιακή Εταιρεία Ξάνθης (2000), Οδηγός Επενδυτικών Ευκαιριών Νομού Ξάνθης

Πίνακας 3.13: Συγκέντρωση των επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν στην Ξάνθη βάσει του Ν. 1262/82 (τρέχουσες τιμές, εκ. δρχ.)

N. Ξάνθης	18.907
Θράκη	49.689
Ελλάδα	480.300
Θράκη/ Ελλάδα	10,3%
N. Ξάνθης/ Θράκη	38,1%
N. Ξάνθης/ Ελλάδα	3,9%

Πηγή: Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996)

Πίνακας 3.14: Βαθμός ολοκλήρωσης των επενδύσεων που εγκρίθηκαν για τη Θράκη βάσει των αναπτυξιακών νόμων 1972-82 (τρέχουσες τιμές, εκ. δρχ.)

	Εγκρίσεις	Ολοκληρώσεις	% ολοκλήρωσης
N.Δ. 1312/72	154	154	100,0
N.Δ. 289/76	67.212	2.964	4,4
N. 849/78	1.920	701	36,5
N.1262/82	46.400	28.800	62,0

Πηγή: Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996)

Πίνακας 3.15: Πορεία επενδύσεων που εγκρίθηκαν για την Ξάνθη βάσει του Ν. 1892/90 (αριθμός επενδυτικών σχεδίων)

	Επέκταση-εκσυγχρονισμός			Ίδρυση		
	Εγκρίσεις	Ολοκληρώσεις & υλοποιήσεις	%	Εγκρίσεις	Ολοκληρώσεις & υλοποιήσεις	%
Ν. Ξάνθης	41	24	58,5	12	7	58,3
Θράκη	112	68	60,7	51	22	43,1

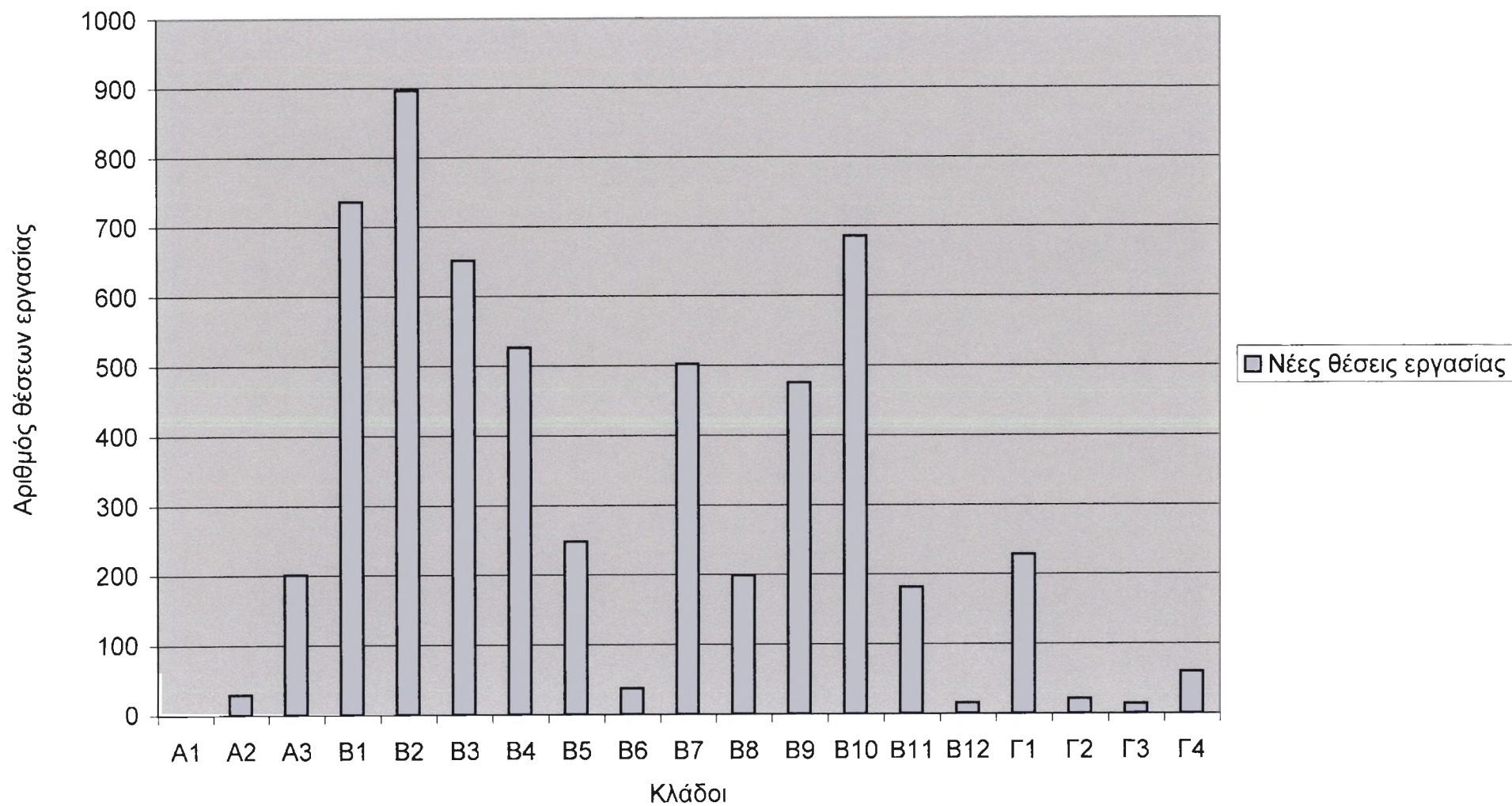
Πηγή: Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996)

Πίνακας 3.16: Διακλαδική κατανομή των νέων θέσεων εργασίας στο Νομό Ξάνθης βάσει του Ν. 1892/90

Κλάδοι	Νέες θέσεις εργασίας
A1	0
A2	29
A3	201
B1	736
B2	896
B3	651
B4	526
B5	248
B6	37
B7	502
B8	199
B9	475
B10	686
B11	181
B12	15
Γ1	228
Γ2	21
Γ3	14
Γ4	60

Πηγή: Αναπτυξιακή Εταιρεία Ξάνθης (2000), Οδηγός Επενδυτικών Ευκαιριών Νομού Ξάνθης

3.16.1: Διακλαδική κατανομή των νέων θέσεων εργασίας στο Νομό Ξάνθης βάσει του Ν. 1892/90

Πίνακας 3.17: Ετήσιο πλήθος υπαγωγών της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης στο Ν.1892/90 - Νομαρχιακή σύγκριση (Χρονική περίοδος: 1991-97)

Έτη υπαγωγής	Αριθμός επενδύσεων								%
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1991-97	
Ν. Έβρου	30	23	58	30	123	141	61	466	38,1%
Ν. Ξάνθης	20	32	38	16	61	81	41	289	23,6%
Ν. Ροδόπης	15	13	28	20	74	52	50	252	20,6%
Ν. Καβάλας	20	13	10	12	26	28	19	128	10,5%
Ν. Δράμας	11	4	11	10	23	19	10	88	7,2%
Σύνολο	96	85	145	88	307	321	181	1223	100,0%

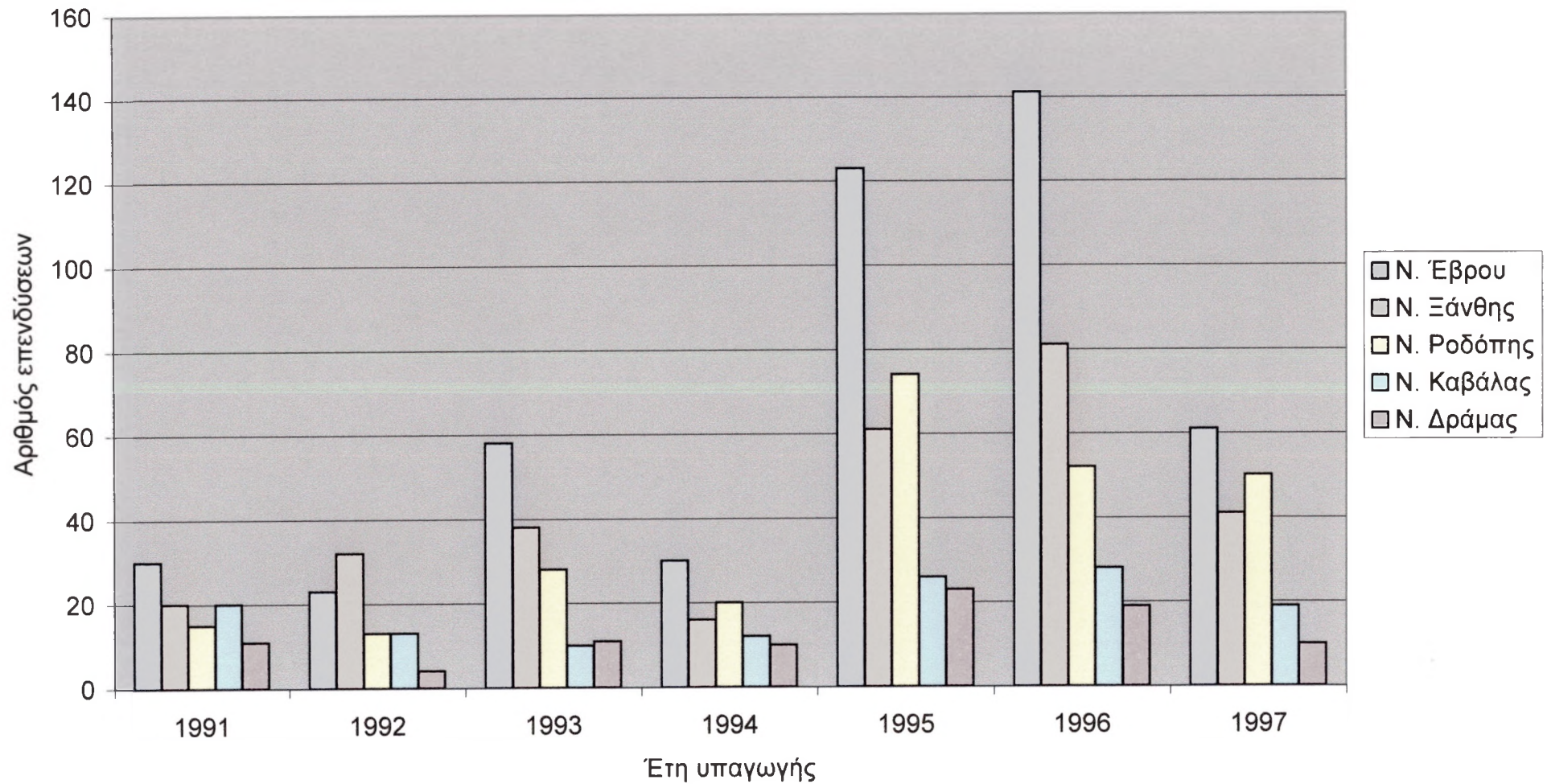
Πηγή: Αναπτυξιακή Εταιρεία Ξάνθης (2000), Οδηγός Επενδυτικών Ευκαιριών Νομού Ξάνθης

Πίνακας 3.18: Επενδύσεις που εγκρίθηκαν για τη Θράκη βάσει όλων των ελληνικών αναπτυξιακών νόμων της περιόδου 1972-90 (τρέχουσες τιμές, εκ. δρχ.)

	1312/72	289/76	849/78	1262/82	1892/90	Σύνολο	%
Ν. Έβρου	143	789	88	15.767	22.685	39.472	27,3%
Ν. Ξάνθης	11	1.940	0	18.907	34.589	55.447	38,4%
Ν. Ροδόπης	0	235	613	15.015	33.763	49.626	34,3%
Θράκη	154	2.964	701	49.689	91.037	144.575	100,0%

Πηγή: Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (1996)

**3.17.1: Ετήσιο πλήθος υπαγωγών της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης στο Ν. 1892/90.
Νομαρχιακή σύγκριση (χρονική περίοδος 1991-97)**

Πίνακας 3.19: Επίπεδο Απασχόλησης Μεταποιητικών Επιχειρήσεων Νομού Ξάνθης

Επωνυμία επιχείρησης (Σύνολο Επιχειρήσεων: 49)	Αντικείμενο	Απασχολούμενοι	
		1989	1999
ΡΟΔΟΠΗ Α.Ε.	Βιομηχανία γάλακτος	97 (112)	72
ΚΟΜΟΤΕΞ Α.Ε.	Βιομηχανία εσωρούχων	430	580
ΑΝΑΠΛΑΣΤ Α.Β.Ε.Ε.	Παραγωγή πλαστικών	-	45
Γερμανός Μπαταρίες Α.Β.Ε.Ε.	Κατασκευή μπαταριών	5	460
ΣΕΠΕΚ Α.Ε.	Επεξεργασία κρέατος	170	103
Χατζηιωάννου Α.Β.Ε.Ε.	Παραγωγή εσωρούχων	-	537
Υφαντήρια Ξάνθης - Αφοί Δ. Κοκκαλά Α.Ε.	Υφάσματα επιπλώσεως	12	20
G.M.C. Α.Β.Ε.Ε.	Χαλυβουργία - Χυτά	100**	120
Κυρ. Ζούρτογλου & Υιός-Ενδύματα Α.Ε.	Παραγωγή ενδυμάτων	80	25
Χαρτοποιία Θράκης Α.Ε.	Παραγωγή χαρτιού υγείας	550	640
ΣΜΥΡΔΕΞ Α.Ε.	Παραγωγή σμυριδοπάνων	-	30
Μ. Δ. Μπεζερμελή Α.Ε.Β.Ε.	Κατασκευή ενδυμάτων	89	105
Βιομ. Αλουμινίου Β. Ελλάδος (Β.ΑΛ.Β.Ε.Α.Ε)	Αλουμίνιο προφίλ	35	64
Καλώδια Ξάνθης Α.Ε.	Παραγωγή καλωδίων	55	70
Green Cotton Α.Ε.Β.Ε.	Παραγωγή βάτων	-	42
LEON GAS Α.Ε.Β.Ε	Παραγωγή υγραερίων	-	27
Ι. Ζήρος Α.Ε.Β.Ε.	Παραγωγή εσωρούχων	52	140
ΜΕΓΑΣΑΚΟΙ Α.Β.Ε.Ε.	Παραγωγή σάκων συσκευασίας	-	150
ΣΕΒΑΘ Α.Ε.	Παραγωγή εκτυπώσεων / τροφίμων	300 (650)	235 (385)
ΣΕΚΑΠ Α.Ε.	Παραγωγή τσιγάρων	330	450
Δ & Κ Γεννάδιος Α.Β.Ε.Ε.	Παραγωγή πτηνοτροφικών προϊόντων	32	48
ΓΚΡΟΥΠ ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ ΕΛΛΑΣ Α.Β.Ε.Ε.	Διέλαση αλουμινίου	-	70
Πλαστικά Θράκης Α.Β.Ε.Ε.	Παραγωγή πλαστικών	150	379
Σκαρλάτος Α.Ε.	Παραγωγή αδρανών υλικών	-	12
ΣΕΚΕ Α.Ε.	Επεξεργασία καπνού	75 (1.500)	100
Ενδύματα Ξάνθης Α.Β.Ε.Ε.	Κατασκευή ενδυμάτων	40	39
ΕΛΒΙΤΕΞ Α.Ε.Β.Ε	Κατασκευή στρατιωτικών ενδυμάτων	400	150 (200)
ΜΠΕΤΟΝ Ξάνθης Α.Ε.	Παραγωγή-Εμπορία μπετόν	10	50
ΚΥΚΛΟΣ Α.Ε.	Παραγωγή σκυροδέματος	-	35
Χοιροτροφεία Βανιανού Α.Ε.	Παραγωγή κρέατος	12	12
Ν. Λεσιώτου Α.Ε.Β.Ε.	Επεξεργασία ξυλείας	31	40

Πίνακας 3.19 (Συνέχεια)

Επωνυμία επιχείρησης	Αντικείμενο	Απασχολούμενοι	
		1989	1999
ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΗ Θράκης Α.Ε.	Παραγωγή Χαρτοταπετσαρίας	-	10
Σταματίου Α.Ε.	Χαλβαδοποιία	20	17
ΞΑΝΘΗ Α.Ε.	Παραγωγή τυροκομικών	5 (13)**	7 (17)
Ποτοποιία Ξάνθης Α.Ε.	Παραγωγή ποτών	12	18
Αφοί Σιδηρόπουλοι Α.Β.Ε.Ε.	Επεξεργασία αγροτικών προϊόντων	40	5 (15)
Μάρμαρα Θράκης Α.Β.Ε.Ε.	Επεξεργασία μαρμάρων	30	50
Μάρμαρα Ξάνθης Α.Β.Ε.Ε.	Επεξεργασία μαρμάρων	10	35
Αθ. Αλεξιάδης & Υιοί Α.Ε.	Παραγωγή πλεκτών ένδυσης	-	10 (45)
ΧΑΡΤΙΞ Α.Ε.Β.Ε.	Παραγωγή χαρτοπετσέτας	13	10
ΞΑΝΤΕΞ Α.Ε.	Παραγωγή ενδυμάτων	-	80
Μάρμαρα Πούλιος Α.Ε.	Επεξεργασία μαρμάρων	-	45
Γ. Σειμέκης Α.Ε.	Κατασκευή - Εμπορία Μηχανημάτων	-	15
Πτηνοτροφεία Αφοί Κυριακίδη Α.Ε.	Πτηνοτροφικά προϊόντα	-	8
Ελληνική Βιομηχανία Αλλαντικών	Ελληνική βιομηχανία κρεάτων	50	70
Ανανιάδης Α.Β.Ε.Ε.			
Αφοί Πετρόπουλοι Α.Ε.	Επεξεργασία ιχθυοειδών	12 (100)	120 (370)
Ελληνική Βιομηχανία Ζάχαρης	Παραγωγή ζάχαρης	1.500 (3.000)	1.341
ΧΗΜ.ΒΙΟ.ΞΑΝ. Ε.Π.Ε.	Παραγωγή χρωμάτων	15	20
Στ. Μπλιούμη Α.Ε.Β.Ε.	Παραγωγή αλεύρων	-	10

Πηγή: Ισολογισμοί Μεταποιητικών Επιχειρήσεων (Ι.Σ.Α.Ρ.)

* Οι παρενθέσεις περιλαμβάνουν επιπλέον και τους εποχιακά εργαζόμενους

** Η απασχόληση των εν λόγω επιχειρήσεων αφορά τα έτη 1990 και 1991 αντίστοιχα

Τίνακας 3.20: Ισολογισμοί Μεταποιητικών Επιχειρήσεων Νομού Ξάνθης
Αμιγείς Επιχειρήσεις (χιλ. δρχ.)

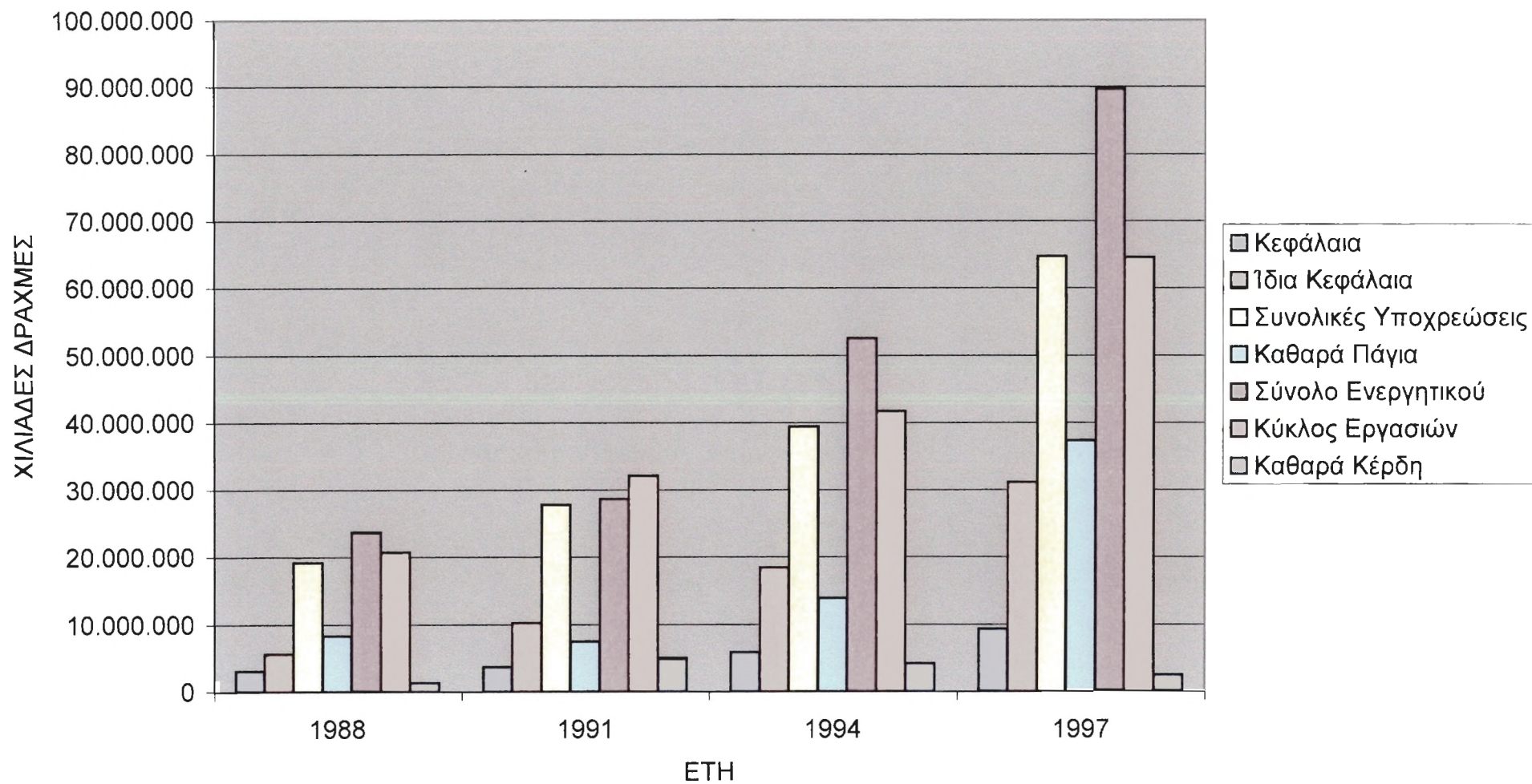
ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ: 17	1988	1991	1994	1997
Κεφάλαια	3.042.354	3.701.164	5.794.518	9.302.650
Ίδια Κεφάλαια	5.637.800	10.217.288	18.449.768	31.109.515
Συνολικές Υποχρεώσεις	19.224.863	27.753.862	39.397.331	64.672.248
Καθαρά Πάγια	8.258.069	7.422.065	13.918.143	37.286.239
Σύνολο Ενεργητικού	23.742.957	28.655.860	52.482.115	89.629.301
Κύκλος Εργασιών	20.743.681	32.082.912	41.710.410	64.574.566
Καθαρά Κέρδη	1.286.935	4.991.179	4.146.330	2.444.619

Πηγή: Ισολογισμοί Μεταποιητικών Επιχειρήσεων (I.C.A.P.)

* Οι Συνολικές Υποχρεώσεις προκύπτουν ως το άθροισμα: Βραχυχρόνιες + Μακροχρόνιες Υποχρεώσεις

* Τα Καθαρά Πάγια προκύπτουν ως η διαφορά : Πάγια - Αποσβέσεις

3.20.1: ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΝΟΜΟΥ ΞΑΝΘΗΣ ΑΜΙΓΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

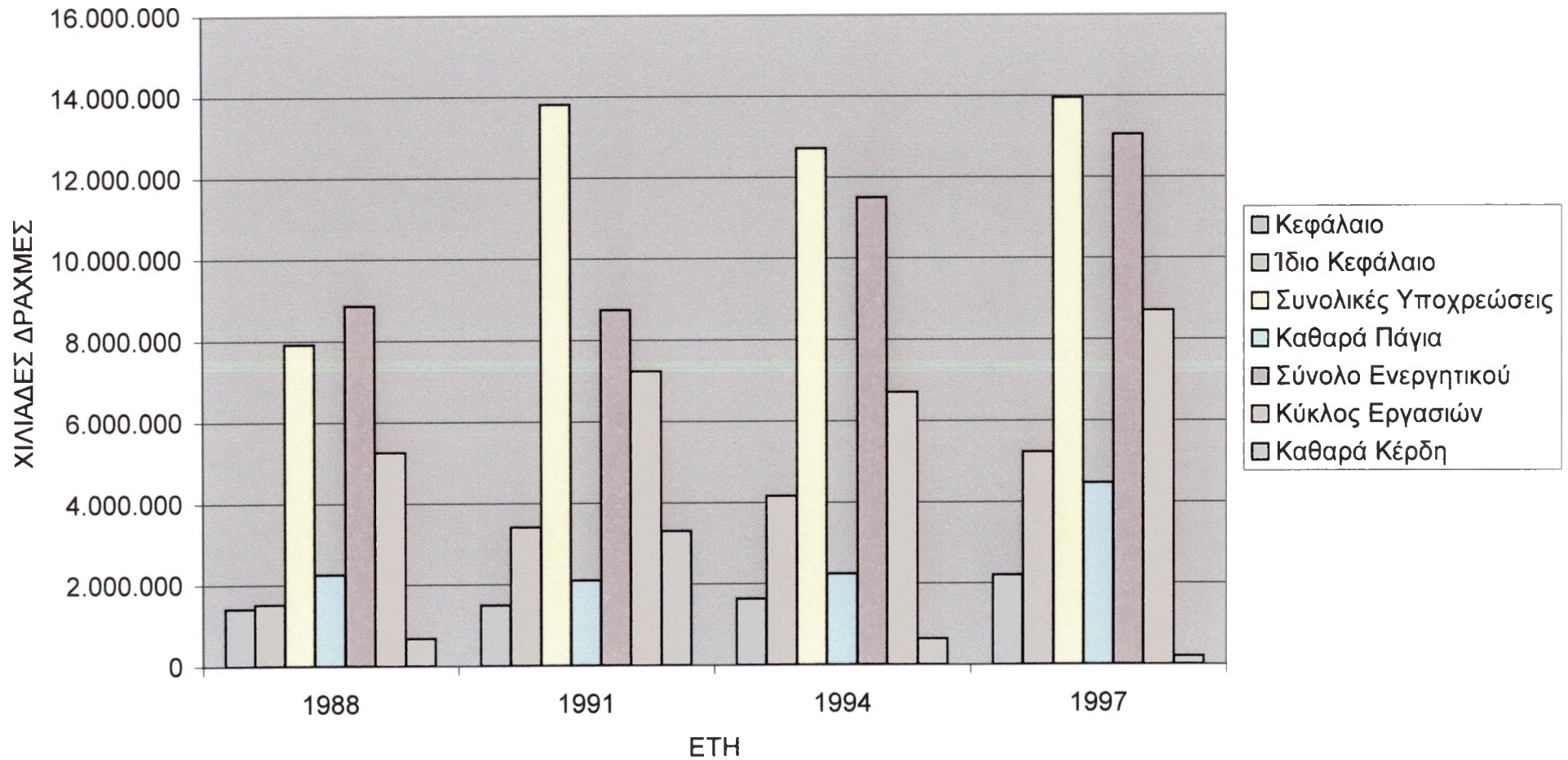

Πίνακας 3.21: Ανάλυση Ισολογισμών σε Κλαδικό Επίπεδο
Αμιγείς Επιχειρήσεις (χιλ. δρχ.)
Επιλεγμένοι Κλάδοι: Τρόφιμα, Κλωστοϋφαντουργία - Ένδυση, Ξύλο - Χαρτί

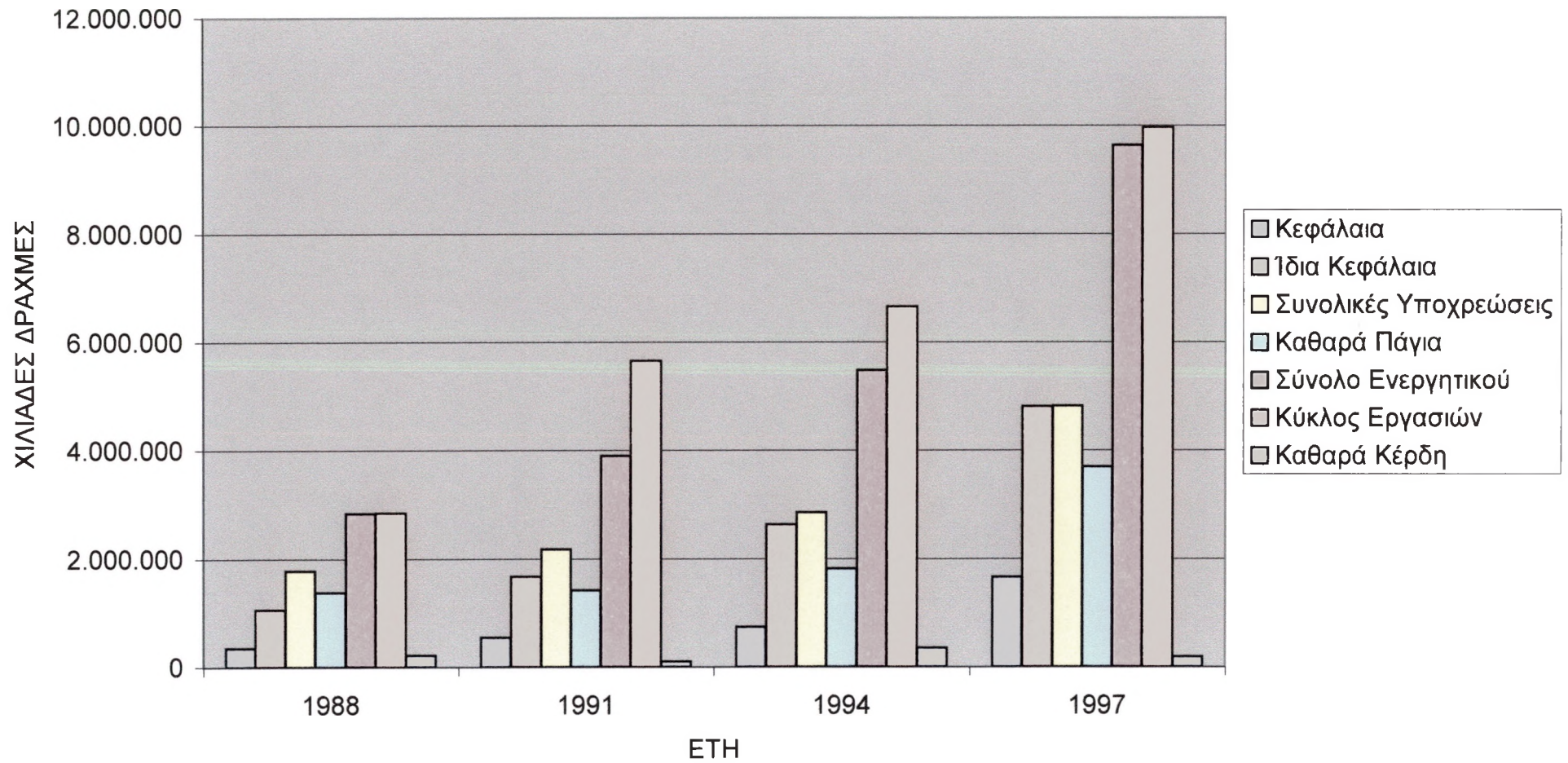
Α. Τρόφιμα (Δείγμα 5 Επιχειρήσεων)				
ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	1988	1991	1994	1997
Κεφάλαιο	1.415.160	1.484.500	1.634.700	2.200.802
Ίδιο Κεφάλαιο	1.514.501	3.399.920	4.149.095	5.227.111
Συνολικές Υποχρεώσεις	7.906.053	13.806.214	12.704.008	13.951.328
Καθαρά Πάγια	2.243.152	2.099.161	2.233.393	4.465.056
Σύνολο Ενεργητικού	8.853.272	8.735.542	11.487.759	13.035.977
Κύκλος Εργασιών	5.248.381	7.223.310	6.697.375	8.694.646
Καθαρά Κέρδη	670.166	3.295.494	637.514	196.409
Β. Κλωστοϋφαντουργία - Ένδυση (Δείγμα 5 Επιχειρήσεων)				
ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	1988	1991	1994	1997
Κεφάλαια	346.692	546.079	741.043	1.657.008
Ίδια Κεφάλαια	1.057.459	1.670.391	2.630.400	4.809.220
Συνολικές Υποχρεώσεις	1.773.888	2.175.953	2.845.395	4.821.401
Καθαρά Πάγια	1.372.792	1.418.036	1.813.595	3.695.060
Σύνολο Ενεργητικού	2.831.347	3.892.270	5.476.155	9.630.621
Κύκλος Εργασιών	2.835.566	5.647.296	6.652.179	9.963.212
Καθαρά Κέρδη	208.686	96.179	345.535	180.499
Γ. Ξύλο - Χαρτί (Δείγμα 3 Επιχειρήσεων)				
ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	1988	1991	1994	1997
Κεφάλαια	345.365	378.828	1.044.618	1.468.938
Ίδια Κεφάλαια	1.452.867	2.947.042	5.068.581	6.705.076
Συνολικές Υποχρεώσεις	1.740.867	2.079.165	6.313.457	13.631.874
Καθαρά Πάγια	978.560	1.036.683	2.725.990	9.723.718
Σύνολο Ενεργητικού	3.193.914	5.026.207	11.382.038	20.326.950
Κύκλος Εργασιών	5.252.636	8.549.938	12.573.285	16.293.711
Καθαρά Κέρδη	78.335	1.090.381	867.736	118.499

Πηγή: Ισολογισμοί Μεταποιητικών Επιχειρήσεων (I.C.A.P.)
 * Η επιχείρηση ΣΕΒΑΘ που ταξινομήθηκε στον κλάδο των Τροφίμων (βλ. πίνακες παραρτήματος), συμπεριλαμβάνει, εκτός από τις μονάδες τροφίμων (τοματοπολτός, κατεψυγμένα κηπευτικά κ.α.), και μονάδες εκδόσεων - εκτυπώσεων, επεξεργασίας μετάλλων και ανταλλακτικών αυτοκινήτων.

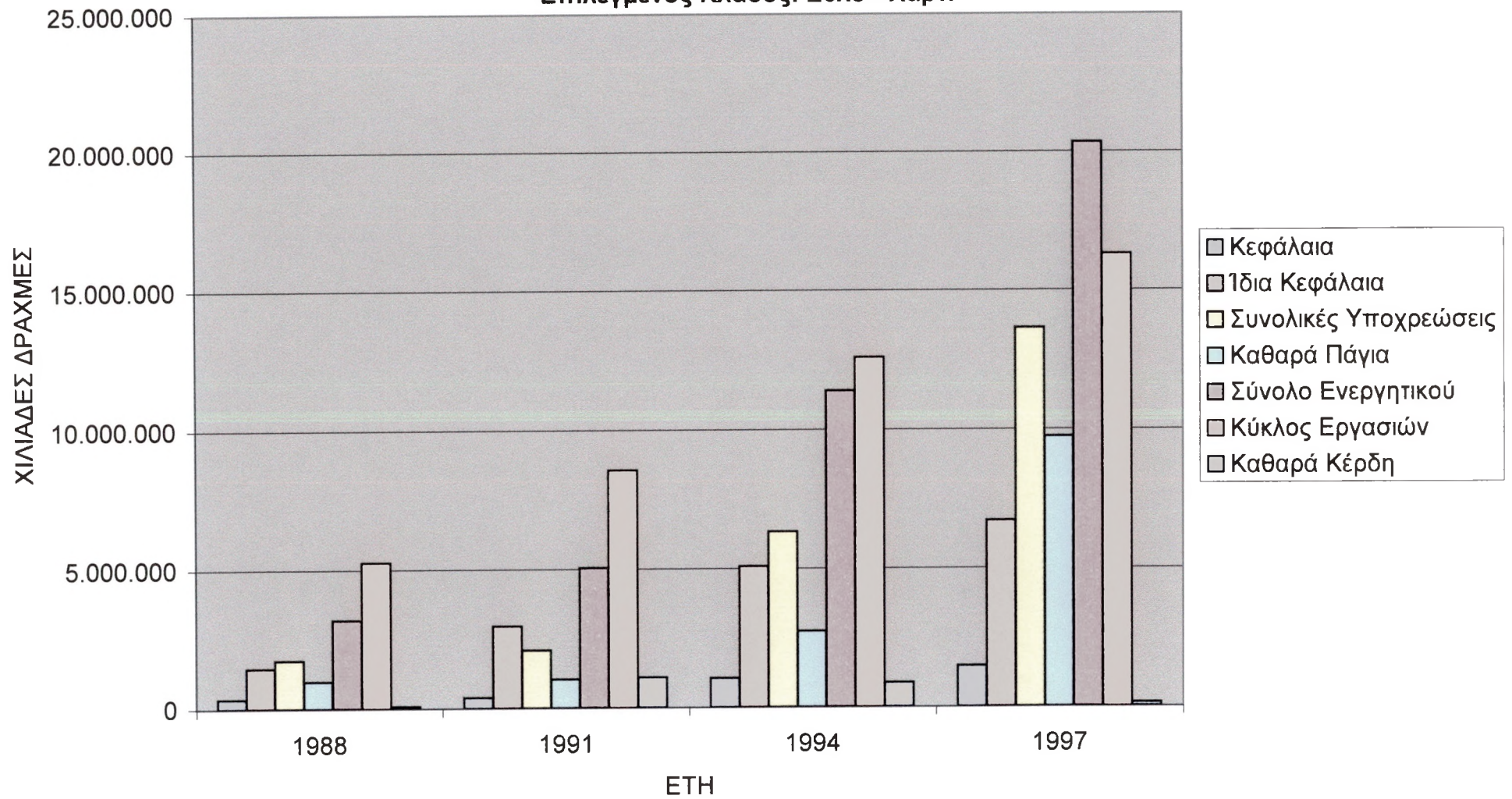
3.21.1: ΑΝΑΛΥΣΗ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΩΝ ΣΕ ΚΛΑΔΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ
ΑΜΙΓΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
Επιλεγμένος Κλάδος: Τρόφιμα

3.21.2: ΑΝΑΛΥΣΗ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΩΝ ΣΕ ΚΛΑΔΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ
ΑΜΙΓΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
Επιλεγμένος Κλάδος: Κλωστοϋφαντουργία - Ένδυση

3.21.3: ΑΝΑΛΥΣΗ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΩΝ ΣΕ ΚΛΑΔΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ
ΑΜΙΓΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
Επιλεγμένος Κλάδος: Ξύλο - Χαρτί

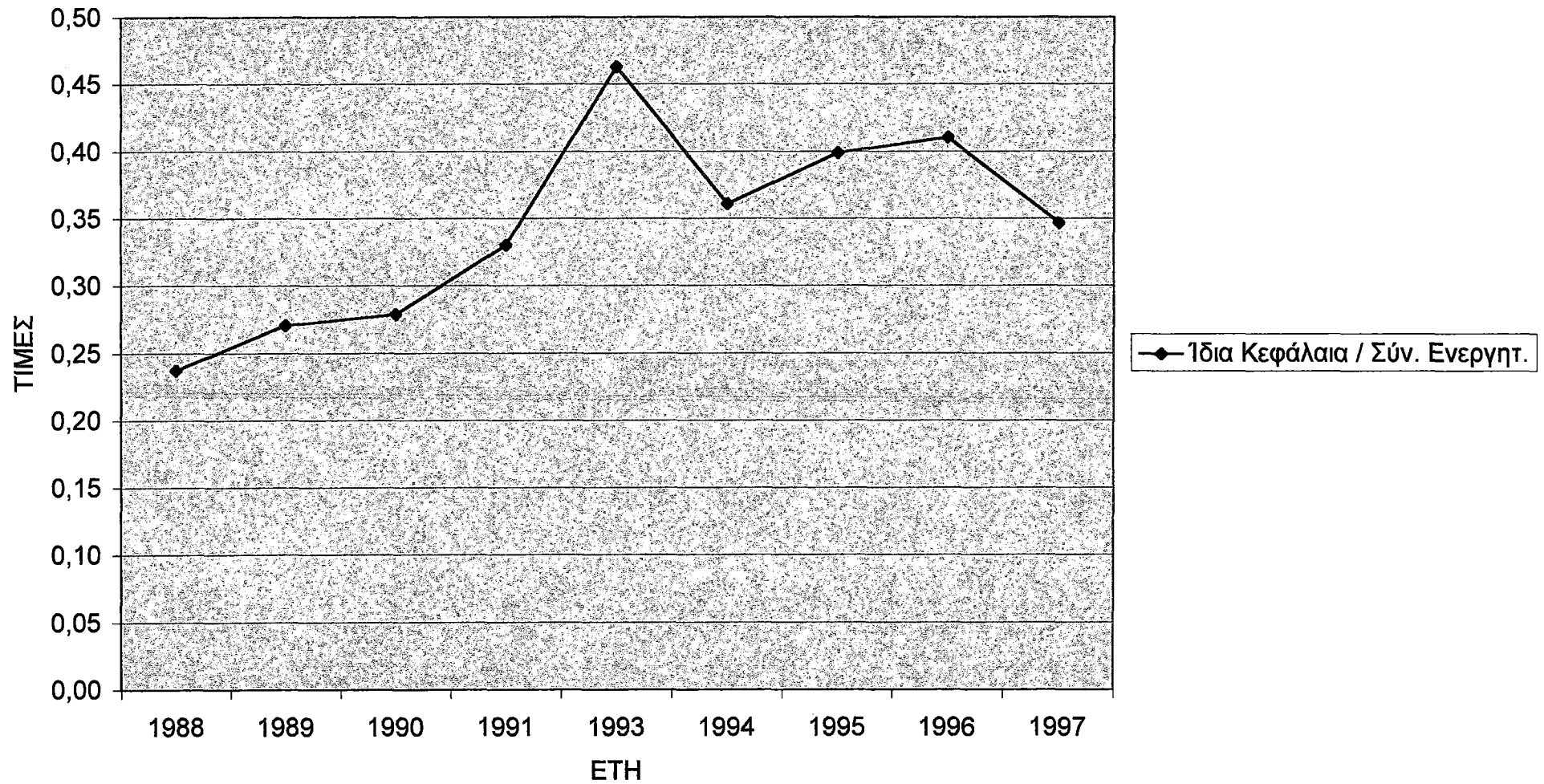
Πίνακας 3.22: Χρηματοοικονομικοί Δείκτες Μεταποιητικών Επιχειρήσεων Νομού Ξάνθης
Αμιγείς Επιχειρήσεις (χιλ. δρχ.)

ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ: 17	1988	1989	1990	1991	1993	1994	1995	1996	1997
Μεγέθη Ισολογισμού									
Ίδια Κεφάλαια	5.637.900	6.985.511	8.007.352	10.257.587	18.196.569	18.449.768	23.967.417	28.234.987	31.099.515
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	15.487.740	18.583.360	21.758.214	24.836.578	31.226.098	24.855.877			
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	3.737.303	3.616.184	3.261.973	2.932.338	4.454.325	14.542.384			
Συνολικές Υποχρεώσεις	19.225.043	22.199.544	25.020.187	27.768.916	35.680.423	39.398.261	42.383.591	46.644.361	60.798.542
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	14.593.686	17.285.458	20.350.398	23.027.109	25.764.298	34.528.820			
Σύνολο Ενεργητικού	23.742.957	25.788.427	28.709.814	31.029.675	39.271.474	51.083.415	60.036.206	68.788.164	89.629.301
Μικτά Κέρδη	5.866.093	6.154.992	8.560.248	10.861.541	12.999.951	21.398.371			
Καθαρά Κέρδη	1.286.935	2.742.318	2.609.406	3.376.739	6.014.201	8.201.954	3.451.442	2.731.872	2.444.619
Χρηματοοικονομικοί Δείκτες									
Ίδια Κεφάλαια / Σύν. Ενεργητ.	0,24	0,27	0,28	0,33	0,46	0,36	0,40	0,41	0,35
Μακρ. Υποχρ. / Συν. Υποχρ.	0,19	0,16	0,13	0,11	0,12	0,37			
Κυκλ. Ενεργητ. / Βραχ. Υποχρ.	0,94	0,93	0,94	0,93	0,83	1,39			
Μικτά Κέρδη / Σύν. Ενεργητ.	0,25	0,24	0,30	0,35	0,33	0,42			
Καθαρά Κέρδη / Ίδια Κεφάλαια	0,23	0,39	0,33	0,33	0,33	0,44	0,14	0,10	0,08

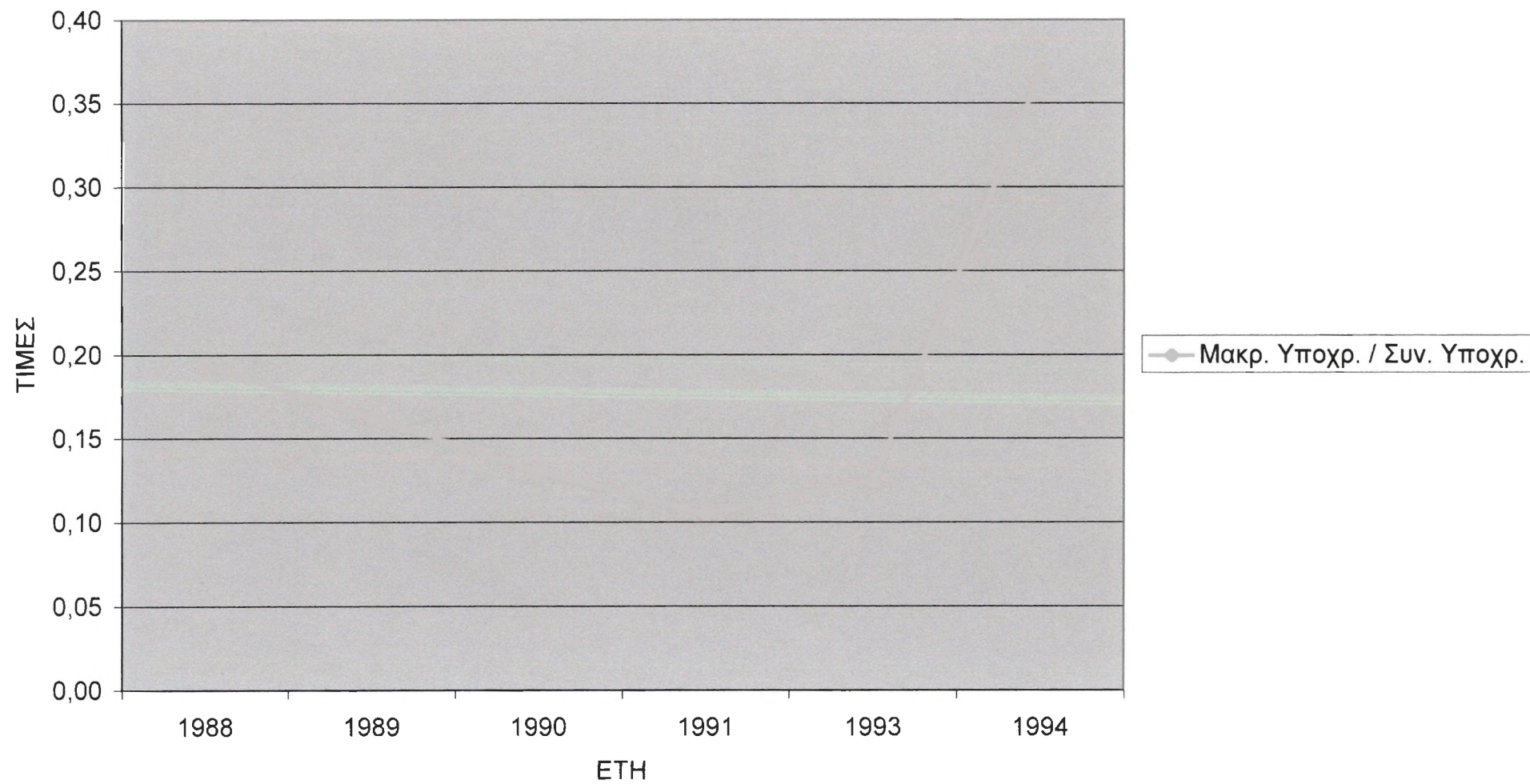
Πηγή: Ισολογισμοί Μεταποιητικών Επιχειρήσεων (I.C.A.P.)

* Επειδή η επιχείρηση ΣΕΠΕΚ Α.Ε. εμφανίζει ελλιπή στοιχεία το 1992, το εν λόγω έτος παραλήφθηκε.

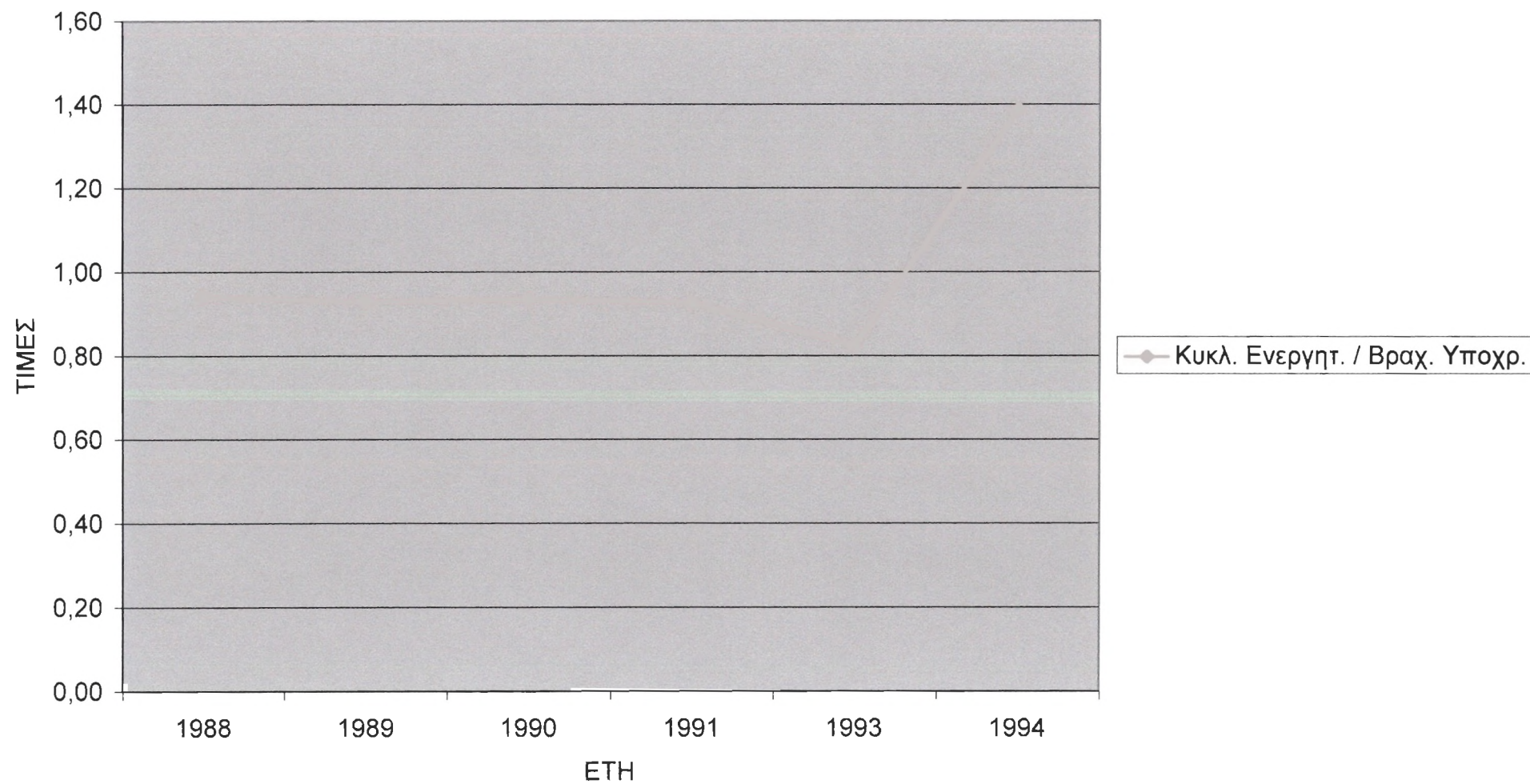
**3.22.1: ΔΕΙΚΤΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥΧΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΥΝΑΜΙΑΣ
ΑΜΙΓΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ**

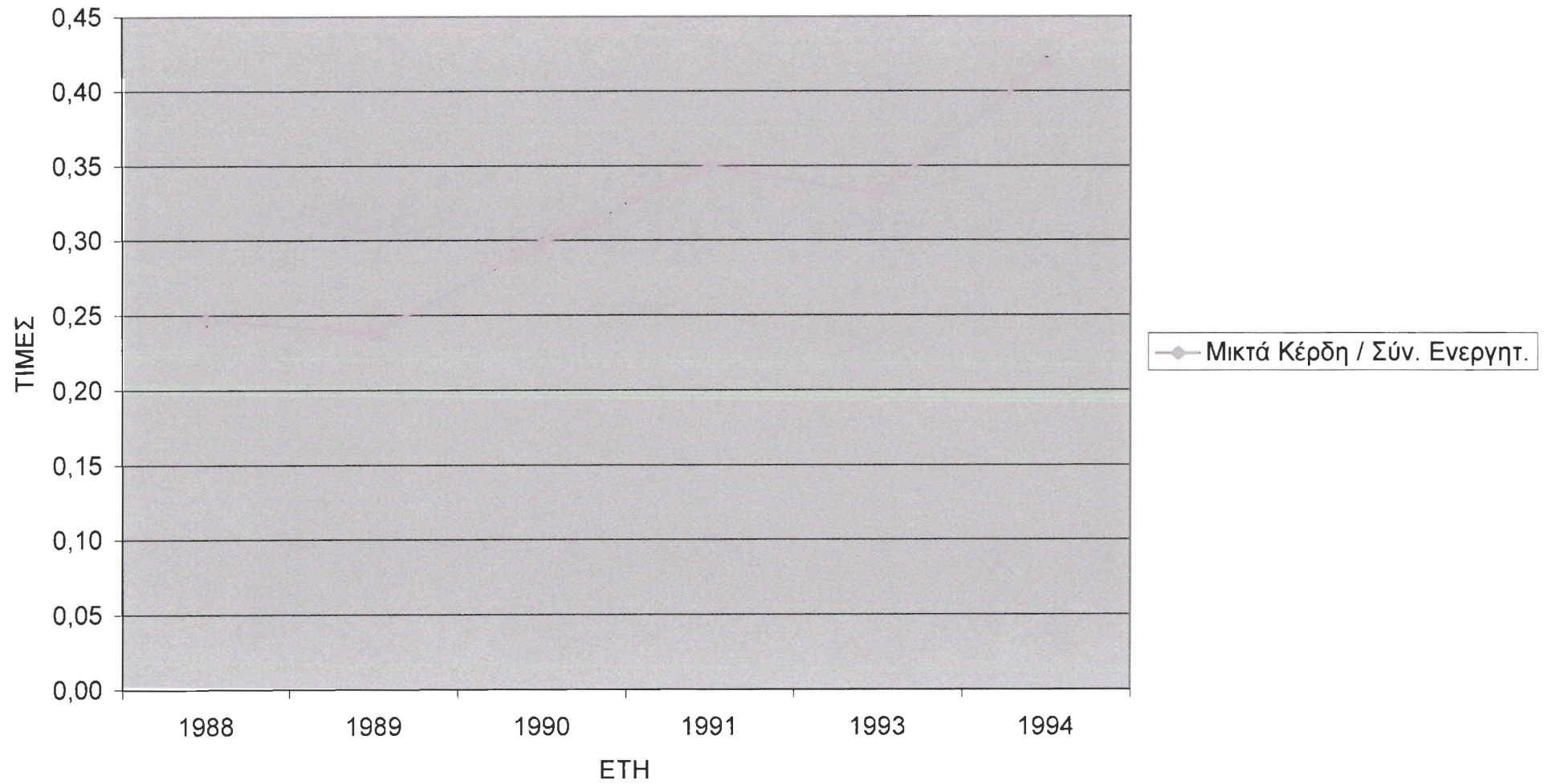
3.22.2: ΔΕΙΚΤΗΣ ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ
ΑΜΙΓΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

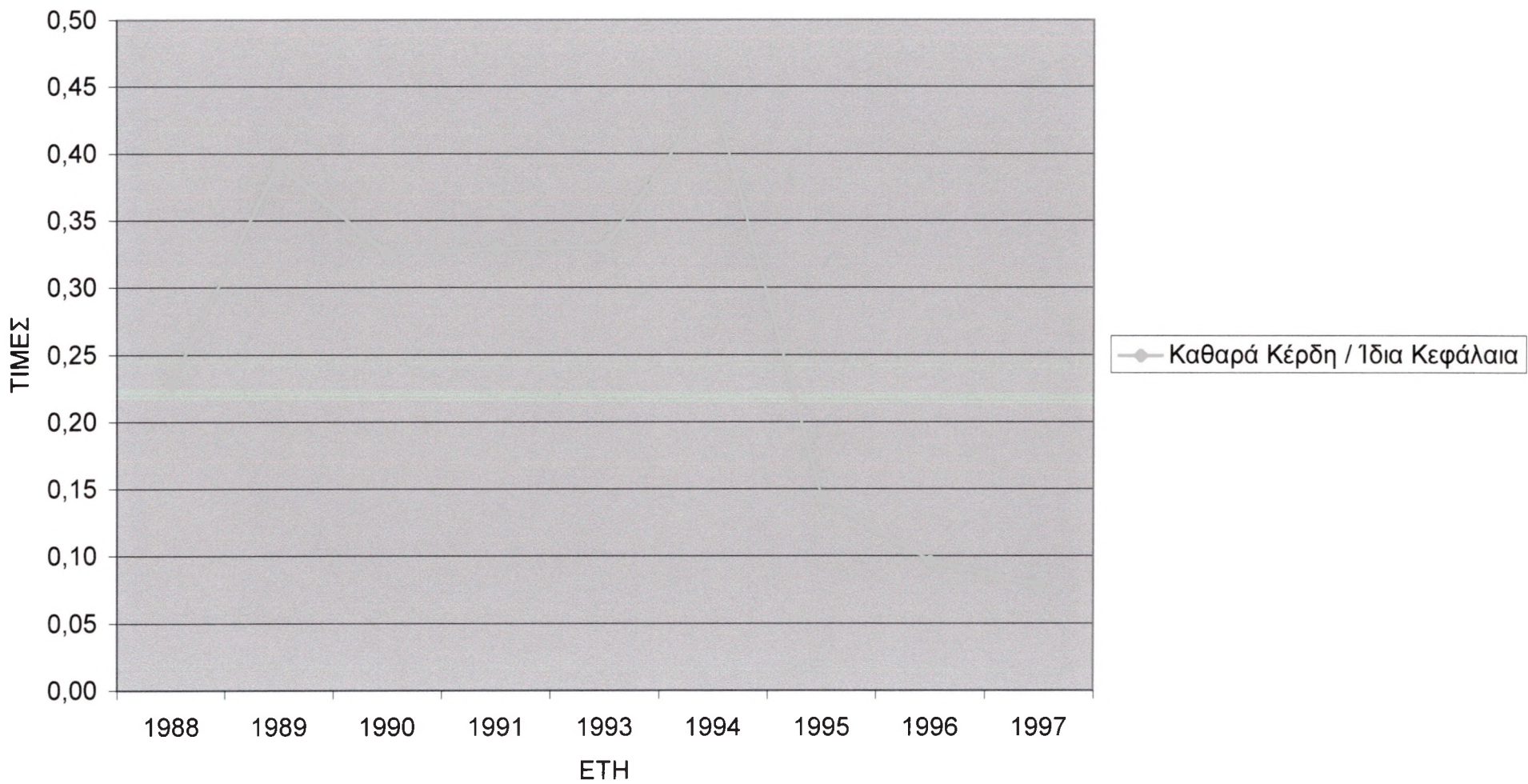
**3.22.3: ΔΕΙΚΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ
ΑΜΙΓΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ**

3.22.4: ΔΕΙΚΤΗΣ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΥ ΜΙΚΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ ΑΜΙΓΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

3.22.5: ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ
ΑΜΙΓΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Πίνακας 3.23: Ανάλυση Χρηματοοικονομικών Δεικτών σε Κλαδικό Επίπεδο
Αμιγείς Επιχειρήσεις (χιλ. δρχ.)
Επιλεγμένοι Κλάδοι: Τρόφιμα, Κλωστοϋφαντουργία - Ένδυση, Ξύλο - Χαρτί

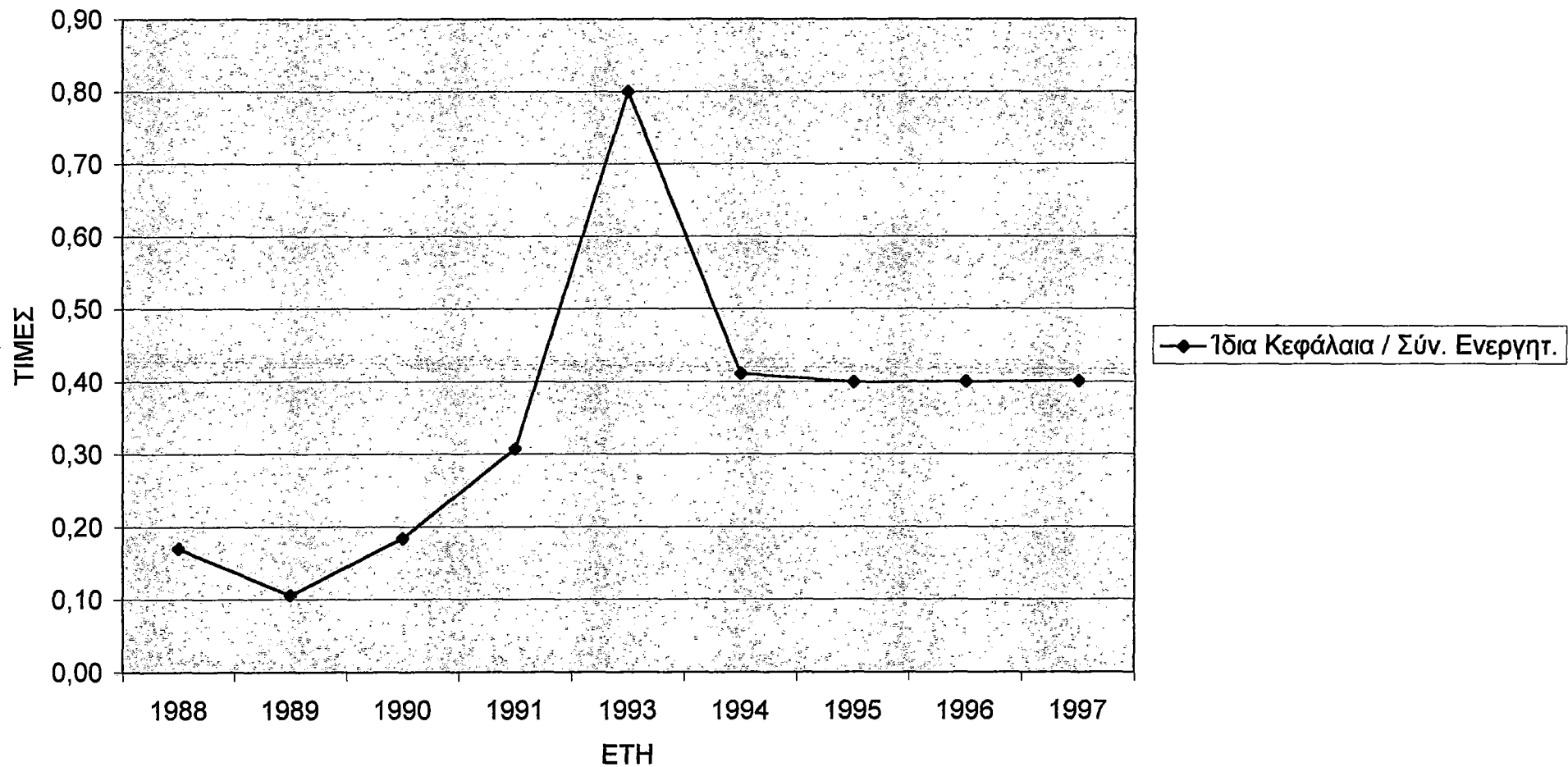
Α. Τρόφιμα (Δείγμα 5 Επιχειρήσεων)									
Μεγέθη Ισολογισμού	1988	1989	1990	1991	1993	1994	1995	1996	1997
Ίδια Κεφάλαια	1.514.501	948.213	1.776.962	3.424.293	7.659.429	4.149.095	4.567.606	4.996.943	5.227.111
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	7.270.399	8.508.251	10.303.747	13.415.545	16.146.960	6.787.947			
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	635.654	610.108	455.682	405.723	343.490	5.916.061			
Συνολικές Υποχρεώσεις	7.906.053	9.118.359	10.759.429	13.821.268	16.490.450	12.704.008	13.177.643	13.570.182	10.077.622
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	5.887.109	6.059.192	6.896.671	8.590.745	6.631.847	7.091.265			
Σύνολο Ενεργητικού	8.853.272	8.964.088	9.623.774	11.109.357	9.573.011	10.089.059	11.430.447	12.475.941	13.035.977
Μικτά Κέρδη	1.234.369	1.055.797	1.535.272	2.384.899	541.369	7.109.054			
Καθαρά Κέρδη	670.166	1.194.175	1.047.507	1.681.054	2.736.688	4.693.138	653.844	457.015	196.409
Χρηματοοικονομικοί Δείκτες									
Ίδια Κεφάλαια / Σύν. Ενεργητ.	0,17	0,11	0,18	0,31	0,80	0,41	0,40	0,40	0,40
Μακρ. Υποχρ. / Συν. Υποχρ.	0,08	0,07	0,04	0,03	0,02	0,47			
Κυκλ. Ενεργητ. / Βραχ. Υποχρ.	0,81	0,71	0,67	0,64	0,41	1,04			
Μικτά Κέρδη / Σύν. Ενεργητ.	0,14	0,12	0,16	0,21	0,06	0,70			
Καθαρά Κέρδη / Ίδια Κεφάλαια	0,44	1,26	0,59	0,49	0,36	1,13	0,14	0,09	0,04
Β. Κλωστοϋφαντουργία - Ένδυση (Δείγμα 5 Επιχειρήσεων)									
Μεγέθη Ισολογισμού	1988	1989	1990	1991	1993	1994	1995	1996	1997
Ίδια Κεφάλαια	1.057.459	1.345.424	1.609.437	1.686.317	2.484.815	2.630.400	2.981.496	4.365.158	4.809.220
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	1.048.652	1.107.531	1.322.897	1.534.628	1.496.617	2.372.313			
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	725.236	803.561	724.987	641.325	411.851	473.712			
Συνολικές Υποχρεώσεις	1.773.888	1.911.092	2.047.884	2.175.953	1.908.468	2.846.025	3.288.712	4.147.031	4.821.401
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	1.458.355	1.900.664	1.984.555	2.474.234	2.574.505	3.654.560			
Σύνολο Ενεργητικού	2.831.347	3.261.216	3.657.321	3.892.270	4.365.463	5.476.155	6.270.208	8.512.189	9.630.621
Μικτά Κέρδη	625.361	667.227	822.654	863.404	1.135.533	1.263.831			
Καθαρά Κέρδη	208.686	154.843	166.480	96.179	239.708	345.535	135.626	110.487	180.499

Πίνακας 3.23 (Συνέχεια)

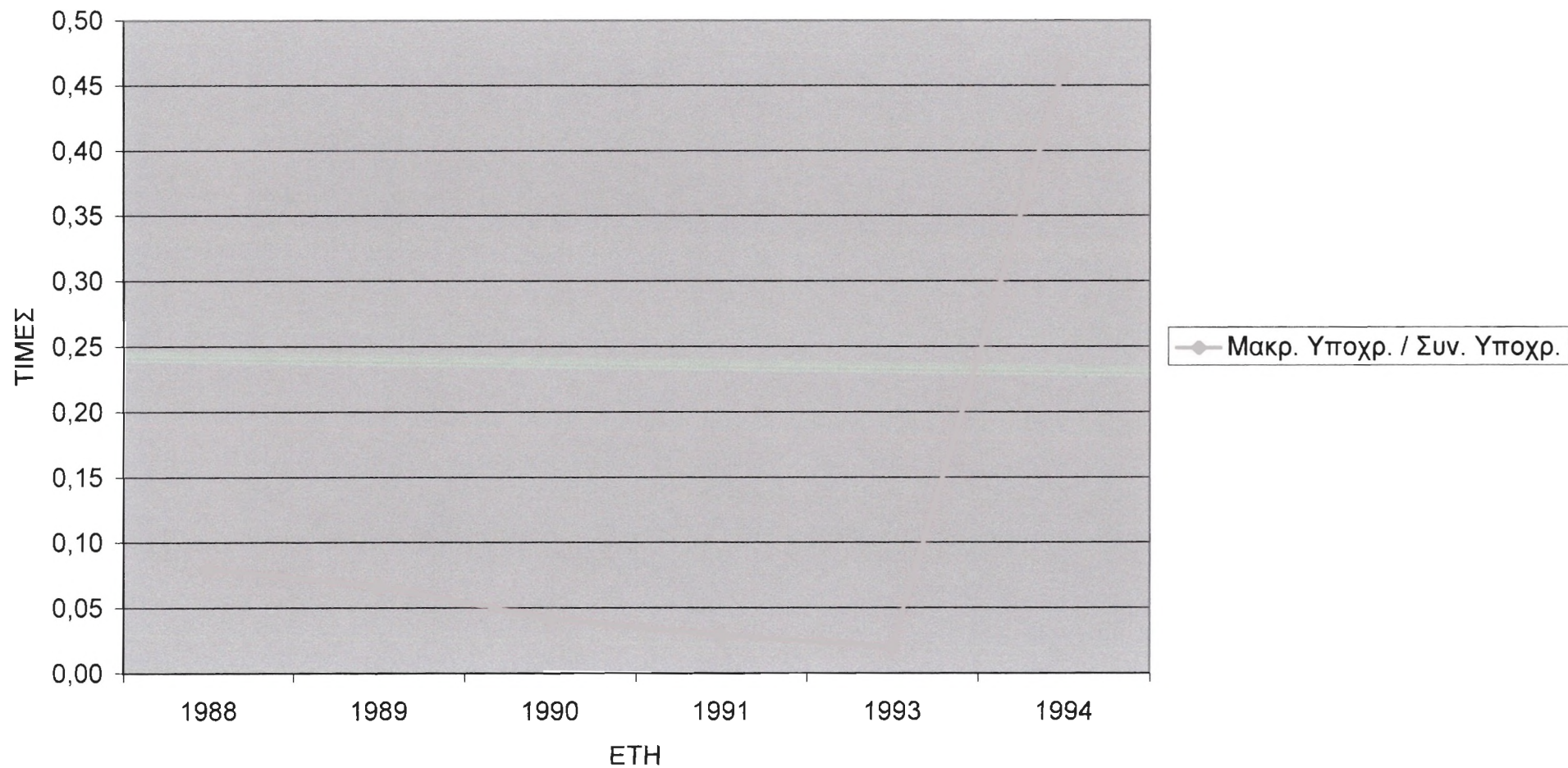
Χρηματοοικονομικοί Δείκτες									
Ίδια Κεφάλαια / Σύν. Ενεργητ.	0,37	0,41	0,44	0,43	0,57	0,48	0,48	0,51	0,50
Μακρ. Υποχρ. / Συν. Υποχρ.	0,41	0,42	0,35	0,29	0,22	0,17			
Κυκλ. Ενεργητ. / Βραχ. Υποχρ.	1,39	1,72	1,50	1,61	1,72	1,54			
Μικτά Κέρδη / Σύν. Ενεργητ.	0,22	0,20	0,22	0,22	0,26	0,23			
Καθαρά Κέρδη / Ίδια Κεφάλαια	0,20	0,12	0,10	0,06	0,10	0,13	0,05	0,03	0,04
Γ. Ξύλο - Χαρτί (Δείγμα 3 Επιχειρήσεων)									
Μεγέθη Ισολογισμού	1988	1989	1990	1991	1993	1994	1995	1996	1997
Ίδια Κεφάλαια	1.452.867	1.774.483	2.269.347	2.947.042	4.600.723	5.068.581	5.619.587	6.003.525	6.695.076
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	1.281.720	1.742.686	1.759.846	1.572.241	1.900.502	3.760.093			
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	459.327	355.751	316.537	506.924	2.389.484	2.553.364			
Συνολικές Υποχρεώσεις	1.741.047	2.098.437	2.076.383	2.079.165	4.289.986	6.313.457	6.631.649	7.306.214	13.631.874
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	2.207.154	3.013.046	3.258.524	3.989.524	4.750.154	6.829.327			
Σύνολο Ενεργητικού	3.193.914	3.872.920	4.345.730	5.026.207	8.890.709	11.382.038	12.251.236	13.309.739	20.326.950
Μικτά Κέρδη	1.590.046	1.786.941	2.894.879	3.925.770	5.537.097	5.670.387			
Καθαρά Κέρδη	78.335	120.633	766.654	1.090.381	1.446.260	867.736	625.245	825.134	118.499
Χρηματοοικονομικοί Δείκτες									
Ίδια Κεφάλαια / Σύν. Ενεργητ.	0,45	0,46	0,52	0,59	0,52	0,45	0,46	0,45	0,33
Μακρ. Υποχρ. / Συν. Υποχρ.	0,26	0,17	0,15	0,24	0,56	0,40			
Κυκλ. Ενεργητ. / Βραχ. Υποχρ.	1,72	1,73	1,85	2,54	2,50	1,82			
Μικτά Κέρδη / Σύν. Ενεργητ.	0,50	0,46	0,67	0,78	0,62	0,50			
Καθαρά Κέρδη / Ίδια Κεφάλαια	0,05	0,07	0,34	0,37	0,31	0,17	0,11	0,14	0,02

Πηγή: Ισολογισμοί Μεταποιητικών Επιχειρήσεων (I.C.A.P.)

3.23.1: ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΙΚΤΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥΧΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΥΝΑΜΙΑΣ ΣΕ ΚΛΑΔΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ
ΑΜΙΓΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
Επιλεγμένος Κλάδος: Τρόφιμα

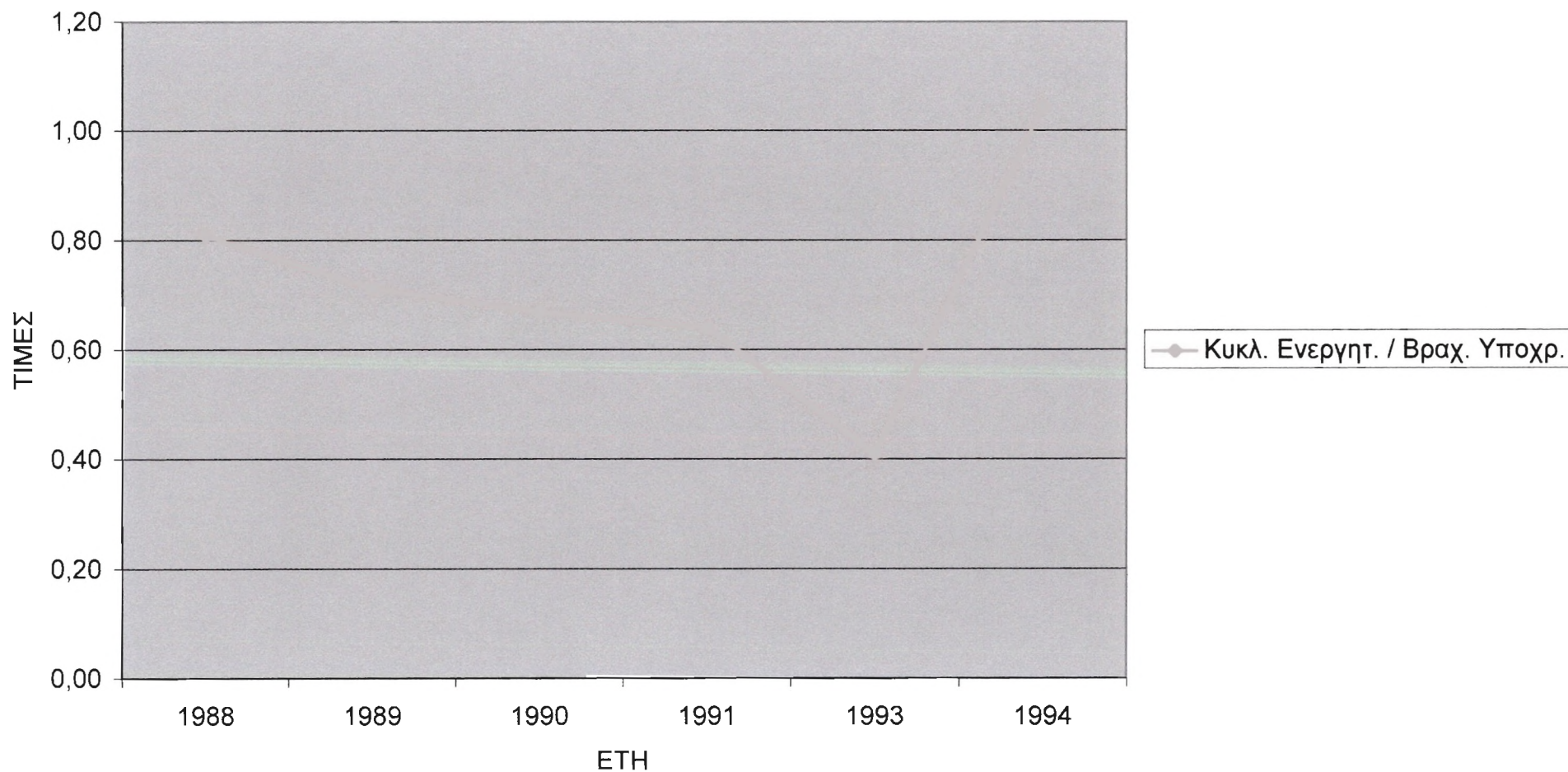
3.23.2: ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΙΚΤΗ ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ ΣΕ ΚΛΑΔΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ
ΑΜΙΓΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
Επιλεγμένος Κλάδος: Τρόφιμα

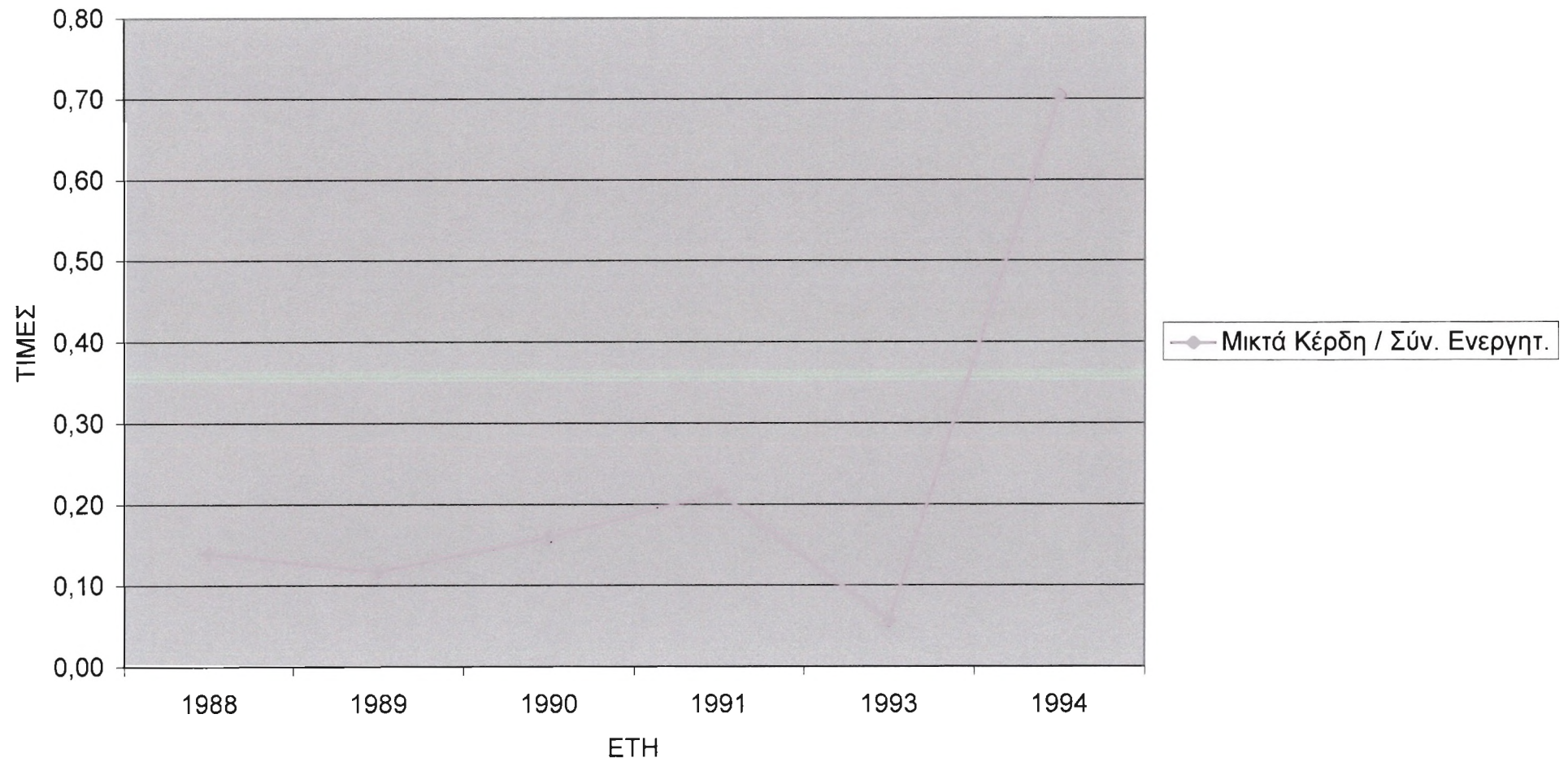
3.23.3: ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΙΚΤΗ ΓΕΝΙΚΗΣ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΚΛΑΔΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΑΜΙΓΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

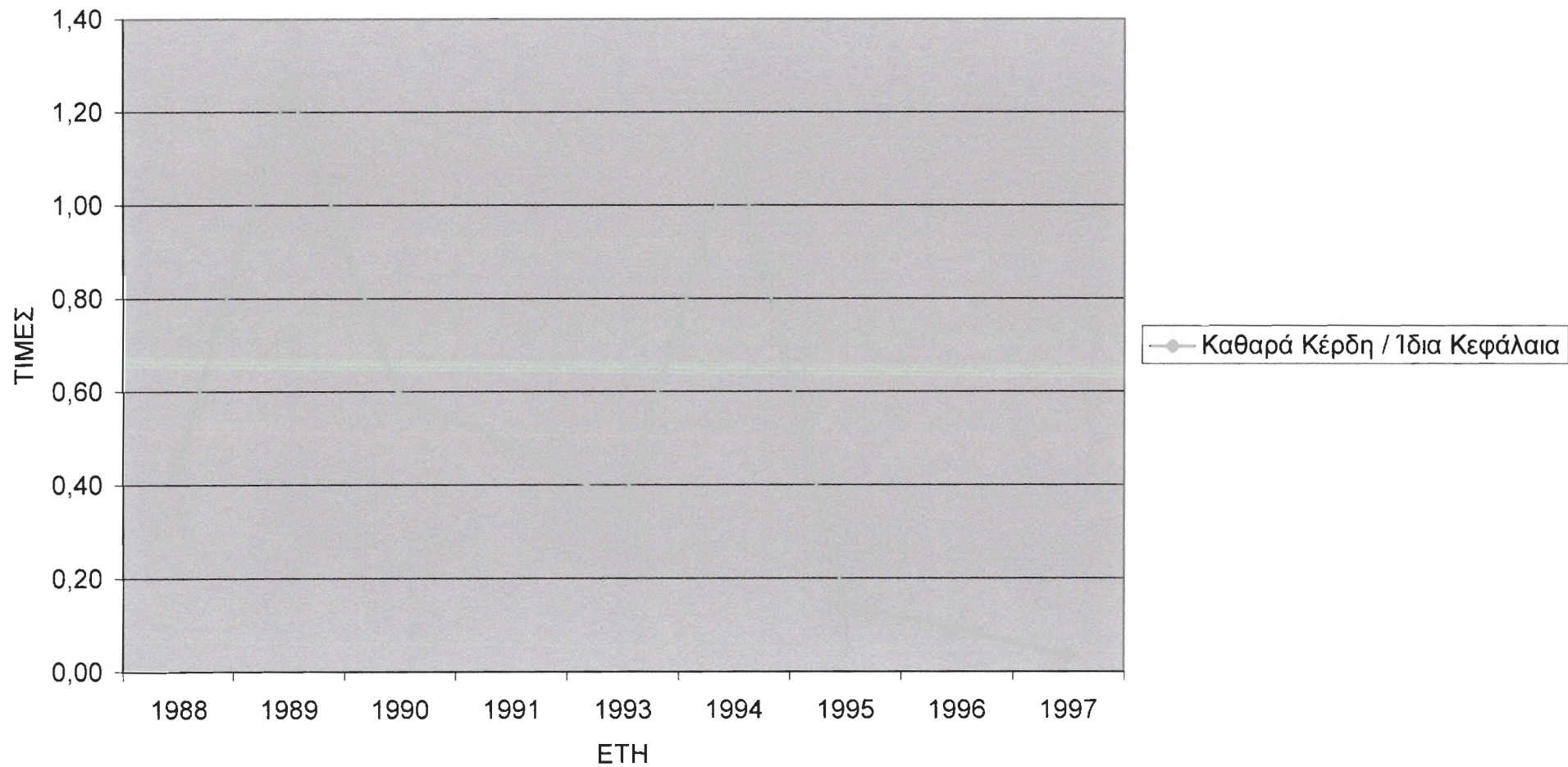
Επιλεγμένος Κλάδος: Τρόφιμα

3.23.4: ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΙΚΤΗ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΥ ΜΙΚΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ ΣΕ ΚΛΑΔΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ
ΑΜΙΓΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
Επιλεγμένος Κλάδος: Τρόφιμα

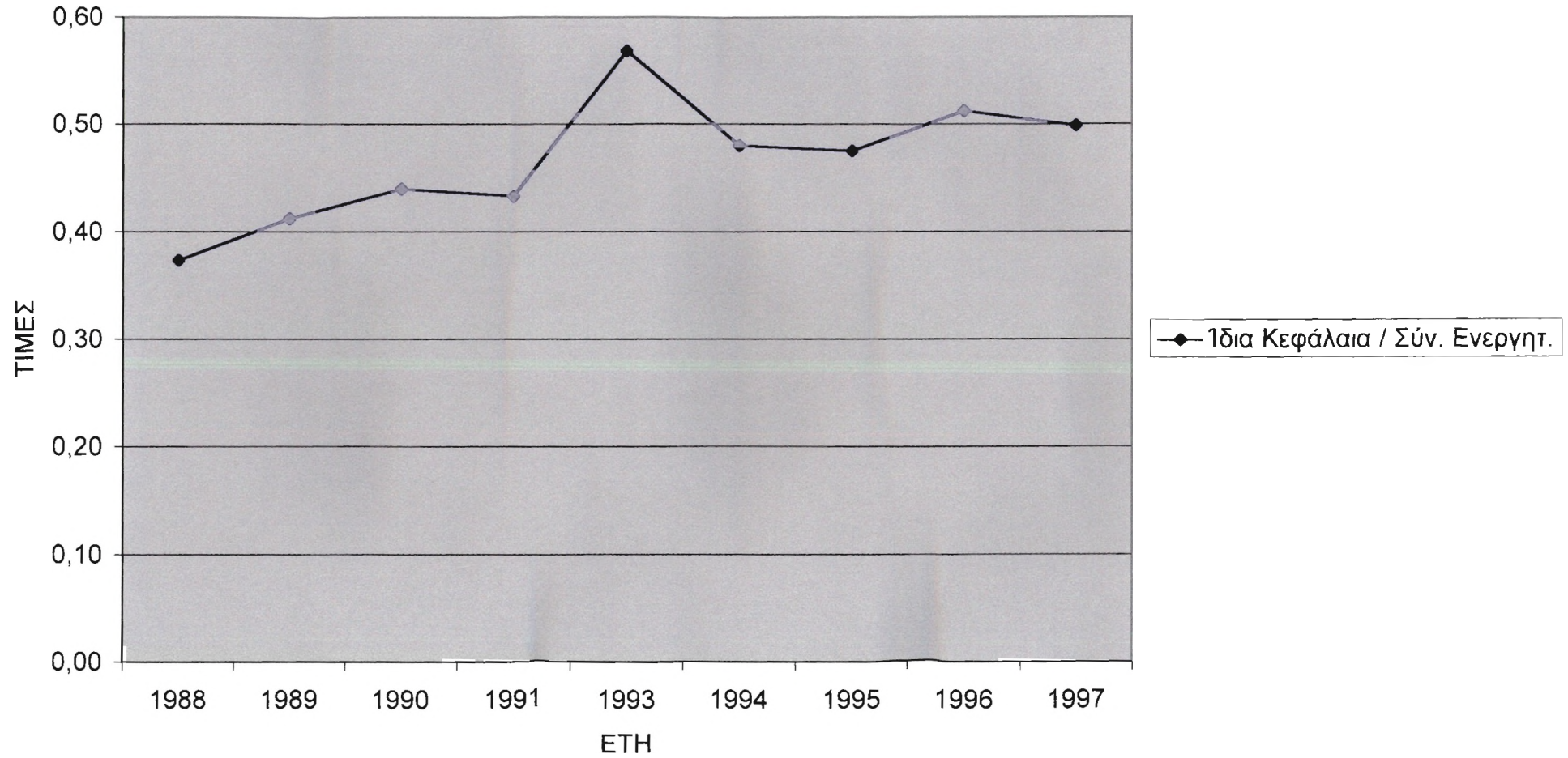

3.23.5: ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΙΚΤΗ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΣΕ ΚΛΑΔΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ
ΑΜΙΓΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
Επιλεγμένος Κλάδος: Τρόφιμα

3.23.6: ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΙΚΤΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥΧΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΥΝΑΜΙΑΣ ΣΕ ΚΛΑΔΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ
ΑΜΙΓΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

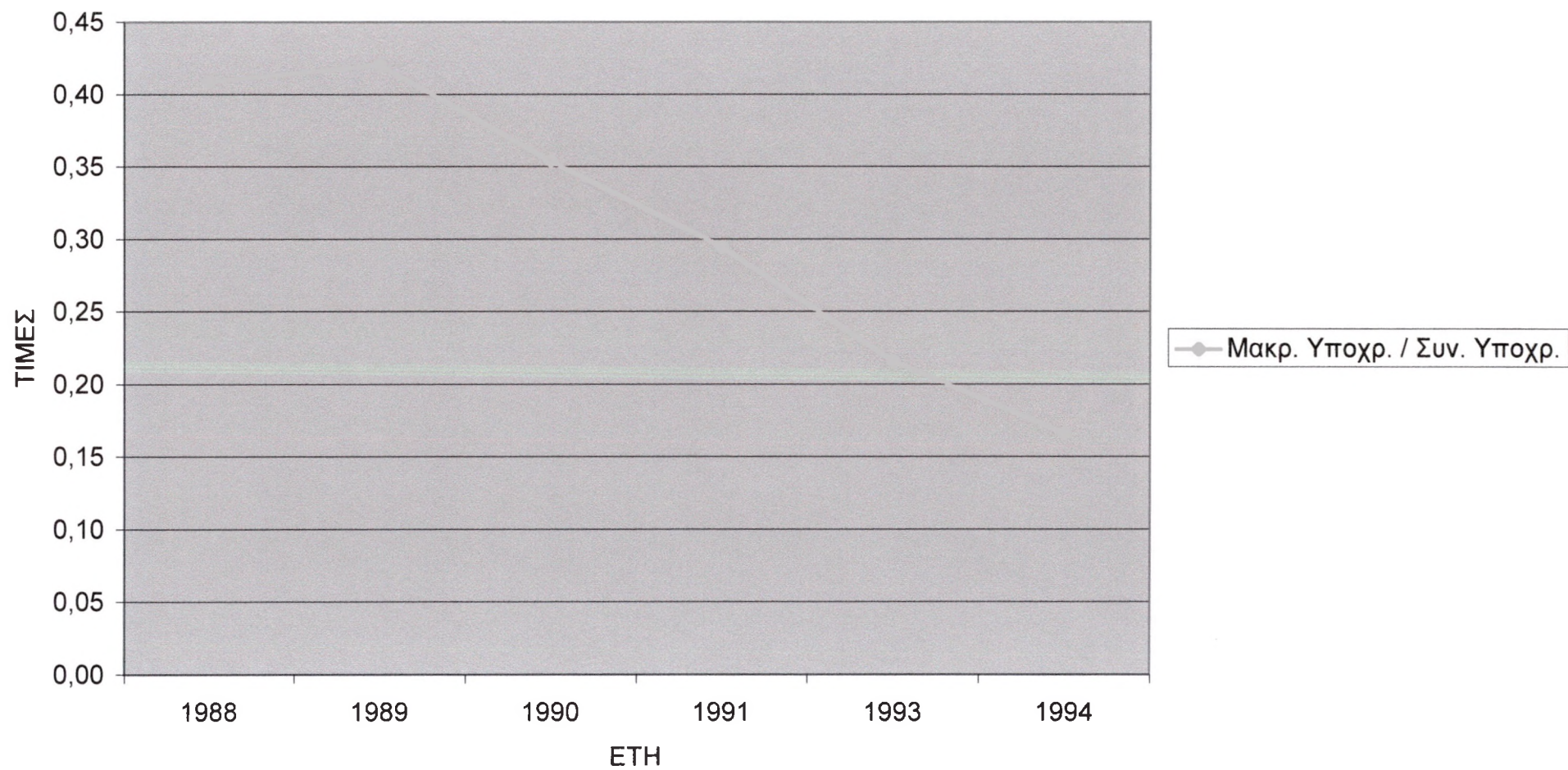
Επιλεγμένος Κλάδος: Κλωστοϋφαντουργία - Ένδυση

3.23.7: ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΙΚΤΗ ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ ΣΕ ΚΛΑΔΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΑΜΙΓΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

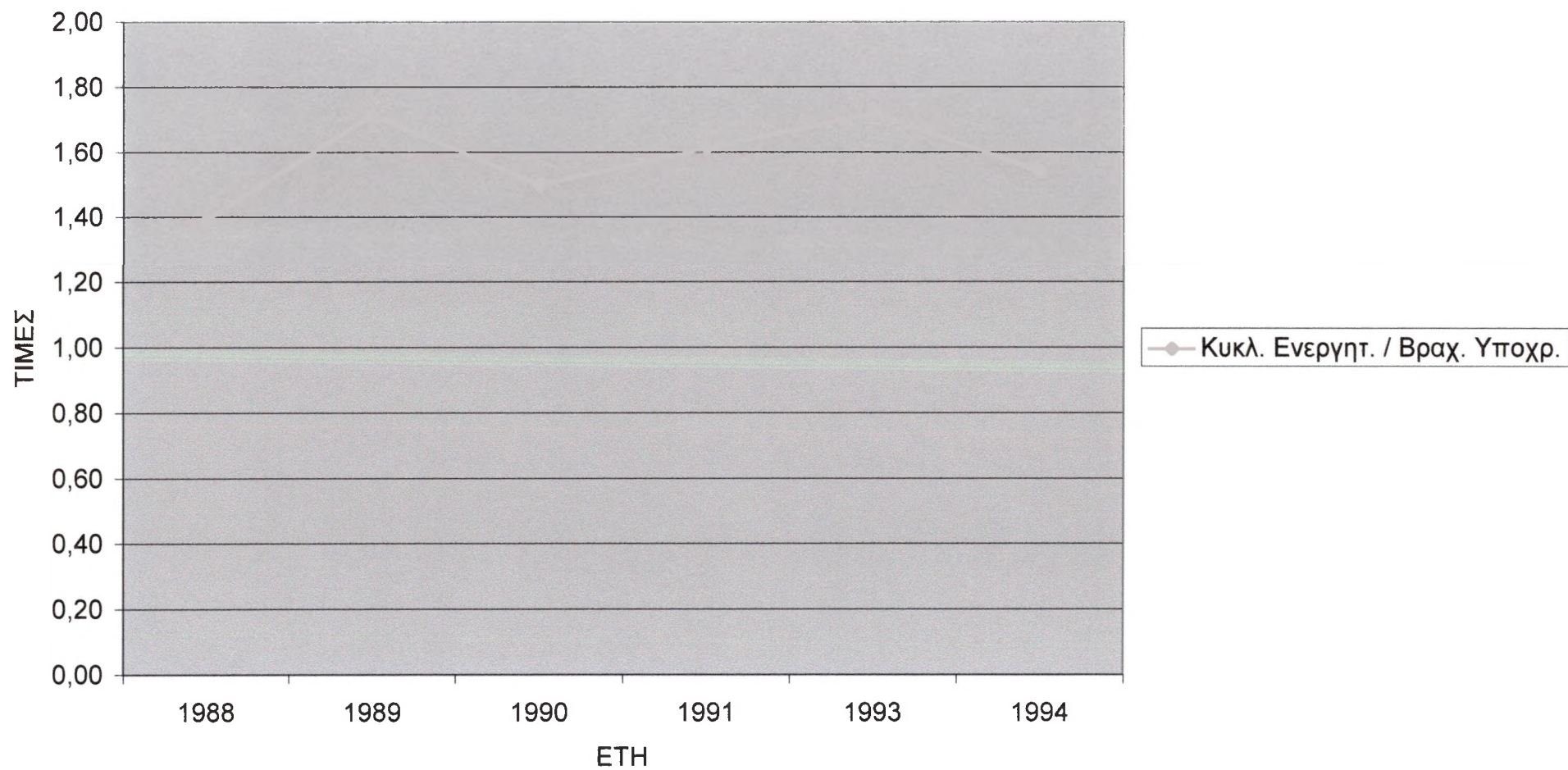
Επιλεγμένος Κλάδος: Κλωστοϋφαντουργία - Ένδυση

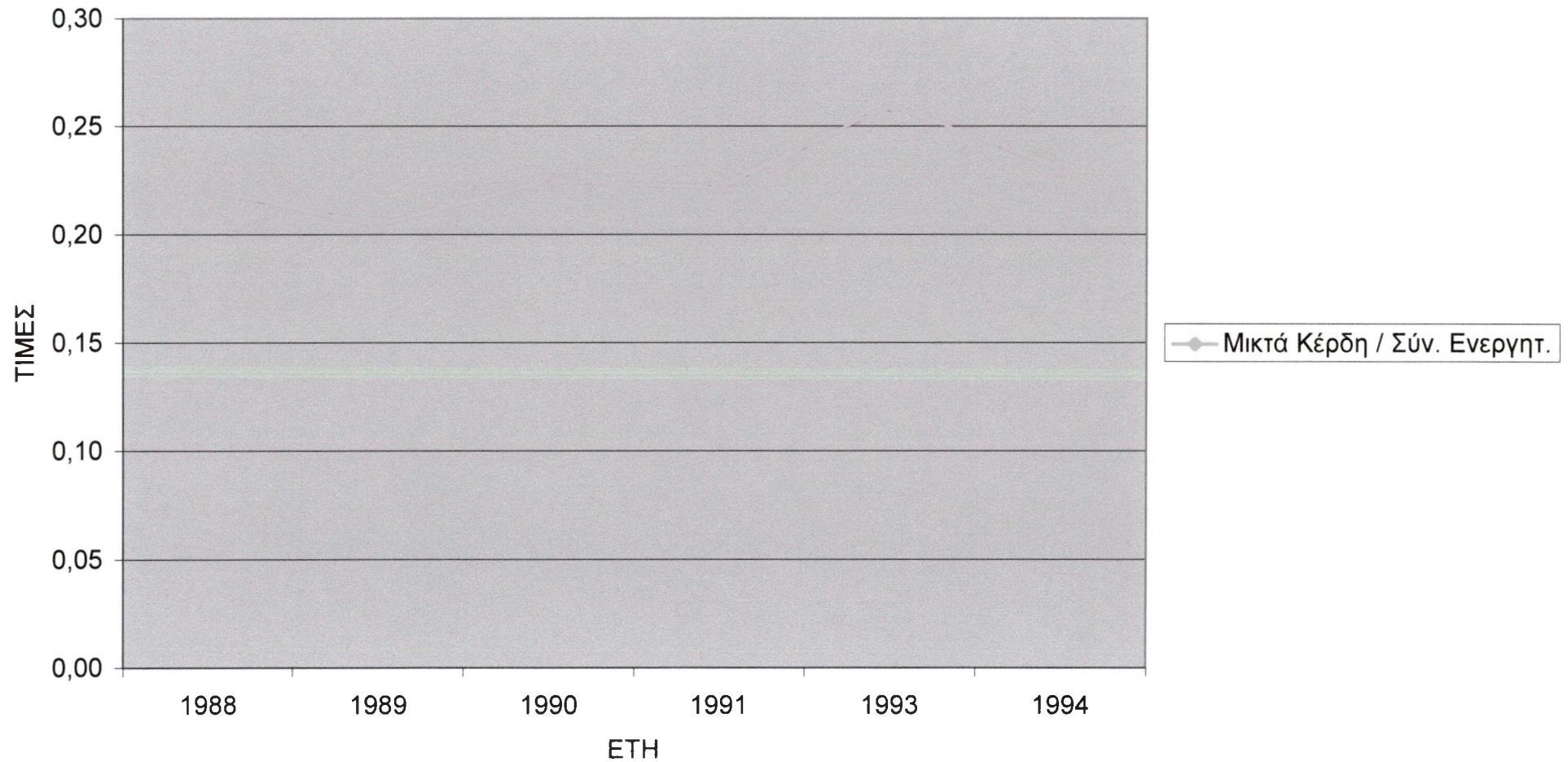
3.23.8: ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΙΚΤΗ ΓΕΝΙΚΗΣ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΚΛΑΔΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΑΜΙΓΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Επιλεγμένος Κλάδος: Κλωστοϋφαντουργία - Ένδυση

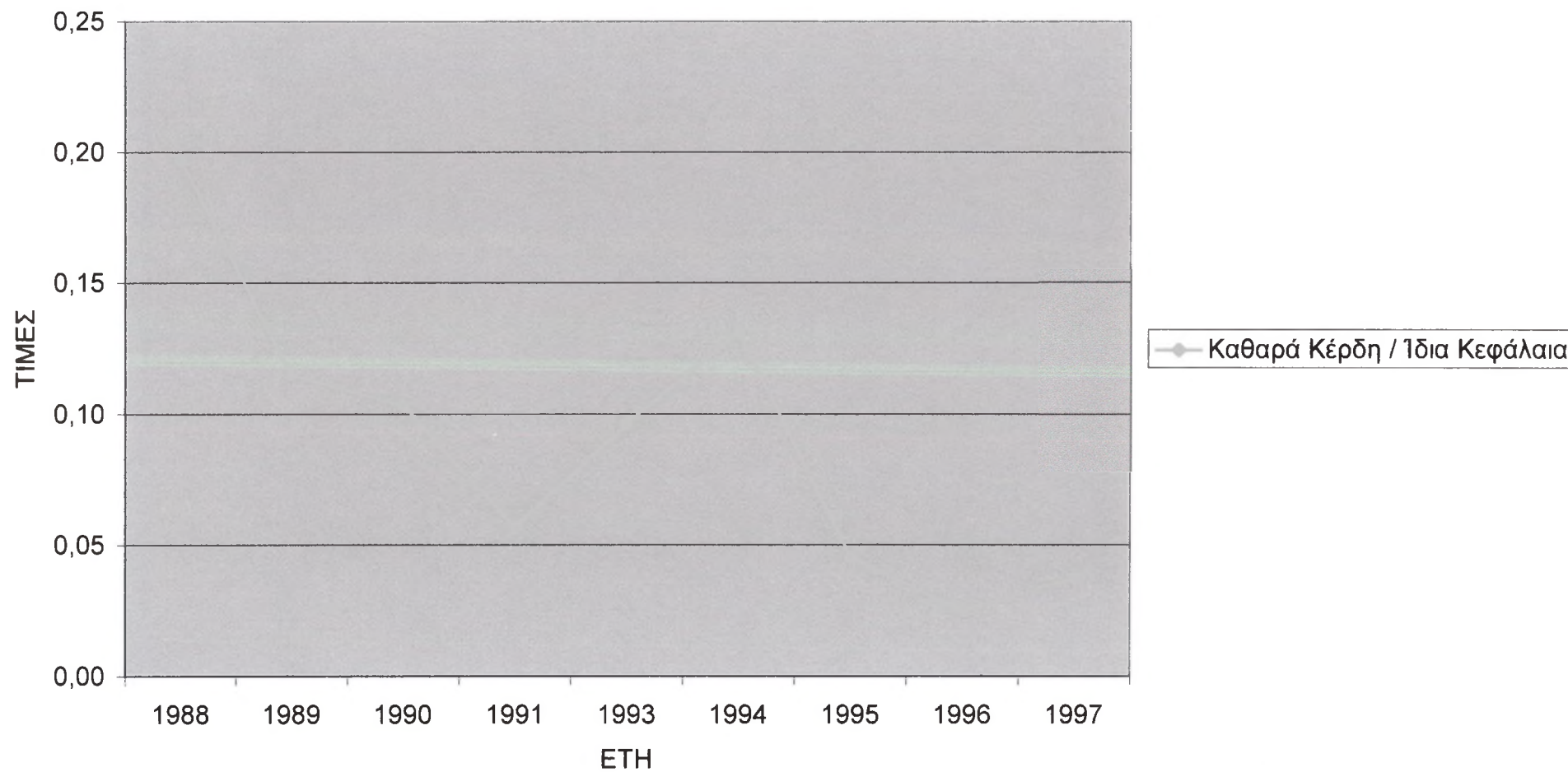
3.23.9: ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΙΚΤΗ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΥ ΜΙΚΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ ΣΕ ΚΛΑΔΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ
ΑΜΙΓΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
Επιλεγμένος Κλάδος: Κλωστοϋφαντουργία - Ένδυση

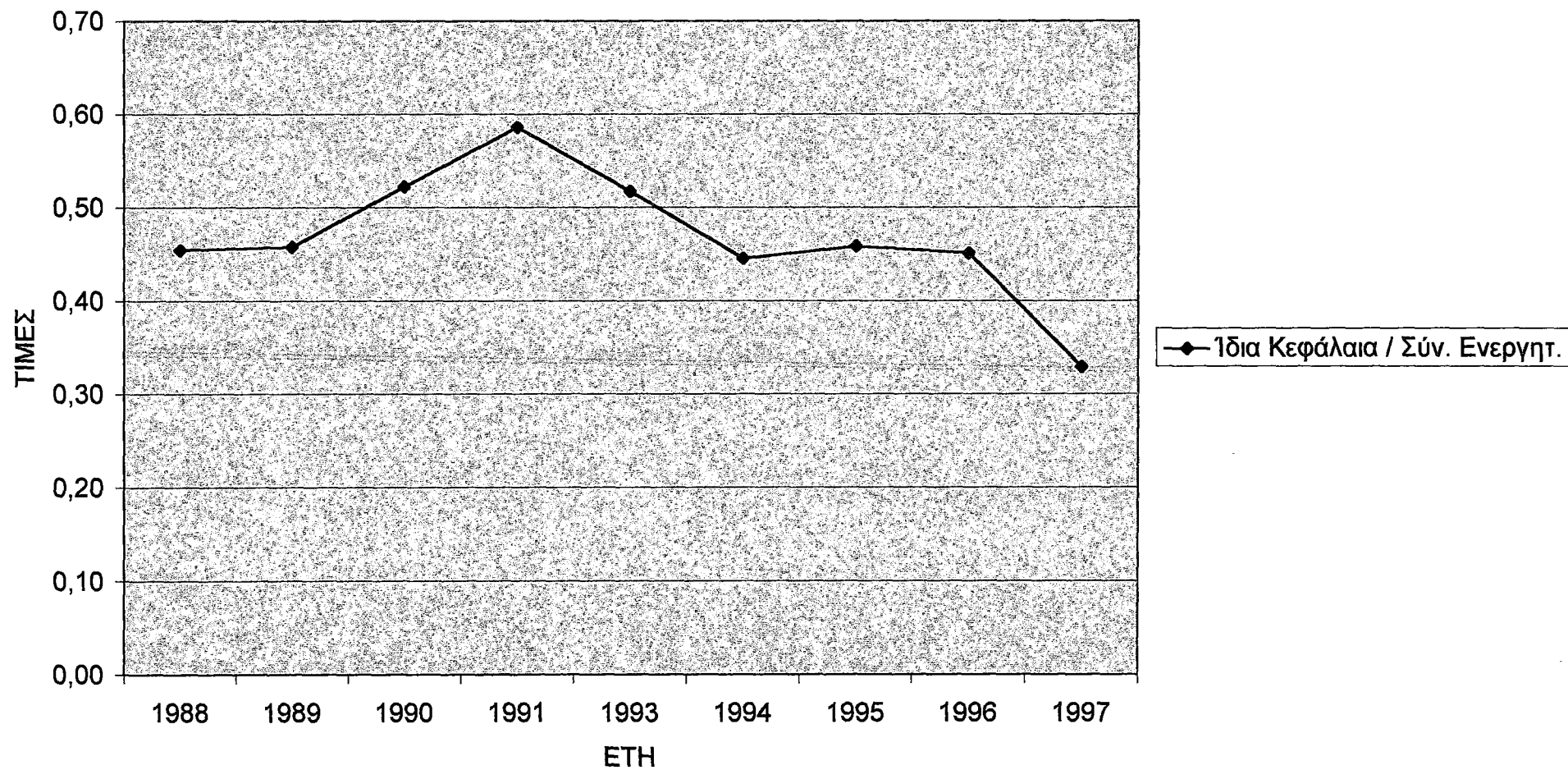
3.23.10: ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΙΚΤΗ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΣΕ ΚΛΑΔΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΑΜΙΓΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

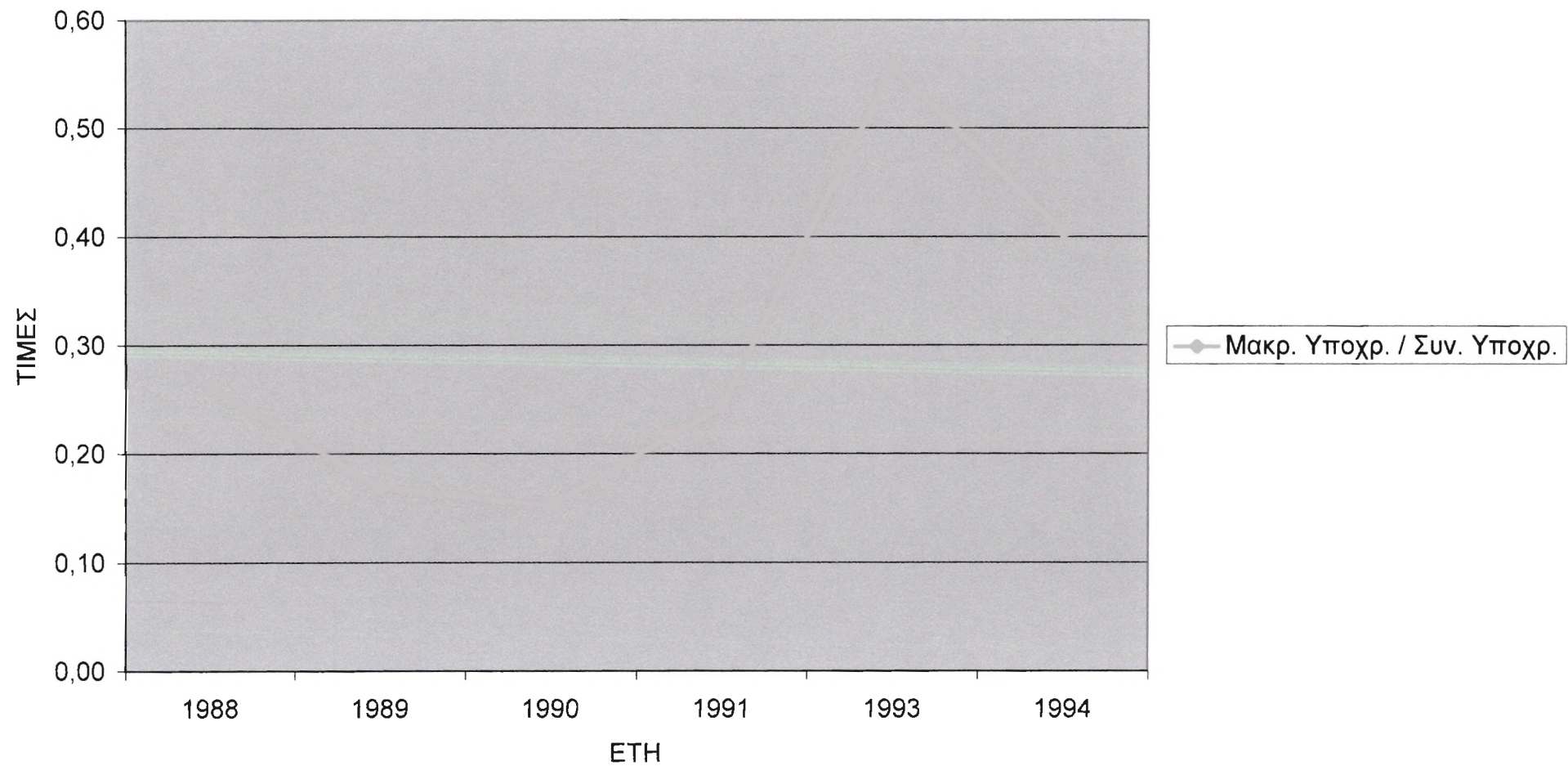
Επιλεγμένος Κλάδος: Κλωστοϋφαντουργία - Ένδυση

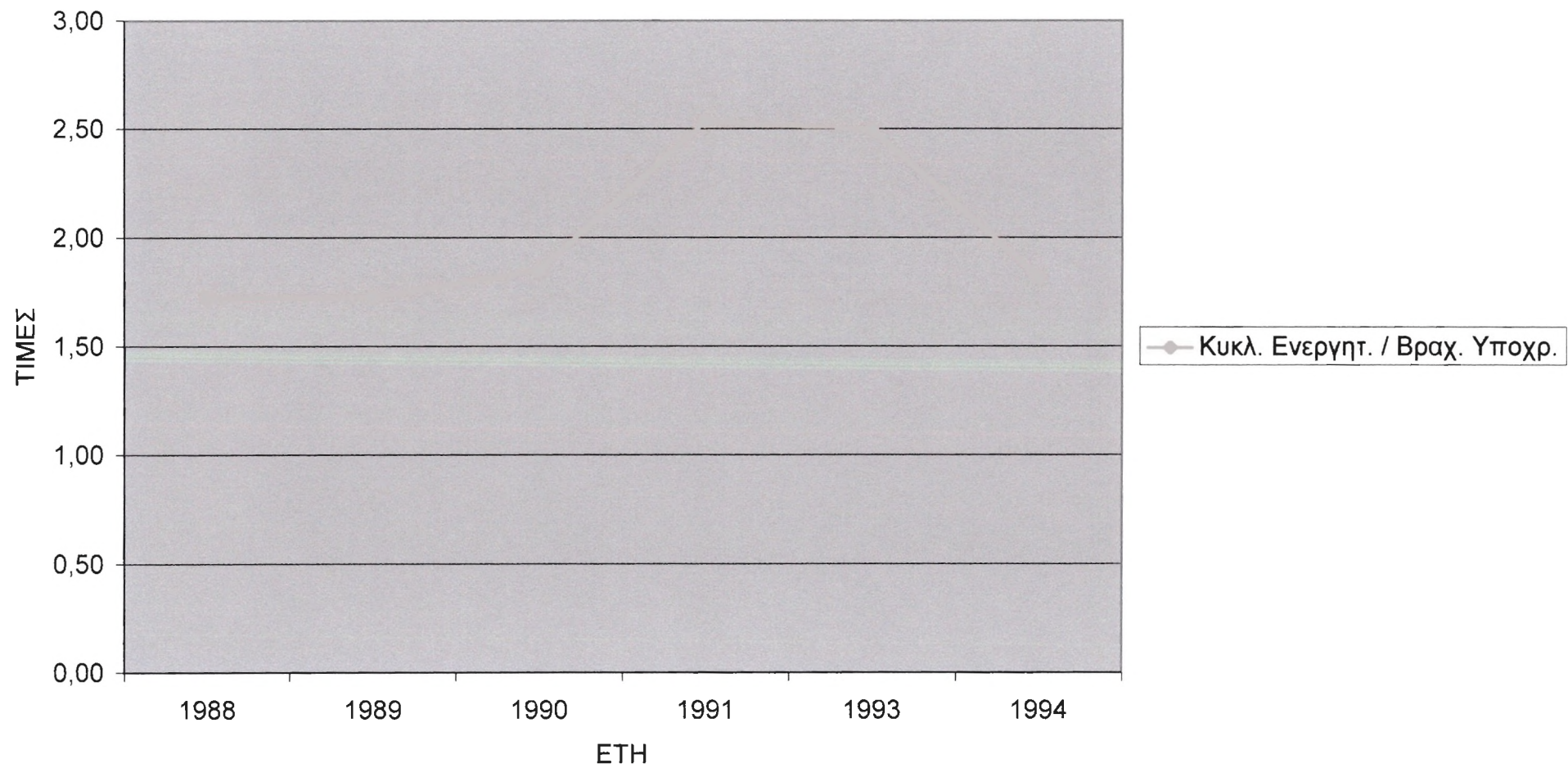
3.23.11: ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΙΚΤΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥΧΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΥΝΑΜΙΑΣ ΣΕ ΚΛΑΔΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ
ΑΜΙΓΓΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
Επιλεγμένος Κλάδος: Ξύλο - Χαρτί

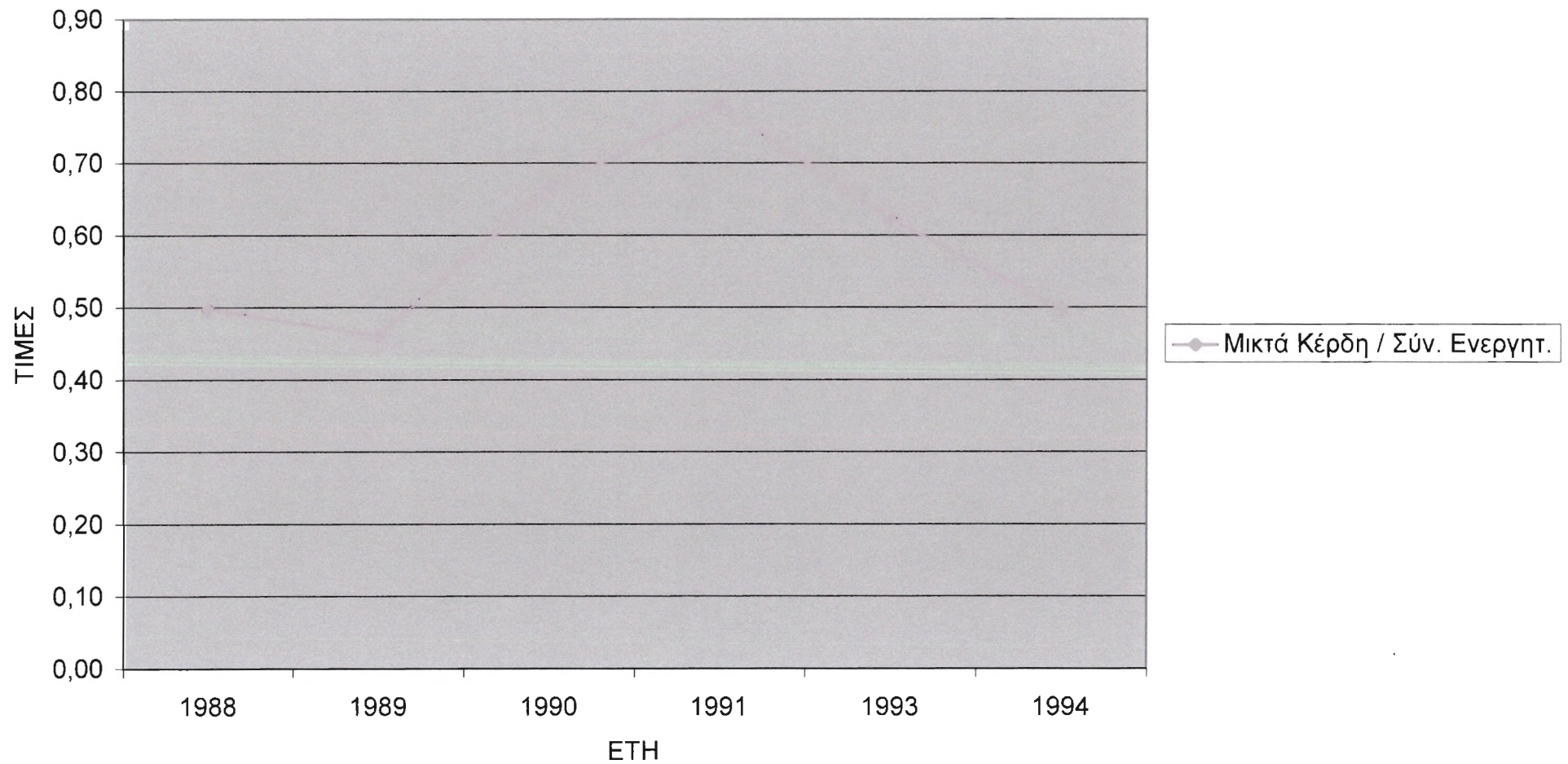
3.23.12: ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΙΚΤΗ ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ ΣΕ ΚΛΑΔΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ
ΑΜΙΓΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
Επιλεγμένος Κλάδος: Ξύλο - Χαρτί

3.23.13: ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΙΚΤΗ ΓΕΝΙΚΗΣ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΚΛΑΔΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ
ΑΜΙΓΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
Επιλεγμένος Κλάδος: Ξύλο - Χαρτί

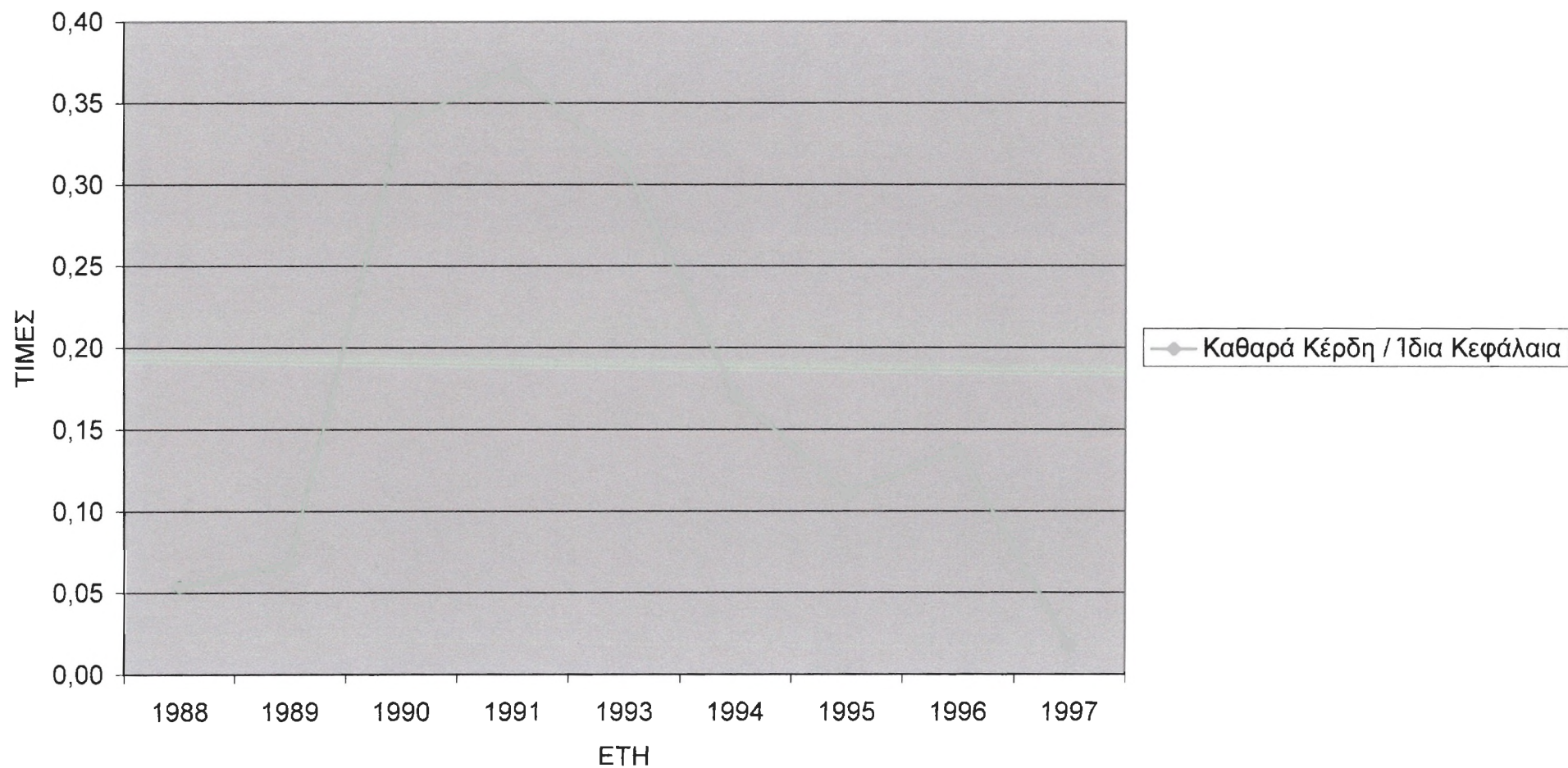
3.23.14: ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΙΚΤΗ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΥ ΜΙΚΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ ΣΕ ΚΛΑΔΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ
ΑΜΙΓΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
Επιλεγμένος Κλάδος: Ξύλο -Χαρτί

3.23.15: ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΙΚΤΗ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΣΕ ΚΛΑΔΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΑΜΙΓΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Επιλεγμένος Κλάδος: Ξύλο - Χαρτί

Πίνακας 3.24: Κύκλος εργασιών, Καθαρά Κέρδη (προ φόρου) και Μετοχικό Κεφάλαιο Μεταποιητικών Επιχειρήσεων Νομού Ξάνθης (1999)
(Σύνολο Επιχειρήσεων: 78)

Επωνυμία επιχείρησης	Αντικείμενο	Κύκλος εργασιών	Καθαρά κέρδη (προ φόρου)	Μετοχικό κεφάλαιο
ΡΟΔΟΠΗ Α.Ε.	Βιομηχανία γάλακτος	2.249.469.155	92.200.900	682.396.790
ΚΟΜΟΤΕΞ Α.Ε.	Βιομηχανία εσωρούχων	5.056.394.890	85.434.935	1.694.873.518
ΑΝΑΠΛΑΣΤ Α.Β.Ε.Ε.	Παραγωγή πλαστικών	697.698.775	45.197.082	1.407.102.103
Γερμανός Μπαταρίες Α.Β.Ε.Ε.	Κατασκευή μπαταριών	23.295.741.376	2.316.440.054	8.571.071.404
ΣΕΠΕΚ Α.Ε.	Επεξεργασία κρέατος	1.309.063.590	5.706.347	-2.971.443.605
Χατζηιωάννου Α.Β.Ε.Ε.	Παραγωγή εσωρούχων	9.088.596.311	855.911.548	8.554.992.426
Υφαντήρια Ξάνθης - Αφοί Δ. Κοκκαλά Α.Ε.	Υφάσματα επιπλώσεως	426.921.446	3.384.312	265.005.775
G.M.C. Α.Β.Ε.Ε.	Χαλυβουργία - Χυτά	1.924.209.483	53.992.527	1.597.110.337
Κυρ. Ζούρτογλου & Υιός-Ενδύματα Α.Ε.	Παραγωγή ενδυμάτων	91.211.351	-682.924	110.369.580
ΑΜΒΙΟΣ Α.Ε.	Επεξεργασία βαμβακιού	173.193.743	-197.628.496	668.847.340
COCO MAT - MAXI Α.Β.Ε.Ε.	Κατασκευή στρωμάτων	2.019.414.852	23.601.509	2.473.933.787
Χαρτοποιία Θράκης Α.Ε.	Παραγωγή χαρτιού υγείας	19.417.904.289	420.594.928	6.016.239.012
ΣΜΥΡΔΕΞ Α.Ε.	Παραγωγή συμριδόπανων	722.540.924	231.377.987	688.091.568
Μ. Δ. Μπεζερμελή Α.Ε.Β.Ε.	Κατασκευή ενδυμάτων	1.393.434.031	13.229.601	964.006.089
Βιομ. Αλουμινίου Β. Ελλάδος (Β.ΑΛ.Β.Ε.Α.Ε)	Αλουμίνιο προφίλ	13.436.533.374	1.224.531.114	8.227.828.254
Καλώδια Ξάνθης Α.Ε.	Παραγωγή καλωδίων	2.288.221.688	170.208.590	1.509.156.781
Green Cotton Α.Ε.Β.Ε.	Παραγωγή βάτων	893.777.499	3.744.464	1.000.826.274
LEON GAS Α.Ε.Β.Ε	Παραγωγή υγραερίων	556.166.816	-17.660.217	1.585.383.180
Ι. Ζήρος Α.Ε.Β.Ε.	Παραγωγή εσωρούχων	1.206.548.177	31.092.619	1.813.380.847
ΜΕΓΑΣΑΚΟΙ Α.Β.Ε.Ε.	Παραγωγή σάκων συσκευασίας	1.774.448.829	11.481.768	781.018.363
ΣΕΒΑΘ Α.Ε	Παραγωγή εκτυπώσεων / τροφίμων	5.373.069.694	55.894.078	1.888.967.682
ΣΕΚΑΠ Α.Ε.	Παραγωγή τσιγάρων	16.211.446.203	221.103.465	3.390.294.132
Δ & Κ Γεννάδιος Α.Β.Ε.Ε.	Παραγωγή πτηνοτροφικών προϊόντων	1.353.722.344	-44.603.796	107.787.413
ΓΚΡΟΥΠ ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ ΕΛΛΑΣ Α.Β.Ε.Ε.	Διέλαση αλουμινίου	3.321.496.388	3.692.744	1.477.883.009
Πλαστικά Θράκης Α.Β.Ε.Ε.	Παραγωγή πλαστικών	9.568.301.287	1.374.805.627	8.844.560.253
Σκαρλάτος Α.Ε.	Παραγωγή αδρανών υλικών	694.302.639	90.033.846	336.245.715
ΣΕΚΕ Α.Ε.	Επεξεργασία καπνού	8.755.876.644	633.596.115	5.243.793.656
Ενδύματα Ξάνθης Α.Β.Ε.Ε.	Κατασκευή ενδυμάτων	1.513.142.544	7.760.007	226.500.345
ΕΛΒΙΤΕΞ Α.Ε.Β.Ε	Κατασκευή στρατιωτικών ενδυμάτων	1.473.311	67.689	1.658.835
(Ισολογισμός 1997)				
ΑΦΡΟΤΕΞ Α.Ε.	Παραγωγή μπλοκ αφρού	697.540.837	46.389.063	627.130.233

Πίνακας 3.24 (Συνέχεια)

Επωνυμία επιχείρησης	Αντικείμενο	Κύκλος εργασιών	Καθαρά κέρδη (προ φόρου)	Μετοχικό κεφάλαιο
ΜΠΕΤΟΝ Ξάνθης Α.Ε.	Παραγωγή-Εμπορία μπετόν	1.509.780.301	53.439.200	294.838.241
ΚΥΚΛΟΣ Α.Ε.	Παραγωγή σκυροδέματος	644.952.344	44.145.424	681.156.411
Χοιροτροφεία Βανιανού Α.Ε.	Παραγωγή κρέατος	489.694.947	14.388.424	159.125.190
Κτηνοτροφική Μονάδα Κόσσης Α.Ε.	Αναπαραγωγή - Πάχυνση χοίρων	49.166.747	27.679	213.694.924
Κεραμοποιία ΗΡΑΚΛΗΣ Α.Β.Ε.Ε.	Κεραμοποιείο	54.911.723	-27.143.446	82.624.442
Πυροσβεστικά Βορείου Ελλάδος Α.Ε.	Παραγωγή πυροσβεστικών προϊόντων	0	-2.656.119	881.901.451
ΙΝΤΡΑΠΑΚ Α.Ε.	Παραγωγή χάρτου	80.747.973	-1.274.454	331.679.146
Ειδικά Δομικά ΑΛΤΟ Α.Ε.	Παραγωγή δομικών υλικών	491.870.593	8.757.603	45.134.562
ΒΙΟΚΕΡ Α.Ε.	Παραγωγή - Εμπορία Εν. Άνθρακα	143.481.377	520.862	302.577.139
Ν. Λεσιώτου Α.Ε.Β.Ε.	Επεξεργασία ξυλείας	344.117.951	785.945	101.765.164
ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΗ Θράκης Α.Ε.	Παραγωγή Χαρτοταπετσαρίας	233.836.515	-156.001.472	1.109.251.798
(Ισολογισμός 1996)				
Σταματίου Α.Ε.	Χαλβαδοποιία	972.088.566	14.148.941	157.047.158
Μάρμαρα ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ Α.Ε.	Επεξεργασία μαρμάρων	174.598.017	3.911.036	176.202.996
ΞΑΝΘΗ Α.Ε.	Παραγωγή τυροκομικών	286.659.669	2.256.893	184.062.961
Ποτοποιία Ξάνθης Α.Ε.	Παραγωγή ποτών	229.009.616	2.342.121	322.840.832
DOMENICA Α.Ε.Β.Ε.	Υφαντές ετικέτες	3.369.700	-6.719.069	169.231.653
Αφοί Σιδηρόπουλοι Α.Β.Ε.Ε.	Επεξεργασία αγροτικών προϊόντων	169.094.707	-75.789.727	-99.786.416
Μάρμαρα Θράκης Α.Β.Ε.Ε.	Επεξεργασία μαρμάρων	407.101.579	2.501.950	409.349.095
ΣΟΓΙΑ Βορείου Ελλάδος Α.Ε.Β.Ε.	Ξήρανση σόγιας	3.121.911.896	-875.962	248.069.735
Μάρμαρα Ξάνθης Α.Β.Ε.Ε.	Επεξεργασία μαρμάρων	291.879.457	3.175.396	351.716.123
Αθ. Αλεξιάδης & Υιοί Α.Ε.	Παραγωγή πλεκτών ένδυσης	168.119.981	13.277.546	173.437.926
ΧΑΡΤΙΞ Α.Ε.Β.Ε.	Παραγωγή χαρτοπετσέτας	162.180.305	3.161.158	22.959.085
Δ. Σκουμπής Α.Β.Ε.Ε.	Παραγωγή υποδημάτων	107.993.150	365.624	236.785.851
ΞΑΝΤΕΞ Α.Ε.	Παραγωγή ενδυμάτων	152.862.063	-5.702.906	165.572.819
Μάρμαρα Πούλιος Α.Ε.	Επεξεργασία μαρμάρων	354.323.047	37.066.168	644.794.626
Γ. Σειμέκης Α.Ε.	Κατασκευή- Εμπορία Μηχανημάτων	144.106.085	1.813.973	220.710.372
Πτηνοτροφεία Αφοί Κυριακίδη Α.Ε.	Πτηνοτροφικά προϊόντα	223.607.282	-189.926	259.884.015
ΙΝΦΟΜΕΝΤΙΑ Θράκης Α.Ε.	Ηλεκτρονικά συστήματα	94.468.987	2.857.136	62.125.983
ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗ Α.Ε. - ΚΑΝΑΛΙ 6	Παραγωγή ταινιών	11.727.302	-10.567.727	108.344.095
GLOBAL LINK Α.Β.Ε.Ε.	Παραγωγή εσωρούχων	42.282.455	-5.394.555	25.246.890
ΜΥΛΟΙ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α.Β.Ε.Ε.	Παραγωγή αλεύρων	234.767.385	-53.348.606	904.772.867

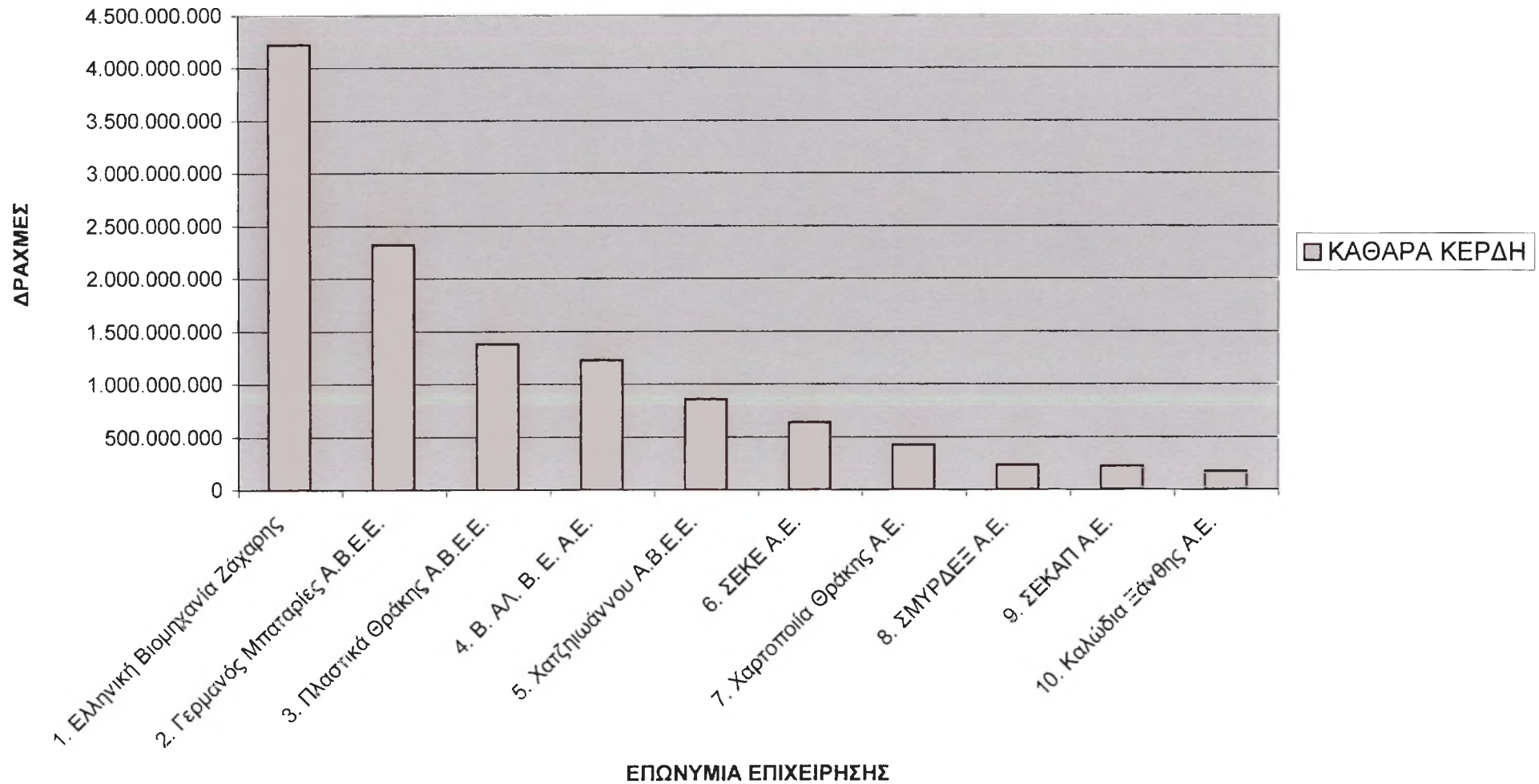
Πίνακας 3.24 (Συνέχεια)

Επωνυμία επιχείρησης	Αντικείμενο	Κύκλος εργασιών	Καθαρά κέρδη (προ φόρου)	Μετοχικό κεφάλαιο
G.M.S. Α.Ε.	Παραγωγή υποδημάτων	248.495.941	-85.692.334	254.347.666
ΤΥΠΟΓΡΑΜΜΑ Α.Ε.	Τυπογραφείο	160.364.180	10.100.036	378.331.893
ΑΛΣΑΜΑΡ Α.Ε.	Επεξεργασία μαρμάρων	25.279.543	-19.895.416	141.647.380
ΣΙΤΟΣ Α.Ε.	Παραγωγή προϊόντων σίτου	21.168.939	47.616	10.466.472
ΝΕΤΣΟΣ Ανώνυμος Ξενοδοχειακή & Τουριστική	Ξενοδοχειακή & Τουριστική Εταιρεία	120.107.242	-387.901	168.200.230
Βιομηχανική-Εμπορική Εταιρεία				
ΒΕΡΝΙΚΙΑ Ι.Σ.Α. ΕΛΛΑΣ Α.Ε.	Παραγωγή βερνικιών	641.875.758	17.069.105	85.198.043
Αλλαντικά Ανανιάδης Α.Β.Ε.Ε.	Ελληνική βιομηχανία κρεάτων	1.631.498.863	63.099.933	1.365.967.582
Αφοί Τσατσούλη Α.Β.Β.Ε.Ε.	Κονσέρβες	639.556.830	38.643.631	716.828.652
Μάρμαρα Βορείου Ελλάδος Α.Ε.	Επεξεργασία μαρμάρων	136.867.422	-20.709.584	174.890.416
ΑΛΒΙΤ Α.Ε.	Κατασκευή μηχανημάτων	1.556.893	-4.857.577	187.162.423
ΠΕΤ ΕΛΛΑΣ Ε.Π.Ε.	Κονσερβοποιία κηπευτικών	435.655.627	11.956.472	1.191.841.962
Αφοί Πετρόπουλοι Α.Ε.	Επεξεργασία ιχθυοειδών	1.067.641.034	56.342.039	2.060.779.257
Ελληνική Βιομηχανία Ζάχαρης	Παραγωγή ζάχαρης	75.189.911.746	4.224.117.690	38.586.251.000
(Γενικός Ισολογισμός)				
ΧΗΜ.ΒΙΟ.ΞΑΝ. Ε.Π.Ε.	Παραγωγή χρωμάτων	325.392.684	13.621.055	136.311.106
ΓΕΝΑΔΙΟΣ ΦΑΡΜ Αγροτοβιομηχανική Α.Ε.	Πτηνοτροφικά προϊόντα	267.081.445	2.618.825	109.643.224
(Ισολογισμός 1998)				
ΤΑΜΠΑΚΟ Ε.Π.Ε.	Κατασκευή μηχανημάτων	105.455.444	3.186.468	36.467.723
Κοσμίδης Αντ. & ΣΙΑ Ο.Ε.	Ανακύκλωση πλαστικών	127.172.690	120.641	19.120.641
Στ. Μπλιούμη Α.Ε.Β.Ε.	Παραγωγή αλεύρων	1.164.403.641	-266.347.634	705.515.138

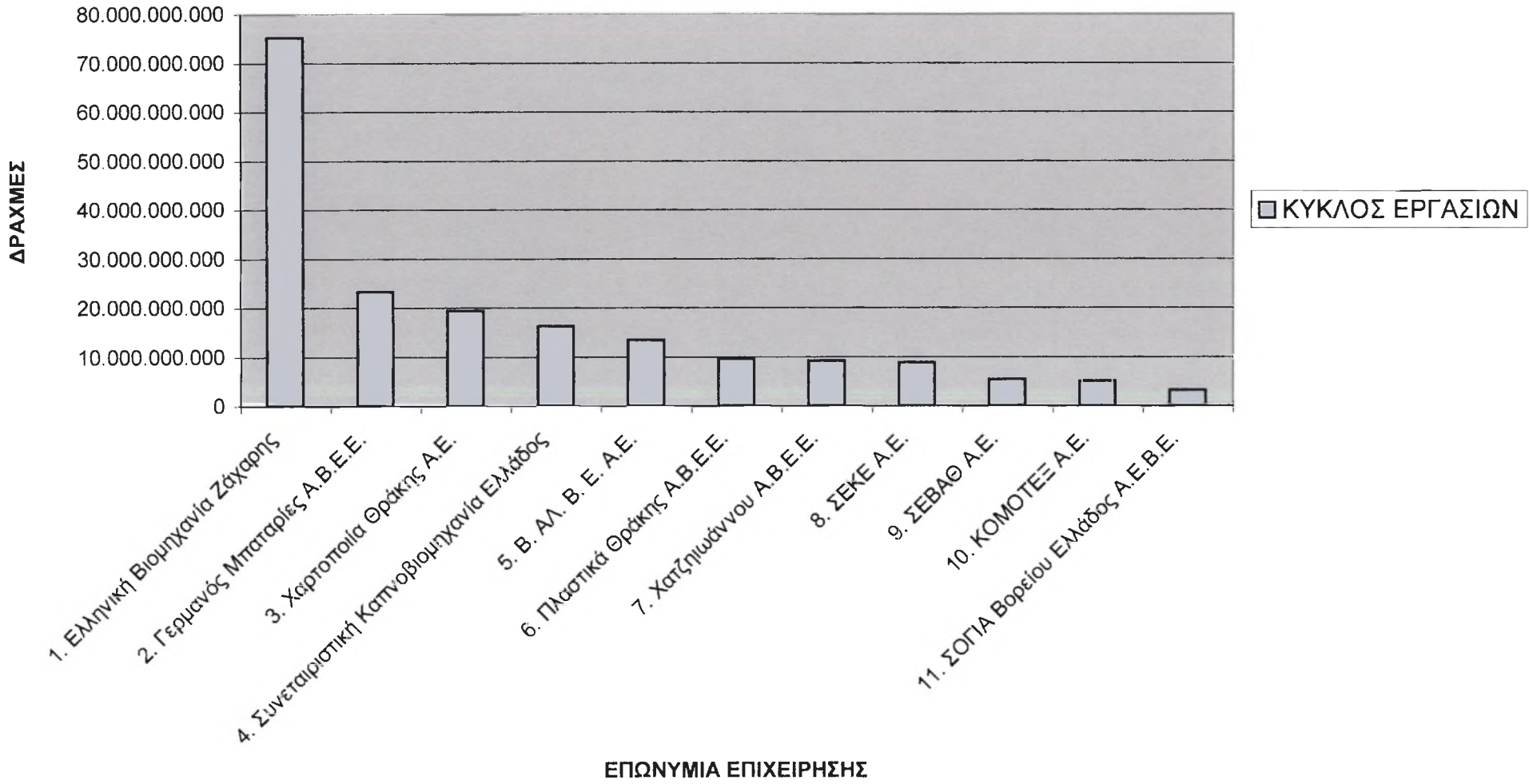
Πηγή: Αναπτυξιακή Εταιρεία Ξάνθης, Ισολογισμοί Επιχειρήσεων Νομού Ξάνθης

* Οι εταιρείες: 1) ΣΕΚΕ Α.Ε., 2) Ελληνική Βιομηχανία Ζάχαρης Α.Ε. εκδίδουν, η κάθε μία απ' αυτές, ενοποιημένο Ισολογισμό

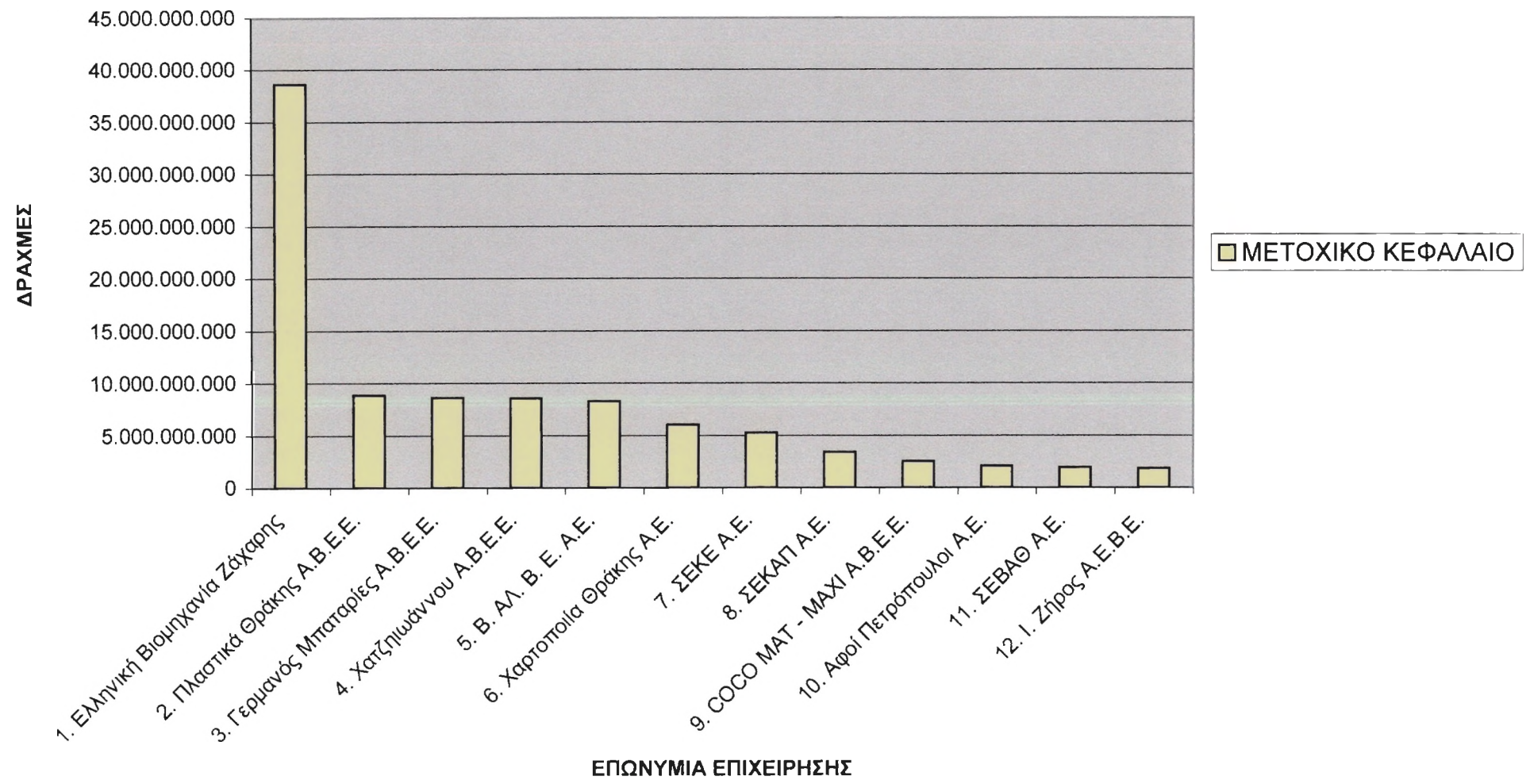
3.24.2: Κατάταξη 10 πρώτων μεταποιητικών επιχειρήσεων Νομού Ξάνθης κατά φθίνουσα σειρά με κριτήριο το επίπεδο κερδοφορίας τους (1999)

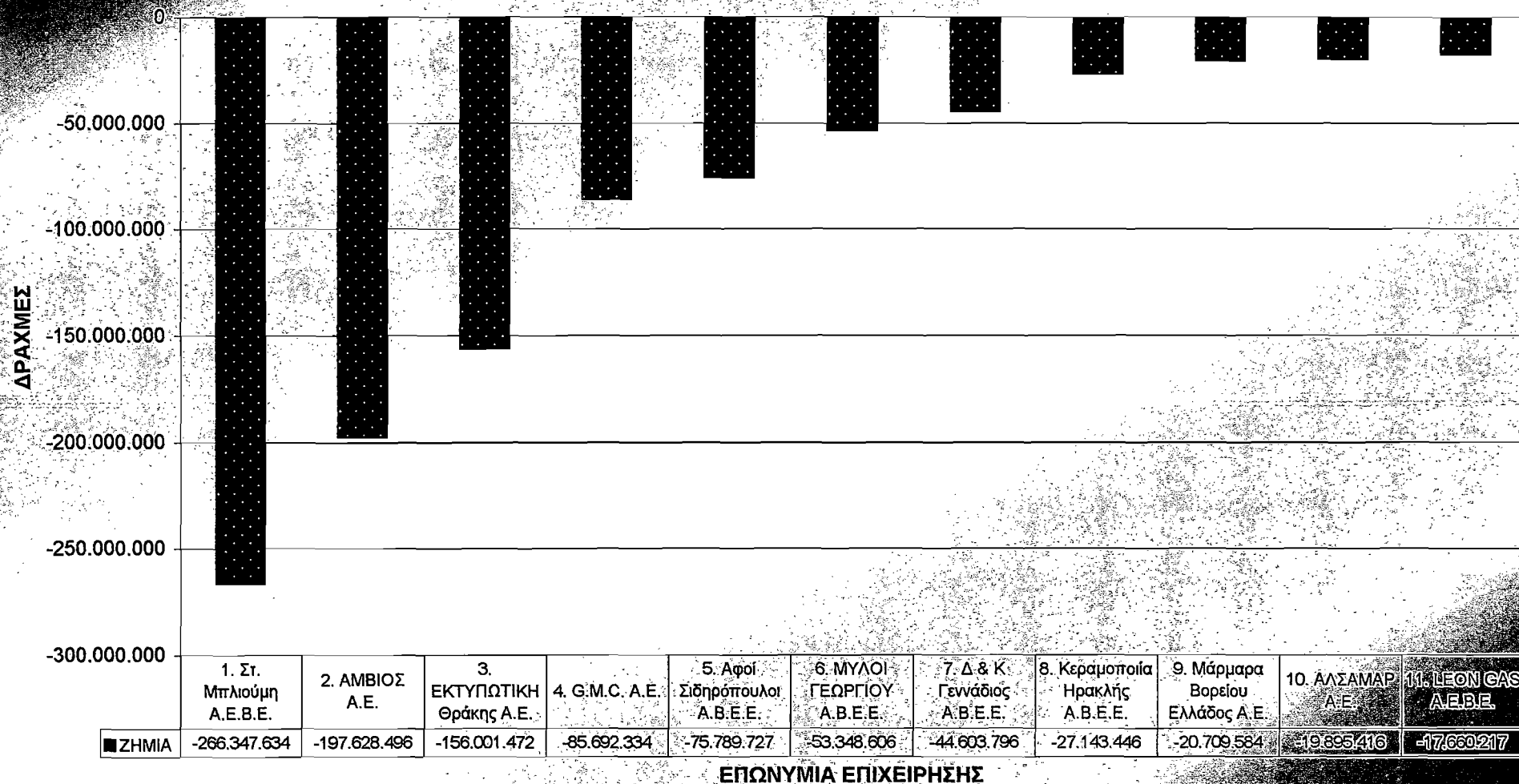
3.24.1. Κατάταξη 11 πρώτων μεταποιητικών επιχειρήσεων Νομού Ξάνθης κατά φθίνουσα σειρά με κριτήριο τον κύκλο εργασιών τους (1999)

3.24.3: Κατάταξη 12 πρώτων μεταποιητικών επιχειρήσεων Νομού Ξάνθης κατά φθίνουσα σειρά με κριτήριο το ύψος του μετοχικού τους κεφαλαίου (1999)

3.24.4: Κατάταξη 11 πρώτων μεταποιητικών επιχειρήσεων Νομού Ξάνθης κατά φθίνουσα σειρά με κριτήριο το μέγεθος της ζημίας τους (1999)

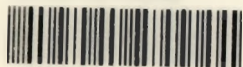

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Τηλ. 92 01 001

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

ΠΑΝΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

002000079244

